

# קובץ גליונות

## פרשת פינחס

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

144 עמודים

מדן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א  
שוקע בלימוד התורה בחדרו בישיבה הקד' בצום י"ז בתמוז



חותמים עכשיו שותפות כמצוות גדולי הדור!

1-800-300-544

ניתן לתרום באמצעות: 'נדרים פלוס' וקהילות



### זמני השבת

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:14	8:31	9:06
בני ברק	7:29	8:32	9:02
קרית ספר	7:23	8:31	9:05
בית שמש	7:12	8:31	9:04
אופקים	7:21	8:31	9:03
חיפה	7:24	8:35	9:06

שבת מברכין: המולד יהיה בליל שבת בשעה 9, 59 דקות ו-9 חלקים  
ראש חודש מנחם אב יהיה ביום שבת קודש הבעל"ט

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי  
ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לע"נ הרב שמעון הכהן ב"ר יהושע אליקים ז"ל

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדריים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

# ברכת מזל טוב לידידינו היקרים

המסייעים רבות בהפצת הקבצים מדי שבוע לרגל השמחה במעונם:

## משפחת וייל

בני ברק  
לרגל ארוסי הבן

## משפחת פינקלשטיין

בית שמש  
לרגל ארוסי הבת

### שהשמחה במעונו

## משפחת ולוסקי

חיפה  
לרגל ארוסי הבן

## משפחת לוי

קרית שמונה  
לרגל נישואי הבת

**לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א**  
**הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,**  
**ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.**

- א' אב מטו"מ
- י"ג אלול כי תצא
- ה' תשרי וילך יו"כ
- ח' אב דברים
- כ' אלול כי תבא
- ו' אלול שופטים
- כ"ז אלול נצבים ר"ה

## להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד  
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -  
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: [k.gilyonot@gmail.com](mailto:k.gilyonot@gmail.com)

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

[kovetz+subscribe@googlegroups.com](mailto:kovetz+subscribe@googlegroups.com)

## לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכזתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.





## כל הפרטים על 'כפליים לסוכה':

### הזכאים:

מי שיעבור בהצלחה (בציון עובר) שני מבחנים ראשונים של:

מסכת סוכה:

מבחן מס' 19 - מקוצר (19 דפי גמרא), שיערך ביום שישי

כ"א באב עש"ק פרשת עקב

ומבחן מס' 20 - רגיל, (30 דף) שיערך ביום שישי י"ט באלול

עש"ק פרשת כי תבוא

ומבחן דף היומי בהלכה:

מבחן מס' 77 - מסימן תרכ"ה עד סימן תר"ל (13 עמודי משנ"ב)

ומבחן מס' 78 - (רגיל)

זכאי להיכנס מיד למסלול המלגות ב'דף היומי בבלי', ואף

יקבל מלגה על שני המבחנים הללו.

כלל הנבחנים זכאים מגיל ישיבה גדולה.

### המלגות:

בשני מבחנים אלו בלבד תנתן מלגה גם על מבחן 'הדף היומי

בבלי' וגם על מבחן 'הדף היומי בהלכה' (גובה המלגה יחסית

למבחן מקוצר).

לאחר קבלה לתכנית המלגות ב'דף היומי בבלי', יחזרו כללי

'דרשו' הרגילים לגבי מלגה על מבחן מקביל על 'הדף היומי

בהלכה'.

### מסלולים:

בשני מבחני קבלה אלו, יתקיימו כרגיל שני מסלולים

מסלול א' - גמרא רש"י

מסלול ב' - גמרא רש"י ותוס'

גובה המלגה בהתאם למסלול הנבחר ועפ"י כללי 'דרשו'.

### רישום:

אין צורך להירשם במשרדי 'דרשו'. המעוניינים, באים

ועורכים מבחן בכל מקומות המבחן, הנערכים בליל שישי

בדף היומי בהלכה וביום שישי גם בדף היומי בבלי.

כאמור, במקומות המבחן בליל שישי, ניתן להבחן רק על

'הדף היומי בהלכה'.

**מוקד דרשו: 02-5609000**

# בשורה מיוחדת ללומדי 'הדף היומי'

כניסה מיידית למבחנים במלגה  
מלאה - ללא תקופת המתנה

כפל מלגות לנבחנים -  
ב'דף היומי' וב'דף היומי בהלכה'

# כפליים לסוכה

כ"ט תמוז

מתחילים מסכת סוכה ב'דף היומי בבלי'

ד' אב

מתחילים הלכות סוכה ב'דף היומי בהלכה'

חסד לאלפים - ברכת כהנים  
נדפס בהמלצת גדולי ישראל זיע"א ושיבליחט"א

אוצר הספרים  
הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

שביעין חביבין  
מעלת קדושת וסגולת שנת השמיטה  
הרה"ג רבי שלמה לוי שליט"א

## בשורה משמחת

ניתן להשיג שוב את הספר יקר המציאות  
'חסד לאלפים'

שהודפס בהשתדלותם של רבותינו  
מרן רשכבה"ג רבינו הגראי"ל שטיינמן זיע"א  
ויבליחט"א מרן רבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א

על ענייני ברכת כהנים וכוונתה  
כולל כוונה בברכה לענינים שונים בברכת כהנים

עכשיו במחיר מסובסד  
להשיג במערכת 'קובץ גליונות'  
בטלפון 0533-145-900

לעמלי התורה מחברי ספרים שליט"א  
מערכת קובץ גליונות הקדישה את מדור  
'אוצר הספרים'

לנתינת במה מכובדת עבור מחברי הספרים לפרסום  
ספריהם ועמלם, ולהציע לפני יושבי בית המדרש את  
פרי עמלם.

לפרסום במדור זה יש לפנות אל מערכת  
'קובץ גליונות' בטלפון: 05331-45-900

חבל לזרוק מאות שהלים לריק  
הפרסום ב'אוצר הספרים'  
ממוקד לקהל היעד שלך!

קרבה שנת השבע



## שביעין חביבין

מעלת קדושת וסגולת שנת השמיטה

מאת הרה"ג שלמה לוי שליט"א



אנו העירוננים אין אנו נתקלים כמעט עם גבורתה של  
שמיטה, מעט לנו מה שאנו מתעסקים עם אוצר בי"ד או  
שליחות וכיוצא, וזוה בעצם מסתיימת כמעט הקשר המעשי  
שלנו למצוות שמיטה, שבת הארץ. אין צורך לרכוש חלקות  
אדמה ולעבדן ולאבדם בשנת השביעית, אין צורך לערוך  
ביקור בין רגבי אדמה בחממות עוזבות ופרדסים נמושים,  
אפשר לקלום, להתחבר, להביק את עומק הגבורה של גיבורי  
הכה' מתוך בית המדרש פנימה, ובמבט עמוק של בית  
המדרש

השביעין חביבין - כשמו כן הוא ידבר בחביבות ומעלת וסגולת  
השנה הקדושה הזו שנת השמיטה, מתוך מבט של רבותינו  
רועי הדורות, מתוך ראייה של בית המדרש על רגבי האדמה  
הנמושים, המקבלים בשנה זו זוהר וקדושת המצוה החביבה  
הזו 'מצות השמיטה'.

באו ונחזיק מזה להאי גברא יקרא הרה"ג רבי שלמה לוי  
שליט"א שערך בנה וסידר כאריח ע"ג לבניה את יסודות  
השמיטה בספרו המאיר 'השביעין חביבין' וחיבבוהו וחיבבו  
את ספרו זה הנאונים רבי אביעזר פילץ ראש ישיבת 'תושיה'  
הגאון רבי יודה משזנר שליט"א מו"ץ דאופקים, ומרא דאתרא  
דאופקים הגאון רבי יעקב ישראל פינקס שליט"א.

בין השאר מתבארים בספר העניינים הבאים: שמיטה, קדושתה  
ומעלתה ושביתה הארץ - השמיטה כשבת וציזיות את ברכתי -  
הברכה שבשביעית. מעלת לימוד התורה בשנה זו. הצנעת שירי  
שמיטה בכלי מיוחד. מבט אל עולמם של חקלאים גיבורי הכה  
מכתבים: מרן ההו"א זיע"א דרשת הרב מפוניבז' וצוק"ל. דברי גדולי  
הדורות על הסוג השומרי השביעית. דברי גדולי הדורות על מעלת  
החקלאים השוכנים בשביעין.

ה"ר שיתקבלו דבריו בבי מדרשא בחיבת.

להשיג | רח' האר"י 25/2 אופקים מל: 052713-6608  
ובנקודות המכירה של י. בלוי בכתי הכנסת  
ובהנאות הספרים ברחבי הארץ



# כף זכות

## "והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 9 | תמוז תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

שליט בעצמך, שמא בכני היית שליט, שאמרת 'זכותך עם טמא שפתיים אנוכי יושב'?! מיד נטל את שלו, שנאמר: 'ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו הרצפה', 'גחלת' אין כתיב כאן אלא 'רצפה', מהו 'רצפה'? אמר רבי שמואל בר נחמני: רצון פה שאמר דלטוריא על בני".

ולכאורה, הלא בדברי ישעיהו עצמו כבר מצינו שכינה את עם ישראל בכינויים של קטגוריה: "הוי גוי חוטא עם כבד עון זרע מדעים בנים משחיתים" (ישעיהו א, ד), ועל הדברים הללו לא נענש, ומדוע דווקא כאן הענישו הקב"ה?

אלא, ששם קיים הנביא את ציווי ה' "קרא בגרון אל תחשוך, כשופר הרם קולך" (ישעיהו נח א), כי דבריו היו לתועלת, להחזירם למוטב, ואז הותר לו להשתמש בכל האמצעים, ובלבד שיועילו להשיב את ישראל לדרך הישר. אבל כשישעיהו הנביא אומר זאת לפני הקב"ה, ואין בדבריו תועלת – כעס עליו הקב"ה ואמר: "רצון פה שאמר דלטוריא על בני".

אם כן, חובת לימוד הזכות על כלל ישראל לא גרעה מחובת לימוד הזכות על חברו, ובוה הוא מוסיף ומחזק את הקשר שבינו לבין חברו ומחזיק לעצמו

מר, כישף והסית והדיח והחטיא את ישראל".

ויתכן לומר, כי בדבריו של רבי יהושע בן פרחיה על מעלת הדין לכף זכות כיוון למעשה זה. שחרי אילו היה דן את תלמידו לכף זכות, הרי כשהיה התלמיד בא לפייסו – היה נעתר ומתרצה לו, ובכך היה מונע את יציאתו לתרבות רעה. וכאשר לבסוף נעתר והתרצה לו כבר איחר את השעה, ויצא תלמידו מכרם ישראל, וחטא והחטיא הרבים.

### לימוד זכות – גם על הכלל

והנה, לדון כל אדם לכף זכות פירושו, להביט בעין יפה על כל הסוככים אותו, שכולם דורשים טובתו. וכשם שעליו לדון לכף זכות את הפרט, כמו כן וקל וחומר הוא, שעליו לדון לכף זכות את הכלל.

וישעיהו הנביא, כשראה את המרכבה עם המלאכים אמר: "אוי לי כי נדמיתי כי איש טמא שפתיים אנוכי וכתוך עם טמא שפתיים אנוכי יושב", ומיד אחרי כן נאמר: "ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה" (ישעיהו ו, ה-ו). ואמר חז"ל (ילקו"ש ישעיהו רמז תו): "אמר לו הקב"ה: על שאמרת 'כי איש טמא שפתיים אנוכי' – שרא לך, שאתה

ליום היארציית למדן הגר"ש אלישיב זי"ע נביא כאן ביאור על המשנה במס' אבות בענין כף זכות כפי שכתב וביאר

### לימוד זכות – הצלה מציאה לתרבות רעה

#### והוי דן את כל האדם לכף זכות

את היסוד הזה "והוי דן את כל האדם לכף זכות", לימדנו התנא יהושע בן פרחיה, ואולי דווקא הוא אמר זאת מתוך מעשה שבא לידו.

איתא בסוף סוטה (מ"ז ע"א): "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת... ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לאחד מתלמידיו בשתי ידי".

ובגמרא שם הובא המעשה שנקלע ר' יהושע בן פרחיה עם תלמידו להורא אושפיזא, וכנגד דברי ר' יהושע בן פרחיה ששיבח מעשי בעלת האכסניה, אמר התלמיד "עיניה טרטות", ועל כך דחהו ר' יהושע בן פרחיה ונידחה. "כל יומא אתא לקמיה ולא קבליה, יומא חד הוה קרי קריאת שמע, אתא לקמיה, הוה בדעתיה לקבליה, אחוי ליה בידיה, סבר מדחא דחי ליה, אזל זקף לבינתא פלחא. אמר ליה: 'חזור כך'. אמר ליה: 'כך מקובלני ממך: כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה'. דאמר

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: [k.gilyonot@gmail.com](mailto:k.gilyonot@gmail.com)  
כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900



את ה"קנה לך חבר".

## דרך ליבו – רואה את לב חברו

הכתוב אומר: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" (משלי כז, יט), ואמרו במדרש (ילקו"ש משלי רמז תתקסא): "אמר רבי חנינא: וכי יש פנים למים, אלא מה המים הללו אתה נותן אותם בכלי ומסתכל בהם והם נראין לך, כך לב האדם לאדם", וצ"ב.

אמנם ידוע המעשה ביהודי שפעם הגיע אליו מכתב ממרחקים, ולא הצליח להבין פשר הדברים, כי צורת האותיות הייתה מבהילה ובלתי ברורה לחלוטין.

באותה עיירה התגורר משכיל אחד אשר הייתה לו יד ושם בלשונות האירופאיות. תקף ומיד רץ אליו שיפענח לו את תוכן המכתב.

הרכיב הלה את משקפיו אשר לו, הביט במכתב ונסה לקרא בכל הלשונות, ולא עלתה בידו.

באותו רגע נכנסה אישתו החדרה, אישה מהרוד הישן, אשר בקושי הייתה יודעת לצרף אותיות בסידור "קרבן מנחה" שלה. ביקשה האישה לראות את המכתב, ולמרבח הפלא קראה את כל המכתב כמזמור. והטעם הוא, כי אותו כותב היה מסוג הכותבים כמותה...

זהו שאומר המדרש: "וכי פנים יש למים!?" כלומר, למים אין תואר ותמונה, אלא כמראה הכלי כן מראה המים. "כן לב האדם לאדם", כשבא לדון את לב חברו, ורק דרך הלב אשר לו – כן הוא רואה את חברו.

לכן אמר: אם רוצה אתה להימצא בחוג של חברים, תנאי ראשון לכך הוא "והוי דן את כל האדם לכף זכות". ובג' (שבת קכז ע"ב) הובאו כמה דוגמאות של מעשים באמודאים שדנו את

זולתם לכף זכות, עי"ש.

ואלו שלשת הדברים שאמר: "עשה לך רב" – להוסיף דעת, "וקנה לך חבר" – להתחזק בעבודת ה', "והוי דן את כל האדם לכף זכות" – להתחזק בעניינים שבין אדם לחברו.

(כתבי הגרי"ש)

## היהודי שהיתה בכים חולצתו

### קופסת סיגריות בשבת, ועוד

#### ביקש לקנות מפטיר

באחד הבתי כנסיות, הגיע אורח להתפלל בשבת בבוקר, עם חולצה כחולה, אדם כזה שעל פניו נראה שאינו מניח תפילין של רבינו תם בכל יום, וגם על התפילין של רש"י יש ספק גדול אם הם כשרים, אבל בכל זאת יהודי שנראה שומר תורה ומצוות.

באמצע התפילה ראה שכנו לספסל שקופסת סיגריות מכבצת לו מכיס החולצה, השכן הזדעזע, יהודי מעשן בשבת, ועוד מעיז כך, עם הקופסה לבית הכנסת, צריך לחנך אותו!!! זו היא מצווה נדירה שנודמנה לידי, ככל הנראה אני הוא הדיין שצריך לדון אותו!!!

לאחר תפילת שחרית כשהגבאי התחיל למכור את העליות, שם לב השכן, שהיהודי הזה בעל הסיגריות, מתוח ודרוך, התברר שיש לו יארצייט, והוא רוצה לקנות את המפטיר.

השכן החליט, הנה כעת זה המצווה שלי, אני צריך למנוע את הבזיון הזה בכל מחיר, אני צריך למנוע את הקניה הזו בכל מחיר.

הגבאי התחיל למכור את עליית מפטיר, שבדרך כלל נמכרת בחמישים שקל, והיהודי מכריו חמישים שקל, השכן מעלה את המחיר, למאה שקל, וכך הם עלו וטיפסו, עד שהגיעו

לאלפיים שקל!!! היהודי מרגיש מאד מאוכזב, אבל בכל זאת חשב לעצמו, כנראה שגם לשכני יש יארצייט, ואם כן אוותר לו, וכך העלייה נקנתה לשכן, במחיר של אלפיים שקל.

השכן עלה למפטיר, ולאחר העלייה ניגש אליו היהודי, ושאלו על מי יש לך יארצייט, השכן חשב לעצמו, כעת יש לי את המצווה השניה והמהודרת יותר, של הוכח תוכיח את אמיתך, ואני אכניס לו, שלא ישכח שגם אם מעשנים בשבת, אבל את הקופסא משאירים בבית, ובפרט שיש לו יארצייט.

ואמר לו אין לי שום יארצייט, רק לא רציתי שיהודי שמעשן בשבת יעלה לתורה...

## תשובה

איך יש ליהודי קופסת סיגריות בשבת

היהודי היה מופתע מההתקפה, ואמר לו, אני בכלל לא מעשן, גם לא בימות החול, אם כן, השיב לו השכן, איך מגיע לך קופסת סיגריות לכיס.

רק כעת שם לב היהודי, שיש לו את הקופסא בכיס, ובכלל החולצה שלו כחולה, ולא לבנה, וחשב קצת, איך באמת לבש את החולצה הזו, שהיא לא שבתית.

ואז אמר לו, קמתי היום מאד מוקדם, כי יש לי יארצייט, ורציתי ללמוד קצת לפני התפילה, כדי להתכונן ליארצייט, לא מצאתי את החולצה שלי, וכשראיתי חולצה הלבשתי את זה, וכיון שהיה חשוך בבית, לא שמתי לב, איזה חולצה לבשתי, בכל זאת זה יום של יארצייט, ולא שמתי לב, לפרטים הקטנים, וכנראה שזה חולצה של הבן שלי שמעשן, אבל ח"ו לא בשבת, זה החולצה של הבן שלי שלכש בערב שבת.

(ווי העמודים)

גיליון מס' 435 פרשת פינחס

תשפ"א שנה תשיעית

גליון זה יוצא לזכות ידידינו החשוב  
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

להקדשות ע"ג הגליון

ניתן לפנות למס' 053-3145900

# דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

## פנינים על הפרשה

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כ"ה י"א)

איתא במדרש (רבה, ריש הפרשה) אמר הקב"ה 'בדין' הוא שיטול שכרו, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. ויש להבין על איזה דין מכוון המדרש. ורגיל רבינו שליט"א להביא בזה ביאור ששמע מאביו מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל. שהנה בגמרא (קידושין מ' א') מובא שבמצוות שבין אדם למקום (כגון שילוח הקן) שאדם מקיים, אין לו פירות ומקבל שכר רק בעולם הבא, אבל מצוות שבין אדם לחברו, יש לו פירות בעולם הזה ומקבל גם כאן בעולם שכר. וזו כוונת המדרש. מלבד המצווה של בין אדם למקום, קיים פנחס גם בין אדם לחברו, בכך שהוא "השיב את חמתי", ועל ידו "ולא כיליתי את בני ישראל", ממילא בדין הוא שיטול שכר גם בעולם הזה, כדין מצוות שבין אדם לחברו שאוכל פירותיהן בעולם הזה, "לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום". (וראה בטעמא דקרא באור נוסף, ששכרו הגיע כי נכנס לסכנה שלא היה מחויב בה). בבית שמואל על אבן העזר (סימן קכ"ט) כותב כי בכל מקום במסורה כתוב פינחס עם יו"ד, חוץ ממקום אחד. ותלמיד חכם שליט"א העוסק בשמות גיטין, נכנס אל רבינו ואמר שלא מצא בשום מקום בתנ"ך שכתוב פנחס בלא יו"ד, כשהוא מוסיף שאף חפשו במחשב ולא מצאו. חי"ק רבנו: מסתמא חיפשתם תיבת פנחס, אבל בתנ"ך כתוב 'ופנחס' (שמואל א', א' ג': ושם שני בני עלי חפני ופנחס כהנים לה'), ולכן לא מצאתם... (מרבי גדליהו הוניגסברג).

(שבענו מטוביך)

## מעניני בין המצרים

**שמעו כי נאנחה אני אין מנחם לי כל אויבי שמעו רעתי ששו כי אתה עשית הבאת יום קראת ויהי כמוני (א, כא)**  
**שאלה:** הביטוי "נאנחה" כאן הוא שם דבר כמו שפירש רש"י לעיל פסוק ח', כלומר מרוב אנחותיה כבר יצא עליה שם של נאנחה. וצ"ב מדוע האנחה דווקא היא סימן האבלות והצער של כנסת ישראל, ולא הבכי והזעקה וכדו'.  
**תשובה:** נזכרת לימים רבים.  
וביאר בעל פה: דבכי וזעקה לא אפשר לקיים לימים רבים אבל אנחה נזכרים גם אחר ימים רבים ונאנחים.  
**שאלה:** ויש לעיין מדוע בשעת החורבן הגנה עליהם רק הזכות של בעלי הצדקות ולא הזכות של גומלי חסדים בגופם?  
**תשובה:** צריך חסד גם בגופו וגם בממונו.  
ובפעם אחרת ביאר בעל פה: עשו הרבה צדקה וכשעושים הרבה צדקה זה מועיל גם עבור חסד.

(נפשי בשאלתי)

ימי בין המצרים בבית רבינו מתוך תאור מיוחד שנכתב בספר בית אמי שכתבה בתו הרבנית ר. צביון תליט"א

### בין המצרים – אבל וכמיהה

מ"ז בתמוז הורגשה בביתנו אווירה של אבל. אמנם לנו הבנות כבר היה חופש, וחברותינו נסעו לים, אולם אבא לא הרשה לנו לנסוע, באמרו כי אלו ימי אבל וסכנה. בימים אלו לא שרנו, לא קנינו בגד או נעליים ולא תפרנו בגדים חדשים. רק בגדים ישנים היינו מתקנות. עד לאחר תשעה באב סירבה אמא לדבר על התכניות ל'בין הזמנים' ולא השיבה על שאלות הנכדות, מה ואיך להתארגן. בתשעה באב לא הדלקנו את האורות בבית, אלא העלינו אור קלוש על ידי מספר נרות. חושך שרר בית. הנחנו מזרנים על הרצפה, ואבא ישן כשאבן תחת לראשו. ביום זה, שבו אבא אינו יכול ללמוד אלא דברים המותרים, יש לו סדר מיוחד ללימוד כל הלכות אבלות וכדומה. בשנות ילדותינו היה מספר לנו ממדרשי החורבן. בבית 'חיו' תמיד את הציפיה לגאולה: אחד מנכדי נולד בימי 'בין המצרים', ולקראת הגיעו לגיל שלוש שאלנו את אבא האם לעשות לו 'חלאקה' לפני שלושת השבועות או לאחר תשעה באב. אבא פסק מיד: "וודאי שלא לעשות לפני, כי אם המשיח יבוא יוכלו לספר אותו ביום שנולד". כשהייתה אמא הולכת לנחם אבלים, הייתה אומרת שהנפטר הלך להביא את המשיח. אווירה זו, של ציפייה וכמיהה לגאולה, הקיפה אותנו כל העת, במשך כל השנה בכלל, ובימי 'בין המצרים' בפרט.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: [divreysiach+subscribe@googlegroups.com](mailto:divreysiach+subscribe@googlegroups.com)

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.



## קרבן שנת השבע (י"ג)

### סיוע כלכלי לשומרי השביעית (ב)



בשבוע שעבר פורסמו כאן סיפור מופלא אודות הוראתו של רשכבה"ג מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל, על גובה סכום התרומה שיש לתת עבור תמיכה בחקלאים השומרים שביטה.

מרן ז"ע התאמץ בכל יכולתו לסייע בגופו ובממונו עבור מצות השמיטה, מלבד מה שעורר את בני ביתו ונסע לחזק את החקלאים, הוא גם עמד על משמר השביעית כדי לסייע להם בכל מה שאפשר.

והנה עובדא נפלאה ששלח אלינו אחד ממקורביו, בו רואים בחוש את זהירותו הרבה כאשר מבקשים כסף מכלל הציבור, תודתו נתונה לו:

סיפר נכדו הגאון רבי שרגא ברלין מרבני ישיבת גאון יעקב:

#### רבינו מרן שליט"א מברך חקלאי שומר שביעית

כשהגעתי לביתו של זקני הגרא"ל זצ"ל בשנים האחרונות כשה' קשה עליו הקריאה, ה' מונח על שולחנו מכתב [של ארגון המסייע לשומרי שביעית] (זה ה' שנה וחצי אחר שביעית שעשו מגבית לכיסוי הוצאות השביעית)

ורבינו ז"ע שאל אותי מה מונח על השולחן אמרתי לו מכתב של ארגון המסייע לשומרי שביעית ושאלני מה כתוב שם אמרתי לו מה יכול להיות כתוב בטח שרוצים כסף... ושאלני מי הביא מכתב זה אמרתי לו ארגון פלוני, שעוזר לשומרי השביעית. ושאל מניח וביה 'וכי הארגון גברא הוא? והרי אין להם ידים'...

אמרתי לו כנראה שלחו עם אחד הגבאים שבבית פה, והצעתי לגשת ולברר... ואמר לי שאין צורך.

ואז אמר לי ושאל האם אוכל להקריא לו המכתב, וכשקראתי, זה היה מכתב שהם כתבו בקשה מהציבור שיתרום להם כסף וביקשו שמרן יחתום על זה, ואז מרן התפלל למה המכתב כ"כ ארוך, ואמר וכי זה גט שצריך ל"ב שורות....

ואח"כ אמר עוד, מדוע מפחדים את העולם כאילו אם לא יתנו דווקא לארגון הזה העולם יחרב, וכי אי אפשר לבקש במתינות יותר...?

#### הגאון רבי שרגא ברלין שליט"א במחיצת מרן ז"ע

וה' צר לו השפה. ניסיתי לסגור שזה כבר נה' השפה כאן, ולא נחה דעתו, (לאחר מכן שמעתי מבני הבית כי איני הראשון והיחיד שהקריא לו את המכתב, היות והראיה חלשה מבקש מכמה אנשים להקריא לו כדי לסמוך לגמרי שלא מסתירים דבר).

#### בעד אחרים צריך לסייע במעשה

פעם נודע לרבינו מרן החזון איש, כי גם אנשי קבוצת "גדרה" מתלבטים בקשיים לשבות בשנת השבע. הרב משה אויערבך, תיאר בפניו את קשייו הכלכליים של הקיבוץ בגדרה ושאל: מה יאכלו? ענהו רבינו: הרי זו שאלת התורה (ויקרא כ"ה, כ)... המשיך הר"מ אויערבך ושאל: "לא, אני שואל מה יאכלו?" כי בעד אחרים צריך לסייע במעשה! חיך רבינו החזון איש והפטיר: "אמנם כן, זה מותר לשאול!" ויעץ לשגר שליחים אל ה'כנסייה הגדולה במרינבאד שיפרסמו בה את מצב שומרי השמיטה, והוא אף כתב להגרו"ע שיבוא לעזרת ה' בגבורים. (מעשה איש חלק א' עמוד ק"ד).

#### להקים ישיבה בשנת השמיטה

המשך הסיפור, על מסירות נפשו של החזון איש, פחות ידוע, גם הוא מובא בספר מעשה איש (ח"א עמוד ק"ד): ויהי בימים ההם, חורף תרצ"ז, נתברר שרבינו החזון איש סובל מדלקת התוספתן, והוצרך היה לנתחו. הניתוח שנעשה בו עבר בס"ד בהצלחה, והחששות מפני סיבוכים חדלו.

באותו זמן, למרות חולשתו הגדולה, השתדל לזרז את החקלאים החרדים שיקבלו עליהם מעתה לשבות בשנה הקרובה, יהיה מה שיהיה לפי שכעת בתרצ"ז הוא הפרק להתברך "וצוית את ברכתי בשנה הששית..." אחד החברים בקיבוץ כפר סבא, ר' משה שנפלד, התעורר מקריאת רבינו ופרסם בעתון "קול ישראל", שחברי הקיבוץ קיימו וקיבלו עליהם לשמור שמיטה כהלכתה, ולא עוד, אלא תוקם ישיבה בקיבוץ לכל משך שנת השמיטה, והחברים יקדישו עיתותיהם אך ורק ללימוד התורה. הוא ביקש באותה קריאה מהציבור החרדי, לסייע עם החברים בקיבוץ שיוכלו לקיים דבר השמיטה קיום מלא ושלם.



#### תמונה נדירה של הר"ר משה שינפלד ז"ל (עומד לצד הגרב"ש שניארסון זצ"ל רה"י דטשעבין)

#### תשובה לשאלה שנשאלה כאן בענין כתיבת שירת הבאר

תשובות רבות נשלחו למערכת ע"י תלמידי החכמים החשובים (וע"כ ייש"כ גדול) וצר המקום מלהביאם כאן ועוד חזון למועד. נסתפק בתשובה שקבלנו מהגאון רבי סיני הלברשטאם שליט"א רב ואב"ד שיכון ג' בני ברק וז"ל: בענין השאלה אמאי שירת הבאר לא נכתב אריח ע"ג לבנה, י"ל דאריח ע"ג לבנה. שהוא מקום ריק, שם כאילו נכתב כל הניסים דלעתיד, דהיינו בשירת הים נמשך תמיד כמו ברפ"י בחולין (ז) שנבקע המים לפניו, וקשה פרנסתו של אדם כקרי"ס, פסחים (קיה). וגם תחיית המתים דלעתיד נלמד מהשירה (סנהדרין צא): וכן שירת האזינו שם נרמז הכל מה שיה' בגלות בכלל ובפרט, כמבואר בקדמונים. משא"כ הנס בבאר שנפגשו ההרים (ברכות נב:) ה' לשעתו לפני כניסתם לארץ ישראל. והגם שהשירה ה' גם על הבאר, והוא גם קיים כמובא שהאריה"ק נתן למה"ר חיים ויטאל ז"ל לשתות מבארה של מרים, מ"מ מכיוון שאפשר לראותה כדאיתא בשבת (לה). הרוצה לראות בארה של מרים וכו', לכן לא נכתב אריח ע"ג לבנה דהרי הכל גלוי.

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 2757000-073 שלוחה-4310



ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

## • שיחת רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

וכך גם באכילה, והרמב"ם שכתב שינה – היינו אפילו השינה, שהיא בשב ואל תעשה, וקל וחומר אכילה ושאר צרכי הגוף שבקום ועשה, מי שעושה אותם לשם שמות הרי הוא עוסק במצוה, וגם בשעה שעוסק בהם נחשב עוסק במצוות תלמוד תורה, כי הכל הכשר לתורה.

וכבר דיברנו פעם שזה דבר נפלא שגם כשאדם הולך לאכול הרי הוא מקיים הרבה מצוות, ראשית כשנוטל ידיו לאכילה הוא מקיים מצוות נטילת ידיים, ואחר כך מברך ברכה, אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על נטילת ידיים, וזהו מצוה נוספת, שמברך ומודה להקב"ה על המצוה, ועל הקדושה שאנו מתקדשים בה, אשר קידשנו וציוונו, ואחר כך מברך המוציא, שזו עוד ברכה ועוד מצוה. ולהאמור הרי גם האכילה עצמה היא מצוה, אם כוונתו בה לשם שמות לצורך עבודת תורה. וכך כל המעשים הם מצוות המוספות קדושה, שהאדם מתקדש בהם, ורק זה תלוי בכוונה, מה הכוונה ולשם מה הוא אוכל.

וכאמור על שלושה דברים העולם עומד והדבר הראשון הוא תורה, והיינו עסק התורה שיש בעולם, עם כל מה ששייך וצריך לתורה.

ושמעתי מאמרי"ר זצ"ל בשם הגר"ח מוואלווין זצ"ל שאמר אימתי יבוא המשיח? בזמן שהתורה תתפשט בכל העולם, שכל העולם יהיה תורה, וכפי שיש היום תורה בארץ ישראל ובעוד מקומות רבים בעולם, ונתפשטה התורה אפילו להונג קונג, כפי ששמעתי שנתגלגל לשם יהודי ולמד תורה עם יהודים מתושבי המקום, וכשכל העולם יתקדש בקדושת התורה אז יבוא המשיח, כשתתפשט התורה בכל העולם, וגם באמריקה הצפונית והדרומית ובכל מקום בעולם יהיה תורה, אז יתקדש העולם ואז תהיה הגאולה!

ועל שלושה דברים העולם עומד. על התורה כנ"ל, ועל העבודה היינו עבודת הקרבנות, ובזמננו אין לנו קרבנות, אבל יש לנו תפילה שהיא עבודה שכלב והיא כמו קרבנות, וזהו עבודה, וגמילות חסדים היינו כפשוטו, מידות טובות בהנהגה ומעשים טובים בין אדם לחברו.

ואמרו 'העולם' עומד, והיינו לא רק כל העולם אלא גם כל האדם, שהאדם הוא גם כן עולם ונקרא 'עולם קטן' (תנחומא פקודי ג), והעולם עומד: פירושו שלשמות האדם עומדת ותלויה בשלושה דברים אלו, שכאשר האדם עוסק בהם בשלמות לפי כוחותיו ועושה את כל מה שהוא יכול לעשות עם כל כוחותיו, זוהי שלמותו.

### כוונת מצוה בעסק הפרנסה

ובאמת גם אדם שנצרך מפני מצבו לעסוק בפרנסה, הרי הוא נחשב בזה עוסק במצוה, כי בלי פרנסה מהיכן הוא יתקיים והאידן יקיים את כל המצוות, וצריך את צרכי הגוף לעצמו ולמשפחתו, ואמנם הוא עושה כן בשביל עצמו ובשביל משפחתו וזהו טבע האדם, אבל זה גם מצוה, ואם כוונתו לשם שמות מפני החיוב והמצוה שבו, הוא עוסק במצוה.

ומצינו דבר כזה להלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן ל"ח סעיף ח) שאדם עוסק בפרנסה ונקרא בזה עוסק במצוה, ומדובר שם לענין כותבי ומוכרי תשמישי קדושה: "כותבי תפילין ומזוזות, הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמות, פטורים מהנחת תפילין כל היום זולת בשעת קריאת שמע ותפילה". והרמב"ם שם הוסיף "ואם היו צריכים לעשות מלאכת קריאת שמע ותפילה או פטורין מקריאת שמע ותפילה ותפילין, דכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת" וכו' עיין שם.

והיינו אף על פי שהם גם מתפרנסים ומרוויחים מזה, אבל הרי היו יכולים להתפרנס גם מדברים אחרים, ובחרו דווקא במקצוע הזה מפני המצוה וזיכוי הרבים שבו, שרוצים לזכות את הרבים במצוה ובקדושה, וכיון שזוהי עיקר כוונתם, נקראים בזה עוסקים במצוה: **זה תלוי בכוונה, מה עיקר הכוונה**, כמו שמפורש במשנה ברורה שם (ס"ק כד) בשם מגן אברהם: "ודווקא אם עיקר כוונתו כדי להמציא למכור למי שצריך להם, אבל אם עיקר כוונתו רק להשתכר לא מיקרי עוסק במצוה".

ומעשה שהיה עם מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שפעם היה בבית החולים 'יתל השומר' לזמן קצר, יום אחד או פחות, והיו שם אנשי רפואה שטיפלו בו, ואחזו המשגיח בידו של אחד מהם ואמר לו: תזכור שאתה עושה איתי חסד, ואתה כל היום עוסק במצוות חסד, ואם תחשוב על זה ותזכור את זה יהיו לך הרבה זכויות, ואמנם אתה גם מתפרנס מזה כי צריך פרנסה, אבל אתה גם עושה חסד עם אנשים והציבור צריך אותך, ואתה מהנה את הציבור, ואם תחשוב ותתכוון לכך – תזכה הרבה!

ופעם אמרתי כן לנהג מונית, שיחשוב שהוא כל הזמן עושה חסד וטובות לאנשים, כי הציבור צריך לכך והוא משרת את הציבור, ואמנם הוא מוכרח לקבל תשלום כיון שצריך פרנסה, אבל הוא עוזר לציבור ועושה חסד כל היום,

### אשריך בעולם הזה – במיעוט תענוג

המסילת ישרים בפרק הראשון כתב שהאדם נברא כדי להתענג על השם, והביא כמה מאמרי חז"ל על זה, שלכך נברא האדם, להתענג על השם, והתענוג האמיתי הוא רק בעולם הבא, ששם זה התענוג האמיתי שעליו נאמר (ישעיה סד, ג) "עין לא ראתה אלוקים זולתך", וכמו שאמרו חז"ל (ברכות לד, ב) שאפילו הנביאים לא ידעו ולא היה להם מושג מה הם תענוגי העולם הבא, שהם תענוגים נצחיים הנמשכים ונמשכים בלי סוף.

אך מלבד התענוג בעולם הבא, יש תענוג גם בעולם הזה, וכמו שאמרו חז"ל (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה וכו' ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, והיינו שגם בעולם הזה יש אושר ותענוג, ועל די מה? על ידי מיעוט בתענוגים גשמיים! שזהו אחד מהארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, וזה התנאי לזכות בתורה ולאשריך בעולם הזה – **במיעוט תענוג, זה עושה את ה'אשריך בעולם הזה'**, וכמו שמפורש בפרקי אבות שם שאמרו כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל, והיינו דווקא פת במלח.

ואמנם כמובן זה תלוי כל אחד לפי כוחו, ואין הכוונה למי שאינו יכול, אך מיעוט תענוג לפי כוחו זהו הדרך לאשריך בעולם הזה. וידוע שהיו גדולים צדיקים שהיו בולעים את האוכל בלי ללעוס, כדי שלא ליהנות ממנו, ובכך היה מיעוט תענוג כפי דרגתם, ואז אשריך בעולם הזה!

### התענוג והטעם בלימוד התורה

ובמה האשריך? בתורה! שהתורה נותנת תענוג בעולם הזה, ומצינו שהתורה נמשלה לכל מיני טעמים ותענוגים, כגון מה שאמרו (ב"ק יז, א) אין מים אלא תורה שנאמר (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים, והיינו כמו אדם שצמא, שהמים הם הדבר הכי טוב בשבילו, ואינו צריך שום משקה אחר עם מתיקות, ורק מים זה מחיה את הנפש מן הצימאון יותר מכל דבר אחר, כך לימוד התורה מחיה את נפש האדם.

ואחר כך המשיך הנביא ואמר "ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב", וזהו משל לטעמים נוספים שיש בתורה, ולאחר שאדם כבר הרווה את צימאונו במים, אז יש גם יין וחלב, שהם משקים עם טעם. ועוד נאמר על דברי תורה (תהלים יט, יא) "ומתוקים מדבש" – יותר מדבש, וכהנה יש כל מיני טעמים ותענוגים העולם הזה שהתורה נמשלה להם.

וכאמור הדרך לזה היא על ידי מיעוט תענוג, וכמו שאמר התנא פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, כמובן כל אחד לפי כוחו, וזהו התנאי לתורה ולאשריך בעולם הזה, כפי שהזכרנו שמיעוט תענוג הוא מהדברים שהתורה נקנית בהם, וזהו גוד השכל – אבל כך המציאות, שרק באופן זה אשריך בעולם הזה, **ומיעוט תענוג הוא התנאי לזכות לאשריך עם כל מיני הטעמים והתענוגים שיש בתורה**, וכנ"ל שנמשלה למים לאדם צמא, ולדבש ויין וחלב.

### העולם עומד על עסק התורה

והנה אמרו חז"ל (אבות א, ב) על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, והדבר הראשון הוא תורה.

והברטנורא שם פירש "על התורה" – שאמלל לא קיבלו ישראל את התורה לא נבראו שמות וארץ, דכתיב (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמות וארץ לא שמתי (שבת פח, א). והיינו שמה שאמרו שהעולם עומד על התורה, הכוונה לקבלת התורה, שזכות שקיבלו ישראל את התורה העולם קיים. אבל בתוספת יו"ט שם כתב, כי 'תורה' הכוונה לא רק לקבלת התורה, אלא גם עסק התורה, כי העסק ולימוד התורה מחיה את העולם.

וכבר האריך בזה רבינו חיים מוואלווין בנפש החיים (ש"א פט"ז) "וכל חייתו וקיומם של העולמות כולם, הוא רק על ידי התורה הקדושה כשישראל עוסקים בה, שהיא דחיה דכל עמלון ושמונת חיותא דכולהון, ואילו היה העולם מקצוהו ועד קצוהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה, היו חוזרים כל העולמות לתוהו, כמו שאמרו ז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית", והיינו שלו יצויר שהיה העולם רגע אחד בלי תורה, מיד היה נחרב העולם רחמנא לילצן. וכן כתב שם בשער ד' פ"א.

### קיום מצוה גם בצרכי הגוף

וידוע ממרן החזון איש זצ"ל כי 'עסק' התורה היינו לא רק כשעוסקים בלימוד התורה ממש, אלא גם בשעה שאדם לא לומד אבל הוא ישן כדי שיהיה לו כוח ללמוד, ומי שישן לשם שמות עם כוונה כזו – כתוב ברמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שהשינה שלו היא 'עבודה למקום', ונקרא עובד השם בשנתו, ואם כן מי שהשינה שלו היא הכשר מצוה לתורה, גם השינה היא חלק מעסק התורה, ונקרא גם בשעת השינה עוסק במצוות תלמוד תורה.

והוא הבין ותפס את זה, ומצא חן בעיניו. ובאופן זה אדם יכול להיות כל הזמן עוסק במעשים טובים, והכל תלוי בכוונה!

## אהבת הבריות בונה חורבות ירושלים

וכן מצינו שאמרו חז"ל (ברכות ו, ב) כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה את חורבות ירושלים, וצריך ביאור מה הקשר בין שמחת חתן וכלה לחורבות ירושלים, ומדוע זה נחשב כאילו בנה.

והביאור הפשוט בזה, כי לשמח חתן וכלה הרי זה מעשים טובים מתוך מידות טובות ואהבת הבריות, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות אבל יד, א) שזה בכלל מצות ואהבת לרעך כמוך – לשמח חתן וכלה.

והרי חטא החורבן זה שנתת חנים וחוסר אהבת הבריות, כמו שאמרו חז"ל (יומא ט, ב) מקדש שני מפני מה חרב מפני שהייתה בו שנתת חנים, והיינו ההפך ממצות ואהבת לרעך כמוך, ואמנם אמרו בגמרא שם כי גם בדור החורבן היו עושים מצוות ומעשים טובים, אבל לא היה אהבת הבריות, והדוגמא והמשל לזה הוא המעשה עם קמצא ובר קמצא (גיטין נה, ב) – שלא היה היחיד בדור אלא הוא דוגמא לשנאת חנים וחוסרן המידות הטובות שהיה באותו הדור, ומחמת זה היה החורבן.

והחורבן נמשך עד היום מפני שלא תוקן החטא, כמו שאמרו (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו הוא החריבו, והיינו מפני שאם היה תיקון החטא כבר היה שוב נבנה בית המקדש, וכל מה שהחורבן נמשך זה בגלל שהחטא נמשך וחוסר אהבת הבריות.

ולכן המשמח חתן וכלה, אם הוא עושה כן מתוך אהבת חסד ואהבת הבריות, כי הוא רוצה לשמח אותם, הרי הוא מקיים בזה מצות ואהבת לרעך כמוך, וזה תלוי בכוונה, שיהא עיקר כוונתו מצד החסד שבו, ואז הוא מתקן בזה את חטא החורבן ובונה חורבות ירושלים.

ואמרו כאילו בנה 'אחת' מחורבות ירושלים, והיינו שלא נחשב כאילו בנה את כל החורבות אלא רק אחת מהם. והטעם בזה, כי אמנם מצידו הוא תיקן את חטא החורבן ויש לו אהבת הבריות, ומצידו כבר היה יכול בית המקדש להיבנות, אבל יש עוד ציבור גדול ולא לכולם יש אהבת הבריות, ואצל אחרים עדיין נמשך השנאת חנים וחוסר אהבת הבריות, והוא אמנם בונה 'חורבה אחת' שמתקן את החלק שלו, אבל יש עוד חורבות, שאחרים מחריבים, ומכל מקום הוא זוכה בזה שמתקן את חלקו, והוא כבר אינו אשם בחורבן.

## העוסק בתורה לשמה נקרא רע אהוב

והנה שנינו באבות ריש פרק ששי "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, והיינו מלבד כל הדברים המפורשים בהמשך שם, יש עוד דברים הרבה שלא מפורש מה הם. "וילא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, ונקרא רע אהוב אהב את המקום אהב את הבריות" וכו'.

ויש לעיין אם מה שאמרו נקרא 'רע אהוב' זה שני דברים, שנקרא רע וגם אהוב, או שזה דבר אחד, והכוונה רע שהוא אהוב. ונראה שזה דבר אחד, כמו שמזכירים בשבע ברכות של חתן וכלה "שמח תשמח רעים האהובים", שזה דבר אחד – רעים האהובים, וכך גם כאן.

ועוד מזכירים בברכת חתן וכלה "אהבה ואחוה ושלוש ורעות", וכן מצינו בגמרא (ברכות יב, א) שבבית המקדש כשהיו מתחלפים המשמרות בכל שבו, היה משמר היוצא מברך את המשמר הנכנס "מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלוש ורעות".

והם ארבעה עניינים: 'אהבה' היא גם כן מדרגה, שיש אהבת הבריות, ו'אחוה' זו עוד מדרגה, של אהבה יותר גדולה, כמו אחים, ו'שלוש' היינו שחיים בשלוש, בלי סכסוכים ומריבות ביניהם.

ו'רעות' זה דבר נוסף – שיש גם קשר של חברות, כי יתכן שיהיו אהבה ואחוה ושלוש, אבל אין רעות, והאחד לא מדבר עם השני, ואמנם הוא אהב אותו, והוא גם כמו אח, וחיים בשלוש בלי מריבות, אבל אין רעות וחברות, כמו שמצוי לפעמים בשני שכנים, שאומרים 'שלוש-שלוש' והכל בצורה מכובדת, אבל אין קשר חברותי ביניהם. וזהו ענין רעות, אהבה של רעות.

## עם תפילה זוכים למדרגות הגבוהות ביותר

והנה בהמשך הברכה מבקשים שמח תשמח רעים האהובים "כשמחך יצריך בגן עדן מקדם", והיינו שתהיה שמחה כמו השמחה של אדם הראשון שהיה יציר כפיו של הקב"ה, בגן עדן מקדם – לפני החטא!

והרי בשמחה של אדם הראשון, הקב"ה היה השושבין המשמח את אדם הראשון ואת חוה (עירובין יח, ב), והם היו אז במדרגה ללא יצר הרע כלל, כמו שפירש רש"י בפסוק (בראשית ב, כה) ולא יתבוששו, ובדרגה כזו, עם שמחה שהקב"ה משמח, אין לשער את הקדושה המשמחה שהיו אז!

ובגודל קדושתו של אדם הראשון אמרו חז"ל (ויקרא רבה כ, ב) שעקבו היה מכה לגלגל חמה, ויש לפרש כי 'עקבו' היינו הדרגה הכי קטנה של אדם הראשון, היה מכה לגלגל חמה, ויגלגל חמה' כנראה הוא משל על בהירות האמונה. עד כדי כך הייתה דרגתו של אדם הראשון.

ומבקשים שמח תשמח רעים האהובים "כשמחך יצריך בגן עדן מקדם", וזו ברכה עם תפילה, שיוכלו לשמחה כמו אדם הראשון בגן עדן לפני החטא. וצריך ביאור האידך זה שייך, וכי יתכן בזמן הזה לזכות למדרגה נשגבה כזו?

ובאמת היה פעם שזכו כלל ישראל למדרגה כזו, בשעת מתן תורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת קמו, א) ישראל שעמדו לפני הר סיני פסקה זוהמתו, והיינו כשראו את הקולות וברקים וענן כבד על ההר, ושמעו את קול השם מדבר, כמו שאמרו (מכות כד, א) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, אזי 'פסקה זוהמתו' ונתעלו למדרגת אדם הראשון קודם החטא.

ואם כן שייך שתהיה דרגה כזו, ורק אחר כך בחטא העגל ירדו מהמדרגה, כמו שאמרו (ע"ז ה, א) על הפסוק "אני אמרתי אלוקים אתם וגו' אכן כאדם תמותון", חיבתם מעשים – אכן כאדם תמותון, ואז ירדו ממדרגתם, אבל במתן תורה היו בדרגת אדם הראשון לפני החטא.

**יך גם בזמן הזה, שייך תפילה על דרגה כזו!** מפני שאמרו חז"ל (ברכות ג, א) על הפסוק "הרחב פיה ואמלאהו" ההוא דבברי תורה כתיב, והיינו שברוחניות הקב"ה אומר לאדם הרחב פיה – אם תבקש תקבל! וכבר הזכרנו מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בתפילה על רוחניות בדוק ומנוסה שהתפילה מועילה.

## תפילה אמיתית כשהיא מתוך כאב

ויש להתבונן לפי זה, שהרי אנו מתפללים בכל יום שלוש פעמים על רוחניות, השינוי בתורתך, פתח לבי בתורתך, ואם כן מדוע אין אנו רואים שהתפילה עוזרת, ולמה אנו נשארים בדרגתנו ואיננו בדרגה יותר גבוהה.

התשובה לזה בהכרח היא, שהתפילה אינה תפילה כמו שצריך, כי צריכה להיות תפילה אמיתית, תפילה ובקשה מתוך כאב, שמרגישים שזה חסר וזה כואב, וכאב גם גורם לבכיות.

וידוע מעשים שהיו בצעירים ואפילו ילדים שהתפללו וביקשו בבכיות על מדרגתם בתורה, וכפי שמסופר על אחד שפעם היה בבית הכנסת בזמן שחשב שאין שם איש, ופתח את ארון הקודש ונכנס מאחורי הכרובת, והתפלל שם בבכיות שהוא רוצה הצלחה בתורה, ובאמת הוא זכה לסייעתא דשמיא וקיבל הצלחה בתורה למעלה מן הטבע.

ומסופר גם על בנו של אותו אחד, שהיה בעל מדרגה, ומעשה שהיה פעם בזמן המלחמה שהוא היה בירושלים ליד הכותל, וראה שם אדם עצוב ללא מצב רוח, והלה אמר לו כי אביו ומשפחתו נשארו בחוץ לארץ והוא דואג לשלומם ואינו יודע מה נעשה איתם, והוא הרגיעו ואמר לו אגיד לך, ובתנאי שלא תספר זאת לאחרים כל עוד שאני חי, ואמר לו בדיוק היכן נמצא אביו ומה הוא עושה, ואחר כך נתברר שאכן כדבריו כך היה.

כזו מדרגה, שהוא היה בירושלים וידע מה נעשה במקומות רחוקים. זהו מעשה שהיה לפני שנים לא רבות, פה בארץ ישראל, ושמעתי זאת מאחד ששמע מבעל המעשה. והיא הדרגה שכתב בעל חובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג) "ויהיה במדרגה העליונה ממדרגות החסידים וכי יראה מאין עין וישמע מבלי אוזן וידבר בלי לשון וירגש בעניינים ממשי מבלתי חושש", היינו שיש דרגה שאדם 'רואה' בלי עיניים, וגם בזמננו שייך לזכות למדרגה כזו.

וכאמור הדרך להגיע לכל המדרגות האלו היא על ידי תפילה, אבל התפילה צריכה להיות אמיתית, תפילה שכואב, ותפילה כזו באמת עוזרת.

ולכן רואים אצל גדולי ישראל מה שהם זכו על ידי תפילה, ולמשל הזכרנו היום בשיעור בישיבה מדברי מרן הגר"י זצ"ל בתחילת הלכות נזירות שמפרש פשוט בגמרא, וכל האחרונים נתקשו בפשט הגמרא, והוא אומר ומדמה דבר שלכאורה אינו מוכרח ומפרש בזה את הגמרא, וכיוון בזה להרא'! שבתוספות הרא"ש בגיטין דף ע"ז מפורש אותם המילים ממשי מדברי הגר"י, והוא לא ראה את הרא"ש, אך כיוון לדבריו ממש באותם המילים.

וכיצד זוכים לזה? עם תפילה!! ותפילתו של הגר"י כידוע הייתה בהתפשטות הגשמיית כמו שכתוב בשולחן ערוך (או"ח צח, א), וכבר סיפרנו איך שבשעת התפילה הוא לא שמע את מה שמדברים אליו, מתוך שהיה מרוכז ושקוע בתפילתו, וכל החושים הגשמיים היו בטלים בשעת התפילה, כמי שאין לו גוף, וכן מסופר על מרן החזון איש. וכן האריך בספר הכוזרי (מאמר שלישי פרק ה) איך ומה היא תפילה אמיתית, בהתפשטות הגשמיית.

ואם היינו מתפללים תפילה כזו, אזי באמת זה היה עוזר, אבל מי מתפלל כך ולמי זה כואב, וכי כל כך כואב לנו על דרגתנו בתורה והאם אנו בוכים על זה? וכך צריכה להיות התפילה, מתוך כאב ובקשה אמיתית!

וזהו מה שעלינו לדעת, שהכל תלוי בתפילה. ועם תפילה אפשר לזכות להרחב פיה ואמלאהו, וכפי שאמר רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שהתפילה על רוחניות עוזרת. אבל צריכים שתהיה תפילה אמיתית. וצריכים סייעתא דשמיא וזכויות לזה. לזכות לדרגה של תורה אמיתית, ולעבודה שלב, ולאהבת הבריות שתהיה בשלמות, שזה גם כן דבר לא פשוט, וכבר אמר רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים ט, ד), צריך סייעתא דשמיא עם זכויות לזה. יהי רצון שכולנו נזכה להגיע לדרגות האלה.



לע"נ הגאון הגדול גאב"ד שארית ישראל  
רבי **חיים שאול קרליץ** זצוק"ל  
בן מרן הגאון רבי מאיר זצוק"ל  
במלאות עשרים שנה לפטירתו  
כ' תמוז תשס"א - תנצב"ה

מוקדש לזכות  
**ישעיה בן רויזא רבקה**  
לרפואה שלמה  
בתוך שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת האבך החשוב  
שנפטר בקיצור ימים  
הרב **משה בן מרים** זללה"ה  
תנצב"ה

לעילוי נשמת האשה החשובה  
מרת **מלכה שרה מווגלינסקי** ע"ה  
ב"ר יהודה ז"ל  
נלב"ע י"ז בתמוז תשע"ה - תנצב"ה



# ממגד

## גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול  
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי ה' ישרים משמחי לב' –  
אימתי הן ישרים כשיצאין מפי ישר  
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל  
בילקוט תהלים)

פרשת פינחס תשפ"א (שנה ב') לפ"ק \* גליון 74 \* עיה"ק ירושת"ו \* כתבי תלמידים

**'אשר הוכה את המדינית'**

### בגדרי דין קנאין פוגעין בו

האחרונים דנו בגדר דין הבועל ארמית, שקנאין פוגעין בו, אם יש בו חיוב מיתה להגברא או לא, דהגרע"א נקט שדין מיתה שלו פוטרו מממון, משום דקי"ל בדבריה מיניה, אכן הרבה אחרונים חלקו ע"ז, וביארו דאין זה חיוב מיתה ככל מיתת ב"ד, אלא שיש היתר לקנאין לפגוע בו, אך מצד הדין אין הבועל במיתה, דהא אין בו איסור, וגם האי דינא דקנאין פוגעין בו לא נאמר כי אם בפרהסיא, וכיון שאין חיוב מיתה על הגברא שוב לא שייך בו דין קלב"מ.

והביאו ראיה גדולה שאין כאן חיוב מיתה, מדאמרינן [סנהדרין פב.] אילו נהפך זמרי והרג לפנחס אין נהרג עליו, והא ודאי דבכל רודף אחר חברו להרגו, אם יבוא אחר להרוג את הרודף ולהציל את הנרדף בנפשו, הרי אם נהפך הרודף והרגו חייב מיתה כיון דהרודף מחוייב מיתה וכדכ' הרמב"ם להדיא (בפ"א מהל' רוצח), ודוקא בכגון זמרי, שאינו מחוייב מיתה כלל ורק שחומר העבירה מתיר לקנאין לפגוע בו, וכנראה הוא משום חילול ה', אבל אין כאן חיוב להרגו, בזה נשאר להנרדף הזכות להציל עצמו בנפשו של רודפו, וכ"כ במשנה למלך שם דדוקא בכגון זמרי דליכא מצוה גבי פנחס אלא רשות, אמרינן נהפך זמרי והרגו לפנחס אינו נהרג, אבל רודף אחר חברו או אחר הערוה דאיכא מצוה להצילו אם הרג רודף למצילו נהרג עליו.

ואין לפרש כונת המל"מ דתלי באם מצווה על הריגתו או לאו, כפשטות לשונו, דהרי בא במחתרת דרשות להורגו ולא חובה ומ"מ אם בא להורגו אין יכול הנרדף להצילו בנפשו, וככל רודף, וע"כ דאין הביאור אלא כמשנ"ת, דתלי בחיוב מיתה דהגברא, אי נעשה בר קטלא או לאו ורק היתר להורגו הוא ע"י קנאין.

אכן, הא מיתה פשיטא שלא יוכל אחר להציל הבועל מהקנא, ומשום דין רודף, דהא ודאי דמאחר שעושה בהיתר ומצוה בידו, אי"ז חשוב רודף שיותר דמו להציל בנפשו או בא' מאבריו, ורק להנרדף עצמו יש בזה היתר להציל עצמו משום דינא דהבא להרגך השכם להורגו, דדין אחר הוא ולא משום דין רודף דאחרים, והיתר זה ישנו אף באופן זה שהרוצח בא בהיתר, דס"ס כיון שאין היתר דם להבועל ואינו בר קטלא, אי"ז אחתי חשוב הקנא כעושה מעשה 'רציחה' ואף שהיא רציחה המותרת עדיין יוכל הנרדף להציל עצמו מידו.

ובאמת דכ"ה להדיא במאירי שם פב. דדוקא הנרדף יכול להציל נפשו בהריגת הקנא, אבל כל אדם אם הרגו ה"ז נהרג עליו, וז"ל שם- שאף בשעת מעשה אם נהפך בועל והרג את הקנא להציל עצמו אין נהרג עליו שהרי רודף הוא ואף על פי שבשאר רודפים שהיו רודפים להציל אם נהפך רודף והרג ודאי חייב אינו דומה

שברודף כדי להציל הוא מתרה באחר והוא מתכוין לעשות דבר שהוא בו בר מיתה אבל זה אינו בן מיתה ואף אין יכול להתרות במיתת בית דין ומ"מ אחר שבא והרג את הקנא נהרג עליו שאין הקנא רודף גמור, עכ"ל.

\*\*\*

והנה שנינו בסנהדרין פא: הגונב את הקסוה והמקלל בקוסם והבועל ארמית קנאין פוגעין בו. ולגבי שאר הני דקנאין פוגעין בהן נסתפק המאירי (פב.) אם נהפכו להרוג את הקנא, אם נהרגין עליו או לאו, וז"ל- יראה שאף גונב את הקסוה ומקלל בקסמו כו' שאם נהפך זה והרג את הקנא נהרג, ואין הדבר ברור בידי, עכ"ל, ויל"ב מאי שנא מהבועל ארמית דקי"ל בפשיטות דיכול להרוג את הקנא מדין רודף.

ואמנם לפמשנ"ת, דטעמא דבועל ארמית משום דהגברא אינו מחוייב מיתה, ושוב יכול הנרדף להורגו משום הבא להרגך, י"ל דהא גופא מספק"ל דילמא דוקא התם, אבל בשאר הני דקנאין פוגעין בהן, לאו משום התירא בעלמא הוא, אלא הותר דמן והווי בני קטלא, והביאור בזה י"ל, דהבועל ארמית לא עשה מעשה עברה, ורק מדין קידוש ה' פוגעין בו קנאין, אבל בהני יל"ד דילמא חומר העבירה גורם, ויש בהן דין קטלא בעצמן, ולכך אין להן זכות הנרדף להציל עצמו בנפש הרודף.

והדין נותן דחלוקים הן, דהא בועל ארמית אין קנאין פוגעין בו אלא בפרהסיא, אבל אם בעל בצינעא אין דין זה, וע"כ אי"ז אלא משום חילול ה' דעבד בפרהסיא, אבל בהני שארי עבירות דפוגעין בהן, הרי דין הצנעא כדין פרהסיא, ושפיר י"ל דבהני העבירה גורמת, ובגוף העבירה ליכא חילוק בין פרהסיא לצינעא, וכיון דעבירה זו מחייבת קטלא לית בה דין רודף כלל, ושפיר נסתפק המאירי בזה.

(נערך משיעורי מרן שליט"א עמ"ס סנהדרין)

### **'עלת שבת בשבתו'**

#### בענין מוספין קודמין לבזיכין

איתא ביומא (לג.) אביי מסדר סדר המערכה וכו' ונסכין למוספין, ומוספין לבזיכין, ובזיכין לתמיד של בין הערבים וכו', וע"ש (לד.) דנחלקו בה תנאי אי מוספין קודמין או בזיכין קודמין, והרמב"ם (פ"ו מהל' תמו"מ ה"א) פסק כמ"ד דמוספין קודמין לבזיכין.

והרש"ש בפסחים (נח.) נתקשה דהרמב"ם (שם) כתב שבשבת מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין, קודם ניסוך היין של מוספין, היינו שמפסיקין בין המוספין לנסכיהן, ומקטירין ביניהן את בזיכי הלבונה, והיאך עבדו כן, הא ביומא (שם) דרשי' שנסכי התמיד קודמין למוספין, מדכתיב 'זבח ונסכים' ופירש"י- למדנו

שלא יפסיק קרבן אחר בין זבח לנסכים, וא"כ היאך מפסיקין בין המוסף לנסכיו.

אכן י"ל, דהנה ביומא שם אמרו תו דחביתין קרבין בין מנחת נסכים של תמיד לניסוך יינו, ומשום דאף היא מנחה היא, וכמו שפירש"י שם- הואיל וחביתין אף הן מנחה, והזקיקם הכתוב עם התמיד, דכתיב בה ועשירית האיפה סולת למנחה תמיד, אף היא תהא

סמוכה לתמיד אחר מנחת נסכים, כדכתיב עולה ומנחה, עכ"ל.

ומעתה אף אנו נאמר כיון דבזיכין נמי הוו מנחה, ע' מנחות ח., והזקיקם הכתוב עם המוספין של שבת, שהרי זמנם משבת לשבת כמוספי שבת, אף הם יהיו סמוכין לעולת המוספין אחר מנחת הנסכים דמוסף, כדכתיב עולה ומנחה.

(הערות וביאורים ע"ס הרמב"ם)

### כל המתאבל על ירושלם זוכה ורואה בשמחתה

הנה בגאולה העתידה יהיו נפלאות כמו ביציאת מצרים, כמו שכתוב (מיכה ז, טו) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ויותר מזה כתוב (ירמיה כג, ז-ח) "הנה ימים באים נאום השם ולא יאמרו עוד חי השם אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי השם אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם", היינו שהנסים והנפלאות בגאולה העתידה יהיו גדולים יותר מיציאת מצרים, עד כדי כך שיציאת מצרים תהיה טפלה לזה (ועיין ברכות יב, ב).

אך כמו ביציאת מצרים שרק "חמושים" זכו לצאת, וחלק גדול נשארו במצרים, גם בגאולה העתידה לא כולם יזכו להיגאל, כמו שכתוב בדניאל (יב, ב) "ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדיראון עולם", ועיין סנהדרין דף ק"א, ומובא בספרים (עיין מכתב מאליהו ואור יחזקאל) כי כמו שביציאת מצרים אלו שרצו את העולם הזה נשארו במצרים ולא זכו להיגאל, כך גם בגאולה העתידה, אלו שמחשיבים את העולם הזה יותר מהעולם הבא ואינם רוצים שיבוא המשיח, ח"ו לא יזכו לגאולה.

צריך לחכות לגאולה, ולשאוף לרוחניות ולקדושה, ומי שרוצה את העולם הזה, כגון שיש לו משרה גשמית עם כסף וכבוד, ואינו רוצה שיבוא המשיח, כי אז כשיבוא המשיח כולם יעסקו בתורה כמו שכתוב (ישעיה יא, ט) כי מלאה הארץ דעה את השם כמים לים מכסים, ויפסיד את משרתו הגשמית, אדם כזה לא יזכה להיגאל.

וזהו שאמרו (תענית ל, ב) כל המתאבל על ירושלם זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלם אינו רואה בשמחתה, היינו בשמחת הגאולה השלמה לעתיד לבוא, מי שמתאבל על ירושלם יזכה לראות בשמחת הגאולה, ומי שאינו מתאבל לא יזכה לגאולה, ולכאורה מדוע זה חמור כל כך, הן לא מוזכר שעשה איזה חטא, רק אינו מתאבל, ומדוע נענש עד כדי כך שלא יזכה לגאולה.

וכן מה שאמרו (גיטין נז, א) על כפר סכניא של מצרים, שהיו צדיקים גדולים, ומסופר שם בגמרא כמה מעשים על צדקותם, ואף על פי כן נחרבו, ואמרו בגמרא "ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש? משום דלא איאבול על ירושלם", כיון שהם לא התאבלו על ירושלם, לא רק שלא נגאלו, אלא גם נענשו ונחרבו! וצריך ביאור מדוע חמור כל כך חסרון האבלות על ירושלם.

ויש לפרש הענין בזה, כי כמו ביציאת מצרים, שאלו שרצו להישאר במצרים לא זכו להיגאל, מפני שרצו את העולם הזה, ולא רצו לקבל תורה, ואם אין שאיפה לרוחניות לא מגיע רוחניות, כך גם מי שאינו מתאבל על ירושלם, ואינו מצטער, מפני שטוב לו בחיי העולם הזה, ואינו מרגיש שחסר לו בית המקדש, לא חסר לו השלמות הרוחנית, וכיון שאין זה חסר לו, ואינו שואף לזה, כבר אין זה מגיע לו, ולכן לא יזכה להיגאל, ורק אלו שמרגישים את החיסרון ושואפים לקדושה ולרוחניות, בזכות השאיפות הללו זוכים לגאולה, אבל מי שטוב לו בהנאות העולם הזה ואינו רוצה שיבוא המשיח, אין לו זכות להיגאל, והמשיח לא יבוא אליו.

ואמנם בזמנינו לא נראה שיהיה רוב הציבור שלא רוצים, וברוך ה' יש הרבה רחוקים שמתקרבים וחוזרים בתשובה, ויש לקוות שלא רק "חמושים" יזכו לגאולה אלא הרבה יותר, ומה שכתוב בדניאל ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וגו' לדיראון עולם, נוכל לפרש "רבים" שלושה (כמו שמצינו בכתובות ע"ה ובגיטין מ"ז ע"פ שם), או שזה הולך על אלו שיקומו בתחיית המתים, שיהיו מהם כאלה שלא יזכו להישאר ביום הדין הגדול, אך על כל פנים יכול להיות גם דור שכולו זכאי, ולא מוכרח שלא כולם יזכו להיגאל, ונקווה שנזכה לדור שכולו זכאי, ונזכה כולנו לראות בשמחת הגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.





## מתורת הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א ובמשנתו של רבנו הגדול מרן החזו"א זללה"ה

והיתה לו ולזרעו אזוריו ברית כהנת עולם (כ"ה י"ג)

### מכתב לג"א בענין אמירת ברשות הכהנים כשהמזמן ת"ח

רב שלומים מה שהעיר כת"ר שליט"א על אמירת ת"ח כשמזמן בברהמ"ז "ברשות הכהנים" שאין ראוי משום משניאי כבמגילה כ"ח, נראה דאין קפידא בדבר, דעיקר הדבר לא נאמר אלא כשמברך לפניו והיינו שבפועל עושה כך, וגם זה כשמוציא את הרבים בברהמ"ז, ובזמנינו שאינו אלא למצות זימון ע"י משנ"ב סימן ר"א סק"א מ' דענין גדול מברך אינו אלא ממדת ד"א וע"י בשעה"צ שם בשם הפמ"ג משום לא פלוג, וכנראה שלהוציא בברכות דבהמ"ז שיש ענין וקדשתו לברך ראשון [דלא כש"ץ בביהכ"נ שאין ענין לשלוח כהן לפני התיבה להוציא את האיניו בקי] בזה הכיבוד הוא להיותר חשוב אבל זימון בעלמא הוא כענין ברכו וברוך המבורך, ואינו אלא לא פלוג או זכר לברהמ"ז.

תו דאם יש כהן ת"ח אחר אפי' קטן ממנו טוב להקדימו ומאריך ימים כבגמ' ובתוס' שם, ובמשנ"ב שם ס"ק י"ב, וא"כ כשיש ציבור, אין צורך לבדוק מי נמצא שם, ושפיר קאמר ברשות, [אף שאינו מועיל לכאורה אף לענין זה שאינו חובה, וצריך מחילה, כבמ"ב סימן קס"ז ס"ק ע"ה].

תו דבקשת רשות הוא ממדת ענוה הראוי' כברמ"א סימן קס"ז סעי' י"ד ובמשנ"ב ס"ק ע"ה דאפי' גדול צריך ליטול רשות ולומר ברשות מורי ורבותי כאילו הם גדולים ממנו, וא"כ אם יאמר ברשות כהן היינו נמי כאילו שהוא גדול ממנו ואיכא וקדשתו ומבקש רשותו, וזה אפי' כשבא להוציאם ממש, ומש"כ בשעה"צ שם ס"ק ס"ה י"ל לענין לבקש ממנו רשות ממש שזה א"צ בגדול, אבל לומר ברשות הכהנים י"ל דצ"ל מק"ו דמורי ורבותי, שהרי איכא חיובא דוקדשתו ומקדימו וע"כ מטעם שהוא יותר גדול ממנו וצריך ממדת ענוה להשפיל עצמו ואולי יש להקל בדיעבד משום דנכלל במורי ורבותי, אמנם כמדו' שיש רגילים לומר להדיא ואולי אף נהוג כך, ולהאמור שפיר דמי.

**לענין** מש"כ לעיל בתחלה דהאידינא אינו אלא ממדת ד"א ולא פלוג, עדיין הי' אפשר לפקפק דגם מטעם האי מנהגא יהי' בגדרי משניאי, נראה להוסיף בזה, דכ"ז בזמן דההלכה דת"ח עדיף וכן נהוג, ואחד יוצא מהכלל ונותן לע"ה הוי משניאי ואף אם כולם לא יקפידו בזה ויעשו לפעמים כך ולפעמים כך י"ל דהוי משניאי כיון שהוא נגד היושר שבהלכה, לא שייך לומר והאידינא נהוג עלמא דלא קפדי וגם הת"ח מוחלים, אבל בזה"ז דליכא הלכתא מדינא דגמ' ואינו אלא ממנהגא וכנ"ל אם איתא דנהוג עלמא לא ליזהר בזה ונותנין לפעמים לקרוב או לאוהב וכיו"ב מטעם קפידות או שרוצים לכבד לכל סוגי האנשים מדרכי שלו' ואהבה ואחוה, אפשר דאין כ"כ קפידא בדבר ועכ"פ באופן דאין הת"ח כבולט מן העם ואין חייבין לגעור בזה, והת"ח ענוותנים ומוחלים, אא"כ איכא מופלג באופן דנראה תמוה אז יש ליזהר, והרי גם אשכחן שינויי מנהג מן הגמ', שגדול הציבור מסיים הסדרא במ"ב סימן קל"ו סק"ה איברא דשם אכתי מכבדין אותו באופן אחר, עכ"פ י"ל דבזיון שייך למנהגא, היכא דאינו נגד ההלכה לגמרי ושלו'.

### ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר וגו' [כ"ז ב']

ע"י רש"י ואחר כך לפני אלעזר אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע אלא סרס כו' אבא חנן משום ר"א אומר בבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כולם, יש לדעת למה הוכרח לסרס ולא פירש בפשוטו כר"א שעמדו לפני כולם, וי"ל דלפני לפני קדריש דמיותר דמצי למיכתב לפני משה ואלעזר כו' ומשמע ל' לכל אחד לחוד, ולפי מה שסרס הא דכתיב פתח אהל מועד קאי על משה ששם מקומו (ע"י שמות ל"ג ז' ח' ט'), ואפשר עוד משום מדכתיב פתח אהל מועד ובסתמא רק משה הי' באהל מועד, והיינו דקאמר ר"א בבית המדרש היו יושבים לומר שבאותו זמן כולם היו שם, ומפני חשיבותם כתבם לחוד לפני ולפני היינו לפני הרב ואח"כ גם לפני תלמידו כו', וא"צ לסרס.

### וסמכת את ידך עליו [כ"ז י"ח]

פרש"י תן לו מתורגמן שידרוש בחייד כו', צ"ע היכן משמע כך ומה צריך לזה והרי להלן כ"ג ויסמוך את ידיו עליו וגו' פרש"י בעין יפה ויותר ממה שנצטווה שהקב"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא עשה בשתי ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו בעין יפה, משמע דסמיכות יד הוי לענין מילאוי החכמה, ובפשוטו מה שאמר לו הקב"ה וסמכת, קיים אח"כ כמ"ש

**אשה ריזז וגו' [כ"ח ח']**

**פירש** רש"י ריח ניחוח נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, גם לעיל בפסוק ב' את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי וגו' ובפסוק ו' העשויה בהר סיני לריח ניחח וגו' מתפרש כך, אלא ששם הוא כנוזר בתוך הדברים שזה עבור ריח כו', והכא לאחר כל הקרבנות ונסכיהם שבפרשה, סיים כמאמר בפ"ע שזו אשה ריח כו' לכך המתין רש"י ז"ל לפרשה בכאן, ולכאורה רהיט דקאי הך דפרש"י על שתי התיבות ריח ניחוח, אמנם בזבחים מ"ו ב' משמע בגמ' דדרש זה הוא רק על תיבת ניחוח, ובמתני' שם איתא לשם ריח לשם ניחוח, והם שני דברים, ויעוי"ש בגמרא.

**ובזמשה עשר יום לחודש השביעי וגו' וזגתם זג וגו' [כ"ט י"ב]**

**צ"ע** למה לא הוזכר מהו ענין חג הזה כבשאר המועדים, בפסח כ"ח י"ז ענין המצות, בשבועות בהקריבכם מנחה חדשה, בשבעתיכם, בר"ה יום תרועה וגו', ביו"ט ועניתם וגו', ועי' בפרשת אמור דאיכרו החגים בשם, חג המצות חג הסכות, וכן בסוף פרשת ראה, [ושם נזכר גם חג שבעות], ואולי יש לדון דגם לולא מצות סוכה הי' שייך ענין החג בזמן שמחת האסיפה כפשטא דקרא בפרשת אמור באספכם את תבואת הארץ תחגו וגו' ולקחתם וגו' ושמחתם וגו' בחדש השביעי וגו', ואח"כ בסוף איכא למצות סוכה בסכות תשבו וגו', וכן בפרשת ראה באספך וגו' ושמחת וגו', ומיהו הרי שם החג איקרי (שם ושם) חג הסכות הרי משמע דזה הגורם (ואולי זה וזה גורם), וצ"ע.

**ולכבשים [כ"ט י"ח]**

**בפרש"י** ומנינם תשעים ושמונה לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמשנה תורה, לכאוי יש להקשות מהו לכלות וכי שלא יבואו כלל וכאילו נכתב ולא שיהי' באמת כן שהרי הקרבנות יצילו, והרי מקריבין קרבנות כל זמן הבית, והנה הרמב"ן פירש שהקללות של פרשת בחקותי קאי על אחרי חורבן ראשון והקללות של פרשת כי תבא קאי על אחרי חורבן שני, וא"כ ליכא קרבנות להצילם, אם לא שקרבנות הקודמים יועילו.

**משימות הגאון שליט"א בענין דיני אליהו הנביא**

**אליהו חי כדאמר מו"ק כ"ו א'** (אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אליהו חי הוא אמר ליה כיון דכתיב ולא ראהו עוד לגבי ידיה כמת דמי) **ונמצא בארץ כדאמר סוכה ה' א'** (ולא עלו משה ואליהו למרום והכתיב ומשה עלה אל האל' למטה מעשרה והכתיב ויעל אליהו בסערה השמים למטה מעשרה) **(ועי' כל בו בסופו במעשה דריב"ל (עי' כתובות ע"ז ב'))** **דאליהו בג"ע, ואפשר בג"ע שלמטה), ונזהר באיסורים כדאמר בתחומין עירובין מ"ג (הני שב שמעתא דאיתאמרן בצפרא בשבתא קמיה דרב חסדא בסורא בהדי פניא בשבתא קמיה דרבא בפומבדיתא מאן אמרינהו לאו אליהו אמרינהו אלמא אין תחומין למעלה מעשרה) ובטומאה ב"מ ק"ד ב'** (אמר ליה לאו כהן הוא מר, מאי טעמא קאי מר בבית הקברות וכו') **(וצ"ע קצת דמשמע דלפעמים עולה מכריז שם עי' כתובות ע"ז ב' (במעשה דריב"ל הנ"ל מכריז אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי) ועי' ב"מ פ"ה ב' (דאמר ליה לאליהו אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקיע)) ואילו היה ברקיע הי' שרי לירד בשבת דברקיע אינו קונה שבתה כמ"ש תו' עירובין מ"ה ב' (ד"ה לימא) (ועי' רשב"א שם) וכשכא לאויר אינו קונה אפי' אי יש תחומין לכאורה דנייד (עי' ברכות ד' ב'), כדאמר בעבים (עירובין מ"ה ב') וכמ"ש רשב"א בספינה (שם מ"ג א') ועי' בבב"ל סימן ת"ד ד"ה ממקום, ומקשה בגמ' עירובין מ"ג א' דבא מסורא לפומבדיתא ואי אין תחומין אפי' אם נאמר דאסור לרדת י"ל דלא ירד למטה מ' ואם ירד אין לו אלא ד"א כמ"ש מהרש"ל אם לא דהי' שם בכיה"ש למעלה מ' ממילא יש לו אלפים לכשיבא בעיר השניי' אם ירד, ומ"ש מהרש"ל להסתפק אם יכול לחזור א"י למה יהי' אסור, ואם שרי גם לירד גם שם יהי' מותר לירד.**



## מתוך דברי רבינו רה"י הגר"ד כהן שליט"א בהספד על הגר"י רבינוביץ תאומים זצוק"ל

בגמ' קידושין דף לב, 'אמר רבה אין תורה דיליה היא מעיקרא תורת ה' והשתא תורתו, שנא' ובתורתו יהגה יומם ולילה מעיקרא תורת ה' ולבסוף נעשית תורתו – תורה דיליה, מה זה נעשית תורתו, אומר הסבא מקלם ש'הוא ותורתו חד', זה הפשט נעשית תורתו.

מתי זה נעשית תורתו, שני תנאים, בתורת ה' חפצו, שכל התשוקה וכל הרצון זה תורת ה', ובתורתו יהגה יומם ולילה, כשזה יומם ולילה בלי הפסק, כשזה במושגים של כתרה של תורה בלי הפסק אז הוא ותורתו חד, אז הוא זוכה לכתרה של תורה, הוא חפצא של תורה, כשתורה זה במהותו הוא זוכה לכתרה של תורה.

כשבאים לדבר על הגאון ר' יעקב קשה מאוד להקיף את כל הגדלות שלו ואת כל המעלות, נואני באמת מתנצל כאן שנחלשתי בכח הדיבור ואסור היה לי בכלל לדבר, אבל פחדתי להיות מתעצל בהספדו של כזה גברא רבה, להאריך אני לא אוכל אבל נתמקד בשני דברים שרציתי להדגיש, שזה לימוד לכל בן תורה.

הדמות של הגאון ר' יעקב זה מהיחידים שבדור שזכו לכתרה של תורה, עוד לפני שחלה לא היה אצלו מושגים של לאבד לילה אחד, מהיחידים שאפשר להגיד עליהם שלא היה לילה אחד של אכילה ושתייה ושינה, כותלי בית המדרש יעידו, על העמל התורה ויגיעת התורה הנוראה יומם ולילה בלי שום הפסק.

הוא לא חיפש אף פעם לא את המנוחה ולא את ההתרעננות, יומם ולילה כפשוטו, שעות שעות בביהמ"ד בלי הפסק שעות על גבי שעות, מושגים שלא רואים ולא הכרנו כמעט בדורות שלנו, הוא מהאלו שנעשית 'הוא ותורתו אחד', קרן אור פניו, ראו אדם שהוא ותורתו חד.

וזה הפשט נשים לילות כימים על מי שמשלים לילות כימים, מי שלומד לילות כימים זהו דרגא אחרת לגמרי, זה לא עוד שעה לימוד, זה 'הוא ותורתו חד', מי ש'הוא ותורתו חד' יש חיוב מיוחד להספיד, כמה שנספיד לא נצא ידי חובה, על המושגים האלה שהדור שלנו איבד.

אבל הנעשית תורתו יש לה שני תנאים, 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה', יש תורת ה' חפצו, ויש בתורתו יהגה יומם ולילה, תורה היא החפץ, היא התשוקה, והיא הרצון שבה יהגה יומם ולילה, אדם שלא כל החשק והרצון שלו בתורה, אין אצלו יהגה יומם ולילה, אי אפשר להתזיק יומם ולילה בלי שקיעות, בלי אהבת תורה בלי גבול, בלי תשוקה לתורה שאין בה גבול, כשחיים 'בתורת ה' חפצו', כזה אהבת תורה של הגאון ר' יעקב, כזה השתוקקות, כזה צמאון, לעוד דרגא בתורה ועוד השגה בתורה, אזי בתורת ה' חפצו ואז זוכים לבתורתו יהגה יומם ולילה.

וזהו כשבאים לדבר על הגברא רבה הגאון ר' יעקב זצוק"ל, זה מה שאנחנו צריכים לדעת במאי קא עסקינן, על איזה גברא רבה מדובר בכלל, "אם יתן איש כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יעקב את התורה בוז יבוז לו", ר' יעקב זכה להיות עולה ומתעלה והוא נתגדל בצורה נוראה ואיומה, איזה הקף, רואים א"ז בספרים ובשיעורים שלו, ממש בכל מקצועות התורה, גם בפרקים שלא עוסקים כ"כ בעולם הישיבות, איזה ידע ואיזה הקף, איזה עמקות ואיזה ישרות, בכל חלקי התורה שליטה כזאת, מושגים כאלה, כך זוכים לכתרה של תורה, עם לימוד של רוב חכמתו בלילה, זה אפשר להגיד על הגאון ר' יעקב.

אבל יש נקודה אחת ששיכת אלינו, וזה מה שאני רוצה בעיקר את האגרא דהספידא דלויי, מה אנחנו יכולים לדלות מההספד על ר' יעקב, ואני חושב שזה מחייב את כולנו, ואני בעצמי יכול להגיד באופן אישי שאני מרגיש שזה חיזק אותי ג"כ.

הגמ' אומרת ביומא, ר"א בן חרסום מחייב את העשירים הלל מחייב את העניים, וכתוב במסילת ישרים שהעוני והעושר הם נסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחר כי המלחמה אליו פנים ואחר, לאדם יש נסיונות ויש קשיים, ואדם במצבים כאלה עלול להרים ידים ולהגיד אני לא יכול, יש בעיות של פרנסה שזה נסיון העוני, ויש את נסיון העושר שאומרים בשם המהרי"ל דיסקין שזה עוד יותר קשה מנסיון העוני, זה מבלבל את המח של הבן אדם, ומוציא אותו משקיעות בתורה.

שני אנשים בכל הדורות חייבו אותנו לדעת, שגם כשיש נסיון העושר אפשר להיות עם כל השקיעות בתורה, וגם שיש נסיון העוני אפשר להיות עם כל השקיעות בתורה, ר"א בן חרסום והלל הזקן.

אנחנו חיים בדור, אני לא אומר את זה ח"ו על אנשים אחרים, אני אומר את זה על עצמי גם כן, כל טרדה קלה שיש מבלבלת את הראש, כל טרדה קלה מוציאה את הבן אדם משקיעות בלימוד.

הגאון הצדיק והקדוש ר' יעקב זצוק"ל מחייב את כולנו, קודם כל את בעלי היסורים, מסכת יסורים שאין לה אח ורע, מי שלא ראה נגד העינים את המסכת הנוראה הזאת לא ראה מה זה יסורים, יסורי נפש נוראים, יסורי גוף נוראים, אין לכם מושג איזה יסורי נפש כשאדם שוכב כמו בול עץ, הוא לא יכול לתקשר עם הסביבה, הוא לא יכול לדבר, לא יכול להגיד מה כואב לו, לא יכול להגיד

מה שהוא מרגיש, חוץ מהעניינים הוא לא יכול להזיז שום דבר, ייסורי נפש נוראים וייסורי גוף, והוא ממשיך את השקיעות בלימוד וממשיך לחבר ספרים גדולים בתקופה הנוראה הזאת, הוא מחייב את בעלי הייסורים, כל מי שחי בייסורים יודע כמה קשה להמשיך.

אבל לא רק ייסורים, כל בעיה, כל טרדה, כל דבר מוציא מהשקיעות, הגאון ר' יעקב היה ספר מוסר חי לדור שלנו, ולכן הדגשתי שזה התפקיד שלנו, ללמוד ולהכיר מה זה בן אדם ש'בתורת ה' חפצו' למה הוא מסוגל, לעבור את המסכת הנוראה ביותר של ייסורים, ייסורי גוף ייסורי נפש, להמשיך עם כל השקיעות, עם כל הריכוז, להמשיך לחדש בתורה, להמשיך להשפיע תורה, שוכב כבול עץ ולא יכול להזיז אפי' אצבע קטנה, הוא מחייב את כולנו, הוא מראה לנו שכשיש אהבת תורה אמיתית, שום דבר הוא לא מכשול בדרך, זה מה שהראה לנו הגאון ר' יעקב, וזה ר' יעקב מחייב את כולנו, בחלק הזה, איך להיות מחובר לתורה בכל המצבים, זה הלימוד שר' יעקב צווק"ל מלמד את כולנו.

אני חושב שאנחנו באים היום, וזה צריך לדבר אל כולנו, המסכת הנוראה הזאת שכולנו ראינו בעינינו צדיכה לדבר אל כולנו, רבותי, אין שום תירוץ, אם ר' יעקב היה יכול, כולנו יכולים.

אנחנו נמצאים בדור שביטול תורה מזולזל רח"ל, אסור לקטרג, אבל בכ"ז אנחנו לא יודעים מה המשמעות של ביטול תורה, תלמוד תורה כנגד כולם – ביטול תורה כנגד כולם, מה זה תורה, מה זה תורה בלי הפסק, מה זה שקיעות בתורה, כל ההרחקים וכל הטרדות למיניהם, ר' יעקב מלמד את כולנו ומחייב את כולנו, להמשיך להמשיך ולהמשיך, להיות מחובר לתורה, וכשמחברים לתורה כל הדברים האחרים מתגמדים, אין להם שום משמעות, האדם נמצא בעולמות אחרים, בעולם של התורה הקדושה, בעולם של תורה כמו שכ' ברמח"ל בדרך עץ חיים שמגדלת ומרוממת את האדם 'אורי אשר תאיר' בנשמתו להביא אותו לגנוי מרומים, זה תורה, התורה שרוממה את ר' יעקב הביאה אותו לגנוי מרומים אל הבורא ית"ש, זה החובה שלנו ללמוד.

ויש פה מוסר השכל נורא ואיום, סוגיא שלימה בברכות בדף ה', המושג ייסורים של אהבה, יש ייסורים, ויש ייסורים של אהבה, וייסורים של אהבה אומר רש"י שלא מגיע לבן אדם, האדם לא עשה חטא, הקב"ה באהבה רוצה לתת לו זכויות.

ואומרת הגמ' איזהו ייסורים של אהבה שאין בהם ביטול תורה, הגמ' לומדת א"ז מפסוק אשרי הגבר אשר תייסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו, מה כתוב כאן בגמרא, כתוב כאן בגמ' יסוד אחד, הקב"ה אוהב את הבן אדם, ביטול תורה הוא לא יתן לו, רבותי, תורה זה חיים, "ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה", כי הם חיינו, הקב"ה יקח מבן אדם את הלימוד, הוא לקח ממנו את החיים, כלשון הרמב"ם [ברוצח ושמירת נפש] 'תלמיד שגלה מגלין רבו עמו, שחיי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תורה כמיתה הן חשובין', זה החיים שלו, ייסורים שיש בהם ביטול תורה, הוא מפסיק לחיות, איך אפשר לקרוא לזה ייסורים של אהבה כשיש בהם ביטול תורה, ייסורים שאין בהם ביטול תורה זה דבר מאוד קשה, צריך להיות מרוכז, צריך להשקיע בעיון, חיים בתוך ייסורים, הכל מסתובב מסביב למחלה, מוציא מכל השקיעות, זה לא ייסורים של אהבה. אם אין בהם ביטול תורה, אם אדם יכול לחיות עם הייסורים ולהיות מחובר לתורה, זהו ייסורים של אהבה.

ר' יעקב היה כולו קדוש וטהור, נזדכך כולו בקדושה וטהרה שאין כדוגמתו, זה היה ייסורים של אהבה שהקב"ה שלח לו, אז רק בדרך אהבה להרבות שכרו בעוה"ז, וברמח"ל בדרך ה' מסביר שיש מושג של ייסורים של אהבה שבאים בשביל כל הדור, לכפר על כל הדור, וזה בא בשביל כל הדור, ראינו נגד העינים. ר' יעקב הראה לנו מה זה ייסורים של אהבה, הוא זיכה את כולנו בייסורים של אהבה, מי יודע כמה אנחנו נשענו על הגאון ר' יעקב, שהיה גוף שבור רצוף ונדכה בייסורים של אהבה, זה לא רק הפשט שזה מאהבת הקב"ה, אלא הדרגא הגבוהה ביותר שכן אדם יכול להגיע אליה.

ר' יעקב היה ארון הקודש של כלל ישראל, הוא קיבל על עצמו ייסורים, רבי נקרא קדוש כי קיבל על עצמו ייסורים, לא כתוב שמי שיש לו יסורים נהיה קדוש, אלא צריך 'לקבל' ייסורים, מה זה 'לקבל' עליו ייסורים, לקבל ייסורים פירושו של דבר לקבל את הייסורים מתוך אהבה, מתוך רצון, מתוך שמחה, ועם הייסורים ביחד להמשיך את התורה והעבודה והגמילות חסדים, ואת ההרבצת תורה, זה קדושה, זה המדריגה של קדושה.

ר' יעקב כתב את הספר ביאור על המסילת ישרים, [ספר נפלא מאוד], וסוף הספר מבאר המס"י איך מגיעים לקדושה, ור' יעקב פה בעוה"ז הגיע לקדושה.

אני רק אומר שאנו חייבים פה חיוב מיוחד במסכת הנפלאה והנוראה שיש בה כל כך הרבה לימוד לכל אחד ואחד, איך להתמודד עם הניסיונות והטרדות והייסורים למיניהם, שמתגמדים כלפי המסכת הנוראה שר' יעקב עבר אותם בגבורה, ועבר אותם בקדושה ובטהרה, קבלת ייסורים שלימה שנזדכך ועלה לישיבה של מעלה.

שהגאון ר' יעקב יהיה מליץ יושר בשבילנו, להמשיך את דרכו ומורשתו הנפלאה, שיהי' מליץ יושר עבור כל עולם התורה, ויתקיים בנו ובלע המוות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים, אכ"ר.



# מערכי תורה

פנחס

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

## שאו את ראש כל עדת בני ישראל

כתוב (כ"ו, א') 'ויהי אחרי המגפה ויאמר ה' אל משה וגו', שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו'. הנה יש הפסק פרשה באמצע הפסוק, וצריך לבאר למה הפסיק הפרשה באמצע הפסוק, ואם ראוי המקרא ליחלק, למה לא נתחלקו לשני פסוקים. ונראה לבאר בזה, דהנה ברש"י כתב שתי טעמים למה נמנו, משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות, דבר אחר, שכשיצאו ממצרים ונמסרו למשה, נמסרו לו במנין, עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו מחזירים במנין. והנה לפי הטעם הראשון שהמנין הוא משום המגיפה, כמו הרועה המונה את צאנו, א"כ תחילת הפסוק ד'ויהי אחרי המגיפה' הוא נתינת טעם להמשך הפסוק, לציווי על המנין, וא"כ הוא דבר אחד וענין אחד, וצריך ליכתב בפסוק אחד, אכן לפי הטעם השני, דמשום שנמסרו לו במנין, מחזירין במנין, אין זה שייך למגפה, וא"כ תחילת הפסוק אינו שייך להציווי על המנין. ונמצא דמחד הוא הקדמה להמשך הפסוק, ומאידך הוא ענין בפ"ע.

ולפי זה יש לבאר דלכן הוא נכתב בפסוק אחד, ומ"מ הפסיק הפרשה באמצע, דמה שנכתב בפסוק אחד, הוא משום דלפי הטעם הראשון, הוא דבר אחד עם המנין, ומה שהפסיק בפרשה באמצע, הוא משום דלפי הטעם השני, המנין הוא ענין בפ"ע שאינו שייך למגפה.

## ירושת הבת

בדין ירושת הבת במקום שאין בן כתוב (כ"ז, ז' ח') 'והעברת את נחלת אביהן להן וגו', ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו, ופירש רש"י והעברת, לשון עברה, ד"א, על שם שהבת מעברת נחלה משבט לשבט וכו', בכולן הוא אומר ונתתם, ובבת הוא אומר והעברתם. ועוד יש לפרש בטעם השינוי, דבכולן הוא אומר 'ונתתם', ובבת הוא אומר 'והעברתם', דשאני ירושת כל היורשים אחר הבן, מירשת הבת במקום שאין בן, דשאר יורשים, הרי קורבתם יותר רחוקה מהבן, אבל בבת קורבתה להאב היא כמו קורבת הבן, ורק דיש דין קדימה של בן על הבת, [מטעם דבמקום אביו קאי, או מטעם אחר], אבל בקורבתם שוים הם הבן והבת. לפי זה יש לבאר, דבכל הירושות נתחדש ונאמר בזה נתינה חדשה, ולכן כתבה תורה 'ונתתם', שזהו נתינה אחרת מהנתינה שהיה אצל הבן, אבל בבת, דירושתה במקום שאין בן, אינו מכח קורבה ושאריות אחרת מהקורבה והשאריות של הבן, א"כ אין זה נתינה חדשה, אלא רק העברת הירושה להבת, שהיא באותה קורבה של בן, לכן כתוב 'והעברתם', שאין זה אלא העברה, ולא נתינה חדשה.

## איש אשר רוח בו - שידוע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד

כתוב (כ"ז, כ"ט) שמשה רבנו אמר לפני הקב"ה 'יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה', וכתב רש"י, אלקי הרוחות למה נאמר, אמר לפניו, רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו.

והנה להלך בפסוק י"ח כתוב, ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וגו', וכתב רש"י, כאשר שאלת, שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. והיינו דבזה שנצטוו למנות את יהושע שהוא איש אשר רוח בו נאמר לו גם שנתקבלה תפלתו שיהא מהלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

והנה בתרגום מפרש, איש אשר רוח בו, 'גבר די רוח נבואה ביה'. וצריך ביאור, מה השייכות שהוא איש שיש בו רוח נבואה, לענין בקשתו של משה רבנו שיהא איש על העדה שידוע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ואיך במה שהוא נביא מתקיים הענין שהוא מהלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

ויש לומר, דהנה בסוף תרי עשר בסוף נבואת מלאכי, שהוא סיום כל ספרי הנביאים, והוא סוף הנבואה בישראל [עד שתחזור בב"א], כתוב 'זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים', ואיתא מהגר"א לבאר בזה, שבזמן שעמדו להם נביאים לישראל, היה הנביא אומר לכל אחד ואחד את עיקר עבודתו ותפקידו בעולם, ומה הוא תיקונו המיוחד לפי שורש נשמתו, ובזה היה מתחזק, אבל כשפסקה נבואה מישראל, אז אין מי שיהא מודיע להם לישראל, מהו עיקר עבודתו של כל אחד, ממילא צריך כל אחד ואחד, להתחזק בכל ענייני התורה והמצוות כולם, וממילא בכלל זה יעשה את עבודתו המיוחדת לו. ולפי"ז פירש הגר"א, שבסוף

נבואת מלאכי שהוא הנביא האחרון, אמר להם מלאכי זכרו תורת משה עבדי, שמעכשיו כבר אין מי שיאמר לכל אחד עבודתו המיוחדת, ועל כן צריכים הם לזכור את כל תורת משה, ורק ע"י קיום כל התורה כולה, יגיע כל אחד לתיקון שלו. ולפי"ז יש לומר, דבקשת משה רבנו, איש שיודע להלך כנגד רוחו של אחד ואחד, כוללת גם שידע מהו עיקר עבודתו ותיקונו המיוחד לו לפי שורש נשמתו, ובזה נענה שיהושע הוא איש אשר רוח נבואה ביה, וממילא יוכל להעמיד כל אחד על תיקונו המיוחד לו.

### נוצר תאנה יאכל פריה

כתוב (כ"ז, כ"ט) שמשנה רבנו אמר לפני הקב"ה 'יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה' וכתב רש"י, אמר, הגיע שעה שאתבע צרכי, שירשו בני את גדולתי, א"ל הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו, שלא מש מתוך האהל, וזהו שאמר שלמה, נוצר תאנה יאכל פריה.

הנה נמשלה הנהגת יהושע שלא למוש מתוך האוהל, לנצירת התאנה, ונראה לבאר בזה, דהנה בנצירת התאנה יש ענין מיוחד יותר מכל פירות, שלעולם צריך לשמור על התאנה, וזה עפ"י המבואר בעירובין דף ג' דתאנה כל זמן שאדם ממשמש בה, מוצא בה תאנים, ופירש רש"י שאינן מתבשלין בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, וכל שעה ראוי לאכול מהן, ומבואר דבנצירת התאנה יש ענין מיוחד, שכיון שאינה מתבשלת בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, ובשביל לאסוף התאנים צריך לשמור עליה כל הזמן בלא הפסק, ותמיד להיות מוכן ומזומן ללקט התאנים המוכנות מיד כדי שלא יפלו מהעץ ויפסדו, וכמו דאיתא בגמ' באלו מציאות, דתאנה עם נפילה נמאסת, הרי דמיד עם נפילתה היא נמאסת, ולכן צריך תדיר לשמור עליה ולא לימנע משמירתה אפילו שעה אחת, שלא להפסיד את פירותיה.

והנה איתא בביצה דף כ"ד, אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת, דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי, כי אמרה להא שמעתא, באורתא אמר מותרין באכילה, בצפרא אמר מותרין לקבל, אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי, לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה. הרי שבתורה יש ענין מיוחד ומסויים שלא ימנע עצמו אפילו שעה אחת מבית המדרש, אלא בכל עת ובכל שעה לא להמיש מתוך האוהל, ואם מחסר שעה אחת, הרי מפסיד בזה, וכמו שהביא רב, דלוי דלא היה בבית המדרש שעה אחת, לא הדר ביה. וכן מצינו עוד בכמה מקומות בש"ס דבשעה אחת נתחדשו הלכות וזכו להם אותם שהיו בבית המדרש באותה שעה.

ולפי זה יש לומר הביאור במה שנמשלה הנהגת יהושע שלא ימיש מתוך האוהל לנצירת התאנה, דכמו דבנצירת התאנה מחמת דרך בישולה שהיא מתבשלת היום מעט ולמחר מעט, לכן מיוחדת היא בנצירתה שתמיד צריך לשומרה, ואם שעה אחת אינו נוצרה היא נפסדת ולא יאכל את פריה, כמו כן הוא בתורה, דאם מונע עצמו שעה אחת מבית המדרש, הרי הוא מפסיד בזה את אותם החידושים וההלכות שמתחדשים באותה שעה שמנע עצמו ולא היה בבית המדרש.

וזהו שאמרו חז"ל, דיהושע שלא מש מתוך האוהל, הוא נהג בבית המדרש, כמנהג נוצרי התאנה, שכמו שנוצרי התאנה שומרים על התאנה תמיד, ובכך אינם מפסידים שום תאנה, כמו"כ יהושע שלא מש מתוך האוהל, לא הפסיד שום דבר הלכה, וכל התורה מסורה בידו, ורק על ידי כך שלא מש מתוך האוהל לא הפסיד, אבל מי שמונע עצמו שעה אחת מבית המדרש הרי הוא מפסיד. ולהדיא מבואר כן בדברי הגמ' בתמורה דף ט"ז, בשעה שנפטר משה רבינו א"ל ליהושע שאל ממני כל הספקות שיש לך, א"ל רבי כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. ומבואר דבכך שלא מש מתוך האוהל ולא הניח את משה רבנו שעה אחת, לא היה לו שום ספיקות, וכל התורה הייתה מסורה בידו, הרי דהענין שיהושע לא מש מתוך האהל, הוא בשביל זה שלא יהא מפסיד שום דבר הלכה בהעדרו, וזהו שיהושע היה נוצר התאנה.

### מוסף דראש חודש לעתיד לבא

בקרוב מוסף דראש חודש כתוב (כ"ח, י"ד) 'זאת עולת חדש בחדשו וגו'. צריך ביאור למה כתוב זאת עולת חודש בחדשו, רק על עולת ראש חודש, ולא נאמר גם על חטאת דראש חודש, שיהא זה חטאת חודש בחדשו, ולמה הבדיל בזה בין העולה לחטאת. ונראה לבאר בזה, דהנה במשנה בריש שבועות תנן, דחטאת ראש חודש בא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. והנה לעתיד לבא הרי לא יהא טומאת מקדש וקדשיו, ועיין בתוס' זבחים דף מה ע"א, דבהלכה של איסור, לא שייך לפסוק הלכתא למשיחא, ובגלילין שם הביאו מתוספות ישנים הטעם דאז יהיו כולם צדיקים.

ונמצא דלעתיד לבא, לא תבא החטאת לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ושאיני החטאת דלעתיד לבא, מהחטאת שבאה עד אז, דהשתא החטאת באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, מה שלא יהיה כן לעתיד לבא.

אשר לפי זה יש לומר, דלכן הכתוב אומר 'זאת עולת חודש בחדשו', רק על העולה, ולא על החטאת, דבעולה אין שום חילוקים, ולעולם היא באה באותו אופן ובאותה תורה, אבל בחטאת, יש חילוק, דלא לעולם היא באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, על כן לא אמר הכתוב שחטאת זו תהיה מידי חודש בחדשו.

# רשימות תלמידים

## משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

### ראש ישיבת 'בית יהודא'

### פרשת פינחס תשפ"א

ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית וגו' [כ"ה, י"ד]

**במדרש** כאן (פכ"א סימן ג') איתא, שכשם שהקדוש ברוך הוא מתעסק בשבחן של צדיקים לפרסמן בעולם, כך מתעסק בגנותן של רשעים לפרסמן בעולם. פינחס פירסמו לשבח, וזמרי לגנאי, ועליהם נאמר 'זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב' (משלי י'), ע"ש.

**והנה** בכמה דוכתי מצינו שנאמר על אליהו 'זכור לטוב', וכדתניא בברכות דף ג' ע"א, אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו 'זכור לטוב' ושמר לי על הפתח וכו'. וכן אנו אומרים בברכת המזון – הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא 'זכור לטוב', ובירושלמי דמאי פ"ב ה"א נקרא אליהו הנביא בסתמא 'הזכור לטוב', ונאמרו בזה כמה מעשים.

**ולפי** דברי המדרש הנ"ל יתכן לומר עוד ביאור בזה, דהנה ב'ילקוט שמעוני' כאן איתא, דפינחס הוא אליהו, ואם כן הרי יש לומר, דמשום הכי נאמר על אליהו 'זכור לטוב', שהרי הכתוב זכרו לפינחס ופרסמו לטובה, ועליו נאמר 'זכר צדיק לברכה'.

**כי צוררים הם לכם בְּנִקְלִיהֶם אֲשֶׁר נִקְלוּ לָכֶם עַל דְּבַר פְּעוּר וגו' [כ"ה, י"ח]**

**עיין** בפירוש הרמב"ן כאן, ד'בנכליהם' היינו העצה להכשיל את ישראל בשיטתם, כי זקני מדין חשבו המחשבה הרעה הזאת, והם שנתנו עצה זו למואב. ובתוך דבריו כתב, וזה לשונו – וקרוב הוא שהיה גם בלעם בעצה הזו, כי בשונו מאריך מואב, עבר במדין, כי דרכו משם, והיה ביועצי המלכות, ואולי נתעכב שם לדעת מה יהיה בהם, לפיכך מצאנוהו ישראל במדין והרגוהו שם וכו', וכן נראה, כי ישראל לא יהרגו המתנבא רק ברשות התורה, אבל כאשר נאמר להם 'כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם' וגו', הנה כל המתנבאים מהווייבי מיתא, ולכן המיתא גם את בלעם, כי ידעו שהוא בעל העצה הרעה הזאת, עכ"ל.

**והנה** מדכתב הרמב"ן 'וקרוב הוא שהיה גם בלעם בעצה הזו', משמע דספוקי מספקא ליה בזה. ואשר לכאורה יפלא, דהא פסוק מפורש הוא בפרשת מטות 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בהשם על דבר פעור' וגו' [ל"א, ט"ז].

**אכן** הרמב"ן עצמו נסתפק לעיל בפסוק א' בפירוש הכתוב 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם', אם הכוונה בעצת בלעם, או דהכוונה שבעבור דבריו של בלעם עשו כן, כי בלק בתחילה היה חפץ לקללם ולהלחם בהם, ולא יתן אותם לבא בגבולו כלל, וכאשר אמר לו בלעם כי לא יוכל להם, והודיעו שלא יחריבו ארצו ועמו, רק באחרית הימים, אז הוציא להם ויין בערבות מואב ופיתה אותם כאוהב להם, ע"ש.

**ולפי** פירושו השני שם נמצא, שלא היה בלעם בעל העצה הרעה הזאת, ומה שנענש ליהרג בחרב, היה זה מטעם אחר, וכמו שכתב הרמב"ן בהמשך דבריו שם – מפני שהיה חפצו לקללם, ונשכר לבלק בכך, לולי צדקות ה' אשר הפך את הקללה לברכה, על כן הרגוהו בחרב, ע"ש.

**וזהו** שצייד הרמב"ן כאן לומר, שגם בלעם היה בעצה הרעה הזאת, ולפיכך הרגוהו ישראל במדין, דאין לומר שהרגוהו מדעתם על שנשכר לבלק לקללם, כי ישראל לא יהרגו 'המתנבא' רק ברשות התורה, ובעל כרחך שהרגוהו על עצתו הרעה, וכיון שהרגוהו על זה, חשיב שפיר שהרגוהו 'ברשות התורה', שהרי נאמר 'כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם' וגו', והנה כל המתנבאים מהווייבי מיתא.

**כי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור [כ"ה, י"ח]**

**ופירש** רש"י, שהפקירו בנותיהם לזנות, כדי להטעותכם אחר פעור. ואת מואב לא ציוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, ע"כ.

**ולחלן** בפרשת מטות כתוב 'נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים' וגו' [ל"א, ב']. ופירש רש"י שם, 'מאת המדינים', ולא מאת המואבים, שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה, שהיו יראים מהם, שהיו שוללים אותם וכו', אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם. דבר אחר, שתי פרידות מובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית, ע"כ.

**והנה** בפרשת כי תצא כתיב 'לא יבוא עמוני ומואבי בקהל השם וגו' על דבר וגו' ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך. ומבואר שיש

מענה על המואבים על זה ששכרו את בלעם בן בעור לקלל את ישראל, ומחמת מענה זו ציונה תורה שלא יבואו בקהל ה'.

**וצ"ע** בזה, דהנחה לפי פירוש רש"י כאן, שהוא פירושו השני בפרשת מטות, דלא ציוה להשמיד את מואב מפני רות שעתידה לצאת מהם, הרי באמת ראויים היו המואבים גם כן לעניש, אלא שלא ציוה להורגם מצד החשבון שרות עתידה לצאת מהם, אבל מכיון שבאמת חטאו בזה, נאסרו לבוא מחמת זה בקהל ה', אבל לפי פירושו הראשון של רש"י בפרשת מטות, שלא נענשו המואבים משום שנכנסו לדבר מחמת יראה, הרי אינם ראויים לעניש על כך, ולמה היו זה מעם שלא יבואו בקהל ה'.

**וצריך** לומר, דאמתלא זו ש"נכנסו לדבר מחמת יראה' אהניא להו רק לפוטרים מעונש הריגה, אבל לא אהניא להסיר מהם הטענה לגמרי, דהרי רצו לעקור אומה שלימה בגלל יראה שהיו שולחין אותה, ושפיר נאסרו מחמת מענה זו מלבוא בקהל ה'.

**ויש** להוסיף, שהרי מה שציוה ה' להרוג את המדינים הוא ענין של 'נקמה' בדכתיב 'נקם נקמת בני ישראל במדין' (ל"א ב') ולחלן 'לתת נקמת ה' במדין' (שם ג'), וכן הוא ברמב"ן כאן ובפרשת מטות, וכיון שהם עשו מחמת יראה אינם ראויים ל'נקמה', אבל 'מענה' שפיר איכא עלייהו.

**המקם ביום המגיפה על דבר פעור [כ"ה, י"ח]**

**הנה** מלשון הכתוב כאן משמע דהמגיפה היתה 'על דבר פעור', וכן משמע מלשון הכתוב לחלן בפרשת מטות 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בהשם על דבר פעור ותדי המגפה בעדת השם' [ל"א, ט"ז], והיינו שבנות מדין גרמו לישראל לעבוד את פעור, שהיא 'מעילת עבודת כוכבים' [וכדאיתא במדרש במדבר רבה פ"ט סימן מ"ד], ועל עון זה היתה המגיפה בעדת ה'.

**ועיין** בסוף פרשת בלק דכתיב 'ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף השם בישראל', ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'ויחר אף השם בישראל', שלח בהם מגיפה, עכ"ל. הרי להדיא ד'חרון האף', דהיינו המגיפה, היה על מה שנצמדו ישראל לבעל פעור, והשם אמר למשה לשפוט את העובדים לפעור, כדי שעל ידי זה ישוב חרון אף השם מישראל.

**אולם** בגמ' סנהדרין דף ק"ו ע"א דריש מאי דכתיב 'הנני הולך לעמי לכה איצמד' וגו' [לעיל כ"ד, י"ד], דאמר בלעם לבלק, אלהיהם של אלו שונא זימה וכו', בוא ואשיאך עצה, עשה להן קלעים והושיב בהן זונות וכו'. ולחלן שם איתא, 'זאת מלכי מדין הרגו וגו' ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב' [לחלן ל"א, ח'], בלעם מאי בעי התם, אמר רבי יוחנן, שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בעצתו, ע"כ.

**ומדקאמר** 'אלהיהם של אלו שונא זימה', משמע דעצתו של בלעם היתה להחטיא את ישראל בזנות, ומכא עצה זו הוא שנפלו העשרים וארבעה אלף מישראל, וזה לכאורה דלא כמשמעות הפסוקים הנ"ל דהמגיפה היתה על עון עבודה זרה דפעור. ועיין ב'אור החיים' בפרשת מטות מה שכתב בזה.

**ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון וגו' [כ"ז, י"ח]**

**עיין** בפירוש רש"י לעיל פסוק ט"ג, שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו, שלא מש מתוך האוהל.

**ולפי** זה יש לפרש מאי דכתיב בפרשת דברים – 'יהושע בן נון העומד לפניך וגו' הוא ינהיגה את ישראל', דנתן הכתוב בזה מעם למה יהושע בן נון ינהיג לישראל את הארץ, שהרי הוא עומד לפניך לשרתך, וכדאי הוא ליטול שכר שמושו אותך.

**ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון וגו' וסמכת את ידך עליו וגו' [כ"ז, י"ח]**

**בכתבי** אא"ז הגר"ז וצ"ל מוכא בשם הגר"ה, ד'סמכת את ידך עליו' היינו מסירת התורה שבעל פה, והיינו דנצטוו משה בזה, שיהושע יקבל את המסורה ממנו, ועל ידו תמשך שושלת המסורה [והכי נמי איתא באבות דרבי נתן פ"א ה"ג – יהושע קיבל ממושה, שנאמר 'זנתה מהודך עליו' וגו'].



**והנה** באבות פ"א מ"א תנן, משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע. ובפירוש רש"י שם הקשה, למה מסרה משה ליהושע, ולא לאלעזר או לפינחס או לשבעים הזקנים שהתנבאו במחנה. ותיירן, שלא רצה למסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה, וקנה שם טוב בעולם, וזהו יהושע, שנאמר 'יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל' (שמות ל"ג), ע"ש.

**ומלשון** רש"י שם שלא 'רצה' למסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה, משמע שהיה הדבר תלוי ברצונו של משה, ואם היה רוצה היה יכול למסרה גם לאלעזר או לפינחס או לשבעים הזקנים, אלא שהוא לא רצה למסרה להם, כי אם ליהושע שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה. וצ"ע בזה, דהא באמת נצטווה משה למסרה ליהושע דייקא, ולא היה הדבר תלוי ברצונו של משה כלל, אלא כך היה הציווי מאת ה' שימסור את התורה ליהושע.

### **ונתתה מהודך עליו וגו' [כ"ז, כ']**

**ופירש** רש"י, וזה לשונו – 'ונתת מהודך עליו', זה קירון עור פנים. 'מהודך', ולא כל הודך, נמצינו למדין, פני משה כחמה, פני יהושע כלבנה, עכ"ל.

**והנראה** מדברי רש"י, דמפרש מאי דאיתא בב"ב דף ע"ה ע"א דפני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, דמיייר בקירון עור הפנים של משה ושל יהושע, דקירון עור הפנים של משה נמשל לפני חמה, וקירון עור הפנים שקיבל יהושע ממנו נמשל לפני לבנה.

**והראו** דבילקוט שמעוני' כאן איתא, 'מהודך' ולא כל הודך, והיכן ניתן ליהושע, רבי יודן אמר, בירדן ניתן לו. במשה כתיב 'וייראו מנשת אליו' (שמות ל"ד), וביהושע כתיב 'וייראו אותו כאשר יראו את משה' (יהושע ד'), ע"כ. וזה מקור לפירוש רש"י, ד'הודך' האמור כאן, היינו קירון עור פניו של משה, אשר מפניו יראו אחריו וכל ישראל מנשת אליו.

**והנה** הרמב"ם בפ"ו מיסודי התורה ה"ו כתב, וזה לשונו – כל הדברים שאמרנו הן דרך הנבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים, הוין ממש רבינו ורבן של כל הנביאים, ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים וכו', שכל הנביאים כשהנבואה מסתלקת הווין לאהלם – שהוא צרכי הגוף כולו – כשאר העם, לפיכך אינן פורשין מנשותיהן, ומשה רבינו לא חזר לאהליו הראשון, לפיכך פירש מן האשה לעולם, ומכל הדומה לה, ונקשרה דעתו בצור העולמים, ולא נסתלק ההוד מעליו לעולם, וקרן עור פניו, ונתקדש כמלאכים, עכ"ל.

**ומדברי** הרמב"ם אלו משמע, דקירון עור הפנים של משה רבנו היה שייך למעלת נבואתו, ולמה שנקשרה דעתו בצור העולמים. ויש להעיר בזה, דמדברי רש"י כאן מבואר דענין זה של קירון עור הפנים היה שייך גם אצל יהושע, אף על פי שלא היה במעלת נבואתו של משה רבנו.

### **ונתתה מהודך עליו וגו' [כ"ז, כ']**

**עיינ** בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'מהודך', ולא כל הודך. נמצינו למדין, פני משה כחמה, פני יהושע כלבנה, עכ"ל.

**והנה** רגילים לבאר הא דנמשלו פני משה לחמה ופני יהושע ללבנה, שהחמה יש לה אור מצד עצמה, מה שאין כן הלבנה מקבלת היא אורה מהחמה, והכי נמי משה רבנו היה לו כח מצד עצמו, מה שאין כן יהושע לא היה לו כח מצד עצמו, אלא רק קיבל מכתו של משה והראו שכן הוא ב'תקוני זוהר' תיקון מ"ד, ובמדרש רבנו בחיי כאן.

**אכן** מדדרישנין לה להך מילתא דפני משה כחמה ופני יהושע כלבנה מקרא ד'מהודך' ולא כל הודך, משמע דהמשל לחמה וללבנה הוא, שכשם שהלבנה קטנה מהחמה, וכדכתיב 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן' (בראשית א'), כך כחו של יהושע קטן מכתו של משה, ודרשינן מקרא ד'מהודך' ולא כל הודך, שהיה ליהושע רק מקצת מהודו של משה, ולא היה לו כל הודו.

### **ויסמוך את ידיו עליו ויצאנו וגו' [כ"ז, כ"ג]**

**בפירוש** הרמב"ן לעיל פסק י"ט כתב, ד'יצאנו' אותו לעיניהם' הוא המינוי שימנה אותו במעמדו להיות נגיד עליהם, וכמו שאמר שמואל 'לשאלו' 'ועתה ממלכתך לא תקום, ביקש השם לו איש כלבבו, ויצאנו השם לנגיד על עמו' וגו' (שמואל א' ג').

**והנה** בחדושי מרן רי"ז הלוי פרשת וילך האריך לבאר, דיש שני אופני נשיאות שנשיאותן הלה על כל ישראל, וקרינן בהו 'נשיא בעמך', א' נשיאות של ראש סנהדרי גדולה, ב' נשיאות של המלך, ושני אופני נשיאות אלו היו בין אצל משה רבנו, ובין אצל יהושע, ע"ש בכל דבריו.

ונראה דהא דפירש הרמב"ן הך קרא ד'יצאנו' אותו לעיניהם' על נשיאות של מלכות, ולא על נשיאות של סנהדרין, היינו משום דבנשיאות של מלכות איכא חלות דין של 'מינוי', וכמו שכתב הרמב"ם בפ"א ממלכים ה"ג דאין מעמידין מלך אלא על

פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, מה שאין כן בנשיאות של סנהדרין, ליכא חלות דין של 'מינוי', ואין שום דינים בזה, אלא כמו שכתב הרמב"ם בפ"א מסנהדרין ה"ג דהגדול בחכמה שכולן מושיבין אותו ראש עליהן, והוא 'ראש הישיבה', והוא שקוראין אותו חכמים 'נשיא' בכל מקום, וממילא לא שייך לומר דקרא ד'יצאנו' אותו לעיניהם', שהוא ענין של 'מינוי', קאי על נשיאות של סנהדרין, דנשיאות זו אינה צריכה 'מינוי' כלל, ולכן פירש הרמב"ן ד'יצאנו' אותו לעיניהם' קאי על נשיאות של מלכות, וכפי הנראה זהו גם הביאור בקרא ד'יצאנו'.

והנה כתוב כאן 'ויסמוך את ידיו עליו', וברמב"ם פ"ד מסנהדרין ה"א כתב דהיינו שעשאו 'סמוך' הכשר לסנהדרין, באופן דנמצא לפי דברי הרמב"ם והרמב"ן, דבפסוק כאן מוזכר שסמכו משה להיות דיין הכשר לסנהדרין, וגם מינהו להיות נגיד על ישראל, דהיינו נשיאות של מלכות, אבל לא מוזכר כאן שעשאו ראש הסנהדרין, וכמו שנתבאר דבזה ליכא חלות דין של 'מינוי', ואין שום דינים בזה, אלא הסנהדרין בעצמם מושיבים את הגדול בחכמה שכולן ראש עליהן, ולא שייך זה למשה כלל. ושוב הראינו בכתבי הגר"ז בפרשת וילך שעמד בעיקר היסוד שכתבנו, דבנשיאות של סנהדרין ליכא חלות דין של 'מינוי', וברוך שכוונתו.

### **אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם וגו' [כ"ט, ל"ט]**

**ופירש** רש"י, וזה לשונו – 'לבד מנדריכם', אם באתם לידור קרבנות ברגל, מצוה היא בידכם, עכ"ל.

**ומפשטות** דברי רש"י נראה, שיש חיוב מיוחד של הבאת נדרים ונדבות ברגל, ועל זה קאי הקרא ד'לבד מנדריכם ונדבותיכם' האמור כאן בפרשת המועדות.

**והנה** בהגיגה דף ח' ע"ב תנן, דמי שיש לו נכסים מרובים ואוכלין מועטין, מביא עולות מרובות ושלמים מועטין וכו'. זה וזה מרובים, על זה נאמר 'איש כמתנת ידו כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך' (דברים ט"ו). ומכבר הראנו חכם אחד פירוש הר"י מלוניל שם, ד'עולות' היינו עולת ראייה ועולת נדרים ונדבות, ע"כ.

**ומפירושו** זה אנו למידים, שיש ענין מיוחד בהבאת עולות נדרים ונדבות ברגל, וענין זה כלול בקרא ד'איש כמתנת ידו' וגו', וזה מתאים עם פשטות דברי רש"י כאן, שיש חיוב מיוחד של הבאת נדרים ונדבות ברגל, ומפרש הר"י מלוניל דזהו דקתני במתניתין הג"ל, דמי שיש לו נכסים מרובים, מביא עולות מרובות, והיינו שיביא מהן עולות נדרים ונדבות, כדי שתתקיים בידו המצוה 'לידור קרבנות ברגל'.

**אמנם** בתמורה דף י"ד ע"ב יליף מהך קרא ד'לבד מנדריכם ונדבותיכם' דנדרים ונדבות קריבין בחולו של מועד. וב'שיטת מקובצת' שם אות י"א הקשה, למה לי קרא להתיר הקרבת נדרים ונדבות בחולו של מועד, הא פשיטא דשרי, וכדפרקי הגמ' בביצה דף י"ט ע"ב – 'השתא סלותי מסלתנין, נדרים ונדבות מיבעיא' (וביאור דברי הגמ' שם, דאף שאסור לעשות מלאכה בחולו של מועד, מכל מקום כיון דחוינן דשרי למיסלת סלתי לצורך המועד, הדין נותן שגם צורך גבוה יהא מותר). וכתב שם דיש מפרשים דמצוה ברגל, שיאכל חרבה מכל ימות השנה, וישמח ברגל, ע"כ. וכן הוא ב'שיטת מקובצת' בביצה שם.

**ולפי** זה יתכן לבאר דברי רש"י כאן, דמצוה לידור קרבנות ברגל, דהיינו שידור קרבנות שלמים כדי להרבות בשר לשמחת הרגל, וכן ראיתי בכתבי אאמו"ר הגאון וצ"ל שפירש דברי רש"י אלו על פי דברי השטמ"ק בתמורה הג"ל, ואם כן אין מבואר מדבריו שיש מצוה להביא עולות נדרים ונדבות ברגל, אמנם מסתימת לשון רש"י כאן לא משמע דמיייר בקרבנות שלמים דוקא, וצ"ע.

**והנה** הרמב"ם בפ"א מהגיגה ה"י כתב, וזה לשונו – מותר להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות, שנאמר 'אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם', מכלל שקריבין ברגל, ע"כ.

**ומבואר** בדבריו דמפרש להגמ' בתמורה הג"ל כפשטה, דבעינן לילפותא מיוחדת להתיר הקרבת נדרים ונדבות בחולו של מועד, וזה בודאי צ"ע מובא, דהא בפ"ו מיום טוב ה"א כתב דאיסור המלאכה בחולו של מועד אינו אלא מדרבנן, ואם כן הרי לדידיה לא שייך לומר דאיצטרך קרא להתיר הקרבת נדרים ונדבות בחולו של מועד, דהא מלאכת חול המועד אינה אסורה כלל מן התורה. וכבר עמד בזה אא"ו וצ"ל בחדושי לתמורה שם.

**ואולי** יתכן לומר, דלולי קרא ד'לבד מנדריכם ונדבותיכם' הוה סלקא דעתך דבדין קרבנות היום נאמר דרק קרבנות היום קריבין ביום טוב, אבל שאר קרבנות אין קריבין בו, באופן דנמצא, דבהך קרא ד'לבד מנדריכם ונדבותיכם' לא נאמר דין בהלכות מלאכת חול המועד, אלא דנאמר בזה דין בהלכות הקרבת קרבנות היום, דמותר להקריב עמם נדרים ונדבות, וצ"ע.

## ההצלחה בתורה - תלויה במידות טובות

איתא בגמ' (יומא עב, ב) אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב 'וזאת התורה אשר שם משה'! זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה - נעשית לו סם מיתה, והיינו דאמר רבא, דאומן לה, סמא דחיי - אם הוא לומד כמו אומן, זה סם חיים, דלא אומן לה, סמא דמותא.

רש"י מסביר זכה - "ללמוד לשמה, ולקיימה". שאז נעשית לו סם חיים. ובהכרח צריך להסביר מהו לא זכה! לא סתם שהוא לומד שלא לשמה, שהרי אמרו חז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה - בא לשמה. אלא בהכרח הכוונה שלומד בשביל להתגאות ולקנטר. או להתכבד בקלון חבירו וכדו'. וכדאיתא בתוס' ישנים על אתר, ובתו' תענית (ז, א) אמנם, עיין בסידורו של מרן שה"ת הגר"ח"ק שליט"א שמבאר למה בברכה"ת מבקשים והערב נא ומיד אח"כ ולומדי תורתך לשמה, דאיתא בזה"ק פ' פנחס 'אלין דמשתדלין בה לשמה נפיק לון מיא דאורייתא מתיקין', וכן בפיוט לשבועות 'ממתקים דברי אלוקים לאומרי אין כמוך באלוקים', וממשיך ומסיים והשייכות של מתיקות התורה ללמוד לשמה המציאות היא כך.

ובגמרא בשבת (פח, ב) כתוב למה נמשלו ד"ת כנגיד, לומר לך מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות אף דברי תורה יש בהם להמית ולהחיות. היינו דאמר רבא, למיימינין בה - סמא דחיי. למשמאילים בה - סמא דמותא. מסביר רש"י, "למיימינין - עסוקים בכל כחם וטרודים לדעת סודה כאדם המשתמש ביד ימינו שהיא עיקר".

והשאלה היא, מילא אם אני לומד שלא לשמה, וע"מ להתגאות ולקנטר - מובן שזה סמא דמיתא, אבל אם זה רק שלא עסוקים בכל כחם ולא ממש טרודים לדעת סודה, אז למה זה הופך לסם המוות, למה?!!

בואו ונרד לעמקם של דברים:

רש"י על הפרשה מביא, ארץ בני עמו לקרא לו. ארץ בני עמו - של בלק, ואם תאמר מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על עובד כוכבים רשע! כדי שלא יהיה פתחון פה לעובדי כוכבים לומר, 'אילו היו לנו נביאים חורנו למוטב, אז לכן העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם: שבתחילה היו גדורים בעריות, וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות.

וידועה השאלה, וכן מביא מרן הרה"י, דעדיין קשה, למה הקב"ה העמיד להם נביא רשע ומושחת, הרי הוא יכל להעמיד להם אדם יותר טוב! ולמה הדבר דומה, יבואו ויגידו, אילו היה לנו משגיח כ"כ גבוה כמו ר' יחזקאל לוינשטיין היינו חוזרים בתשובה. והקב"ה יאמר, מה הבעיה, נתתי לכם את אחד מראשי המשכילים!... מה יש!... מה ההשוואה בכלל. אלא התירוץ הוא אומר מרן הרה"י, **שכל המידות של האדם שטבועות בו, אם הוא לא עובד לתקן אותם - הם נשארים בחוץ וטוקפם, ולא עוד, אלא אם האדם נתעלה יותר - גם הרע שבו מתפתח יותר.**

הם דיברו על שָׁקֶל. שיהיה נביא חכם, אבל מה זה נוגע בכלל לימדות. ברחוב, ובאוניברסיטה, מי שהוא פרופסור יותר גדול הוא מושחת יותר במדותיו... זה בכלל לא סתירה. ובבית המשפט העליון זה בודאי ככה... כל מי שהוא יותר תחתון במדותיו, הוא נמצא בבית המשפט העליון... זה דברים ידועים. אבל בתורה - זה לא ככה! החזון אי"ש באמונה ובטחון (ש"א אות י) אומר שמי שאין בו אצילות הנפש ונועם המידות, חסר לו בקנין החכמה הנטועה הרגשות נעימות ביסוד החכמה. דהיינו שהיסוד בשביל להגיע לחכמה - זה המידות טובות.

הגויים אמרו לקב"ה, מה זה משנה, נכון, אנחנו לא עובדים על המידות, גוי לא מוכן להשתנות. במתן תורה, כשהקב"ה חזר על כל העמים אם ברצונם לקבל את התורה, הגויים לא רצו, הם אמרו זה נגד הטבע שלנו, הם לא מוכנים להשתנות.

ולעומתם, עם ישראל אמרו נעשה ונשמע! אני מוכן להשתנות! אבל הגויים, להשתנות - הם לא מוכנים, אבל הם רוצים נביא, כי בשכל אפשר לדבר איתם... ואת זה הקב"ה הראה להם. בואו תראו מה קורה כשיש שכל בלי לעבוד על המידות, מקבלים רק תוצאה הפוכה, שמשתמש עם הכלים הגדולים האלו לרעה והשחתה.

ונחזור לשאלה הראשונה: למה באמת אם לא עסוקים בתורה בכל הכח זה הופך לסמא דמותא?

כתוב בגר"א על הפסוק, "יערוף כמטר לקחי תול כטל אמרתי", גשם - טבעו שהוא מצמיח את מה שנמצא באדמה, אם פירות - פירות, ואם ירקות - ירקות. וכשיש קוצים - יגדלו קוצים... מה שיש - הגשם מצמיח. ולזה נמשלה התורה. תורה - יש לה ענין של צמיחה! צדיק כתמר - יפרח, בחצרות אלוקינו - יפריחו! תורה מצמיחה מה שיש בלב. אדם שהוא בעל מידות טובות - התורה מגדלת ומרוממת את המידות שלו. אך אם חלילה יהי אדם בעל מידות רעות - אז כשהוא ילמד מידותיו הרעות יגדלו איתו יותר ויותר.

ולכן אם לא זכה נעשית לו סם המות, וידועים דברי החזון אי"ש בביאור "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה" - שהוא שובר את כל המידות הרעות שלו, והולך נגד הטבע.

וזו כוונת רש"י בכל כחם! למיימינין בה - שעסוקים בתורה בכל כחם. שתהיו עמלים בתורה, כי זה מה ששובר את המידות הרעות. אבל אחד שלא משקיע ולא עושה את זה - אז הוא נשאר עם מידותיו הרעות והם גדלים ביחד איתו.

וזה מה שהקב"ה אומר להם, אם הוא לא מתקן את המידות - זה לא רק שהוא נשאר אותו רשע, אלא המידות הרעות גדלים איתו ביחד, והוא מתעלה ברשעו! ולכן הוא פרץ גדרו של עולם. אם אדם לא מוכן לשלוט במידותיו - הכל משתנה מן הקצה אל הקצה.

## הפנימיות של יהודי וגוי

כל גוי בעצמותו הוא רע, וכל יהודי בעצמותו - הוא טוב.

הגמ' במנחות (נג, ב) אומרת, יבא טוב, ויתן טוב, מטוב, לטובים. יבא טוב - זה משה, שנאמר ותרא אותו כי טוב הוא. ויתן טוב - זו תורה, שנאמר, כי לקח טוב נתתי לכם. מטוב - זה הקב"ה, שנא' טוב ה' לכל. לטובים - זה כלל ישראל שנקראו טובים, שנא' הטיבה ה' לטובים.

**עם ישראל - הוא טוב בעצם. גוי - הוא לא טוב בעצם, אין גוי טוב, הוא רע בעצמותו.**

רבי ירוחם היה אומר, בזמנו, זה שיש גוי שהולך ברחוב ולא נותן סטירה ליהודי - זה בגלל שהוא עצלן!... למה לא לתת לו!... הרי אתה שונא אותו, הרי הלכה בידוע שעשו שונא לעקב, ומצד המדינה - לא יעכבו ממך. אדרבה... אלא מה, למה הוא לא סוטר ומכה אותו! כי הוא עצלן. כך אמר ר' ירוחם.

יש סיפור מבהיל שסיפר הגי"ר מנחם צבי ברלין שליט"א. כתוב נאם הגבר שתרם העין. ובתרגום, דשפיר חזי. אז הרבי מקוצק הסביר בזה, שלא שייך לתת נבואה לבלעם בעין שהוא רואה. כי לא יתנו לו לראות בעין שרואה את מה שלא צריך לראות. ואם נותנים לו - בהכרח שזה בעין העיוורת.

הרב ברלין סיפר, שבעבר הוא היה גר בחיפה, (חמיו הרב קלופט היה פארה של העיר, הודה, והדרה) ושם סיפרה לו אשה אחת שעברה את השואה שהנאצים התעללו בהם בצורה אכזרית שאין לתאר!

פעם היא היתה עם ילד, ולפתע בא נאצי רשע מרושע ואכזרי והתחיל להתעלל בה. תראי, אני במלחמה אבדתי עין אחת והתקינו לי עין חילופית מזכוכית בצורה מקצועית. אם תדעי להגיד איפה העין הזכוכית שלי - את משוחררת. היא הסתכלה, והצביעה לכיוון עין אחת, זו הזכוכית! אמר לה - זה נכון, ואני אקיים את הבטחתי. רק תגיד לי, מאיפה ידעת! הרי עשה לי את זה הפרופסור הגדול והמומחה, ואדם רגיל לא יכול להבחין בזה. אז איך את יודעת?

אמרה לו, אני יגיד לך, הרי העיניים שלך בורקות משנאה ליהודים, וראיתי שבעין הזו - יש לך פחות שנאה, אז הבנתי שזו העין מזכוכית... (מובא בספר 'אוצרותיהם אמלא')

גוי הוא רע, גוי הוא מושחת! הוא יכול פה ושם לשחק אותה, אבל בעצם הוא רע. ואם הוא מקבל תורה - הוא נהיה מושחת הרבה יותר גדול. המידות הרעות שלו - גדלים איתו ביחד. וזה מה שאמר הקב"ה, לא יעזור להם כלום אם הם לא מוכנים לשנות את המידות הרעות שלהם. חכמה בגויים - תאמין, אבל תורה בגויים - אל תאמין. ולמה, **כי תורה באה רק עם מידות טובות.**

מורן הרה"י מביא (במקום אחר) אין לנו אדם בדורות האחרונים שידוע להכיר מה המושג של תורה והתמדה בתורה, וכמה חמור הענין של ביטול תורה, כהגאון מוילנא.

ובכ זאת הגר"א במשלי (ד, יג) ובתחילת אבן שלמה כתב, עיקר חיות האדם זה להתחזק תמיד בשבירת המידות ואם לא - למה לו חיים??? אתם שומעים איזה לשון!!! ואם לא - למה לו חיים, מה זה למה לו חיים? שיישב וילמד! הרי הגר"א יודע מה זה תורה, תורת חיים! אך לא. אומר לך הגאון עיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות. אחרת - למה לו חיים.

"החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך" - מסביר הגר"א "אחוז את המוסר שהתחלת בו ותחזק את עצמך במוסר. אפילו לפי שעה אחת אל תרף עצמך מן המוסר, אלא אדרבה, תוסיף תמיד גדרים ומצוות על המוסר שלא תבא לידי רפיון.

**כי הוא חייך - כי מה שהאדם חי הוא כדי לשבור את המדה שלא שבר עד הנה, לכן תמיד צריך להתחזק, ואם לא יתחזק, למה לו חיים."**

אנחנו חושבים שהעיקר זה לימוד התורה, ועם מידות אפשר להסתדר בכל מקרה. אך הגר"א אומר לא ככה... עיקר מה שבראו בן אדם זה לשבור את המידות שלו ולהפוך את הגוף הגשמי למשהו אחר, ואז התר מצמיחה פרי הילולים את הגברא רבה והצורבא מדרבנן. אך אם אתה לא הופך - התורה מגדלת את המידות הרעות שבך.

עכ"פ, גוי שילמד, אם תהיה לו זכות בתורה, לא רק שהוא יפסיד שלא יהי' לו מזה כלום, אלא הוא יגביר את המידות הרעות שלו והוא יוכל להגיע עד בלעם, בלעם שקיבל כ"כ הרבה תורה - זה שינה אותו עד שהגיע לפרוץ גדרו של עולם.

### תלמיד שאינו הגון - לא מלמדים

מספרים שהרב מבריסק זצ"ל היה מאד מקפיד לדעת מי התלמידים שבאים לשמוע את השיעור.

פעם אחת נכנס יהודי עם השקפות פסולות והרב לא אחז ממנו, אז הוא לא הסכים לומר שיעור. הוא גם לא אמר לאותו יהודי ללכת, בכדי שלא לגרום לו הלבנת פנים. ניגש אחד התלמידים ושאל אותו, מה הנפקא מינה שהוא כאן. מילא אם הרב היה הולך להגיד שיעור רק לאותו אדם, אני מבין שזה בעיה. אבל כאן הרב מדבר אלינו! לתלמידים! מה מפריע שהוא שומע גם כן? אמר הרב, הרי כתוב בחז"ל על מי שמלמד תורה לאדם שאינו הגון שהוא כזורק אבן למרקוליס (שזה סוג של עבודה זרה). ולמה לא כתבו כאילו משליך יהלום בים? אלא התירוץ הוא, יהלום בים לא נגרם לך נזק מלבד אובדן היהלום, אך זורק אבן למרקוליס - הוא עובד עבודה זרה! וזה חמור הרבה יותר.

ללמד לתלמיד שאינו הגון זה לא רק הפסד של המלמד, כי אם זה רק מצד הפסד - פה לא הפסדתי, כי למדתי תלמידים הגונים ודרך אגב הקשיב גם אדם שאינו הגון. מה איכפת לי... אבל פה זה כאילו זורק אבן למרקוליס! אתה נותן לו כעת כלים שאח"כ הוא ישתמש איתם לרעה! זה כאילו עובד עבודה זרה. כשיש תלמיד שאינו הגון - אז לא מלמדים בכלל.

וכתוב פה עוד יותר עמוק: הקב"ה אמר לבלעם לא תלך עמהם! ובלעם אומר לשרים, כי מאן ה' לתתי להלוך עמכם, אלא רק עם שרים יותר חשובים ממכם. לא רק שהוא אמר שזה לא מכבודו ללכת עם שרים פחותים, אלא הוא עוד שמע את זה מהקב"ה!... אדם שומע את מה שהוא רוצה לשמוע... הוא שומע דברים אחרים בכלל. הקב"ה אומר לו לא ללכת והוא מבין, בודאי ללכת! אבל עם כאלה!... זה בזיונות! צריך יותר נכבדים, עם מידות רעות - הכל נהפך.

### גוי - מקלל, עביט של מי רגלים

החפץ חיים אמר פעם, למה בלק בקש מבלעם שיקלל את עם ישראל, היה עדיף שיבקש ממנו ברכה להצליח להילחם בהם! אך אצל גוי זה לא מספיק... לנצח במלחמה - זה עוד לא הסוף. אני רוצה שתקלל אותם... מורן שה"ת הגר"ח"ק שליט"א מספר, היה יהודי שבא לפעם לפני החזו"א וסיפר לו שהשכן שלו עושה לו צרות צרורות ורב איתו כל הזמן, אנא, שהרב יקלל אותו... החזו"א אמר לו, אני מברך אותך, אבל אני לא מקלל אותו. אנחנו לא מקללים יהודים!

בעיר פוניבז' היה פעם מאבק בין היהדות החרדית לבין המשכילים. והמשכילים עשו כרוז גדול ארוך לכל מי שיצביע ליהדות החרדית ולכל מי ששייך לצד שלהם שיהיה בארור.

הדברים עשו רושם, והרבה יהודים נפלו פניהם והיו מזוכאים... הגיע הרב מפוניבז' בשבת ואמר, אני רב! אני לא יודע להגיד ארוזים... מצטער, לא למדו אותי מה זה, זה מלמדים אנשים אחרים... אני גם כהן, ואותי למדו לברך, ולא סתם לברך, אלא לברך באהבה! אני לא מתייחס

למשכילים, אני רק מברך את כל היהודים שיצביעו לרשימה של החרדים לדבר ה', שהקב"ה ימלא כל משאלות לבם לטובה! ואכן הם קיבלו את קולות הניצחון. **גוי הולך עם קללות. יהודי מברך, יהודי לא מקלל.**

בדעת זקנים מבעלי התוס' מביא, שהקב"ה שאל את בלעם, מי האנשים האלה עמך? ואמר לו, בלעם בן בעור שלח אלי. ורש"י מביא שהוא רצה ליכנס עמו בדברים בדרך כבוד, כמו אצל אדם הראשון שהקב"ה שאל איכה, ואצל קין, שהקב"ה שאל אי הבל אחיך, הבין בלעם, הקב"ה לא יודע את הכל... אז גם אני ימצא זמן שהקב"ה לא יידע מתי אני הולך לקלל ואז אני יקלל אותם.

במדרש כתוב על בלעם שהוא עביט של מי רגלים, ולמה מגדירים אותו ככה, נכון... הוא מדבר שטויות, אבל מה השייכות לעביט מי רגליים? רש"י מביא שבלעם אמר בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי, במקום להגיד ה' אלקים אתה ידעת הוא משיב בגאווה הרבה מבקשים יש לי... אף על פי שאני חשוב בעיניך, חשוב אני בעיני המלכים. ובמדרש כתוב שהוא נתגאה בזה. אמנם אתה לא מחשיב אותי, אבל המלכים כן מחשיבים אותי... זה בערך כמו שיעבור אחד ליד מורן שה"ת שליט"א, ור' חיים לא מחזיק ממנו, והוא יאמר לחבירו, בסדר... הוא לא מחזיק ממני, אבל העובד של המשאית זבל הוא חבר שלי טוב ואחוז ממני...

הגר"ח שמואלביץ סיפר, שהוא עבר ברחוב בית ישראל והיו שם שני יהודים שעבדו באוטו של הזבל. האחד היה תפקידו להביא את הפח ממקומו לאוטו, והשני היה בתוך האוטו והיתה לו את ה"זכות" ללחוץ על המנוף ולשפוך את תכולת הפח - ללוע המשאית... בקיצור, אותו אחד שהיה תורו להביא את הפח למשאית, כשהגר"ח שמואלביץ עבר הוא א"ל כבוד הרב! אל תראה את זה ככה... זה שבוע שבו, נכון שכעת אני מביא את הפח, אבל שבוע הבא אני יהיה על האוטו והוא יביא את הפח אלי... והו... עביט של מי רגלים. הקב"ה לא אחוז ממני אבל המלכים כן. רק אדם בדיוטא ותחתונה - מגיע לכזה מצב.

### יהודי יכול לעשות מאפס - מליונים!

מורן רה"י היה אומר, יש אנשים שיוצרים להפוך עפר ליהלומים, ויש אנשים שלוקחים יהלומים ועושים אותם לעפר.

"מי מנה עפר יעקב", אין חשבון במצוות שהם מקיימים בעפר, לא תחרוש בשור ובחמור, לא תזרע כלאיים, אפר פרה, ועפר סוטה וכיוצא בהם. יהודי לוקח עפר, מה כבר אפשר לעשות עם עפר ואפר, מה??? יש כחול אשר על שפת הים לרוב... והנה, כ"כ הרבה מצוות שעושים מעפר, נצח! הוא לוקח את הדבר הכי מבוזה ומעלה אותו לפסגות.

ומאידך גיסא, בלעם, בעל הרכוש הגדול, שיוצא דעת עליון, היחידי שכתוב עליו שהוא כמשה, ולא קם בישראל כמשה עוד, אבל באוה"ע קם, ומנהו! בלעם. הוא לוקח את הרכוש הכי גדול, את המליונים בשביל מה? בשביל להשמיד עם שלם חף מפשע בכדי להרויח כבוד. ותוספות (ברכות ז, א) אומרים הרי זעמו של הקב"ה זה רגע, מה כבר אפשר להספיק?... ובתירוץ א' כתבו ק"ס. וכ"כ עוד ראשונים. על כלום, למחוק עם שלם. למה? כי אני ירויח כסף, כבוד, אני חי את עצמי, לא אכפת לי שכל העולם ימות, העיקר שאני חי! תראה איך הגוי לקח רכוש של מלארדים ועשה מזה עפר ואפר.

אומר הרה"י, כל אדם בידו הבחירה... אברהם אבינו התחיל מכלום ונהיה אברהם אבינו. ובלעם לקח את הכל ונהיה בלעם הרשע. בכוחו של כל אדם לעשות מאפס - מליונים!

כשהתחיל עידן הפלאפונים לפני בערך 20 שנה, היו פרסומות 'להפוך שעה אבודה לשעת עבודה'. היום, הכל מודים שהמציאות היא 'להפוך שעת עבודה לשעה אבודה'... היום אנשים לא זזים ולא מתקדמים ולא נוהגים, כל הזמן שקועים בפלאפונים... יכולים להפסיד על זה חיים, את הבית ואת המשפחה ואת הכל, רח"ל. מעטים המה האנשים שהפלאפון משמש אותם למטרה אחת בלבד, ללמוד חברותא בנסיעות, 'ובלכתך בדרך'.

**יש ראש ושיבה אחד שאין לו פלאפון. ורק בנסיעה הוא לומד חברותא כל הדרך, חבל לו על הזמן. זה אדם שלוקח שעה אבודה והופך אותה לשעת עבודה באמת.**

אבל לעומתו, וכך זה רוב ככל העולם, לוקחים שעות יקרות ומבזבזים אותם! זה לא יאומן איך שבדור הזה יש כ"כ הרבה מתנות, והמתנות הללו מורידות עד שאול תחתית. כל כמה שהטכנולוגיה מתפתחת - האדם נובל מכל הבחינות.

### בדרך שאדם רוצה לילך - מוליכין אותו

הגמ' במכות (י, ב) אומרת, מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. מן התורה דכתיב לא תלך עמהם, ואח"כ כתוב קום לך אתם.

תוספות בסוטה מסביר, מה אהרן ומרים רצו ממה רבינו ע"ה, הרי



כתוב שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום, ואחד מהדברים זה שהוא פרש מאשתו, והרי הם ידעו מזה, אז למה הם דברו עליו?

ומסביר תוספות, הם חשבו שהקב"ה הסכים איתו רק בגלל שהוא רצה ובדרך שאדם רוצה לילך - מוליכין אותו, והיתה עליו תביעה, כי אם זה על חשבון אשתך - לא היה לך לרצות כזה דבר, והם נענשו על כך.

#### בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו זה לטוב ולרע.

מרן הר"י זיע"א מביא את ר' אלחנן וסרמן בקונטרס דברי סופרים (סי' א', אות כ"ד) שהחטא של בלעם היה שהוא ידע שהרצון של הקב"ה זה לא ללכת אבל זה לא עניין אותו. בלעם רצה את עצמו. הוא רק יודע שאסור להסתבך עם החוק, דהיינו לעשות נגד הקב"ה, אך ברגע שהקב"ה אמר לו שהוא יכול ללכת - הוא מיד הלך אפילו שהקב"ה רוצה שהוא לא ילך. העיקר שהוא לא מסתבך עם החוק... הרי אדם נורמלי לא רוצה להסתבך עם מס הכנסה... (הרה"י סיפר על יהודי בשם הר"ר ד. מ. לוינשטיין שהוא היה אדם אמיתי ולא ידע בכלל מה זה שקר, פעם הוא התווכח עם הפקידים של מס הכנסה והוכיח להם שהם טעו והוא צריך לשלם הרבה יותר... אבל זה יוצא דופן...) מי רוצה לשלם למס הכנסה?... רק אין ברירה, מפחדים להסתבך עם החוק, אחרת נצטרך לשלם כפול... וזה היה בלעם, הוא עשה רק את מה שהוא רוצה, לא עניין אותו דברים אחרים, רק מה שהוא מנוע ע"פ ציווי ה' - אין לו ברירה... לא אוכל לעבור את פי ה' לעשות קטנה או גדולה, (וזה גם מעלה... לבן גם אחרי שהקב"ה דיבר אתו הוא אמר יש לאל ידי לעשות עמכם רע! מה נראה לכם, שאני לא יכול!...) אני יכול, רק שאלוקים אמר לי אתמול לא לדבר אתכם מטוב ועד רע, אז אני מוכן לוותר... ובלעם לכה"פ ידע שהוא לא יכול) לא אוכל לעבור את פי ה' אלוהי, זה דרגה של בלעם. אחרי הכל הוא יודע דעת עליו... ממשיך הרה"י ואומר, יש הרבה דברים שעל פי דין אני לא חייב, אבל זו הנהגה טובה וכיוצא ב, רצון ה' שאני כן יעשה את זה, אז צריכים לעשות את רצון ה' אע"פ שאין על זה מצוה מפורשת.

בדרשות הר"ן כתוב על אברהם אבינו, שגם אם הוא לא היה מעלה את יצחק ע"ג המזבח הוא לא היה נענש כי הקב"ה אמר לו **קח נא** את בנך, אני מבקש ממך. אני לא מצווה אותך, אתה לא חייב, וממילא אם הוא לא היה מעלה אותו - הוא לא היה עובר עבירה ולא היה נענש. אבל את אברהם מעניין מה רצון ה', ממה הוא נהנה, אם הוא מבקש ממני - אני יעשה הכל עד הסוף!

וכ"א שיבחן את עצמו, ישנם דברים שאתה לא חייב לעשות אבל הקב"ה רוצה. האם מעניין אותך רק לא להסתבך עם החוק, או שאתה רוצה באמת לעשות לקב"ה נחת רוח? כתוב ויקח בלעם בבקר ויחבוש את אתונו, ומביא רש"י את הגמ' (סנהדרין קה, ב) מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה שחשב הוא בעצמו, אמר הקב"ה - רשע! כבר קדמך אברהם אביהם שנא' וישכם אברהם, ויחבוש את חמורו.

ומסביר הרה"י, שכתוב בגמ' בשבת (לג, ב) אחרי שיצאו רבי שמעון בר יוחאי ור' אלעזר מן המערה, כל מקום שנתן בו ר' אלעזר את עיניו - מיד נשרף, בער"ש ראו יהודי זקן שרץ עם ב' חבילות הדסים, שאלו אתו למה אתה רץ? ענה לכבוד שבת!!! ושאלוהו למה לא מספיק לך אחד? וענה אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. א"ל רשב"י לבנו, תראה כמה חביבין מצוות על ישראל! ונתיישבה דעתו.

ממה הם נרגעו? יהודי עשה פה משהו מעבר למה שהוא חייב. בתחילה הם נודעו, עוזבים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה. אמנם הם לא עברו עבירות, וקיימו את המצוות. אבל הם היו **עוסקים** בחיי שעה, איפה העסק שלי? בחיי שעה. אני גם מתפלל - כי חייבים, ומברך ברכות - כי חייבים, אבל העסק הוא בביזנע... אך כשראו יהודי רץ, למה לרוץ? אפשר ללכת בנחת. לכבוד שבת! וכי אפשר ללכת ברוגע?... לכבוד שבת - רצים!

(סבתי ע"ה היתה בת של הג"ר יצחק בלאזר זצ"ל. וסיפרה לי שכשהיא היתה ילדה צעירה, אמא שלה ע"ה היתה מעירה אותה בשעה מוקדמת ביום שישי, והיא היתה רוצה להמשיך לישון... זה היה מאוד מוקדם. ואמרה לה אמא, אני לא מבינה איך בת ישראל מסוגלת לישון ולא לקום בבקר מוקדם, הרי עוד מעט זה שבת!!! איך מסוגלים להירדם?...)

זה החביבות של המצוות. אני לא עושה רק מה שאני חייב, לרוץ לכבוד שבת, לקחת ב' חבילות הדסים, אברהם חובש בעצמו את האתון. ולמה? כי אני רוצה לעשות נחת רוח לקב"ה וזה לא משנה אם אני חייב או לא חייב.

אם בן אדם אומר, אני רוצה, אבל אני לא יכול... הוא שקרן. כי בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו והקב"ה יודע מה אתה באמת רוצה. בנימין רצה שתהיה שכינה בחלקו והיה מצטער על הדבר כל היום כולו,

למה הוא זכה? הגמ' ביומא (יב, א) אומרת שזכה להיות אושפזין לגבורה. ארון הקדש נפל בחלקו. הוא כ"כ רצה להיות דבוק בשכינה, וזכה לארון הקודש. וכן בתיה, כ"כ רצתה להגיע לתיבה - ונשתרבה ידה אמות הרבה. לפי גודל הרצון והתשוקה - כך מסייעין בידו.

הג"ר ראובן קרלינשטיין זצ"ל מביא שבמהרש"א כתוב, שמהרצון נברא מלאך, שהמלאך הזה עוזר לו לגמור את הרצון שלו. בנפש החיים כתוב, ברגע שאדם מחליט לעשות מצוה - אז רוח קדושה וטהרה אופפת אותו ומרוממת אותו, והיא זו שנותנת לו את האפשרות לקיים את המצוה.

עכ"פ, הכל מתחיל עם הרצון. רבי חיים מואלוז'ין אומר, כשאדם פותח בבוקר את העיניים ואומר מודה אני, עליו לקבל ע"ע עול תורה, כי כפי כמה שהוא יקבל על עצמו את העול תורה - כך יסורו ממנו כל המפריעים במשך היום! [מובא בסוף סידור הגר"א].

ויאמר עשו בליבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי, הרצון האמיתי של עשו היה שאביו ימות והוא יוכל להרוג את יעקב, ועם זה - הוא איבד את הכל. מה שאדם רוצה באמת - עוזרים לו להגיע לזה.

על המשנה באבות (ב, ד) "עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו" - מסביר רבינו יונה כאשר האדם עושה רצון עצמו בחפץ ובתאוה - כן יעשה לו רצון הקב"ה, שלא יהיה לו רצון כי אם דבר שהוא לרצון לפני ה'.

**אם אתה באמת תרצה - הקב"ה יברא לך שהרצון שלך יהיה מה שהוא רוצה.**

#### הבריאה מאושרת להתכופף לתורה!

מרן הרה"י כותב ווארט עצום: בפרשה הקודמת בחטא של משה רבינו במי מריבה היה חיסרון בקידוש ה' בכך שהם לא דברו אל הסלע אלא הכו אותו.

והביא שכתוב בילקוט, הרי בפרשת בשלח כתוב **והכית** בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם, וכאן כתוב **ודברתם** אל הסלע ולא נאמר והכיתם. ולמה, כי כשהנער קטן - רבו מכהו ומלמדו, כיון שהגדיל - בדיבור הוא מייסר, כך אמר הקב"ה למשה כשהיה סלע זה קטן - הכית אותו שנאמר והכית בצור, אבל עכשיו שנה עליו פרק אחד והוא מוציא מים מן הסלע. ותמה הרה"י, הרי זה פלא, לא שייך לומר על סלע שבהתחלה הוא היה צעיר ועכשיו הוא גדל...

אלא, אומר מרן הרה"י, איזה קידוש ה' היה צריך להיות פה? להראות איך שהבריאה כפופה לתורה, כיון שהתורה היא יסוד העולם אז כל הבריאה כלולה בתורה וכפופה לתורה, משה רבינו שנצטוו מהקב"ה לשנות על הסלע פרק אחד, אם הוא היה לומד שם פרק אחד, הבריאה היתה כ"כ מאושרת לעשות רצונו, כי היא משועבדת לתורה וכיון שמה שרבינו **רוצה** שייצאו מים אז ברגע שמה שהיה לומד פרק אחד - הבריאה היתה פורצת! מיד היו נשפכים כמה מים שאתה רוצה... הבריאה כל כך נהנית כשהיא שומעת דבר תורה מפי משה רבינו ע"ה, היא לא מסוגלת לעמוד במקום, ואם משה רבינו **רוצה** - היא נותנת לו מיד, ולמה? כי זה כח של תורה! זה הקידוש ה' הכי גדול בעולם.

ואנחנו רוצים להסביר עוד קצת: כתוב ברש"י למה נסמכה פרשת עמלק למשה ומריבה? לומר אני מזומן תמיד לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין?! חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים לי ותדעו היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפיו ויצא לדרך, וכל מה שהבן היה רוצה היה מבקש מאביו והיה נותן לו, וכן בשניה, וכן בשלישית. פגעו באדם אחד, שואל אותו הילד, אולי אתה יודע איפה אבא שלי?... אמר לו אביו אינך יודע היכן אני?! השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו. כך הקב"ה אמר, אתם לא יודעים אם יש ה' בקרבכם או לא? מיד יבא עמלק.

ועוד אחז"ל שעמלק נלחם עמם ברפידים, כיון שרפו ידיהם מן התורה, מיד יבא עמלק. בזמן שרפו ידיהם מן התורה אין להם את הכח והיכולת שהסלע יתן מים רק בזכות התורה, ולכן היה צריך לתת מכות. אבל פה, במי מריבה, הסלע רוצה לתת! וזה היה הקידוש ה' הכי גדול, להראות איך שאתה רק אומר, והסלע כבר קורא את הלב שלך... הוא רואה שאתה רוצה מים - הוא מיד נותן. ולמה? כי אתה יושב ולומד תורה, והיו רואים בזה את כח התורה ששולט על הבריאה. וכעת שהכח, אע"פ שזה גם נס כי אחרים לא יכולים להוציא ע"י הכאה, מכל מקום נחסר הקידוש ה' שהיה צריך להראות את כח התורה.

ונסיף עוד: למה לילד קטן נותנים מכות ולגדול מספיק להסביר בדיבור? למשל, כשיש תרופה מרה, אדם גדול - מבין שזה לטובתו והוא בולע אותה, אך ילד קטן לא מבין, וזה מר לו, אין ברירה נותנים לו מכות עד שישתה.

אם משה מכה את הסלע - זאת אומרת שסלע אין ברירה... אי אפשר

להתחיל עם משה רבינו, מה אפשר לעשות... אבל כשמדברים עם הסלע והיא נותנת - אתה רואה שזה הכיף של הבריאה... כמה היא מאושרת להיות כפופה לתורה! היא מחכה שתגיד לה, היא רק רוצה לשמוע את המשנה, אה! איך שהיא זורחת... ואיזה שפע היא נותנת. ואת זה הקב"ה רצה להראות לנו, ואת זה הפסדנו.

#### הן עם כלביא יקום

אני רוצה לומר כעת דבר נורא: הגאון ר' אייזיק שר, 'נסיד סלבדוקא' אמר, יש הרבה פעמים אדם שלא יודע למה, אבל כל המצוות רודפות אחריו... מצוות שאי אפשר לעשותן על ידי אחרים, פעם זה לבקר חולה, ופעם זה לסייע לאלמנה ויתומים, לעזור לנוקמים ולתמוך במסכנים... הוא צריך לקיים כ"כ הרבה מצוות ולא נשאר לו זמן ללמוד... מה הוא אשם! נו... מה הוא אומר על זה? הכל משמים...

אומר ר' אייזיק, אני יגיד לך איך זה התחיל... פעם אחת לא היה לו חשק ללמוד, (קורה לפעמים...) והרי להתבטל - אסור, אז הוא מחפש לקיים כל מיני מצוות שכרגע א"א לעשותן ע"י אחרים, וכשהוא מצא - אוהו... הוא מאושר כולו, גם לא צריך ללמוד, וגם ליהנות מעשיית מצוה... אומר ר' אייזיק, מי שבאמת רוצה להיות עסקן - יתנו לו! כעת יהיו לך תירוצים בלי סוף... אתה רק לא רוצה ביטול תורה, אז ידאגו לך לעסקנות כזו שתתיר את הביטול תורה שלך... אבל אם אתה רוצה באמת ללמוד ולהיות גדול בתורה - יתנו לך את זה. הכל תלוי ברצון שלך!

וממילא נבין: כתוב "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא", אומר רש"י, כשהן עומדין משנתן בבוקר - הם מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות, ללבוש טלית, לקרוא ק"ש, ולהניח תפילין. משהו מאיתנו יודע שהוא אריה!! שואל ר' ירוחם, אומרים לך אתה אריה! קום מוקדם! ויש כאלה שאומרים, לא לא לא... אני כבשה קטנה... אני לא רוצה להיות אריה, אין לי כח לקום... נורא!

הגאון ר' שלום שברדון היה חולה מאוד, ניסו להעיר אותו, אך לא היה שייד, כמה שניסו זה לא עזר. באה הבת שלו ואמרה, תעזבו... אני מעירה אותו תוך דקה!... היא נגשה אליו: אבא, עוד מעט עובר זמן קריאת שמע!! והוא קפץ מהמיטה... הוא היה חולה מאוד, וקודם לכן הוא לא היה מסוגל... אז איך באמת הוא יכל? הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, בכח הרצון - אפשר גם מעבר לטבע.

הגאון ר' משה שמואל שפירא אומר מה הם שני הדברים, כלביא יקום וכארי יתנשא! כאריא בגבורתא וכליתא מתנטלין, בתרגום ירושלמי יש פה שני דברים, אריה - בכח הרצון שלו להוכיח שהוא אריה - זה נותן לו כוחות הרבה יותר מהטבע שלו! גם אם בטבע שלו הוא לא יכול, אבל הוא צריך להוכיח שהוא אריה - אז הוא קם!

אדם פותח את העיניים בבוקר, הקב"ה יודע בדיוק מה הוא רוצה כעת... אם אתה רוצה תירוף טוב למה אתה יכול להמשיך לישון - אז מיד בא התירוף: 'אם אני יקום אני יהיה עייף כל הסדר'... קיבלת. בשבילך זו תרופת הרגעה. תמשיך לישון ולילה טוב... אך אם אתה באמת רוצה לקום - אז - אתה מקבל כחות ואתה קם. הכל תלוי בכח הרצון.

דבר נוסף, שמעתי פעם מהגאון ר' ניסן קפלן שליט"א, אם אתה רואה שתי אריות בשני הצדדים - זה סימן שעשרת הדברות באמצע. תסתכל טוב על הארון קודש בציור מלמעלה וגם בידן, הן עם כלביא יקום, אם אתה נכנס לחדר ורואה שכולם קמים בזמן כמו אריות - פה יש את עשרת הדברות!

הגאון ר' שמואל דוד וולקין מביא בשם החפץ חיים שבכל פ' בלק אין פרשה פתוחה וסתומה, הכל נקרא בנשימה אחת. ולמה? כי פתוחה וסתומה עושים בשביל להתבונן, ולתת ריוח בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין כמשי"כ רש"י בתחילת ויקרא. אך בלעם לא היה זמן להתבונן. הוא ראה כ"כ הרבה, הקב"ה מדבר איתו, הוא רואה את הבזיונות שלו

עם האתון, האתון מדברת... אך הוא לא התבונן אפילו לרגע, הוא להוט לעשות את מה שהוא רוצה, אין פה פתוחה וסתומה.

#### אוצר השבת

מרן רה"י זיע"א היה מרבה לדבר על האוצר שנקרא "שבת קדש". הלימוד הוא לימוד יותר רגוע, וכמו שיש הרבה שבבין הזמנים לומדים הרבה יותר טוב מהזמן, ולמה? כי אף אחד לא לוחץ אותם. בשבת קדש יש גם זמן לישון, וגם שעות רבות ללמוד ברוגע ובמנוחת הנפש... מיירעדיג!

רבינו יונה (עה"ת פ' ויקהל) אומר, הרי ביום רגיל אדם אוכל רק שתי סעודות (היום, כבר אוכלים כל יום שלש סעודות, ובאמת הגרבי"צ אבא שאול התפלא בעניין...) ולמה בשבת תיקנו לאכול ג' סעודות? אומר רבינו יונה, כי אם תהיה רק סעודה אחת ביום, אז אנשים יאכלו בבוקר לשובע נפשם וימלאו כריסים במעדנים ואח"כ יהיו עייפים כל היום ולא יהיה להם כח ללמוד, לכן תיקנו סעודה שלישית, וכך יוכלו בבוקר לאכול פחות ויהיה כח ללמוד, וכשיהיו רעבים יאכלו סעודה שלישית.

איזה אוצרות יש בשבת! כמה אפשר להשיג משבת. גם מנוחת הנפש, גם מרגוע לנפש, גם חזרות, מה לא... ושבת היא מקור הברכה. הרה"י היה מזוהר לא לגעת בלימוד של שבת.

ומה אנחנו עושים עם זה?... כמו בלעם, יודע דעת עליון, והורדנו את זה על דברים של מה בכך. וכ"א יעשה את החשבון נפש של עצמו.

**לחשוב רק רגע, יש כאלו שעושים מעפר - נצה, ויש כאלו שעושים מידוע דעת עליון - עפר. זה הולך איתנו לאורך כל הדרך.**

#### התלמידים - מלמדים על הרב

כתוב כל מי שיש בו ג' מידות הללו, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, וג' מידות אחרות - הוא מתלמידיו של בלעם הרשע. ולא נרחיב בזה כעת. אך הרביה ר' מאיר חדש היה אומר, יש שני בחורים, שניהם באותה ישיבה על אותו ספסל אפילו, וגם לומדים בחברותא, אבל כל אחד משתיים לישיבה אחרת, זה לאברהם וזה לבלעם...

וכל אחד הברירה בידו להחליט לאיזו ישיבה ברצונו ללכת, לא זורקים אותו...

סיפר הגאון ר' שמואל בירנבוים, על המשגיח ר' ירוחם, שפעם הוא נפגש עם אחד חילוני מלומד, ודיבר נגד פילוסוף גדול ואפיקורס. שאל אותו החילוני, אתה ראית פעם את הספר שלו?! לא. אז למה לדבר נגדו, אולי הוא כן כותב טוב? אמר לו ר' ירוחם אני רואה לפי התלמידים שהוא מעמיד מי הוא באמת. כ"א לפי הנהגותיו רואים מי הרבי שלו אברהם אבינו או ח"ו בלעם.

(דרך אגב סיפר פעם רבי שלמה הופמן על חכמתו של רבו ר' אייזיק שר. היתה לו מגירה סגורה שהוא לא הרשה לאף א' לפתחה. פעם הוא נסע מביתו, ו'כביכול' הוא שכח לסגור את המגירה. ור' שלמה הופמן שהסתובב בבית - לא יכל להתאפק, הוא פתח וראה את הספרים של הרב קוק. אחרי תקופה, באו לר' אייזיק אנשים ור' אייזיק דיבר איתם נגד הספרים של הרב קוק, התריס אחד כנגדו, וכי הרב ראה את הספרים האלו פעם! אז בשביל מה הרב מדבר?... אז ר' אייזיק מיד קרא לתלמידו, שלמה, בא הנה! אני מסתכל בספרים של הרב קוק או לא?...) עכ"פ, כשמסתכלים על התלמידים יכולים להבחין מיד, מי לומד מוסר, עובד על המידות שלו ומי לא.

הרי עיקר חיות האדם היא בשביל לשבור את מידותיו. ואם לא - למה לו חיים... וכשבן אדם שובר את מידותיו - התורה מקדשת אותו ומטהרת אותו, ואז הוא משכיל לנצל את העושר הגדול של יודע דעת עליון, והוא זוכה באמת לכל טוב, בזה ובבא!

#### לעיין

אאמו"ר - משכיל אל דל ומציב גבול אלמנה וידו פרוסה להציל ילדי ישראל משבי המסיון  
הרב ר' שלמה בהגרי"י מישקובסקי זצ"ל  
נלבי"ע י"ג תמוז תשמ"ט

#### תנצב"ה

לזכות ולהצלחת  
החתן הבה"ח ישראל מאיר שניידר שיחי'  
לרגל אירוסיו בשעטו"מ  
יה"ר שיזכה לבנות בית נאמן בישראל  
על אדני התורה והיראה

**ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629**

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגליין במייל: 4166058@gmail.com

# ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

## עבודת היצר - כל החיים

ועל כך כתב רש"י בראש השנה ש'שפירשו מדרכי ציבור לא גרסין, דהיינו כל הני דלעיל, והטעם משום שבעיקרון גם אם גדלה חטאתם של המינים והמשומדים עד לשמים, אין סיבה שגיהנום כלה והם אינם כלים, דמה נשתנו אלו מכל שאר החוטאים שיוצאים מן הגיהנום בשעה שכליו את עונשם, ומפני זה כתב רש"י שחטאם הוא לא עצם כפירתם בלבד אלא מה שפירשו מן הציבור, שבזה שכפרו בה' אלוהי ישראל הראו שאין להם מטרה משותפת יחד עם הציבור לקיים את העולם ולתקנו, ולכן שוב לא יהיה תועלת בהם לעולמי עד והבריאה אינה יכולה להתקיים יחד איתם, ולכן נידונים בגיהנום לדורי דורות. על פי האמור מבואר הא דא"י בגמ' בתענית (יא.); "תנו רבנן בזמן שישאל שריון בצער ופירש אחד מהן באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם ומניחין לו ידיהן על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש מן הציבור אל יראה בנחמת צבור, תניא אידך בזמן שהציבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלא לביתי ואוכל ואשתה ושלום עליך נפשי, ואם עושה כן עליו הכתוב אומר וגו', אלא יצער אדם עם הציבור וכו', וכל המצער עצמו עם הציבור זוכה ורואה בנחמת צבור". ועל פי דברינו מבואר שאין זה ענין בעלמא להיות בצער יחד עם הציבור, אלא זו כל צורת חיינו עלי אדמות לחיות יחד עם כל הכלל להשתתף עמם ולחיות חיים שכוללים עם כולם יחד, ורק אם האדם ירגיש את הציבור ישמח בשמחתם ויתעצב בעצבונם אז הוא יוכל לראות בנחמה.

ומהא נילף בכל שכן לדידן, שאם מי שאינו משתתף עם הציבור כך - שאין לו זכות קיום בהאי עלמא, על אחת כמה וכמה מי שמזיק לציבור ומקלקל את הכלל שאין לשער ואין לתאר מה חלילה יעלה בגורלו, וכבר דיברנו על ענין זה בימים עברו כמה ניתן בקלות לקלקל את האוירה בציבור ולחלופין להעלותה מעלה מעלה.

ואין צורך להתעסק בשום 'עסקנות' ולא לקחת שום עול, אלא רק להיות שקוד על דברי תורה ולהוות דוגמא אישית לכל רואה, וכל העושה כן מובטח לו שישפיע ויאר על הכלל כולו ובזה יהיה שותף עם הציבור להעלותם לדרכי חיים. כי כשאתה יושב בביהמ"ד גם חבריך באים לשם, אבל אם אתה ישן במיטה - חברי החדר מרגישים נח לישון גם הם... שווה בנפשך גודל האחריות.

### היצר לא מרפה מהאדם - גם בסוף ימיו

'ואל תאמין בעצמך עד יום מותך', כתב רבינו יונה "שאע"פ שנתכנה לך רוח אמונה ונכונה לא תהיה צדיק בעיניך", ואל תאמר שכבר הצלחת במלחמת היצר להתגבר עליה ולהכניעו עד כלותו, כי הוא 'אויב ואורב אליך... ואולי כי יכול יוכל ותלקח נפשך בידו, לכן השמר לך ושמור נפשך מאד ופחדו מעליך אל תרחק ועשית בחכמתך אם איש חכם אתה, לשום עיניך ולבך תמיד על דרכיך עד לא יוכל להתקרב אליך כל ימי חיך". והביא את המעשה ברבי יוחנן ששימש שמונים שנה ככהונה גדולה ולבסוף נעשה צדוקי, ומתבאר במעשה זה שהגם שהיה רבי יוחנן בגיל מאה לפחות (שהרי אין מתמנים לעבודה קבועה ככהונה פחות מגיל עשרים, ורבי יוחנן כבר שימש ככהונה שמונים שנה), והגם שכל שנה היה נקי וצדיק, שאלמלא כן לא היה יוצא בחיים מביט קודשי הקודשים, מכל מקום נעשה צדוקי, ללמד שבכל חיי האדם היצר אורב לו להפילו.

ואף בימינו אנו, יכולני להעיד על יהודי שהכרתי אישית פנים אל פנים בעיר דרומית אחת שהיה ירא וחרד, אולם ג' שנים קודם שהגיע לגיל שבעים פרש מעבודתו לפנסיה וישב בביתו בטל ומבוטל, ואף כי קבע כמובן עיתים לתורה מכל מקום לא מילאה התורה את כל יומו וזה גרם שהוא הציץ ונפגע בכלי המשחית רח"ל שאין לתאר גודל הנזק שהם מסוגלים לחולל, עד שלבסוף בעת האחרונה למרות היותו יהודי מבוגר ובעל משפחה גדולה ומפוארה זרק את הכל מאחוריו, ונסע כגוי גמור לארץ רחוקה מלאה גילולים, והכל כשכבר עברו רוב שנותיו מאחוריו לשם ולתפארת. פחד פחדים, אין ערבות לאף אחד.

הא מיהת למדנו מכאן, שכל עיקר מציאות האדם בעולם הוא רק להלחם ולעמוד בניסיון, ומשום כך כל חיינו הם מלחמה אחת גדולה בלי הפסק כלל, וכמו שהאר"י בזה המסילת ישרים פרק א', ולעולם לא יתכן פרק זמן שבו האדם ינוח מן המלחמה, גם אם יבוא בגבורות וינוב בשיבה, כי אם המלחמה נגמרה - אין תכלית לחייו, ואם אין תכלית לחייו - למה שיחיה עוד.

פעמים רבות מחפש האדם דרכים להפטר מקשיים ולמצוא לעצמו חיי מנוחה, אולם הוא אינו מבין דבר אחד, שכל חיינו נבראו בשביל הקשיים ובשביל המלחמה ואי לאו הכי למה לו חיים, ואם כן אדרבה, עליו לחפש את הקושי ואת העמל ולהלחם עשה הסוף כל ימי חייו בלי לנוח לרגע.

**פרק ב' משנה ד'.** "הלל אומר אל תפרוש מן הציבור ואל תאמן בעצמך עד יום מותך".

### מעלת הציבור

כתב רבינו יונה ז"ל "בשעה שהציבור עוסקין בתורה ובמצות הוא כתר עולמים וכבוד כל ממשלתו, כי ברוב עם נאספים לקיים מצותו הדרת מלך הוא ואין ראוי לפרוש מהם שנאמר ויהי בשרון מלך בהתאסף וגו', וזהו בצבור ההולך בדרך טובה ויתקבצו לעשות מצוה. אך צבור הנוטה לדרך רעה ומעשיהם מקולקלין אין ראוי להתחבר עמהם והפורש מהם הרי זה משובח" וכו'.

חזינן בדבריו שהפליג במעלת הציבור וכתב ש'הוא כתר עולמים וכבוד כל ממשלתו', והדברים צריכים טעם, מדוע זה כבוד כל ממשלתו של הקב"ה.

ויסוד הדברים מתבאר בדברי הרמב"ן הנודעים בסוף פרשת בא שכתב "וכוונת כל המצות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמצאים ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו".

ומבואר שמטרת חייו של כל איש ישראל היא לפרסם את האמונה בקב"ה ולהכיר בריש גלי שהוא מלך כל עולמים ומלכותו בכל משלה, ומשום כך כאשר מתקבצים הציבור יחד וכולם יחדיו עונים ואומרים בריותיך אנחנו אין לך קידוש שם שמיים גדול מזה, ובזה מושלמת כוונת היצירה.

אולם עומק נוסף יש בדברים, דהנה בגמ' בראש השנה (יז.) נמנים כל אותם שיורדים לגיהנום ונידונים בה לדורי דורות, ולשון הגמ' הוא "המינין והמסורות והמשומדים והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור" וכו', ומשמע בפשטות שאלו ש'פירשו מדרכי צבור' הם עוד חוטאים נוספים מלבד המינים והמשומדים וכו'.

אך ברש"י שם כתב "שפירשו מדרכי ציבור לא גרסין, דהיינו כל הני דלעיל, והך מתניתין בסדר עולם, והכי גרסין ליה התם: 'שפירשו מדרכי צבור, כגון המינין והמסורות' כו'". ומבואר ש'פירשו מדרכי ציבור' אינו חטא נוסף אלא הוא ביאור מדוע המינים וזולתם נענשים עד כדי כך.

והדברים צריכים ביאור, וכי זו כל הסיבה להעניש את כל הכופרים בה' ובתורתו - בגלל שהם פרשו מן הציבור, הלא חטאם הוא עצם המעשה שעשו, ואילו הפרישה מן הציבור היא רק מידי דמילא.

עוד יש להקשות, דהנה במדרש מצינו דברים נוראים בחומרת עונש המלוה בריבית, שהוא נחשב כעובר כל העבירות שבתורה ואין המלאכים מלמדים עליו זכות, ואף אינו חי לעתיד לבוא, והדבר צ"ב טובא מדוע חמור כל כך עונש הרבית, ובמהר"ל ביאר את הענין בהקדם יסוד מוסד, שכל צורת הבריאה היא באופן שכל נברא ונברא לא יוכל לחיות לבדו ויזכר לשאוב את חיותו מאחרים, לא מיבעיא האדם אלא אפילו הצומח אינו יכול לגדול מבלי המים שישקוהו ואפילו הדומם הוא חסר משמעות מבלי דברים אחרים שיצטרפו אליו ויבנו אותו, וכך כל דבר ודבר בבריאה נזקק לעוד דברים נוספים שבלעדיהם אין לו תוכן מצד עצמו. וכעין זה מצינו במדרש שם "בא וראה כל בריותי של הקדוש ברוך הוא לוויין זה מזה, היום לזה מן הלילה והלילה מן היום" וכו', דהיינו שאין הגדר שמלכתחילה בחורף הלילות ארוכים והימים קצרים ובקיץ להפך, אלא שאדרבה, בשניהם אמורה להיות המידה שווה, ורק הלילות לווים מן הימים והימים מן הלילות, בהיות שכל צורת הבריאה היא באופן של נתינה, שכל אחד יהיה זקוק לאחרים ויתקיים על ידיהם.

ומעתה כל הוא לענין בני האדם, שכל דרך קיומם עלי אדמות הוא באופן של ציבור וחיים משותפים, שכל אחד מעניק לחבירו ומשפיע עבורו, ואם כל אחד היה חי בבדידותו לא היה שום קיום לעולם. משום כך אם יש מאן דהוא שמתעקש לחיות לעצמו בלי לתרום לאחרים ולהיות חלק מן הציבור, אין לו שום זכות ויכולת להמשיך לחיות, שכן בזה הוא משנה מעיקר צורת הבריאה. זוהי הסיבה מדוע גדולה כל כך מעלת הציבור ומדוע גדול כל כך עונש המלוה בריבית, כי האדם שמלוה בריבית מראה בעצם שאין לו סיבה לתרום סתם כך לחבירו, וכל תרומתו היא רק לצורך עצמו - שהוא ירוויח ממה שחבירו מקבל, וממילא לאדם שכזה אין עוד זכות קיום עלי ארץ בשעה שהוא מבדד ומפריד את עצמו מעיקר צורת העולם.



עד יום מותו מחכה היצר לאדם מבלי להרפות אפילו לשניה אחת, ופורש לרגלי מכשולים ממכשולים שונים חדשים לבקרים, ואף כי האדם יכול לכבוש פסגות ולקנות מדרגות עוד ועוד, ובאמת יכול מדי פעם אף לשמוח בחלקו שקנה, מכל מקום אסור לו להרגיש שכבר הגיע אל המנוחה ואל הנחלה וסיים את היעד, כי מכאן ואילך הוא עולה בדרגה נוספת להתמודד בהתמודדות אחרת גבוהה יותר, כך במשך כל ימי חייו.

### ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שטופו להשמע

כתב רבינו יונה: "שצריך אדם להשמר ולהזהר מן האפשרות, לכן אם יש לך סוד אל תספר אותו אף למי שנפשו קשורה בנפשך ואל תאמר אי אפשר שישמע דבר זה כי אין בינינו איש אחר שיוציא הדברים".

דרך האדם הוא שיש לו לעיתים דברים מסויימים שברצונו להסתיר, אולם בכל זאת הוא מגלה אותם לאנשים הקרובים אליו המכונים 'אנשי סוד', בהיות שהוא מרגיש שהם חלק ממנו ואין טעם להסתיר מהם את סתריו. אולם על כך מלמדנו רבינו יונה שלא לעשות כן, ואף למי 'שנפשו קשורה בנפשו', כי בסופו של דבר יתגלו הדברים.

ולא זו בלבד אלא שטעם יש בדבר, כי בשלמא אם בעל הסוד לא היה מגלה את סודו לאיש בעולם, יתכן שאף אחד לא היה רואה את הדבר כ'סוד' ולא היה אי מי שהיה מתעניין באותו נושא, אולם דוקא כאשר הוא מספר זאת בשפת סתרים ובסודי סודות, עצם זה הופך זאת לנושא בעל ענין, ומיני אז קשה מאד על השומעים להותיר את הדבר בין קירות לבבם, וגם הם חפצים לשתף את אנשי סודם באותו מאורע שקיבל משמעות יתירה. יתכן מאד שאין כאן שום דבר מעניין ושום דבר שראוי לשמועו, אך כך הוא טבע האדם שנמשך אחר אנשי חברתו, וכאשר הדבר נעשה בצורת סוד אזי הוא באמת נהפך לדבר סתר המעורר ענין אצל הבריות, וזה מקשה עליהם לשמור זאת.

מסופר על מרן הגר"ח, שכאשר רצה לפרסם דבר מה ברחבי בריסק היה קורא לאשה אלמנה שהתגוררה במקום ומספר לה את הדבר 'בסודי סודות', עד שלא עברו דקות מספר וכל העיירה היתה שותפה מלאה לענין...

אמנם על כל זאת ישנה עוד סיבה נוספת, וכפי שממשיך רבינו יונה וכותב: "וסוף דבר הכל נשמע גם בינו לבין עצמן אל תשמיעוהו לאזניך, כמו שאמרו רז"ל על דרך משל ואל תשיח בין הכתלים כי אזנים לכותל, ועל זה אמר שלמה ע"ה כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר".

ומתבאר לנו בזה דבר נורא, שאף בינו לבין עצמו אין לו לאדם להשמיע את סתריו, כי 'עוף השמים יוליך את הקול', וחזקה על הקול שיעבור הלאה ויתגלה אף לאוזני אחרים.

כמובן שהדברים גבוהים מהשגתנו ואין ביכולתנו להבינם עד תכליתם, אולם ניתן לראות זאת בחוש וכל הרוצה להבחין יבוא ויבחין, יתכן מקרה שבו שני בחורים יושבים ולומדים כל אחד בקצה אחר של בית המדרש בלי שתהיה לאף אחד יכולת טבעית לשמוע את רעהו, אולם כאשר מגן האחד לעצמו ניוון כלשהו – יכול פתאום השני מהקצה האחר לנגן גם הוא את אותו ניגון, בלי כל סיבה הנראית לעין.

ועל כרחק הטעם בדברים שאכן הקול הוא מציאות קיימת שנמצאת בעולם, ויש בכוחה לעבור בחלל ולהשפיע גם במקרה שאינה נשמעת בחוש, ומשום כך אף לגבי הדיבור, עצם זה שהדיבור נאמר בעולם יכול לחשוף אותו גם לאוזני מי שלא שמע אותו בפועל, וכעת הוא יוכל לשים לב לענין מעצמו.??

ויסוד הדברים מתבאר כבר בדברי הזוה"ק שכתב שהדיבור הוא מציאות שנפעלת על ידי האדם ומשפיעה על העולם לטוב ולמוטב, כאשר האדם מדבר טוב אזי הוא משפיע טוב ואם להפך להפך, והאחריות המוטלת על כל אחד היא לשמור שבעתים כל היוצא מפיו להרבות שלום בעולם.

וכידוע הדיבור אינו הבל פה ותו לא אלא הוא חלק בחלק מנשמת האדם, ואין הוא רק דבר היוצא מן הנשמה אלא הוא הנשמה בעצמה, וכאמור בכתובים 'ויהי האדם לנפש חיה' ותרגם האונקלוס 'והיה ב'אדם' לרוח ממלא', הרי שה'אדם' גופא הוא ה'רוח ממלא', וכאשר הוא מדבר נשמתו היא היוצאת החוצה.

לעיתים האדם אינו חש את גודל האחריות שבדיבור, והוא נוטה לייחס יותר חשיבות אל המעשים הנעשים בפועל מאשר למאמר פיו שלא פועל שום דבר הנראה לעין, אולם אנן קי"ל שהאומר בפיו יתר מן העושה מעשה, כל דיבור הוא מציאות רוחנית שמוצאה מהנשמה, והיא גבוהה יותר מהמעשה שנעשה על ידי האיברים הגשמיים של האדם, ומכאן יש לאדם ללמוד עד כמה חומרתן של מוצאות הפה.

ומסופר בהאי ענינא על מרן הבית יוסף שהתקשה בדבר הלכה, ורק לאחר שיגע בעמל רב זמן ממושך עלה בידו לתרץ את הענין על פי חידוש שנחחדש לו, לאחר מכן עבר על יד בית הכנסת ושמע כיצד המלמד דרדקי אומר את אותו החידוש כאילו הוא דבר המובן מאליו. וחלשה דעתו, מדוע היה צריך להתייגע אם אכן הדבר פשוט כל כך. אולם על כך השיבו לו מן השמים שבאמת היה צריך עמל רב להוריד את החידוש מן השמים אל הארץ, אך לאחר שירד החידוש על ידו הרי הוא כבר קיים בעולם וכל אחד יכול לקחתו...

וכך הוא בכל דיבור ודיבור, אין הבל פה שהולך לריק וכל מילה ומילה היא מציאות קיימת שנותרת בחלל העולם, ועל האדם מוטל לשמור על הבריאה שתתמלא בדיברי שלום ואמת ולא שתתקלקל חלילה בדיברי הבאי.

עד יום מותו מחכה היצר לאדם מבלי להרפות אפילו לשניה אחת, ופורש לרגלי מכשולים ממכשולים שונים חדשים לבקרים, ואף כי האדם יכול לכבוש פסגות ולקנות מדרגות עוד ועוד, ובאמת יכול מדי פעם אף לשמוח בחלקו שקנה, מכל מקום אסור לו להרגיש שכבר הגיע אל המנוחה ואל הנחלה וסיים את היעד, כי מכאן ואילך הוא עולה בדרגה נוספת להתמודד בהתמודדות אחרת גבוהה יותר, כך במשך כל ימי חייו.

(השמועה מספרת מעשה בצדיק אחד ששכב על מיטתו ביומו האחרון ואמר לסובביו שב"ה כעת כשהוא עומד ברגעים האחרונים לחייו יש ביכולתו להעיד שזכה לעמוד בגבורה במלחמת היצר, וכעת הוא שב ובא ברינה עטור בניצחון מבלי שיצליח היצר להפילו במשך כל ימי חייו. שמע על כך אחד הצדיקים ואמר שאדברה, דיבורים אלו העידו שהיצר הצליח להפילו ברגע האחרון...)

היצר אינו מניח לאדם רגע אחד פנוי מיניה ואף ברגעים האחרונים ממש הוא ממשיך לשלוח את חיצי, וכידוע ממעשים רבים ונוראים שיש שנשלו דוקא ברגעי חייהם האחרונים ואז העלו במוחם מחשבות כפירה וכדומה, רח"ל, כי אין ולו שניה אחת שבה האדם אינו נלחם.

ויש לדעת, שהיצר אינו איזה שהוא בריאה חיצונית שצריכים להבין את פשרה, אלא הוא הוא התאוות והרצונות שמתרוצצות בלב כל אחד ואחד, כל רצון לרע וכל מידה רעה הלא המה היצר בעצמו, והתפקיד המוטל על האדם הוא להשמר מכל משמר ולא להניח לעצמו אפילו בדבר מועט, ולהתגבר על כל מכשול ועל כל מידה רעה, ובפרט על מידת העצלות שאחריתה מי ישרונה.

הגר"ח שמואלביץ היה רגיל להביא בשיחותיו ולתאר בארוכה את דברי המדרש על אותם כלבים שיש ברומי, שדרכם היתה לשבת לפני האופה ולעשות את עצמן מתנמנמים, וכאשר הוא ראה אותן מתנמנמים התנמנם אף הוא, וכך היו הופכים את כל המקום שעליו הונחו הלחמים, ועד שאסף האופה את הכל היו לוקחים כיכר אחד והולכים להם.

ואמר הגר"ח, מן הסתם כאשר היה הפלטור אוסף את לחמיו מן הארץ היה חושב לעצמו, בסופו של דבר לא הזיקו לי הכלבים כלום, הם לקחו רק כיכר אחד ואילו את כל השאר הצלחתי לאסוף, אולם לא יודע הנחתום שזה גופא מה שיצו הכלבים – לחטוף כיכר אחד, אלא שהדרך לחטוף אותו היתה להפיל את הכל... כך לפעמים אומר האדם לעצמו, סוף סוף הצלחתי להתגבר כמעט על הכל, ומה בכך שנפלטתי בדבר אחד, אולם אינו יודע שהוא גופא מה שרצה היצר – להפיל אותו באותו הדבר...

ומעשה שהיה בזמני בבחור אחד משיבת פוניבו, שפעם אחת יצא מבית המדרש באמצע סדר מוסר, ובעודו במדרגות פגש בו המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל. שאל אותו המשגיח מה הוא עושה בחוץ בשעה שכזו, והוא ענה לו שאין זה כך בדרך קבע, זו רק פעם אחת... אמר לו המשגיח, זה מה שהיצה"ר רוצה - את אותה פעם אחת...

בעוד שהאדם ישן היצר הרע ער לו ומבקש לטול את נפשו, וכל תפקידנו עלי אדמות הוא ללחום בגבורה בלי הפסקה ולנצח המלחמה מכל הצדדים, מבלי להניח לעצמנו כמלאו הנימא.

שם. "ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שטופו להשמע".

### עוד שתגיע למקומו

כתב רבינו יונה וז"ל: "גם זה הוא מן הענין שאין לאדם להאמין בעצמו ולא לסמוך בדעתו יותר מדאי, וכאשר יראה חברו במעלה גדולה ולא יתנהג ביושרו אל יאמר אם הייתי ממלא מקומו לא הייתי עושה דבר רע מכל אשר הוא עושה לרוע, לפי שאינן יודע וכמוך כמותו בנאור בני אדם, ואולי המעלה ההיא מטה גם אותך, אז כשתגיע למקומו ולמעלתו ותעביר על מדותיך יהיה לך רשות להרהר אחר מדותיו".

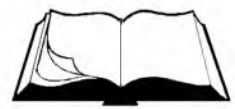
מבואר מדברי רבינו יונה שהסיבה שאין לאדם לדון את חברו היא לפי שיתכן שגם הוא בעצמו יכל להכשל באותו הדבר, ומדין קשוט עצמן תחילה עליו לשער שמא אם גם הוא היה נמצא באותו מצב לא היה עולה על חברו במאומה. וטעם הדבר משום ש'אולי המעלה ההיא מטה גם אותך', מלשון נטיה, והיינו שלכל אחד ואחד יש נטיות ותכונות שונות שמושכות אותו לכאן ולכאן, ואף אם האדם בדרך כלל מצליח לשמור על עצמו מי יודע כיצד יוכל לעמוד כאשר הנגיעות מתגברות עליו ויש לו תאוות שמנסות להפילו למטה.

מסופר על אחד מגדולי המוסר שאמר לפניו על אדם מסויים שאדם גדול הוא, מלבד דבר אחד שבו הוא נכשל, והוא כוח הנגיעה. שאל בעל המוסר – אם כן במה אותו אדם גדול, הלא האדם מוקף בנגיעותיו כל המעת לעת כ"ד שעות ביממה, ואם נגיעותיו מוליכות אותו – אימתי הוא עושה את מה שמוטל עליו לעשות.

כל אחד צריך לדעת שסוף כל סוף הוא בשר ודם, עליו מחד גיסא להתגבר על תאוותיו וללכת בדרכי האמת, אך מאידך לדעת שאין לדון את האדם לעולם כל עוד שלא הגיע למקומו, כי מי יודע אם גם הוא היה עומד באותן נגיעות שבאו



# מִי יֵדָע



"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 438

תמוז תשפ"א

שאלות המצוות

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

## קריאת כתובה ביו"ט שני

**שאלה:** בחופה שהתקיימה באסרו חג שבועות כיבדו יהודי בן חו"ל (שאצלו יו"ט שני של גלויות) בקריאת הכתובה. אחד המשתתפים צעק שכתובה היא שטר ממנות ויש לו דין שטר הדיוטות שהוא מוקצה, ואסור לגעת בה ביו"ט (שו"ע סי' ש"ז סעיף י"ג), מה הדין?  
**תשובה:** כתב המשנ"ב (סי' ש"ז ס"ק ס"ג), שמותר לטלטל גט בשבת אע"פ שכתוב בלשון לעז, דיכול ללמוד ממנו דיני גט, עי' שם. וכתב בספר "שלמי יהודה" (פרק י"ב אות ג') בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שה"ה מותר לטלטל כתובה בשבת כיון שיכול ללמוד ממנה דיני כתובה, עי' שם. לפ"ז יכול בן חו"ל להתקבד בקריאת הכתובה ביו"ט שני.

## ספר תורה פסול במקום נופש

**שאלה:** משפחה נסעה לשבת שבע ברכות, ולקחו עימם ספר תורה, והתברר שהוא פסול, ובשבת אי אפשר לתקנו, מה עליהם לעשות?  
**תשובה:**

- אם אמרו להם לפני שהתחילו לקרוא בו, לא יוציאו את ספר התורה כלל (משנ"ב סי' קמ"ג ס"ק כ"ט).
- אם נודע הפסול באמצע העלייה, ישלים העולה את הפרשה שלו ולא יברך ברכה אחרונה, ושליח הציבור יקרא לעולה אחר לכל פרשה ולא יברך, ובסוף כל הפרשה העולה שבירך ברכה ראשונה יברך ברכה אחרונה (שם).
- אם התברר שהפסול הוא בספר אחר, כגון שהם בספר במדבר והפסול בספר ויקרא, מותר (אם אין ספר אחר) לקרוא לשבעה קרואים, וכל אחד יברך לעצמו (רמ"א שם ומשנ"ב סי' ל"א-ל"ב).
- אם הפסול הוא בפרשת נשא והם קוראים בפרשת שלח לך, שפרשת "ויהי בנסוע" (בפי' בהעלותך) היא פרשה בפני עצמה (לדעת רבי שבת קט"ו), וכן קי"ל שו"ת "נודע ביהודה" יו"ד סי' י"ד, מכל מקום לענין זה נחשב הכל לספר אחד ואין לקרוא בו (הגרי"ח קניבסקי שליט"א).

## הלך למקלט לאחר שנטל ידיו לפת בגלל אזעקה

**שאלה:** נטל ידיו לשם אכילת לחם ובירך "על נטילת ידיים", והיתה אזעקה וירד למקלט, האם יש בזה ברכה לבטלה?  
**תשובה:**

- אם ירד למקלט לזמן קצר ולא דיבר ושמר על ידיו יכול לחזור לביתו ולברך ברכת "המוציא" ולאכול.
- אם נשאר במקלט זמן רב והסיח דעתו בגלל כל המצב כשחזר אח"כ לדירתו צריך לחזור וליטול ידיו בברכה, ובכל זאת אין זה נחשב לברכה לבטלה היות שבשעה שבירך היה דעתו באמת לאכול (כמש"כ הריטב"א בחולין שאם נטל ידיו לאכול פת ואח"כ נמלך ולא אכל אין בזה ברכה לבטלה, מובא ב"שערי תשובה" סי' קנ"ח סעיף א', ועי' "חזון איש" סי' כ"ה ס"ק ח' שמעתיקו ומיישב קושיות ה"שדה חמד" עליו).

## ברכה על אוכל המזיק לבריאותו (הוספה על גיליון 435)

**שאלה:** חולה סכרת שאסור לו לאכול מאכלים ממותקים, האם יברך עליו ברכה ראשונה או אחרונה?

**תשובה:** איתא בשו"ע (סי' קצ"ו א') אם אכל מאכל איסור אפילו אם אסור רק מדרבנן אין מברכין עליו לא בתחילה ולא בסוף, עי' שם. משום בוצע בירך נאף ה' (משנ"ב סי' ק"ג), ולפ"ז האוכל מאכל המסוכן לבריאותו, אסור לו לברך עליו משום שעובר בעירה באכילתו, שהרי כתוב "וחי בהם" (שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' ר"ס).  
אולם חולה סכרת האוכל עוגה המזיקה לבריאותו, יברך ברכה ראשונה ולא אחרונה, משום דמסתבר שהפירור הראשון שאוכל אינו מסכנו, ואין איסור באכילתו, ורק לענין ברכה אחרונה, שבאה על אכילת כזית, לא יברך משום שעבר באכילתו ("חשוקי חמד" ברכות ל"ו). בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

ויש סוברים שאם בשעת האכילה נהנה ממנה באופן רגיל, אין בזה חסרון של אכילה ויש לברך בין לפניו ובין לאחריה, ורק אם מיד בשעת האכילה כבר מרגיש לא טוב ולא נהנה, לא יברך (הגרי"ח קרליץ

זצ"ל "חוט שני" הל' ברכות עמ' קפ"ד).

מעשה שהיה בפתח תקוה, הגיע הגאון הגדול ר' יששכר מאיר זצ"ל ראש ישיבת הגב' בנתיבות, למסור שיעור בישיבת בין הזמנים (וידוע שסבל ממחלת הסכרת והיה אסור לו לשתות משקאות מותקים), באמצע השיעור בחרו הביא לו כוס תה חם, והרב שאלו האם יש בו סוכר, ענה הבחור שודאי שיש. הרב הפסיק את השיעור לכמה שניות ושוב אמר לו תודה, אבל אני לא יכול לשתות.

אח"כ הסביר הרב לציבור, באמת זה לא בריא לו לשתות את התה בגלל הסוכר, רק שהיה מוכן לסבול צער זה כדי לא לגרום עגמות נפש לבחור, אבל אז הסתפק האם יכול לברך עליו או לא (ככל הנידון הנ"ל), וכדי לא להיכנס לספק ברכות אינו יכול לשתות!!!

[רואים חשבונות של גדולים שמוכנים לסבול צער והעיקר לשמור על הצער של הזולת].

וכעין זה מספרים שהברון רוטשילד ז"ל נפגש בשבת בבוקר עם הגרי"ע גרודזינסקי זצ"ל (בעל ה"אחיעזר"), ונתן לו כוס יין לקדש עליו. אמר לו הברון שלאחר שיגמור לקדש ולשתות היין, הוא יכול לברך מזונות על הכוס, שהכוס היא עוגה המכוסה בקרם שנראה ככסף, הגרי"ע זצ"ל חשב כמה דקות ואח"כ קידש עליו.

והסביר שהספק שלו היה שהרי חייבים לכסות את המזונות בזמן הקידוש, וכאן הרי זה מגולה, וא"כ לא ראוי לקדש עליו (ועי' שו"ע סי' רע"א סעיף ט'), ואחר כך חשב לעצמו והוי כל הסיבה שצריך לכסות את הפת או המזונות הוא משום בושא של הפת (משנ"ב שם ס"ק מ"א), א"כ זה ברור שבושה של אדם חשובה יותר מבושה של מזונות, ואם לא יקדש יגרום בושה לברון.

## אזעקת מלחמה בין קידוש ל"המוציא"

**שאלה:** עשה קידוש והיתה אזעקה, ויצא לחדר מדרגות ואכל שם את פתו או מזונות, האם יצא ידי קידוש במקום סעודה?

**תשובה:** איתא בשו"ע (סי' רע"ג סעיף א'), אם עשה קידוש בביתו ודעתו לאכול סעודתו בחדר השני, נחשב למקום סעודה ויצא, אך אם היה דעתו לאכול כאן ונמלך ואכל בחדר השני, אפילו הוא מתחת גג אחד לא יצא ידי"ח, וצריך לחזור ולקדש (משנ"ב שם ס"ק ד').

ולפ"ז בשעת הקידוש שחשב לאכול כאן, ונמלך בגלל האזעקה, שמא לא יצא ידי"ח, ואולי י"ל שבשעת מלחמה שעלולה להיות אזעקה הר"ז כאילו היה דעתו מתחילה על זה, ויצא ידי"ח (וכעין מה שמבואר ב"ביאור הלכה" שם, שאם יש בסוכה וירד גשם ונכנס לביתו הר"ז כאילו דעתו לכך כיון שזה מצוי, עי' שם).

והוסיף הגרי"י זילברשטיין שליט"א שאפילו אם חדר המדרגות נידון כמו בית אחר (כדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל), ולא מועיל אפילו לכוון לכך מתחילה, בכל זאת בעת מלחמה שהדרך לאכול בחדר המדרגות בשעת האזעקה, הכל נחשב כבית אחד ומועיל בזה שכיוון לשם.

## שתיית יין הקידוש בעזרת קשית

**שאלה:** מי שידי רועדות וקשה לו לשתות את היין מהכוס של הקידוש, האם יכלו לשתות בעזרת קשית?

**תשובה:**

א. אין בזה שום ביזיון לכוס של ברכה, והיות שכך קל לו יותר, יכול לכתחילה לשתות בעזרת הקשית.

ב. לכתחילה צריך לשתות שיעור של רביעית תוך כדי שתיית רביעית או תוך כדי אכילת פרס, אולם כששותה בעזרת קשית הכל נחשב לשתיה אחת, אפילו אם לוקח לו יותר זמן (ספר "שבות יצחק" בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

## טלטול בגדים המיועדים לאחר החתונה

**שאלה:** חתן קנה סדינים ומגבות שיהיה לו לאחר החתונה, האם מותר להראותם בשבת לבני משפחתו או שמא היות שעכשיו מקפיד לשומרם, הר"ז כמו מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלם?

**תשובה:** נחלקו הפוסקים לענין כלים המיוחדים לפסה, אם מותר להוציא משם כלי בשבת באמצע השנה ולהשתמש בו, קפידא מחמת איסור חמץ ולכן נחשב מוקצה, משא"כ בזה שהוא מיועד לשימוש רגיל לאחר זמן, שמא לכו"ע מותר. וכל זה אם אין דעתו להחליפם בחנות, אבל אם דעתו להחליפם, הר"ז כמו כלי סחורה שאסור לטלטל משום מוקצה מחמת חסרון כיס (שו"ע סי' ש"י, הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל).

## הורדת סיר עם בשר וחלב בליל יו"ט

◀ **שאלה:** מעשה נורא, בליל שבועות עמד סיר עם בשר בקר על האש ובמקום להניח קוגל על הסיר שעל הפלטה, הניח בטעות את עוגת הגבינה שהיתה בתבנית סגורה הדומה לתבנית הקוגל ונעשה חור בתחתית התבנית, והרבה חלב נזל לתוך סיר הבשר, וכל הסיר נאסר משום בישול בשר וחלב, האם מותר להוריד את הסיר כדי שלא ימשיך לעבור איסור בישול בשר וחלב או שמא היות שהאוכל בפנים אסור בהנאה, הרי"ז מוקצה ואסור לטלטלו?

**תשובה:**

א. מבואר במשנ"ב (סי' רנ"ד ס"ק מ') שאם הכניס בצק לתוך תנור בשבת שלא כדין אף באופן שהוא מוקצה ואסור לאחרים לטלטלו, אבל הוא עצמו מותר לטלטלו (אף שהוא מוקצה) כדי להציל את עצמו מאיסור בישול דאורייתא.

ב. ויותר מזה כתב ה"חזון איש" (סי' ל"ז ס"ק כ"ז) שאפילו אם יש אוכל שלא התבשל כמאכל בן דרוסאי, והונחה שלא כדין על גבי הכירה שאינה גרופה וקטומה (בערב שבת), אף שהוא מוקצה מסתבר שצריך אותו אדם להסירה, ע"י שם.

ג. הג"י ישראל סלנט זצ"ל (מובא במשנ"ב בהוצאת דרוש "ביאורים ומוספים" שם 24) הסתפק בהניח בשר בחלב אם מותר לעבור איסור מוקצה לטלטלו או שמא התירו לעבור איסור מוקצה רק כדי להצילו מאיסור שבת, ולא להצילו משאר איסורים, ע"י שם.

ד. ויש להוסיף, שכן משמע קצת במשנ"ב (סי' תמ"ו ס"ק ו') שכתב שאם מצא חמץ ביו"ט נוהגים לכסותו ולא לטלטלו ולשורפו, הגם שלא ביטל חמצו ערב פסח, ויש כאן איסור "בל יראה ובל ימצא" מן התורה, ומשום מוקצה (משנ"ב ס"ק ה'), ע"י שם, הרי משמע קצת לטלטל מוקצה כדי להינצל משאר איסורים (שלא איסורי שבת) לא התירו.

ולפ"ז בנד"ד לכאורה אסור להוריד את הסיר שיש בו בשר וחלב, משום איסור מוקצה, הגם שהוא עובר בזה איסור תורה.

ה. ושמא היות שלא ידע כלל שיש בפנים עוגה חלבית, הרי"ז בגדר מתעסק בבישול בשר בחלב (אך לפי שו"ת רע"א תש"ח עדיין יש בזה איסור תורה).

## תשלום על שימוש ב'רב-ק'

◀ **שאלה:** עלה לאוטובוס ולא היה לו ר'ב-ק' והשתמש ב'רב-ק' של חברו, האם יכול לשלם לו קצת יותר מעלות המחיר ב'רב-ק', או שמא יש בזה משום איסור רבית?

**תשובה:** רק בהלוואה שייך איסור רבית, אבל כששתמש ב'רב-ק' זה כמו מכירה שמשמש בחפץ של חברו ויכול לשלם לו כמה שהוא רוצה. ואע"פ שלא קונה קנין בעצם ה'רב-ק' אלא השתמש בו ושילם עבור השימוש, ועבור שפחת שווי הכרטיס, וזהו חוב בעלמא, בכל זאת הרי לא משלם יותר משום המתנת מעות, רק משלם מחיר הנסיעה ללא הנחת ה'רב-ק' והרי"ז כקונה ביוקר (וע"ע "חוט שני" רבית סוף פרק ו' שכתב להתיר, שאין זה תשלום המתנת מעות כלל).

## החזירה הפרשת חלה לתוך הבצק (הוספה מגיליון 433)

◀ **שאלה:** אשה הכינה בצק משלושה קילו קמח והפרישה חלה. לאחר שהתחילו לאכול מהחלות נזכרה שבטעות החזירה את ההפרשה לתוך הבצק, מה עליה לעשות?

**תשובה:**

א. אין בזה ביטול ברוב או ביטול בשישים, היות שחלה הרי"ז כמו תרומה שנתבטלה רק במאה, ולא היה כאן פי מאה נגד הפרשת החלה.

ב. להפריש חלה ממקום אחר, גם לא מועיל, דהרי יש כאן חלה מעורבת בתוך החלות.

ג. לפני שאכלו מהחלות היתה יכולה לשאול על הפרשת החלה ולבטלה למפרע, ולחזור ולהפריש פעם שניה, אבל לאחר שכבר אכלו מקצת מהחלות, אם ישאלו נמצא שאכלו ודאי טבל, ועברו איסור חמור.

ד. ולכן לא שוארה בזה שום עצה, וכל החלות שנשארו נאסרו לאכילה.

ה. התבניות שבהן אפו את החלות מכיון שיש בהן בליעות של תרומה-חלה, חייבות בליבון.

ו. הלימוד למעשה, כאשר מפרשים חלה מהבצק יש לעוטפה מיד בשקית כדי לא לבוא לידי מכשול.

ז. כל זה בארץ ישראל, אבל אם זה קורה בחו"ל, הרי שם מותר לאכול מיד ולהפריש חלה אח"כ, ולכן בנד"ד אף שכבר אכלו מהחלות יעשה שאלה על הפרשת חלה ונעשה טבל למפרע, ויכול עכשיו להפריש פעם שניה.

## הליכה דרך בית קברות לשם קיצור הדרך

◀ **שאלה:** מי שגר ליד בית קברות, האם מותר להיכנס לבית הקברות כדי להגיע מהר יותר לצד השני או שחייב להקיף את בית הקברות?

**תשובה:** מבואר בשו"ע (יו"ד שס"ח סעיף א') שלא יטייל בהם (בבית הקברות) לקפנדריא (פי' למעבר מצד זה לצד זה), ע"י שם. והיינו משום כבודם של המתים, ע"י שם. ולכאורה אפילו הולך באמצע

המעבר שהוא בין השורות, סו"ס אין זה כבודם של המתים. אולם שמא יש בזה עצה, שיעמוד ליד אחד הקברים (ליד קבר של צדיק), ויאמר שם איזו תפילה או פרק תהילים, נמצא שכבר בא לשם לכבודם, ומותר. וכעין בית הכנסת שאסור לעשות בו קפנדריא (שו"ע סי' קנ"א סעיף ה'), ובכל זאת אם אומר שם פסוק שמא זה מועיל ("ביאור הלכה" שם ד"ה לעשותו). אולם הרבה פוסקים סוברים שאין לעשות קפנדריא בבית הכנסת אף ע"י אמירת פסוקים (ע"י משנ"ב הוצאת דרוש "ביאורים ומוספים" שם 14). וע"ע שעה"צ (שם ס"ק ב') שאין היתר זה מועיל אלא באופן שאין עצה אחרת, ע"י שם.

## שכנים הרוצים לבנות

◀ **שאלה:** שכנים רוצים לצאת ולבנות כדי להרחיב את דירתם, אבל אחד השכנים שחיתן את ילדיו ויש לו הרבה חובות, ואין לו כסף לכך, מה עליו לעשות?

אם יתן להם אישור לבנות לבד, כל הדירה שלו תהיה מוצלת ואפילה, ומצד שני אינו רוצה לעכבם מלבנות, איזו עצה יש בזה?

**תשובה:** עפ"י דין יכול לומר להם שיכולים לבנות בתנאי שישלמו ויבנו וירחיבו גם את הדירה שלו, ובינתיים ערך הדירה יעלה, וכשימכור את הדירה יחזיר להם את כל דמי ההוצאות של הבניה, ויעשו חוזה שהתשלום שלהם נותן להם בעלות על התוספת, וכשימכור יקבלו את ערך הדירה בשעתו. ומן הראוי שעל טענת חסרון האור לא ידרוש מהם הוצאה גדולה, ובודאי חלקו בעולם הבא תהיה בתוספת אורה בכפל כפליים.

## מצא במקלט חבילה של כסף

◀ **שאלה:** בזמן האזעקה ירד למקלט ומצא שם קופסת נעליים ישנה ובתוכה סכום כסף גדול מאוד, שאל את כל השכנים וכולם אמרו שאין זה שייך להם, האם יכול לזכות בזה?

**תשובה:**

א. מבואר בגמרא (ב"מ כ"א:) שמי שאבד לו כסף מתייאש מיד, וא"כ לכאורה בודאי יש כאן ייאוש, ואפילו לאלו שסוברים שייאוש לא מהני כשהוא בתוך רשות הבעלים (רמב"ן שם כ"ו:), ובקצה"ח סי' רנ"ט ס"ק א'). בנד"ד היות שהמקלט לא שייך לבעל הכסף (אפילו אם פעם הוא היה דייר בבנין ושכח את הכסף, לאחר שמכר את חלקו כבר אין זה רשותו), שפיר חל עליו דין ייאוש, ועוד דבחר שאינה משתמרת לא נחשב ייאוש ברשות (קצה"ח ונתיב"ה שם).

ב. שאר השכנים לא קנו את המציאה מדין קנין חצר היות שזו חצר שאינה משתמרת (שהרי לא רגילים להשאיר חפצים יקרי ערך במקלט כיון שכל אחד ואחד יכול להיכנס לשם).

ג. ועוד, הרי לא ברור שמישהו שכח את החבילה, ויותר מסתבר שאיזה גנב החביא אותו שם, וא"כ בודאי התייאשו הבעלים לפני שמצא, ולא חייבים להחזירה אליו.

ד. ולכן מעיקר הדין הכסף הוא שלו, ואע"פ שמבואר בשו"ע (ח"מ סי' רנ"ט סעיף ה') שלפנים משורת הדין יש להכריז גם על כסף אם אפשר, בכל זאת מבואר (ברמ"א שם), שאם הוא עני אין צריך להכריז, ע"י שם. ולכן אם יש למוצא חובות מנישואי ילדיו וכד' לא צריך להכריז.

## תשלום על חיבור 'חשמל-שבת' בדירה שכורה

◀ **שאלה:** שכר יחידת דיור, ואין שם חיבור לגנרטור עבור חשמל בשבת, האם אפשר לחייב את המשכיר לשלם על החיבור לגנרטור, ולמי שייכת התקנת הגנרטור, לשוכר או למשכיר?

**תשובה:**

א. אם לא התנו מראש לפני הכניסה ליחידת הדיור שחייב להיות שם 'חשמל-שבת' אי אפשר לחייבו לשלם על כך.

ב. כשיוצא מן הדירה (חברת הגנרטור לא יחזירו את הכסף ששילם עבר ההתקנה), יכול לנסות לבקש מהמשכיר שישכים עכשיו להשתתף בזה, כיון שזה יעזור לו למצוא שוכרים שמעוניינים דווקא ב'חשמל-שבת'. אם המשכיר עדיין לא מוכן להשתתף יכול לבקש מהשוכר שבא אחריו להשתתף בזה, אם אומר השוכר שאינו מעוניין כלל ב'חשמל-שבת' אי אפשר לחייבו.

ג. אם השוכר רוצה 'חשמל-שבת' יכול להתנות עמו שאסור לו להשתמש בחיבור לגנרטור אלא אם ישלם לו דמי שימוש במערכת. (ולא אמרינן בזה 'כופין על מידת סדום', ושיתן לו להשתמש בו בחינם, משום 'זה נהנה וזה לא חסר', כמבואר בתוספות (ב"ק כ"א:) שאם מתנה מראש מותר לתבוע כסף, ועוד שכאשר משתמשים בגנרטור יש שפשוף ובלאי במוצרים, וממילא נחשב 'חסר', ויכול לתבוע הכל).

## שילום פיצויים על איחור בהגעת מזוודה

◀ **שאלה:** ראובן טס לחו"ל ושמעון ביקש ממנו שיקח עמו לחו"ל מזוודה, ואף שילם לראובן את עלות הוספת המשקל בעקבות העברת המזוודה. לאחר שהגיעו לחו"ל היתה תקלה והמזוודה הגיעה רק לאחר שבוע, ושילמו פיצויים לנוסעים על כל מזוודה. מי יקבל את הפיצוי על המזוודה ראובן או שמעון?

**תשובה:** מסתבר שהיות שכל הדין ודברים בנסיעה ובמזוודות היו בין ראובן וחברת הטיסה, כל כוונתם היא למי שטס באווירון והביא עמו את המזוודות, ולכן הכסף מגיע לראובן.



# יֵאֵיר בִּזְרֵן

## מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 52 – פנחס תשפ"א – שנה ב'

בזכות שהוכו במצרים ומסרו נפשם להצלת עם ישראל במצרים, כך פנחס במסייג למען ישראל זוכה להיות הגואל ומוסר התורה.

### הברית שיהיה כהן גדול

"לכן אמר הנביא נותן לו את בריתי שלום" (פנחס כ"ה, י"ב)  
הובא בחז"ל שלא רק שניתן לפנחס כהונה אלא ניתן לפנחס שיהיה כה"ג הוא ובניו כל הימים שהם ישמשו בכהונה גדולה. ונראה הרמז לזה בקרא דהנה היה ברית על הכהונה ואם ענינו להיות כהן הדיוט, בזה לכאורה לא צריך ברית שכיון שהאב כהן ונמשח, בניו אחריו כהנים, אבל לענין כהן גדול הרי מתמנה בפה ומסתלק בפה ואם אין הבן ראוי לא ימונה לכה"ג בירושה אם יחליטו שלא ראויים יפקע הכה"ג, ע"ז היה ברית שתמיד ימצא ראויים מפנחס לכה"ג, וע"ז שפיר שייך ברית וצריך ברית.

### החטא מחמת עצמם

"חנוך משפחת החנוכי" (פנחס כ"ה, ה')  
בפרש"י לפי שהיו האומות מבזים אותם ואומרים מה אלו מתיחסים על שבטיהם וכו' הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם.  
נראה שהזכיר בפרש"י ענין יחוסיהם ולא בכל מנינים קודם חטא שאחר מעשה שיטים, לומר שחטאם בפעור לא משורש אבותיהם הוא, רק בחטאם עצמם, ועוד לפני כניסתם לא"י שבפרשות הקרובות מיירי בחלוקת הארץ חתם שמו עליהם כקדושים וטהורים שהרי א"י מקיאה את אשר הולך בחוקות הגויים וא"כ כאן שהיה מנין לכניסתם לארץ יחסם יחוס קדושה וטהרה כראויים לירש הארץ.  
לחנוך משפחת החנוכי לא לחנוך עצמו ניתן שם ה' רק כאשר חנוך נהיה למשפחה בישראל וכאשר הילדים וכל המשפחה זרע ברכ' ה' אזי נותן ה' שמו עליו לחנוך משפחת החנוכי.

### האריכות בשם ה' לכל משפחה

"בני ראובן לחנוך משפחת החנוכי" (פנחס כו, ה')  
ובפרש"י לפי שהיו אמות העולם וכו' הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה לומר מעיד אני עליהם וכו' וזה שהוא מפורש על ידי דוד שבטי י-ה עדות לישראל.  
וצריך באור לשם מה האריכות הרבה לומר בכל משפחה ומשפחה ולהטיל עליה שמו של הקב"ה בה"א ויו"ד, הרי לא היתה משפחה אחת שאין בה שמו של הקב"ה, דבשלמא אם לא כולם היו זוכים לשמו של הקב"ה, היה מקום לאריכות, אבל כשכולם טהורים א"כ יכתב שמו של הקב"ה על כל ישראל בבת אחת.  
ואשר נראה ששמו של הקב"ה על כל משפחה הוא חפצא לעצמה, כל משפחה עם קדוש ה' במשפחה בדרך אחרת, כל אחת ודרכי עבודתה, אינו דומה שם השם שבמשפחת חנוך למשפחת פוה, כל משפחה ותפקידה.

### השכר לקנאות שהתכוין לשם קנאות

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי" (פנחס כ"ה, י"א)

המתבונן בפסוק רואה שיסוד דין מעשה פנחס הוא שעשה את אשר היה הקב"ה צריך לעשות בקנאותו בבני ישראל, ופנחס בתורת קנאות עשה את קנאתו של הקב"ה בקנאו את קנאתי, א"כ יסוד הדין של קנאים פוגעים בו הוא זה היכול לקנאות את קנאת ה' לא קנאת עצמו, שכך הוא כל יסוד הדין, לקנאות קנאת ה' ולעשות שליחות הקב"ה במעשה קנאה לחוטאים, א"כ צריך יחוס גדול לזה בן אלעזר בן אהרן הכהן להיות כל מעשיו רק לשם שמים שהוא מקנא במקום קנאת ה'. ולפי' מבואר היטב השכר של פנחס כהונת עולם שיהיה כהן וכה"ג שהרי הני כהני שלוחי דידן ושלוחי דרחמנא וא"כ להיות כשלוחי דרחמנא עיקרו כה"ג כשלוחי הקב"ה לעשות עבודת ישראל בקרבתו ופנחס שראוי להיות שליח הקב"ה לקנאות, זכה לדורות להיות שלוחי דרחמנא לעבודה.

והתוספת בריתי שלום על שכרו שכיון שנעשה ע"י השליח ה' בארץ א"כ קנאת ה' פחותה, שמקנאים לו, ומספיק רק הריגת זמרי ולכן נעצרה המגפה, ושכרו שהציל את ישראל הוא בריתי שלום.

### הטענה שזקנו היה ערוב ע"ז

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (פנחס כ"ה, י"א)  
ובפרש"י מחז"ל לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג נשיא שבט מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.  
הזכירו הפיטום לע"ז לא רק הקרבה, אלא פיטם מקטנות את הקרבתו לע"ז, שכ"כ היה דבוק בע"ז עד שמפטם לע"ז וכ"כ דבקות כבר משפיע גם על צאצאיו שיהיה בהם נגיעה של ע"ז כך בינו השבטים. וע"ז יחסו לאהרן בתורת כהן שכל שינוי קטן במחשבה בבהמ"ק הוא כבר קרבן פיגול ולא שינה כלל.  
העולם מסביר שהזויז הוא שהכח להרוג בפנחס הוא מכח סבו הגוי שזהו כוחו של גוי. וע"ז יחסו הקב"ה לאהרן הכהן שאוהב שלום, והדגיש "הכהן" שכהן אף ההורג בשגגה פסול לעבודה רק כולו רחמים וחמלה, ושורש ההריגה הוא מתוך רחמים וחמלה על ישראל. אכן צ"ב שטענו שאבי אמו פיטם עגלים לע"ז הרי לכאורה הנדון הוא רציחה ולא ע"ז אשר מבואר כמש"כ בארוכה במקו"א דדין קנאין פוגעים בו בבוועל ארמית אינו מדין עריות אלא מדין ע"ז [וכדנבאר להלן] ולכן באו בטענה שלא נאה להיות קנאי לע"ז כאשר בדמו נשרש עובדי ע"ז ועוד שפיטמו והיו דבקים בע"ז.

### שני דברים זכה

"פנחס בן אלעזר בן אהרן השיב את חמתי" (פנחס כ"ה, י"א)  
שני דברים זוכה פנחס להיות כהן וכה"ג וכן זוכה פנחס זה אליהו שהוא יהיה מוסר התורה לעתיד לבא, תשבי יתרג קושיות ובעיות. ונראה שני דברים מצינו בפנחס ויעמד פנחס ויפיל תפילה במסירות וע"ז זוכה לכה"ג לעמוד העבודה ככה"ג, ומסייג להצלת עם ישראל זוכה לתורה, דהנה השבעים זקנים זוכים להיות בסנהדרין גדולה

## מעלת תפילת מוסף

אחר תפילת שחרית שהיא תפילת כל יום רק עם הזכרת שבת, באה תפילת מוסף – שכל מהותה תפילת שבת. ואחר קריאת התורה שבה אהבה וחיבה יתירה לישראל כשעת רצון כמו שהביא הב"ח בסי' רצ"ב עת רצון הוא בשעת קריאת התורה שחזור האהבה של מתן תורה ואהבה של הריצוי של יוה"כ שאזי ניתנה תורה בלוחות שניות כעת רצון.

ומוסף שבת, כתב האבודרהם שלשיתנו תפילות שבת הם כנגד נשואי הקב"ה עם ישראל בכל שבת. הקידושין בלילה אתה קידשת, ובבוקר נישואין כמעמד הר סיני. והמוסף הוא סעודת הנשואין בשמחה וחדוה שכך מהותה של סעודת נשואין. א"כ המוסף הוא כולו רצון אהבה בין הקב"ה וישראל ביטוי של קשר עם הקב"ה.

לנוסח אשכנז ישמחו במלכותך אומרים רק במוסף, שאזי הוא תפילת השמחה והקשר והשייכות של שמחה עם הקב"ה והקב"ה שמח בנו. ובלבוש (ס' 97) הביא "עוד מצאתי טעם אחר בשם ר"ת שהוקשה לו זה, ולמה אנו אומרים אשרי בקול רם על הספר תורה בשבת יותר מבשאר ימים, וענתה לו בת קול ואמרה לו, משום ראשי תיבות שבו, והם אלו אשרי אחר שישת ריאשונים ימים. ישב# יום שיביעי ביחר י"ה, ביתי# ברכת י"ה תימלא יין כ"ס. עו# עיופות ויבשר דיגים. יהללו# יישלש הסעודות ליבוש ליבנים ויחלף כיסודת. סל# סיליקא ליעשות היבדלה. וכל זה לשבת וה"ה ליו"ט שנקרא גם כן שבת ע"כ, ויהיה ר"ת ישב# יום שיבתון ביחר י"ה, נ"ל."

הנה האשרי קודם מוסף שונה ומקדים ומכיל את כל מצות השבת בעונג שבת, ההכנה למוסף חביבות אכילה בשבת ועונג שבת קשר שמחה עם הקב"ה מכח שבת.

## מהות תכנת שבת

ובנוסח התפילה תכנת שבת הוא בא-ב הפוך מת' – לא' וביאר הב"י (ס' 97) את הטעם ע"פ הפסוק תשר"ק שמבשר הגאולה ובאר כל הא-ב עד סוף והאותיות האחרונות בגאולה השלימה. במה בסעודת הליתין לע"ל קשר האהבה עם הקב"ה. וכבר נתבאר מה שהיו חשיבות א-ב הפוך. שא-ב מבטא תורה שאנו לומדים, והפוך היא הברכה משמים שחוזרת אלינו, וא"כ הרי משמים לארץ באה ברכה. ושמירת שבת שמביאה הגאולה שבזכות שמירת שבת תבוא הגאולה, ומוסף היא קשר אהבה של שבת ביטוי אהבה ושמחת שבת.

ובסידור ב"י כתב שבבריאה באו לפני הקב"ה בא-ב הפוך וא"כ בתפילה שרומז על לעתיד לבוא אזי חוזר הא-ב הפוך של הבריאה כמו לע"ל שזהו יסוד תפילת מוסף הביטוי של שביתה לע"ל שמונה בכונת השם שבת. ונוסח התפילה תכנת שבת, מצינו כמה פרושים על מילת תכנת שבת, אם חשבון השבת, או מעמיד השבת כבר בבריאה להיות השבת בעצם הבריאה. הנה ברש"י מחז"ל לכל יום יש בן זוג רק שבת אין בן זוג ואמר הקב"ה כנסת ישראל בן זוגך היינו תיכן שבת והעמידה להיות בן זוג לישראל.

וא"כ כמה נפלא ההמשך רצית קרבנותיה שמוזכר רק בשבת, והביאור שהם ברצון, י"א בטור שרוצה הקרבנות אף שיש בהם חלול שבת, [וצ"ב הרי גם קרבנות יו"ט יש בהם חלול שבת, ושם לא נזכר רצית קרבנותיה] אכן עוד פירש בטור שבכל המוספים יש גם שעיר לחטאת אבל בשבת אין שעיר לחטאת וכולה קרבנות ריצוי בלבד. והקשה הא"ר הביאו הפמ"ג הרי עולה ג"כ מכפרת על לאו שאין בו מעשה ועוד. וביאר שקרבנות שבת אין בהם כלל כפרה אפילו לא כעולה רגילה, כל כולה רק לאהבה וקירבה לה' בלא חשבון כפרה. ובחז"ל אין לך חביב מכל הקרבנות אלא קטורת שאין בה כפרה, הם קרבנות של קירבה של אהבה, וא"כ קרבן שבת הוא רצית קרבנותיה אהבה מיוחדת.

וברמב"ן עה"ת מקשה מדוע אין במוסף שבת חטאת. ותיירץ שהוא קרבן כאיש עם אשתו וא"כ לא צריך חטאת, היינו התרצות דרך אהבת הקב"ה לנו.

ובדעת זקנים בפרשת פינחס (כז, ט) כתב שבשבת יש המעט ביותר קרבנות מכל המוספים. וביאר שכבוד מלכות להרבות קרבנות ואכילה, אבל שבת היא אכילה של בעל עם אשתו, שבוה היא אכילה

מועטת וא"כ מעוט הקרבנות הוא רצית קרבנותיה כבעל לאשה קרבן של אהבה וישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג.

עוד פירשו הראשונים רצית קרבנותיה שכל הקרבנות כשרים רק מיום השמיני, משל למלך שאמר שלא יבואו לפניו עד שיראו את המטרונה והיינו קרבן כשר רק שיעבור עליו שבת, וא"כ היינו גם כנ"ל ושעובר שבת על הקרבן אז קדושת שבת חופפת עליו עם שם קדושת שבת, וראוי להקרבנה.

## הבדל בין שבת ויו"ט

הבדל מהותי בין חיובי קרבן בשבת מבי"ט. בשבת יש רק חיוב מוספין ואין כלל חובת היחיד למוספין שהם רק חובת הציבור מתרומת הלשכה, אכן ביו"ט כבר יש חיוב על כל אחד לעלות לרגל ולהראות בקרבן ראייה וחגיגה. ולכן הרמב"ם כתב בריש הלכות בית הבחירה שתכלית ביהמ"ק הוא לעלות לרגל בו, והקרבנות הקרבנות, א"כ מובן הפתיחה ביו"ט אין אנחנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות (והשתחויה הוא חלק מדין עליה לרגל ובא למקדש ע"י בהגרי"ז) וכן לעשות חובתנו של כל אחד, וא"כ כאשר ביו"ט הוא צורך של כל אחד לבוא לראות ולהיראות. א"כ שפיר הבקשה רחם עלינו, ההרגשת הצער של כל יחיד על זה באה בקשת רחמים, שנוכה לראות ולהראות לפני ה' יתברך, וא"כ גם ההקדמה במוסף של יו"ט, אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו וקרבנותנו מלכנו לעבודתך כל יחיד ויחיד לעלות לרגל, ואף ברי"ה ויוה"כ היה גדר מיוחד למוסף של קירבת ה' שאינו סיפור בלבד רק בקשת חיים ורחמים.

אכן גם ר"ח שאין בו עליה לרגל וקרבן ראייה, הנוסח שונה משבת וכבר בארנו שחלוק מוסף שבת ממוספי שאר ימים שבשבת המוסף הוא מסדר עבודת היום כמו שסידר אב"י סידור המערכה אבל מוספי הרגלים ור"ח הוי פרשה לעצמה חיוב מוסף שמקומו כמו נדרים ונדבות יש להם מקום בסדר העבודה אבל אינם בחפצא בסדר עבודת המקדש. ועיין רמב"ם בתו"מ שמי שזכה בתמיד של שחר הוא מקריב מוסף שבת. אכן כתב בערוך השלחן העתיד סי' ק"ט שבמוספי ר"ח ויו"ט יזכו בזה כהנים אחרים. והיינו כמשנ"ב שמוספי שבת הם חלק מעבודת וסדר היום משא"כ מוספי ר"ח ויו"ט הוי רק דין לעצמו מוסף ולא בעצם הסדר היום.

וכבר נתבאר שבת"י בפרשת פנחס במוספי שבת כתב ומוסף על קרבן התמיד מה שלא כתב כן בשאר מוספים. וכן בפרטי המצות ברמב"ם מוסף על תמיד רק במוספי שבת. והסברא בזה ששבת קביעי וקיימי ביום הבריאה ולא ע"י מעשה עם ישראל כמועדים שישראל הם דקדשי למועדים, וידוע דעת הריטב"א חולין (קא, ב) שאם ישראל לא יקדשו החדשים לא יהיה מועדים כלל אבל שבת היא בעצם הבריאה. ועיין להלן במאמר קדושת השבת שנתבאר ששבת הקרבנות הם כבן אצל אביו שאוכל כסדר היום, אבל קרבנות יו"ט ור"ח הם כעבדים אצל המלך שגדר הקרבנות הוא סעודת מלכים ולא סדר היום כמשנ"ב.

## נוסח הרמב"ם בתפילת מוסף

בנוסח שלנו פותחים תכנת שבת, אכן בנוסח הרמב"ם "זכור ושמור צוית בשבת וכן צוית קרבנות שבת". מהו ההקדמה זכור ושמור וי"ל בכמה אנפי חדא מדוע רק שני קרבנות ע"ז עונה זכור ושמור כמו שמצינו בגמ' שנטלו שני נרות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור ועיין בפמ"ג שהכונה כזכר ונקיבה השבת גם נותן וגם מקבל.

ועוד י"ל הזכיר זכור ושמור ע"פ חז"ל זכור ושמור ושני כבשים בדבור אחד נאמר. מבואר שיש פסוק מיוחד להיתר שבת במוספי שבת ולא כהיתר שאר מוספים שלומדים שכיון שקבעי וקיימי דוחין שבת, אלא קרבנות שבת הם מעצם דין השבת במהות הקרבנות מדין קדושת השבת ואינו כלל חלול שבת כהותרה לגמרי. ולא כאשר מוספין שהיו כעין דחוייה במועדו ואפילו בשבת וזהו ההקדמה שלהראות חביבות קרבנות שבת לנוסח הרמב"ם.

וכן בנוסח דידן רצית קרבנותיה פירש הטור בסי' רפ"ו משום שרואים שמחללים שבת עליהם, וצ"ב הרי גם מוספי יו"ט ור"ח מחללין שבת אלא צ"ל כמשנ"ב שקרבנות שבת ילפינן מזכור ושמור שהם יסודם מצותם בדחיה להראות חביבות הקרבנות.

## יפקד ה' אלקי הרוחת לכל בשר איש על העדה

### שיכאב לו הקשיא

פ"א נכנס בחור למרן הגרא"י מלצר זצ"ל ואמר לו איזה שטיקעל תורה אמר לו הגרא"י זה מופיע בהגרנ"ט אח"כ נכנס בחור נוסף ואמר שטיקעל תורה והתפעל הגרא"י. ותלמיד שהיה שם שאלו הרי גם זה מופיע בהגרנ"ט אז למה לא צינת לבחור שזה מופיע שם. ואמר לו הבחור הראשון אמר את דברים וניכר היה שרק חוזר על דברי הגרנ"ט, אבל הבחור השני אמנם יתכן שראה את זה בהגרנ"ט אבל הוא הרגיש את הקושיא כאילו זה קשה לו, וכן את התירוץ הרגיש שזה תירוץ שלו.

### כוח התורה

אחד מרבני הישיבה שליט"א נתבקש ע"י כמה אנשים אינטליגנטים וחכמים שילמד איתם שיעור פעם בשבוע ברמה גבוהה, הם היו חלשים מבחינה רוחנית אבל נפשם חשקה בתורה, והיתנו שלא ידבר עמם דברי חיזוק רק לימוד התורה בלבד. וכך מידי שבוע היה לומד איתם דברי תורה, וראה זה פלא בשנה הראשונה בימי הספירה כולם היו מגולחים, ובשנה אח"כ מבלי לדבר עמם שום דברי חיזוק כבר כולם גדלו זקנם בימי הספירה וכך התחזקו עוד עוד, כי כוח התורה להאיר את הנשמה.

### כדאי להתקרב

שמעתי משמיה דמרן הגרא"י זצ"ל שהתבטא על מרן הגרנ"ט שכדאי בעולם הזה להתקרב אליו כי בעולם הבא יהיה קשה מאוד להתקרב אליו.

### כוחם של גדולי ישראל

היה זה באחד מביקוריו של הגראד"י שליט"א בארץ ישראל ביום האחרון לשהייתו טרם חזרתו לארה"ב נכנס למרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך שליט"א ביחד עם הגאון רבי שלום שכטר שליט"א מיד כשנתיישבו התחיל מרן זצ"ל מעצמו לשוחח במעלת לימוד המוסר הוא סיפר באריכות על המשגיח הגר"י לעוונישטיין זצוק"ל על גדולתו ואורחותיו עוד בקלעצק לאחר שהרבה להאריך בדבר סיים שלפעמים כדאי אפילו לקצר בסדר הלימוד כמה דקות לצורך לימוד המוסר כל אריכות הדברים היתה בלא שהם עוררו את זה אלא מעצמו ציין לאחר שיצאו מביתו כבר קרבה שעת הטיסה הגרא"י מיהר לשדה התעופה והגר"ש שכטר שב לביתו בירושלים והנה כעבור שעה קצרה מצלצל הטלפון בביתו של הגר"ש שכטר ועל הקו נמצא המשגיח הגה"צ רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל תחילה התנצל על השעה המאוחרת והוסיף ברצוני לתפוס את בני הגרא"י טרם נסיעתו כדי שיראה דחוף להכנס לשאול את מרן הגרא"מ שך זצ"ל בנדון שזה עתה עלה בישיבה בלייקוואד באסיפה עם הגר"מ מ"ק דנו זה עתה במצב הסדר מוסר בישיבה שנתרפה מאד היות שהוא קבוע בזמן שאברכים ממהרים לעזור בבית להאכיל את הילדים ועלתה ההצעה לקצר את סדר הלימוד אחה"צ בחמש דקות ולהקדים את סדר המוסר ע"י והשאלה היא אם ראוי לעשות כן.

הגר"ר שלום שכטר שומע את השאלה בהשתוממות ועונה הגרא"י כבר נסע אבל תשובתו עמו וכאן סיפר את כל מה שאמר להם מרן ראש הישיבה זצ"ל בשיחה עמו ואיך ענה להם ממש על השאלה האמורה כאשר חזר הגרא"י לארה"ב שאל את הגרמ"ק האם שלחת אולי קודם שליח אחר למרן ראש הישיבה ונענה בשלילה גמורה ויהי הדבר לפלא.

### תדליק בעצמך

ד"ר שינפלד רופא שיניים בירושלים בעיצומה של השבת דפק אדם בביתו ואמר שמרן הגאון רבי דוד יונגרייז זצ"ל פסק שמותר לחלל את השבת כדי לטפל בסיבוכך חמור שהתפתח בשיניו. הרופא מיהר לקליניקה וכאשר נכנסו לחדר החשוך הורה למטופל תדליק את האור האיש הזדעזע לחלל את השבת בידיו וביקש מן הרופא להדליק את האור אבל רבי דוד יונגרייז פסק שמותר כאן לחלל שבת תמה הרופא והאיש בשלו הוא פסק שלרופא מותר לחלל שבת, הרופא לא נכנע האיש עזב את הקליניקה ואמר שיראה מה לעשות אולי יחזור עוד מעט ועד מוצאי שבת הוא לא חזר.

### קורא לה הרבעצין

סיפר בעל קהלות יעקב זצ"ל שהיה מעשה אצל רבי יהושע קוטנער הישועות מלכו שלקח כלה לבנו בשם זוגתו ושאלוהו היתכן וענה להם אין קוראים לה שרה כל העיר קורין לה הרבעצין.

### ביקש מחילה אחרי הרבה שנים

שמעתי מהגר"ב שליט"א בבחרותי בישיבת פוניבז', אחיינו של מרן הגרש"י זצוק"ל היה חבר שלי – הגאון רבי יעקב אויערבאך. באותו יום שבו התרחשו הדברים, רבי שלמה זלמן שהה בבני ברק, בבית גיסו הגאון רבי אברהם הורביץ. חברי הנ"ל אמר לי כי הוא יורד לבקר את דודו ושאל האם רצוני להצטרף, שמחתי והלכנו בצוותא. כשנכנסו הוא שאל מי אני ומיד האחיין השיב: "זה חבר שלי מהישיבה". הפטיר מרן הגרש"י זה שהוא חבר שלך מהישיבה פשוט, כי 'יגיד עליו רעו ...' הוא התעניין מה אנו לומדים ומשהשבנו 'בבא מציעא', חייד ושאל: והיכן מוזכר במסכת בבא מציעא "יגיד עליו רעו ..."? ולא ידענו לאחר כ-12 שנה או יותר, בגיל שלושים, בעת שהגעתי להתקבל כר"מ ב'קול תורה', כאשר נפגשנו, הוא התעניין: "אולי אנחנו מכירים מהעבר, אולי נפגשנו פעם?" הישתי בשלילה, ואמרתי שרק פעם אחת נכנסת לדקות ספורות עם רבי יעקב אויערבאך. מיד התחדדו חושי הגאונים: "זה אתה מ'יגיד עליו רעו'?" ומיד הפטיר והתאנח: "כל כך הצטערתי על כך, בחור בא לומר לי 'שלוש עליכם', מה הייתי צריך לבחון אותו! הצטערתי על כך מאד, והתבוננתי כי לא הייתי צריך לשאול אותך את השאלה", הצטער על שגרם לנו צער..

### לקבל כל אדם בסבר פנים

ידידי ידבלח"ט הגאון רבי ישראל יהושע גולדשמיד זצ"ל אמו נפטרה כשהיה בחור בחברון בן עשרים ושנים, וראיתי קבלה שלו שכתב לפני הלוויה שהיות זה טרגדיה גדולה וכל מי שיבוא לנחם יהיה עוצב לכן כשאנשים יבואו יראה לכם פנים שוחקות כדי שיראו שהוא מתנחם ובלילות ירשה לעצמו לבכות, (ודברתי איתו אח"כ שראיתי קבלה זו).

## יצחק ירנן

### מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

#### זהירות מופלגת בשלוחי דרבנן

בקובנה פעלה במלוא עוצמתה אגודת "מזהירי שבת". אגודה זו הופעלה בהתנדבות על ידי אנשים יראים, שאחת מפעולותיהם הייתה ללכת בערב שבת לבעלי החנויות בקובנה ולהזהיר על השבת המתקרבת. הם עשו זאת, משום שבימי החורף הייתה השבת נכנסת מוקדם מאוד. בסביבות השעה 12.30 בצהריים סגרו את החנויות, ובשעה 1.30 כבר הלכו לבית הכנסת לתפילת קבלת שבת. אנשי אגודת "מזהירי שבת" עברו מחנות לחנות וזרזו את סגירת החנויות. הם לא הרפו ממלאכתם, ורק כאשר היו בטוחים שכולם סגרו את החנויות, התיירו לעצמם ללכת לבית הכנסת. אגודה זו פעלה תחת פיקוחו המלא של הגאון בעל "דבר אברהם", רבה של קובנה. ארגון "מזהירי שבת" ארגן בכל בתי הכנסת בקובנה דרשות שמסרו דרשנים מפורסמים, ונושא השיחות היה בעיקר שמירת השבת. בתי הכנסת היו מתמלאים לאחר סעודת שבת, בפרט בלילות החורף, כאשר בשעה חמש אחר הצהריים היה רוב הציבור לאחר סעודת ליל שבת. אחד מחברי ארגון "מזהירי שבת", היה אחי אמי, הרב הקדוש רבי שבתי כהן הי"ד. הוא היה אף אחד הדרשנים הגדולים. פיו היה מפיק מרגליות. הוא היה דורש בליל שבת בשלושה בתי כנסת בעיר. כשיסיים לדרוש בבית כנסת אחד, עבר לבתי כנסת נוספים, שהיו מלאים בשומעים.

לפני הדרשה, היה דודי נוהג לפנות לאבי ולפרט את מה שרוצה לומר בדרשה. לאחר הסכמת אבא, היה הולך ודורש. הצדיק רבי בערצ'יק היה אדם בודד וערירי, ולפרנסתו עבד כסנדלר. הוא היה צדיק בכל מעשיו, ולאחר עבודתו היה יושב בבית המדרש הגדול, ומלבד השתתפותו בשיעורי התורה היה אומר תהילים במתיקות. רבי בערצ'יק היה אחד הצדיקים הנסתרים של קובנה. חשבוהו לסנדלר, מתקן נעליים גלמוד. שאר הפרטים אודותיו לא היו ידועים.

רבי בערצ'יק היה מפעילי "מזהירי השבת". בכל ערב שבת, בפרט בימי שישי הקצרים של הקיץ, היה עובר מחנות לחנות ומזרז את הבעלים לסגור את החנויות מפני כבוד השבת.

ערב שבת, הצדיק רבי בערצ'יק עבר בין החנויות, ואף על חנותו לא פסח. הוא נכנס לחנות, שהמתה קונים. כשראה אבא את השעה המתאחרת, מייד הכריז שמעתה הוא אינו מוכר סחורה, ומי שמוכר לקנות נעליים, יבוא ביום ראשון מהדלת הצדדית של החנות (לפי החוק העירוני, ביום ראשון היו החנויות סגורות, אך הייתה דלת צדדית, שמי שנוקב בדחיפות לנעליים היה נכנס דרכה וקונה את אשר ברצונו. ליהודים הייתה בכך הקלה גדולה, משום שבאופן זה הייתה אפשרות למכור גם בימי ראשון).

אבא החל לזרז את כולם, והאנשים עזבו את אבא את החנות. אז ניגש הצדיק רבי בערצ'יק לאבא, כדי לזרזו שישגר את החנות. אבא אמר לרבי בערצ'יק: "אינך צריך לזרזי. אתה יכול לראות שכבר סגרת את הקופה ושלחת את כולם מהחנות". ורבי בערצ'יק אכן ראה זאת. הצדיק יצא והמשיך לעבור בין החנויות, ואבא סגר את חנותו. שבת נכנסה, ואנו צעדנו לבית כנסת "החייטים". כשחזרנו, ראינו על פניו של אבא עצבות גדולה ושברון לב. גם כשקידש, נראה על פניו דוק של עצבות. הוא אכל מעט מאוד, ולא הוציא מילה מפיו. חשבנו שהוא אינו חש בטוב. אבא סיים במהירות את סעודת השבת, ובירכנו ברכת המזון תוך תמיהה עצומה.

בכל שבת, הייתה סעודת השבת בביתנו נמשכת מספר שעות, שהיו מלאות משא ומתן בעומקה של תורה. אם כן, לא פלא שכה התפלאנו על הנהגתו של אבא באותה שבת. בבית היה כלל: מה שאבא עושה – הוא עושה בחכמה ודעת, ואין לשאול על מעשיו.

בדרך כלל, רגיל היה אבא להמשיך ללמוד לאחר סעודת שבת. אולם באותה שבת קם אבא מהשולחן ועזב את הבית. היה זה באמצע החורף. הקור בחוץ היה איום ונורא. כל הדרכים היו מלאים שלג וקרח.

אך אבא יצא.

ידענו שמשוה קרה, אולם לא ידענו מה הדבר. לאחר זמן חשבנו, שהדבר קשור לקבלת הפנים של אבא לרבי בערצ'יק הסנדלר בערב שבת. אבא הסתובב בקור העז ובחושך מבלי להתחשב במצבו, שהרי היה אדם חלש מחמת מחלתו. תחילה חיפש את הצדיק רבי בערצ'יק בכל בתי הכנסיות ובכל בתי המדרשות, ולאחר מספר שעות של חיפושים ניסה לברר את כתובת ביתו של רבי בערצ'יק. משלא קיבל אבא תשובה על כך, היות שהאנשים לא הכירו את רבי בערצ'יק, חזר אבא במר נפשו הביתה. כל ליל שבת לא הצליח להירדם בשל צער.

באמצע הלילה אבא קם, התלבש והחל לחפש שוב את רבי בערצ'יק בבתי הכנסיות. כעבור זמן מצא את הצדיק יושב ואומר תהילים בבית המדרש החדש. אחי הגדול ר' דוב סיפר לי, שאבא לקח את כולנו, ארבעת הבנים לפני הצדיק לבקש ממנו מחילה.

אבא ניגש אליו והתחנן בפניו שישלח לו. הסנדלר, רבי בערצ'יק, הביט בו בתימהון, הוא לא הבין מה אבא רוצה ממנו. הפעילות בין אנשי "מזהירי השבת" הייתה כבוד עצום בעבורו, שהרי הוא חלק מארגון שבראשו עומד הגאון בעל "דבר אברהם" רבה של קובנה.

רבי בערצ'יק התפלא ואמר לאבא: "אינני מבין אותך. הרי קיבלת את פניי בצורה יפה כל כך, הסברת לי שאתה שולח את כל הקונים וסוגר את החנות, ואף ראיתי זאת בעיניי. יצאתי מחנותך כששמחה בליבי. איך אפשר לקבל יהודי בצורה יפה יותר? הלאי שכולם יקבלו אותי כך. אכן לא הייתי צריך להיכנס לחנותך כלל וכלל, משום שראיתי כי זירת את הקונים ולא המשכת למכור".

אבא השיב לו: "אתה, רבי בערצ'יק, שלוחא דרבנן. אתה שליח של רבה של קובנה, ושלוחו של אדם כמותו. הייתי צריך לכבד אותך כאילו הגאון רבה של קובנה מגיע לחנותי, ואני לא כיבדתי אותך כפי שראוי לכבד שליח של רבנן, וזאת מחמת הטרדה בערב שבת".

אבא המשיך ואמר, שאף בעת סגירת החנות היה עליו להושיב את רבי בערצ'יק על כסא של זהב ולרקוד לפניו, שהרי הוא שליח דרבנן וצריך לכבדו בכבוד התורה. הוא טען ששולחיו הינם גדולי תורה, ואילו היה מגיע לחנות הגאון רבה של קובנה – לא היה מכבדו כך?!

כשרבי בערצ'יק ראה שאבא לא נרגע, השיב: "אני חושב שכבידת אותי בתכלית הכבוד, ואם אתה מרגיש שלא כיבדתי כפי שנראה בעיניך, הינני מוחל על כך מחילה גמורה". כשהרגיש אבא שהצדיק רבי בערצ'יק התפייס, שב הביתה והשיב את שמחת השבת לביתנו.

חלפה שנה מאז אותו מקרה, והצדיק רבי בערצ'יק הלך לבית עולמו. למעשה, איש לא הכיר, אך כשאבא שמע שהצדיק רבי בערצ'יק נפטר, הוא אחז בידיו – שניים מצידו האחד ושניים מצידו השני – וכך הלכו בני משפחתנו אחר ארונו של רבי בערצ'יק. בהלוויות לא היה אף מניין אנשים. כל מי שראה את אבינו הצדיק מלווה את הנפטר בדרכו האחרונה, הצטרף והלך אחר הארון. כך הצטרף ציבור גדול להלויה, אף אלו שלא הכירוהו ולא ידעו כי צדיק נסתר היה כל ימי חייו. אנשים החלו לסגור חנויותיהם מפאת דין ביטול מלאכה בהלוויות צדיק. כשעלינו מרחוב לוקשה ל"הירוק", כבר התקהלו אלפי אנשים, וההלוויה הפכה לאחד ההלוויות הגדולות שידעה קובנה.



## הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה  
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

### פרסום תורם על כריכת הספר

**שאלה** תורם להדפסת ספר ומפרסם עמוד הנצחה לקרוביו, ונפשו לציין אם לציין שמו גם על כריכת הספר כגון 'מהדורת כהן' לעודד אחרים לתרום, או שמוא יש בזה משום עין הרע וגאוה?

**תשובה** אדרבה, מפרסמין עושי מצוה ויכתוב שמו גם על כריכת הספר. כמבואר בשלחן ערוך (יור"ד רמ"ט, יג) "מי שמקדיש דבר לצדקה מותר לו שיכתוב שמו עליו שיהא לו לזכרון וראוי לעשות כן". והש"ך בנקודת הכסף הביא מקור הדין בשו"ת רשב"א (תקפב) "מכאן אתה לומד שהיו נוהגין לכתוב שמות המקדישין לשמים להיות להם לזכרון טוב על מצוות ולפתוח דלת לעושה מצוה".

וביאר בעל האגרות משה (קול רם) "בשנים עברו, כשכולם היו רגילים ליתן צדקה כראוי, היו יחידים שנתנו את הצדקה באופן של מתן בסתר, כדי שלא יהיו נראים כבעלי גאווה, אבל בזמננו דור יתמי, צריך כל אחד ליתן צדקה בפרהסיא כדי לחזק את חברו, שהרי כל אחד לומד ממעשה חברו, וכמו שנתבעו הנשיאים על זה, ואם יעשה המצוה בצנעא ולא ילך אחד כבוד ולא יתן צדקה בפומבי, אז יאמרו האנשים שהוא אינו מקיים המצוות כ"כ, ויהיה בזה חילול ה', ובאמת צריכים לעשות בפרהסיא שיהיה מזה קדוש ה'". וכן הורה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א לכתוב שם התורם על כריכת הספר.

נהג נאנס ולא הביא נוסע ליעדו בזמן

**שאלה** מרצה הזמין נסיעה במונית מירושלים לבני ברק. בדרך אירעה תקלה, ולמרות זריזותו של הנהג בתיקונה, השתהו זמן רב, עד שעבר זמן ההרצאה והוצרכו לחזור לירושלים כלעומת שבאו. האם על הנוסע לשלם על נסיעתו.

**תשובה** אינו חייב לשלם על נסיעת הלך, אך אם ירצה לחזור עמו לירושלים, יתחייב לשלם על נסיעת חזור.

## דמותו ותפקידו של רב בימינו

ואף ציבור מחויבים בזה כמפורש בשלחן ערוך שחובה גדולה מוטלת על הציבור למנות רב עליהם, וחז"ל זה קודם לשאר חייבים כשכירת שליח ציבור, כמבואר בשלחן ערוך (אורח חיים ג', כד) "קהל שצריך לשכור רב ושליח צבור ואין בידם כדי שכר שניהם, אם הוא רב מובהק וגדול בתורה ובקי בהוראה הוא קודם, ואם לאו שליח צבור קודם".

וכתב המור וקציעה (שם) "פשוט דהיינו דווקא בימינו שהיו צריכים שליח ציבור להוציא את מי שאינו בקי, משא"כ עכשיו שהכל בקיאים ואין אחד שסומך על הש"ץ להוציא בתפלתו ודאי רב עדיף, אפילו אינו גדול כל כך דהא לא סגי בלא"ה, דלאו כולי עלמא דינא נמירי וכל קהל מוכרחים להיות להם מורה ורועה".

וכתב הביאור הלכה דברים נוראים: "ומזה יראה האדם גודל החיוב על כל עיר לשכור להם רב שיוורה להם במצוות התורה ומשפטיה אף להתנהג ולא יהיו כעיוורים המגששים באפילה. דאפילו אם על ידי זה נדחית לגמרי מצות תפלה אצלם, גם כן החיוב הזה הוא קודם... ומזה ימלאו רתת ופחד איזה מהעיוירות הנמצאים מחוץ למדינה שאין להם רב ומורה צדק בעירם, ועוון גדול הוא. והגם שלוקחי להם שוחט ובודק, עם כל זה הלא צריכים לאיש מורה צדק שיוורה להם דיני שבת ויום טוב והלכות פסח החמורה ודיני טבילת מקוה וכל פרטי הלכות נדה ושאר דיני תורתנו הקדושה אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, אם לא שהשוחט ובודק שלהם הוא למדן גדול ובקי בחדרי התורה ויש לו סמיכה על הוראות מהגדולים המפורסמים דמדינה".

"וכל שכן שיש ששוכרין להם ש"ץ מפורסם למנגן גדול בעד כמה מאות רובל כסף לשנה שינגן להם בקול נעים וכשיעור כזה היו יכולין לקח להם רב ומורה צדק וגם ש"ץ שיהיה יוכל לעבור לפני התיבה בשבת ויום טוב וראש השנה ויום הכפורים כאשר במדינותינו, ובדאי היה מתקבל עבור זה תפלתם למרום מה שאין כן עתה שהתמנות הש"ץ הוא שלא לשם שמים על זה נאמר 'נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה'.

"וסוף דבר הוא שעל ידי זה הולכת העיר מדחי לדחי שאין להם מורה ומנהיג בדרכי ה' ובאים על ידי זה לידי חילול שבת ויום טוב ואכילת חשש חמץ חס ושלוש ומי יודע עוד כמה איסורים מחייבי כריכות חס ושלוש השם ישמרנו מאנשים כאלו".

### להחיות רוח שפלים

אחד מגדולי הדור הקודם קודם שנתמנה לרבנות שאל שלושה מגדולי ליטא מה תפקידו של הרב והשיבוהו כל אחד לפי דרכו: רבי יחיאל מיכל אפשטיין רבה של נובהרדוק בעל הערוך השלחן השיב כי תפקידו הוא לפסוק הלכות. רבי איצ'לה מפוניבז' (רבי יוסף יצחק רבינוביץ)

"וידבר משה אל ה' לאמר... יפקד ה' אלקי הרהות לכל פְּשֹׁר אִישׁ עַל הַעֲדָה" (במדבר כו, טו-טז)

כאשר מבאר רש"י את מעשי משה רבינו קודם פטירתו אומר "שבחן של צדיקים כשנפטרים מן העולם מניחים צרכם ועוסקים בצרכי ציבור", ומיד לאחר מכן (פסוק ט"ז) מביא שביקש למנות את בנו "אמר הגיע שעה שאתבע את צרכי שירשו בני את גדולתי. אמר לו הקדוש ברוך הוא: לא כך עלתה במחשבה לפני. כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימושיו שלא מש מתוך האהל". ולכאורה סותרים הדברים שלא הניח צרכיו ודאג לעם, אלא ניצל השעה קודם פטירתו לדאגה עבור צרכיו האישיים במינוי בנו כממשיך דרכו בהנהגת עם ישראל.

אכן אין כאן סתירה כלל וכלל, ושבת גדול הוא שהניח משה את עסקיו ופנה לעסוק רק בצרכי כלל ישראל, ולכן ביקש שיעמיד להם הקב"ה מנהיג להמשיך דרכם, ומתוך דאגתו לעם חשב כי זו העת להציג בפני הקב"ה מחשבתו שבנו הוא המתאים לאותו תפקיד רם ונישא. כיון שבהכרח כוחותיו וכישוריו נראה לו שהוא היותר מתאים להיות מנהיגם ולא שעשה זאת חלילה תוך תשוקה למילוי רצונותיו האישיים בדאגה למשרה לבנו. לאנשים פחותי דעת קשה להבין שכל בקשתו למינוי בנו באה בתכלית הטהרה ואך ורק מתוך רצון לטובת כלל ישראל, כיון שהאדם מושפע באנוכיות ומחפש על כל צעד ושעל אף להפיק את הטוב לעצמו, וכל חייו סובבים דאגה עצמית שהיא העיקר וכל העניינים הם רק כעטיפה לדאגה לעצמו, בשונה ממושה רבינו שדאגתו האישית היתה טפילה לעיקר - הדאגה הכנה להעמיד רועה ומנהיג לכלל ישראל.

והוסיף מרן הגר"ש אלישיב (דברי אגודה) לבאר: פשוט הדבר שלא היה עולה על דעת משה רבינו שירשו בניו את תפקידו אם אינם מתאימים לתפקיד, שהרי מינוי זה רק יזיק לישראל אם יהיה עליהם לראש אדם שאינו מהוגן, אלא חשב משה רבינו שבניו ראויים ומתאימים לתפקיד זה לא פחות מיהושע בן נון, הן מצד גדלותם בתורה וכישוריהם והן מצד זה שטבע הבן שיוורש כישורים ונהגות מאביו מולידו, ובנוסף לזה שגדלו בבית משה רבינו רעיא מהימנא.

ואחר כל הסברות הללו השיבו הקב"ה "לא כך עלתה במחשבה לפני" כי כדי להיות 'מנהיג' לא די בזה, אלא כיון שיהושע הוא שסידר את הספסלים בבית המדרש ופעל לטובת הזולת וסייע להם שילמדו, לכן הוא היותר ראוי, על אף שבניו של משה גדולי תורה ויראה הם.

אכן כדי להיות מנהיג דרושה אכפתיות עבור הכלל ישראל, וזהו לימוד לכל רב באשר הוא.

### עיר בלי רב - סכנה

כל אחד מחויב לקבל על עצמו מרות של "עשה לך רב",



## הלכה למעשה

<<<

נהג המונית לא הועיל לו מאומה בניסיעתו (ואף היוקו בהפסד הרצאתו). ולכאורה אף אם נמנע לא רק מחמות תקר ברכב אלא אף מחמות עומס תנועה וכיו"ב, יהיה הנוסע פטור מלשלם כמפורש בסמ"ע (שלה, ט) ששליח ובידיו דבר משלוח וכשהגיע לעיר לא הניחוהו השומרים להיכנס לעיר, פטור משלום, ואין לחלק בין שליח להביא דבר משלוח לבין שליח להביא הנוסע בעצמו.

אמנם את תשלום הנסיעה בחזור לירושלים יש לשלם במלואו, שהרי מזלו גרם שלא יעשה כלום בבני ברק ואין חובתו של הנהג להשיבו למקום מגוריו.

וכן לגבי תשלום עבור נסיעת אוטובוס שיצא לדרך למירון בל"ג בעומר ועקב האסון לא הביא את הנוסעים ליעדם, אין הנוסעים צריכים לשלם על הדרך למירון משום שלא הועילו להם מאומה, ואומנם על הנסיעה חזור חייבים לשלם [והוסף הגר"א] אולם שלו חכמו הנהגים היו יכולים להתנות נסיעתם בחזור בזה שישלמו הנוסעים על נסיעת חזור מחיר כפול כולל הנסיעה הלוך. ואינו דומה לנהג המונית בדרכו ומסיעו לעיר אחרת שצריך להחזירו בלא שישלם מאומה על הנסיעה חזור, כיון שבנדון דידן הנהג נסע כבקשת הנוסע, ורק באונסו לא הצליח להביאו בזמן הרצוי ולאחר מכן לא חייב להשיבו למקומו, אלא אם ישלם דמי הנסיעה חזור.

## הלכות בין המצרים (המשך מהגיליון הקודם)

### לימוד נגינה

**שאלה** האם מותר להתאמן בלימוד נגינה בימי בין המצרים וכן לאבל בתוך י"ב חודש.

**תשובה** מי שנמצא בשלבי הלימוד הראשוניים, שאין נגינתו ערבה, מותר, כיון שלא נהנה מהניגון כל כך. אך מי שכבר יודע לנגן ומתאמן כדי לדעת עוד יותר טוב, אסור, כיון שנהנה מהניגון.

### סידור גבות

**שאלה** האם מותר לנשים לסדר גבות ולהסיר שיער הגוף בשלושת השבועות.

**תשובה** בשעת הצורך יש להתיר, שהרי מריטה אינה תספורת (כמבאר בצינו הלכה אבליה כג הערה ח) מלבד בתשעת הימים שאסור משום דהוי כרחיצה (ש"ע י"ד שפ"א, ו) "אשה לא תכחול ולא תפרקם בימי אבלה שכל אלו אסורים ברחיצה", והיינו כל ענייני יפוי הגוף, וכל שכן מריטת שיער. ומכל מקום הורה מו"ה הגר"ש אלישיב שלא להקל בזה ללא צורך. וכן פסק הגר"י קמניצקי (אמת ליעקב א"ח תקנ"א),

ומחזקת את קהלו.

וכעין זה פירש מו"ה הגר"ש א"י אויערבאך (מנחת אבות קסא) "הרבה יותר ממה שהרב משפיע על ידי חכמה ודרשות, הוא משפיע על ידי זה שמקפיד שכל מעשיו והליכותיו יהיו טובים ומתוקנים ושיהיו רוח המקום ורוח הבריות נוחה ממנו. ואז הציבור מתלמד ממנו והולך בדרכיו, וזהו שביקש משה רבינו איש על העדה אשר על ידי שיצא ויבא לפניהם, הוא יוציאם ויביאם וינהלם בדרך הטוב והישר".

**ב** הכוונת הציבור – להדריכם לדרך הישר "אשר יוציאם ואשר יביאם".

אך עם כל זה יש לשלול את ההנחה כי תפקיד הרב להעיר הערות לשיפור הדברים הלא נכונים שמתנהלים בבית הכנסת ובקרב בני קהילתו. עד כדי כך שבמקום רבנותו של מו"ה הגר"ש קרליץ כרב בית הכנסת 'הליגון' בבני ברק, כשהיה עולה לתורה לא קראו הגבאי בשמו המלא 'שמריהו יוסף נסים'.

כשנשאל על ידי תלמידיו מדוע לא תיקן את הגבאי בשמו הנכון, השיב "כשהתחלתי את הרבנות שם אמר לי מו"ה הסטייפלער שאני פטור מלהעיר, לכן פטרתי את עצמי אפילו מזה".

### דומה לים

אכן יש להבהיר כי בענייני הנהגה לא ניתן לומר כלל אחיד וברור. כיון שהם משתנים משנה לשנה ומציבור לציבור. משל לגנרל ותיק שזמן רב לא היה במילואים, כשפרצה מלחמה גויס לקרב וריכוז את פקודיו לפי קו החזית שזכר, אמרו לו זה עידן ועידנים שהשתנה קו הגבול, וממילא כל תכסיסי המלחמה שהכנת אינם לא רלוונטיים, וצריך לבחון הכל מחדש בהתאם למלחמה הנוכחית.

וברוח זו, קיימת אגרת מפורשת מרבי עקיבא איגר (אגרות רעק"א ח) המדמה את תפקיד הרב למפרש בים "אם כי כמה רבנים היו וכמה יהיו עוד, הלא גם רבים עברו ים באניות ועוד רבים יעברו, אף על פי כן לא נתנו בים דרך ולמים נתיבה".

דרך הרבנות כדרך אניה בלב ים, שכל אניה צריכה לפלס לה מחדש את הנתיב בין הגלים הסוערים למרות שכבר עברו באותה הדרך אלפי אניות ענק. וכך על כל רב לפלס לעצמו את דרך הרבנות בהתאם לבני קהלו וכפי רוחו וכוחו, ואינו יכול לצעוד בדרך סלולה של קודמו ברבנות אף אם הוא היה מוצלח ומשפיע דגול, ואין הרב יכול לקבוע מראש כיצד ינהיג בכל תחום, שהרי הכל משתנה בהתאם לנתונים, ככוח הציבור באותה העת, ורמת ההתעוררות ליישם את דבריו וכיו"ב.

ואמנם בלי סיעתא דשמיא מיוחדת אותה רואים כל הרבנים והעוסקים בצרכי ציבור, אי אפשר לן במלאכת הקודש, ויהי רצון שנוכה לחוש בכך.

רבה של פוניבז' השיב כי תפקידו הוא להרביץ תורה. רבי חיים סולובייצ'יק רבה של בריסק השיב ש"עיקר תפקידו לדאוג כאבא ואמא לבני עירו, ולא דווקא לפסוק כפי שבקהילתי יש דין הפוסק בהלכות", והוסיף למנות את שאר התפקידים שאחרים חושבים שהם בכלל תפקידו של הרב, והגר"ח שלל אותם.

וסכים ואמר: תפקידו של הרב כדברי הקב"ה (ישעיה נז, טו) "כי כה אמר רם ונשא, שוכן עד וקדוש שמו, מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים". וביאר הרד"ק כי הקב"ה משתבח בזה שכפי שהוא שוכן עם המלאכים והשרפים הקדושים, כן שוכן עם השפלים והנדכאים בכדי להחיות את רוחם. הרי שהרצפה להידמות לקב"ה, עליו להחיות את רוח השפלים הן ברוחניות והן בגשמיות.

וכיון שהוא ספיא דאורייתא, יש להחמיר כדברי שלושתם. וכפי שהביא (תשובות והנהגות א, תקנב) צבעניין חובת רב בעירו, מרגלא בפי הגאון רבי חיים עוזר גרודנינסקי שצריך לעסוק בג' דברים:

א. ללמד תורה ולהורות להם דרך ה' הלכה למעשה.

ב. לסדר תלמוד תורה שחיטה מהודרת עירוב ומקוה.

ג. לדאוג לעניים ויתומים ואלמנות בקהילתו. ולאחד שבא להתיעץ עמו אמר רבי חיים עוזר שהעיקר צריך הרב ללמוד בעצמו, כי אם הוא יהיה בטלן כל הקהילה יהיו בטלנים.

### לא להעיר לאחרים

שמעתי ממו"ה הגר"ח קניבסקי שתפקיד הרב הוא "ללמוד", ולתמיהה שאם כן יכול הוא להישאר ללמוד בבית, שהרי לקחוהו להפיץ תורה, ענה כי הוא יישב וילמד ואם יבואו אליו יענה לשואליו דבר.

אף שהמתבונן מן הצד יכול לטעות שלא נשמעה בזה תשובה ברורה, אך המעיין מבין כי התווה כאן דרך היאך ישפיע הרב ויקרב את בני עירו לעמל התורה ואהבת ה'. משום שככל שהרב לומד יותר כך השפעתו עצומה יותר, בבחינת "מאן דנפח מדיליה נפח" ורק כשילמד יותר ויותר יוכל לקרב ולהשפיע על אחרים. וממילא היסוד עליו עומדים שלשת הדברים הנ"ל הם שילמד בעצמו עוד ועוד.

בהמשך הפרשה מתווה משה רבנו כיצד צריכה להראות דמותו של המנהיג ובתוך דבריו הוא אומר (כז, יז) "אשר יצא לפניכם ואשר יבוא לפניכם, אשר יוציאם ואשר יביאם" ועל תמיהת רש"י שלאורה כפל לשון הוא "אשר יצא לפניכם ואשר יבוא לפניכם", ביאר האדמו"ר מאו"רוב זצ"ל שמונת בזה ב' מעלות שונות הנדרשות למנהיג:

א] דוגמה עצמית - "אשר יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם" בלא אומר ודברים, עצם הימצאותו של הרב כבר משפיעה



מוקד ההלכה  
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il



להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

# חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

פרשת פינחס תשפ"א

גליון מס' 16

## "לכו ונבנה את חומת ירושלים"

א. עברנו השבוע את צום הרביעי, י"ז בתמוז, ונדאח מה שיש להתבונן בדברים שנמסרו לנו מחד", ואיך נוכל לתקנם.

שנה א' בגמ' והובא בטור (בסיון תקמ"ט): "ה' דברים אידעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס הרשע את התורה, והעמיד צלם בהיכל".

ויש להתבונן, שהרי כתב הרמב"ם (פסח מהל תענית) בתכלית התענית "כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם לנו ולם אתן הצרות, שהבדילו אלו נשבו להיטיב, וכו'". דהיינו שהציונות הם לא ענין של זכר בעלמא לצרה שהיתה פעם, אלא בא להתעוררות לתשובה, וזכרון מעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו, וזבה נשבו להיטיב.

וא"כ יש לשאול, שבשלמא על המצב של חורבן ביהמ"ק אנו מבינים שהמצב של חורבן ביהמ"ק זה דבר ההווה שאין לנו בית המקדש ואנו מתענים להתעורר ולחזור בתשובה על מעשינו, ועל המצב ההווה שלכן היום אין לנו ביהמ"ק. אמנם איך שייך לומר שהציון על המצב של "הובקעה העיר" ושגם היום אנו נמצאים באותו מצב. והרי היום אנו במצב יותר חמור של חורבן חמור, וראוי לצוים רק על החורבן שכולל הכל, ומה שייך לצוים גם על בקיעת העיר.

ובהכרח שגם היום יש לנו את המצב של הובקעה העיר ויש לנו את חובת ההתעוררות והעבודה לתקן ענין זה. וא"כ יש לנו להבין מה היא היום התעוררות של "יום גבר האויב ותבקע העיר"?

ב. נפתח בדברי המדרש (פסח, ט"ז, ט"ז) "אחות לנו קטנה" זה אברהם וכו' "קטנה" שער שהוא קטן היה מסגל מצות ומעשים טובים, "ושדים אין לה" לא הניקוה לא למצות ומעשים" למרות שלא למדוה, מ"מ מעצמם התחיל להתבונן ולשאל מי ברא את העולם והיה מתווכח עם כל העולם מי ברא את העולם, "מה נעשה לאחותנו בימי שידבור בה" ביום שגזר נמרו לירד לתוך כבשן ואש, האם גם אז ישאל את השאלה מי ברא את העולם וישאר חזק באמונה, או כשכיוולא לזרוק לכבשן האש יחזור בו מדבריו. [זהו "ביום שידבור בה", ביום שכלם מדברים עליו ורוצים לראות האם יעמוד חזק באמונתו כשיזרקו לכבשן האש].

ואמר ע"ז המדרש: "אם חומה היא" אם מעמדי דברים בחומה - שהוא חזק בדבריו כמו חומה, שלא מתחשך מדבריו ונשאר איתן בדעתו ואמונתו גם כשיזרקו אותו לכבשן האש, "נבנה עליה טירת כסף, שיהיה לי בנין ע"י החומה, כח"י, אחד היה אברהם וידע את הארץ. "ואם דלת היא נצור עליה" אם דל הוא במצות ובמעשים טובים שחזר בו מדבריו - "נצור עליה לוח ארז", מה הצורה הזו אינה אלא לשעה, כך אין אני מתקיים עליו אלא לשעה. אמר לפניו רבון העולמים "אני חומה" מעמדי אני דברי "ושדי כמגדלות" זה חנניה מישאל ועזריה "אז הייתי בעיני ממוצאת שלום" שנכנס בשלום ויצא בשלום".

והנצי"ב (בפרשת על שיר השירים) פ' כן על כלל ישראל, "אחות לנו קטנה" - במעלתה וסוגלתה להתחברות בינם לבין אביהם שבשמים, "ושדים אין לה" - אין לה ממי לינץ תורה, ואם כן "מה נעשה לאחותנו בימי שידבור בה" - במה יוכל לכל שום המתקן לעתיד לבוא? ואמר "אם חומה היא" - "אם יהיו חזקים בחומה באמונה בה' לבטלי לתור אחרי מחשבות דעות וקולות הדעת באמונה ה' - נבנה עליה טירת כסף", [משלשן 'כיסופים', נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'"] שיש רצון ותשוקה להתקרב ולהתחבר לה' ת"י. ש"ע"י שישאל חזקים באמונה מתחברים ומתקדבים לה' יותר. זהו רק כשנעמידים דברים בחומה].

אבל "אם דלת היא" - "שאוהבים באמונה ה' בפינו", דלת זו שפוצה לכל רוח זרה שמגדנת את הדלת ופתחת אותה, וכך הם אם מכל רוח והשפעה זרה הם מתגדנים ולא עומדים איתנים באמונה, א"כ א"א לבנות עליה טירת כסף שזה דבר ציבי, אלא רק "לוח ארז", שעומד רק לשעה והולך ומשטשט. שבלי אמונה חזקה בדעת לא יעמוד עיקרי האמונה ג"כ, ויהיו נפרדים ממנו בהמשך הימים.

ועונה נכסח ישראל "אני חומה ושדי כמגדלות", אני בצורה ואיתנה באמונה בחומה שלא זה אפילו שבאים ורוחת רעות לעקור אותה מהאמונה, ואז "הייתי בעיני ממוצאת שלום", אז יש את החיבור עם הבורא עולם. ש"ע"י שמעמידים דברים בחומה בצורה של האמונה מתקדבים ומתחברים אלו לת"י.

וזהו היסוד, שכנסת ישראל חיה במצב הגדול של האמונה שהקים אברהם אבינו ושאר האבות, והמשיך ביצאת מצרים ובמתן תורה וע"י הנביאים והחכמים. וע"י זה יש את כל השאיפות והגדלות והשתוקקות הגדולה של "הייתי בעיני ממוצאת שלום" שלום בינו באיני שבשמים וזה רק ע"י שמעמידים דברים בחומה בצורה של חומה.

ג. ויש להתבונן עוד במשמעות של "אני חומה", הנה בפר' בלק בברכות של בלעם הרשע קראנו: "כי מראש צורים אראנו וממבעות אשורנו, הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב". ואמרנו בגמ' בסנהדרין (ף ק"ה ט"ז) "אמר רבי יוחנן, מברכות של אותו רשע אתה למד מה היה בלבד". ומהברכה של "כי מראש צורים אראנו", שזה האבות והאמהות שהם העמידו את כל המצב הגדול של ה' עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב, וראים מה שרצה לקללם - לבטל את הבחירה של עם ישראל שהם בני למקום ורעם לבדד ישכון".

ובאר הנצי"ב בהפסק דבר, "שעם ישראל אינם כדרך כל אומה ולשון כשהולכים בגולה ומתעורבים לשם מחזיקים בהם אהבה וחשיבות", כל הפליטים שגולים רוצים להיות שווי זכויות, ושע"י זה יהיה להם קירבה וחשיבות אצל העם שהם הלכו אליו אז הם מתעורבים בהם ונהיים כמולם. אבל עם ישראל אינו כן, שאם מתעורר בגויים הם חודים אותן. [וכמ"י הבית הלי בארבעה בענין גלות מצרים, שעם ישראל כשמלאה הארץ אותם ואמרו 'מהם כמצרים' אז 'ויקיצו מפני בני ישראל'".

וזה שאמר "עם לבדד", שכשהוא לבדד ולא מתערב עם הגויים, אלא שומר על היהדות שלו כבוד חומה, אז "ישכון" לבטח, והגויים מכבדים אותו ויראים ממנו. אבל אם היהודי מתחיל להתערב לפני הגוים, לומר לו "אני גוי כמולם" להחזיק לו, אז הגויים לא מחשיבים אותו כלל, ואפילו כאדם אינו נחשב בעיניהם. וזהו "בגויים" - כשרוצה להתערב עם הגויים, "לא יתחשב" - שלא יהיה נחשב בעיניהם אפילו כאדם.

וכן אמרו בגמ' (סנהדרין קד) "אני אמרתי וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב", שישאל שכן בדד אז הוא בטוח בעצמו, "ועכשיו יהיה בדד מושבם שנה" איכה ישה בדד", כיון שרצו להתערב בגויים ולהשתנות אותם, לכן ישן בדד ואין אומה מחשבת אותם אומה להתערב עמם. ועוד אמרו חז"ל (פסחים ק"ח) "מי גרם להם לישראל שיתעורבו בלתי רצונו האומות קיריבותיהו שהיו חפצים בהם".

והסיבה לזה ביאר הנצי"ב, שלעם ה' יש צורה מיוחדת גבוה יותר משאר האנשים, ולכן אם יורד מצויות הוא נהיה יותר גרוע. ודרך משל אם בן אדם ירצה להיות כמו קוף, הוא לא יוכל להיות כמותו, אלא יהיה רק יותר גרוע ממנו. וכן אם חי ירצה להיות צימח וצימח ירצה להיות דמום הוא יקבץ. וכן ג"כ ישראל ואומות העולם, אם ישראל ירצה להיות כמו הוא לא יוכל, אלא יהיה פחות ממנו.



זהו שאמר ר' יוחנן בן זכאי (מבבית סור) כשראה אחרי החורבן בת אחת מחפשת שעורים בין גללי בהמה, "אמר להן לתלמידיו זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו, והייתי קורא בה אלה אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה". ועל זה "בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר: אשרים ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה...". ולכאן קשה מה אשרים בזה? אלא הביאור ע"פ יסוד זה, שבאין ישראל אדם ככל בני האדם עם עוד תוספת, אלא מציאות אחרת לגמרי שונה לגמרי מהגויים. ולכן אם יורדים יורדים עד לתלום והם נבזים פחות מבהמות של גויים, ולכן 'אשרים ישראל', שהם מציאות נבדלת.

ד. בתורת הכנים על הפסוק "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" אומרים חז"ל: "אם מובדלים אתם מן העמים הרי אתם לשמי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר מלך בבל וחביריו". אלא אפשרות לעם ישראל להיות ככל העמים, אלא או מיוחדים לשמי, או עבדים נרצעים של נבוכדנצר. "עדיין יש תקוה ליצר הרע להרהר ולומר 'שלהם נבא משלנו', תלמוד לומר 'וישמרתם ועשיתם כי היא אכמתכם ובינתכם'".

כתוב בספר השמונים, שהמתיינים היה להם הרגשה שהמסור של האבות זה לא היה יפה והיה נבזה בעיניהם, ורק מה שהגיע מהגויים היה יפה בעיניהם. וזה יצא ד' של גויישי, לקחת כל דבר מהגויים, ולא ממקור הקדושה. שזה בא לעקור את כל המציאות של היהודי שהוא 'עם לבדד ישכון'. וכמו שאמרו המשכילים 'היה אדם בצאתו' ע"פ"ל אבד חז"ל אמרו "אל תשמה ישראל אל גיל כעמים", אל תחפשי הנאות ובייליים כמו הגויים, [וכמו שעשיתם סופשבוע שהם מגיע מהמקומות הסופיים שהמציאות את זה כדי לעקור את כל המושג של שבת שאין עוד שבת חוץ, לא נשמים לשבת אלא לסוף שבוע]. וצריך לדעת את האויב, שהציה"ל להיות כגויים זה האויב שלנו.

וגרמא שזהו ענין של "אני חומה", שזה המציאות הנבדלת של עם ישראל מכל הגוים. עם ישראל צריך להיות מוקף חומה של קדושה והתבדלות מן הגוים, שיהיו לגמרי מובדלים מדרכיהם, ולא ללמוד מהם כלום ולא להחשיבם כלל. אבל אם לא נעמוד כחומה נהיה פחותים מהם.

וזהו "יום גבר האויב ותבעק העיר", החומה נבקעה, ומה היא החומה? לא סתם חומה של הגנה, אלא חומה רוחנית של "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי", שעם ישראל בונה חומה בצורה של 'אברהם העברי' - שהוא בצד אחד וכל העולם בצד אחר, ויש להם את החוסן הרוחני של יהודי אפילו שסובלים צרות מהגויים מ"מ לא לומדים כלל ממשעיהם. אבל כשעם ישראל לא שומר על החומה שלו ברוחניות, אז הגוים שומרים את החומה הגשמית. וכמ"ל הנפש החיים שכל החורבן היה רק אחרי שעם ישראל החריבו את השורש הרוחני שהיה במקדש, רק אז יכלו הגוים לשלוט במקדש.

ובדורות האחרונים התחיל ענין נראה זה, כאשר פשה נגד ההתבדלות ע"י השינויים זכויות. שעד התקופה החדשה חיו כל היהודים בכל המקומות בשכונות נפרדות בגטו או במלאח וזה היה מרצונם שיהיו נבדלים מהגויים בכל אורחות חיים, ואף שסבלו צרות נוראיות מהגויים, והיו צריכים ללכת עם טלאי צהוב וכובע משולם, וכל פעם שהיו עוברים ברחוב היה יורקים עליהם חוץ וטיט, אעפ"כ היה להם חוסן רוחני והתחייסו לכל לגיטימיות אותם.

אבל אז הגיעו ימי נפיליון, שהוא נתן שיוויון ליהודים. ובכתביו נמצא שהוא אמר 'למטה מכובד לגזר גזירת שמד על היהודים, אלא אתן להם שיוויון זכויות ועל ידי זה יתבוללו בין העמים', ואז באותה תקופה קמו מרדשיים בירת שאמרו 'נהיה כגויים', ובראשם הרשע הידוע ומכובד שאמר 'היה אדם בצאתו יהודי באהליך' ע"פ"ל, ונהייתה סיסמה אצלם לפרוץ את חומות הגטו, ולהיות 'גורמנים בני דת משה'. וכפרו ביסוד של כלל ישראל, שעם לבדד ישכון. אבל לבסוף הגויים דחו אותם, כמו שאמר הנצי"ב, שזהו אצלם קיום של עם ישראל, שזהו יסודם של היהודים להתרשם בפניהם ארבעה הגוים משפילים אותם ומאבדים את כל צורת היהודי והאדם. וכן אמר אז הנצי"ב, שמברלין רצו להשתוות לגויים משם יצאו הגזירות, וכמו שראינו לבסוף ר"ל.

וכמו שחנניה מישאל ועזריה אמרו לנבוכדנצר "אל למיסים' אורנוניות מלכא את", אם אתה רוצה לקחת מאיתנו את התקציבים נחא, שהרי אתה המלך ואתה יכול לעשות מה שאתה רוצה. "אבל אם למיפלא לנכמא - את נוכלתא שוין". אם אתה רוצה להתערב לנו בחינוך, אתה והכלב שיויים. בשביל לומר את זה צריך להיות חזק, להיות 'עם לבדד ישכון' ובגויים לא יתחשב, לבנות חומה בצורה של יהדות ולא להתפעל מכל דבר שהגויים עושים.

וזה מה שאומר הנביא ישעיהו (צב) "ותלחטו מסביב ולא ידעו, ותבעדו בו לא ישיע על לב", וביאור הרמב"ם, שיש שתי גזירות שהגויים גוזרים על היהודים: אחת גזירת שמד, שעושים צרות ועינויים ליהודים שיעברו על דתם. והזקקא "ותלחטו מסביב", שכל הגזירות זה רק מסביב "ולא ידעו", שלא ידעו את ה' ויצריך לחזור בתשובה.

אבל לפעמים יש גזירה אחרת, שהגויים מגיעים כביכול לעשות טובות ליהודים ונותנים להם את כל הבדליו של הגויים, פלא פון, מלונות, נשפים וכו' הכל בשביל חרדים, וזה "ותבעדו בו" שזה בעצם טובה, ובה אז רק כחסר בדיעותיהם, אלא שלא שמעו על לב כלל, אך שמדורדים אותנו מכל המצב של היהדות והיחסותן בה, מהמצב של 'אשריך ישראל' כמיון עם נישע בה', אלא נמשכים אחר כל תעלולי הגויים, ולא שמעו על לב אך שמפתים אותנו על כל צעד ושעל.

וזהו ענין של אני חומה להיות במבצר של אמונה וחוסן רוחני והתבדלות מן הגוים בהכרח ערך היהדות.

וזה נגיע לפסוק שפתחנו, מה שאמר הנביא נחמיה "לכי ונבנה את חומת ירושלים ולא נהיה עוד חרפה", ששם מדובר אחרי שזרובבל בן שאלתיאל והושע בן הוצדק גדלו ביהודים באת בית המדבר של מכונו, ואז נבניה עלה לירושלים ואהא שהשערים שרופים והחומות היו פרוצים. מיד הלך וכינס את ההתנים והסגנים, ואמר להם "לכי ונבנה את חומת ירושלים ולא נהיה עוד חרפה", ואפילו שבת המקדש היה כבר בנוי והקריבו קרבנות מ"מ הפריעו לו שהחומות היו פרוצות. וכי מיהא איכפת לנחמיה שאין חומה לירושלים, ואיזו חרפה יש בזה שאין חומה?

אמנם מבורא שם בהמשך הנביא, שהיו הגויים באים למכור סחורות בירושלים בשבת, ולכן עשה נחמיה שערים והעמיד שומרים, וסגן את השערים בשבת שלא יוכלו לבוא למכור בשבת.

וביאר הדברים, שחומת ירושלים זה נותן את הקדושה של ירושלים, ולא סתם רק הגנה. וכמו שכתוב א"כ כשגמרו לבנות את החומה שקידש את החומות בשתי תודות ובשיר. אבל הגויים לא רצו שיהיה קדושת ירושלים ולכן הפריעו לבנות את החומה.

"ולא נהיה חרפה", כשלא רוצים לבנות חומה ולהתחנך להתרשם לגויים אז יש חרפה מהגויים. שע"ז הם מבזים את היהודים. אבל כשעם ישראל מתבצרים בחומה של קדושה והתבדלות מהגויים, בהכרח ערס, אלא הם מוכיבים בעיני הגוים.

וכתוב שם עוד בגמרא אף שבת את החומה והגויים לעגו להם, ולכן נחמיה היה צריך לבנות את כל החומה בבת אחת, שחילק משפחות משפחות וכל אחד בנה חלק בחומה, והם לא התייאשו ולא רפו ידיהם, אלא המשיכו לבנות את החומה. והגויים באו להלחם עם היהודים, אז נחמיה העמיד שומרים ונתן להם חרבות "באחת ידו עשה במלאכה ואחת מוחזקת השלח", שהם עמדו על החומה לבנות וביד השנייה החזיקו חרב שאם יבואו הגויים להלחם בהם שיוכלו להלחם בהם.

ויש כאן לימוד לכל בן תורה, שצריך שיהיה 'ידו אחת עושה במלאכה', והינינו מלאכת עבודת הקודש תורה, תפלה, מוסר, מצוות, מעש"ט. אבל אז לא מספיק, אלא צריך גם יד אחד לאחוז בשלח לשמור על החומה, וכן בונים את המבצר של האמונה של עם ישראל.

זהו התיקון ליום גבר האויב ותבעק העיר, שבעה לעצמנו חומה ונתרחק מהגויים ונלמד להיות ממה שהתורה נתנה לנו להיות.

ולכן מובן למה צמים שאנו נמצאים עכשיו במצב הזה של ותבעק העיר שכל הזמן יש את המצב שהעיר נבקעת. ולכן גזרו צום על בקיעת העיר שנתקן את מעשיו לחזק את חומת הקדושה עד שבמהרה בימינו יבנה חומת ירושלים, "ולכבוד אהיה בתוכה" בב"א.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לתרומות להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהילות יעקב < קטגורית > "עלון חקרי לב" או להשאיר הודעה ב"קו בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: k6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו של"ט, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

— כל שיעורי רבינו של"ט א"ב ב"קו בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 —



# דעת ואמונה

## מתורתו של

## הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 27

יראת שמים – לירא ביאת עונשו בכל עת

תמוז תשפ"א

כיצד האדם מתנהג, לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו, בין לטוב ובין למוטב. ועוד מקרא אומר: "כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ" (דברי הימים ב טז, ט), רוצה לומר שתדיר עיני ה' משוטטות להביט בכל הארץ, מה עושה כל אדם ואדם בכל רגע.

### 'יראת שמים' לא באה מאליה, צריך לעבוד על זה!

ד. ההתבוננות בזה היא זו שיכולה להביא את האדם לידי יראת שמים אמיתית, הלא כתב החינוך כי מצות היראה היא "שנירא בראת ענישו, ולא יהיה לבבנו בלי מגור אליו כל היום" (מצוה תלב), כלומר שכל היום יהיה ליבנו מלא בפחד ורעדה ממנו ית' ומעונשיו, וכיצד באמת ניתן להגיע לידי כך? רק על ידי שגשג ונתבונן בכך שהקב"ה רואה את כל מעשינו תמיד בכל עת ובכל מקום, וממכון שבתו השגה על כל יושבי הארץ, היוצר יחד ליבם המבין אל כל מעשיהם, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א-ל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא, ה'בו"ע הוא 'קל אמונה' – נאמן לשלם שכר טוב לעושי מצוותיו, ולהעניש עוברי מצוותיו, 'ואין עוול' – שכאשר הוא מעניש הוא מביא את זה על האדם בדקדוק כפי המגיע לו, ולא יותר מכך. ואנו אומרים בברכת ק"ש דשחרית: "ברוך עולם מושבך ומשפטך וצדקתך עד אפסי ארץ", כלומר – מקום מושבו של הקב"ה הוא ברום עולם, אך משפטו, היינו העונשים, וצדקתו, היינו השכר הטוב לעושי רצונו, מגיעים עד אפסי ארץ.

והידיעה הזו לא באה לאדם מאליה, מוכרחים לעבוד על זה, לחזק את היראת שמים שבתוכנו, לחזור שוב ושוב על הדברים הברורים והפשוטים הללו, שעל כל מעשה ומעשה שעושה האדם, עתיד הוא לקבל גמול, או שכר או עונש. ומעיד אני בעצמי, שתחילה היה קשה עלי למצוא הדרך להכניס אל תוך ליבי יראת שמים כנה ואמיתית, עד שמצאתי הדרך – רק על ידי שינון הפסוקים המדברים ביראת שמים שוב ושוב, שעל ידי זה נכנסים הדברים לעצמות וחודרים אל תוך הלב פנימה, וזו הדרך וזו העיר המוטלת על כל איש ישראל, בכדי להגיע ליראה את ה' הגדול.

וההתבוננות בזה צריכה היא להיעשות תדיר בכל יום, כי היצר הרע מצידו מתגבר בכל יום ואינו נח לרגע, ואנו מוכרחים להעמיד כנגדו חומה בצורה של יראת שמים איתנה, להעמיד נגדו פחד אמיתי מפני העונש שיוצא עליו אם נשמע ונציית לו. הגמ' אומרת (קידושין ל, ב) על היצר הרע: שכל משאו ומתנו אינו אלא כך, כלומר שכל עיסוקו הוא רק סביב המטרה הבלעדית שעומדת נגד עיניו – להכשיל את האדם. ובכדי להצליח במלחמה כנגד אויב שכזה, מוכרחים להתבונן ברמת הגנה גבוהה מאוד. וההנהגה היא עיי' שישנן שוב ושוב ויאמר לעצמו: דע לך, **כשחוטאים יש עונש!** הקב"ה לא מוותר על החטאים שעושה האדם. וזה יכול להביא אותו לנצח את היצר.

כתב החובות הלבבות (שער יחוד המעשה פרק ה): "בן אדם, ראוי לך לדעת, כי **השונא הגדול** שיש לך בעולם הוא יצרך הנמסך בכוחות נפשך והמעורב במגזר רוחך, והמשתתף עמך בהנהגת חושיך הגופניים והרוחניים, המושל בסודות נפשך וצפון חובך, בעל עצתך בכל תנועותיך הנראות והנסתרות, שתהינה ברצונך, האורב לעינוי פשיעתך, ואתה ישן לו והוא ער לך, ואתה מתעלם ממנו והוא אינו מתעלם ממך, לבש לך בגדי הידידות ועדה עדי האהבה לך, ונכנס בכלל נאמניך ואנשי עצתך וסגולת אוהבך, רץ אל רצונך בנראה מרמיונותיו וקריצותיו, והוא מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ חיים".

### סוף דבר הכל נשמע – איר לה לאותה בישא

ה. שלמה המלך ע"ה אמר: "סוף דבר – הכל נשמע, את האלוקים ירא, ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם!" ותרגם בתרגום יונתן: "פנתם דאתעבד בעלמא בצנעא, כולא **עתידי לאתפרסמא ולאשתמעא לכל בני אנשא** בגין כן ית מימרא דה' הוי דחיל, וית פקדוהי הוי נטיר", כלומר 'סוף דבר' – לעתיד לבוא, 'הכל נשמע' – כל מעשיך יהיו נשמעים לכל בני האדם. והידיעה הזו צריכה לעורר לחלחל בלבב כל אחד, שיעמיד נגד עיניו את הבושות הנוראות שיהיו לו כאשר יפרסמו את מעשיו הרעים והמקולקלים, ולא יהיה לו להיכן לברוח מהבושות הללו, אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה. כאשר אני מעמיד נגד עיני את מדותיו של מו"ר הגרא"מ שך זצ"ל, ואומר אני לעצמי הלא לעתיד לבוא יפרסמו את כל מעשיי, והוא ישמע מכך, אלו בושות יהיו לי... הידיעה הזו בלבד די בה בכדי למנוע מהאדם לעבור על רצונו ית'.

### הקב"ה אינו ותרך, יש שכר ויש עונש!

א. לפני שנים רבות, הזדמן לי להיות בצרפת לרגל נישואי אחד מתלמידיי. למחרת החתונה, בדרכי לתפילת שחרית פגשתי יהודי יקר בשם רבי מישל סוויסה, בנו של הגאון רבי שמעון סוויסה זצ"ל. רבי שמעון, היה תלמיד קרוב של סבי הגאון רבי רפאל ברוך זיע"א, במשך עשר שנים זכה ללמוד תורה מפה קודשו, ואף לשהות עמו בביתו ולסעוד על שולחנו. סיפר לי רבי מישל בשם אביו, שביום שאמי ע"ה הסתלקה, והיתה אז בת כ"ח שנים בלבד, הלכו כל תלמידי אביה – רבי רפאל ברוך – ללוות אותה, וראו את רבם הנערץ הולך אחר מיטת בתו בצער גדול, ואבלו היה ניכר עליו.

תוך כדי מסע הלוויה, אמר סבי לאחד העומדים לצידו את הפסוק הבא: **"צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי"** (איכה א, יח). התפעלתי כל כך מהסיפור הזה, היכולים אנו לשער את הצער הגדול שיש לאביו בשעה שהולך אחר מיטת ביתו ל"ע, ומה גם שאמי ע"ה היתה עמוד התווך של הבית, היא היתה מתחזקת את כל בית אביה הגדול בכל הנצרך לו [נאמנם אני איני זוכר מאומה מכך, שהרי בפטירתה הייתי כבן ד' שנים בלבד, אך הדברים ידועים במשפחתנו, שהיו הכל מעידים עליה על גודל מסירותה לאביה], וכעת בשעה כל כך כאובה וקשה, כאשר צועד ללוות את ביתו האהובה עליו, מה מוצא לנכון לומר לסובביו: צידוק הדין! להביע כי נפשו יודעת שה' הוא שעשה כן, ובצדק, צדיק הוא ה'. כי פיהו מריתי – הצרה הזו באה עלינו עבור מעשינו, עבור שהמרנו את פיו של הקב"ה.

באמירה זו לימד אותנו רבי ברוך זצ"ל שני חלקים: ראשית, צידוק הדין. להצדיק את הדין שלא לחינם עשה כן ה'. ועוד, להחזיר בנו את הידיעה שאין עונשים לחינם, ואם הקב"ה מביא צרה על האדם יש לכך סיבה – **כי פיהו מריתי**. וכפי שאומר הכתוב: "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, ק-ל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא", אין מעשה אחד שעושה הקב"ה שאינו בא בדין על האדם עבור מעשיו. הן הטובות, שהן באות על האדם עבור מעשיו הטובים, והן להיפך – הצרות והיסורים, שהם באים עבור המעשים הרעים.

יש בתורה כמה וכמה סוגי עונשין על עבירות, יש עבירות שענישן מיתת בית דין, יש מלקות, ויש עבירות שעונשן הוא כרת. ואנו רואים כי קיים אצל האנשים מעין זלוזל בעונש נורא זה, ולא מחמת שאינם מוחדים מהכרת, אלא שאינם מאמינים שאכן עניש אותם ה' בעונש הזה. ודבר זה מוכרחים אנו לדעת ולהשיב אל הלב, שהקב"ה **מעניש** את הרשעים ומשלם שכר טוב לצדיקים, אין משוא פנים לפניו, "הק-ל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד".

ב. וזו כוונת הפסוק "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד", "שמע ישראל" – תשמע, תבין ותקבל, והשבות אל לבבך, 'ה' אלוהינו' – יש הקב"ה בעולם, הוא מהווה את כל העולם כולו, והוא אלוהינו, שמיטיב עמנו מחד, ומעניש אותנו מאידך, זו היא כוונת המילה "אלוהינו", מביא טוב לטובים ורע לרעים. והיסוד הזה הוא מייסוד היסודות של היהדות, להאמין באמונה שלימה בשכר ועונש. וידוע כי רבינו החפץ חיים זיע"א בסוף ימיו היה מרבה לדבר ולחזק את ההכרה בשכר ועונש, להבין שהקב"ה לא עושה מאומה לחינם, הכל בא לאדם עם חשבון מדוקדק. וזה מה שאמרו חז"ל "אין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן הכריזו עליו מלמעלה", היינו שאף מאורע קטן כזה, הכל מדוקדק בתכלית, ומדוע הכריזו עליו שיארע לו כך – עבור מעשיו, לא לחינם הוכרו עליו לסבול את הייסורים הללו.

### לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו

ג. יראת שמים אמיתית, פירושה הוא לפחד מהקב"ה, ולירא מביאת עונשו. התורה הקדושה מלמדת אותנו "כי ה' אלוהיך ק-ל קנא הוא אש אוכלת", הקב"ה אינו מוותר לאדם על מעשיו, כל האומר הקב"ה וותרן יוותרו חיו (ב"ק נ, א), ועל כל מעשה עתיד האדם לבוא בדין לפניו ית', ולקבל גמול מעשיו.

שני פסוקים מלמדים אותנו את היסוד הזה, ועלינו להשיב אותם אל הלב עמוק עמוק, שייחקקו בעצמותינו: "גדול העצה רב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו" (ירמיהו לב, יט), הקב"ה שהוא רב העלילה, עיניו פקוחות כל העת על דרכי בני האדם, והוא רואה

## חיוב השמיטה בימיו

[מאמר שפורסם בעיתון המודיע בשנת תשל"ט, והיה תחת מראה עיניו של מרנא הסטיפלער זצ"ל שנהנה מאוד]

שמירת השביעית יצרה מתמיד בעיות קשות, והבעיה הקשה ביותר היא לבעלי הקרקעות החקלאיים שעליהם להוביר שדותיהם ולא לזרועם, וכן להפקיר פירות האילן שבכרמיהם ובפרדסיהם, ועי"ז ניטל מהם מקור פרנסתם ונאלצים הם בלית ברירה לחפש להם מקור פרנסה אחר בשביעית. ודאי שקשה מאוד לוותר על ההכנסה הגדולה שרגילים בה בכל שנה, ועל זה אמרו חז"ל **גבורי כח עושי דברו אלו שומרי שביעית**, בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד לשבת אחת לחודש אחד שמא לשאר ימות השנה, ודין חמי חקליה ביי כרמיה ביירה ויהיב ארנונה ושתיק, כלום יש לך גבור מזה (ויק"ר פ"א).

גם לכל תושבי ארץ ישראל שאינם חקלאים נוצרת בעיה בשמירת השמיטה, במחסור בירקות בשנה השביעית, ובתבואה בשנה השמינית (דשביעית בלאו הכי צורכים מהיבול של שישית). ואף שבפירות האילן יהיה יותר שפע משאר שנים, דהרי אסור להוציא פירות שביעית לחו"ל (ויש להעיר מזה לאותם העורכים טיולים לאילת ולסיני ולכל האזורים שלא כבשו עולי מצרים שלא יקחו אתם פירות וירקות הקדושים בקדושת שביעית לטיול, וכן הנוסעים לחו"ל לא יקחו אתם אוכל הקדוש בקדושת שביעית), וא"כ על פי דין תורה אסור לעשות יצוא מפירות שביעית, וממילא יהיה שפע של פירות בארץ, אבל בירקות טריים יוצר מחסור אם שומרים שביעית. ואולם ע"י ארגון טוב אפשר להתגבר הרבה על הבעיה הזו, וכמו שביארתי בארוכה בהקדמה לספר 'עוטה אור' שביעית בזמן הזה. ועיקר הבעיה היא איפוא לחקלאים ובעלי השדות.

והנה ידוע שהיו מקומות בחו"ל שלא נהגו שמיטת כספים ולא כתבו פרוזבול, ובכדי ליישב מנהגם ניסו כמה ראשונים לרדף בסברא, דאין שביעית נוהגת לאחר החורבן, דכיון דקי"ל כרבי שמקיש שביעית ליובל, ובזמן שאין יובל נוהג מן התורה גם שביעית אינה נוהגת מן התורה (גיטין לו), אפשר דגם מדרבנן כך הוא דכשאין יובל נוהג כלל אפילו מדרבנן כגון לאחר החורבן גם שביעית לא נהגה כלל אפי' מדרבנן, וכסברא זו צידד הראב"ד בהשגותיו על הרי"ף בגיטין לו, וכן הר"ז"ה כמובא בספר התרומות. אך הראשונים דחו דבריהם, וכתבו דמדרבנן לא תליא שביעית ביובל ואף דיובל לא נהג שביעית נוהגת (רמב"ן בספר הזכות גיטין לו, ורשב"א שם וכו').

ויש כאלה שאמרו מאחר שאף אי שביעית נוהגת בזמן הזה, מכל מקום אינה אלא מדרבנן, לכן אף דרוב רובם של הראשונים סוברים דשביעית נוהגת בזמן הזה, מכל מקום כדאיים הם הראב"ד והר"ז"ה לסמוך עליהם בשעת הדחק וכדאמרין בנדה (ז, ב) כהאי גוונא. וראשית נאמר, מאחר וגם בזמן מרן הבית יוסף ע"ה היה שעת הדחק לחקלאים לשמור שביעית, אף שלא היו אז הרבה חקלאים מכל מקום כמה שהיו, אפילו היו רק מאה או חמישים חקלאים, מכל מקום בשבילם היה שעת הדחק והפסד מרובה לומר להם להוביר שדותיהם ולהפקיר כרמיהם, ובכל זאת פסק להם מרן לשמור שביעית ופירותיהם הפקר (יורה דעה סי' שלא, יט) ולא סמך על דעת הראב"ד והר"ז"ה (ועי' בטור חו"מ סי' סז שהביא הבית יוסף שם דבריהם ז"ל, וכתב שהרשב"א דחה דבריהם ואין כאן שום ספק ובית מיוחד כלל, ע"ש), וא"כ האומר דיש לסמוך על הראב"ד והר"ז"ה בשעת הדחק הנה הוא חולק על מרן ע"ה, דהרי גם בזמנו היה שעת הדחק ולא סמך כלל על הראב"ד והר"ז"ה.

וטעם הדבר מדוע באמת מרן ע"ה לא סמך על דעת הראב"ד והר"ז"ה אף שהיו שעת הדחק, משום דמלבד הראיות העצומות מן הש"ס שהביא הרמב"ן בספר הזכות במסכת גיטין נגד שיטת הראב"ד, הוסיף הרמב"ן דישנה ראייה מכרעת שאין עליו תשובה, וז"ל שם: וראיה מכרעת, ששנת השמיטה ידועה ומפורסמת אצל אנשי ארץ ישראל ומנהג אבותיהם בידיהם לנהוג בה קדושת שביעית (וכ"כ כל הגאונים), ע"כ.

וביאר דבריו, דהא מעולם לא עלה על דעת הראב"ד והר"ז"ה לחלוק על התנאים שהיו אחרי החורבן והאמוראים ורבנן סבוראי והגאונים, אלא דדנו בסברא (כדי ליישב המנהג מה שבחו"ל לא נהגו שמיטת כספים, ע"ש בספר התרומות), ששביעית לא נהגה לאחר החורבן, וגם האמוראים וגם רבנן סבוראי לא נהגו שביעית. ונמצא שאין לנו כאן רק הבעת דעה בהלכה, כי אם גם שאלה היסטורית, האם באמת לא נהגו שביעית לאחר החורבן וכסברת הראב"ד והר"ז"ה שכשיובל לא נהג מדרבנן גם שביעית אינה נוהגת כלל, או דבאמת נהגו שביעית לאחר החורבן דמדרבנן שביעית נוהגת אף דיובל אינו נוהג כלל. לכן כשבא הרמב"ן ומעיד שנהגו שביעית מדורי דורות לאחר החורבן והשביעית מפורסמת וידועה אצל אנשי ארץ ישראל, ומסורת בידיהם לנהוג בה קדושת שביעית בכל חומר הדין ולא רק ממידת חסידות (ועי' רמב"ם פ"י מהלכות שמיטה ויובל ה"ו, שהעיד גם כן ששנת השמיטה מפורסמת אצל אנשי ארץ ישראל, ויובא לקמן בעז"ה), הרי זו ראייה מכרעת מן ההיסטוריה דלא כהראב"ד והר"ז"ה, ולכן מסיים הרמב"ן דאין כאן בית מיוחד וספק כלל, משום דברור הדבר שאילו הראב"ד והר"ז"ה היו מודעים לעובדה האמיתית הזאת שנהגו מדורי דורות שביעית בארץ ישראל, ודלא כסברתם, ודאי היו חוזרים בהם, דאין בכוחם לחלוק על רבנן סבוראי ועל האמוראים.

ומשל למה הדבר דומה, לעדים שהעידו שראובן הרג את שמעון, דאף דננים על פיהם מכל מקום אילו בא שמעון ברגליו הוכחשו העדים ונסתרו דבריהם, וה"נ מתברר מההיסטוריה דלא כדברי הראב"ד והר"ז"ה.

לכן גם מה שהביאו מספר ראשונים הסוברים כהראב"ד שאין שביעית נוהגת בזמן הזה, בה"ג והעיטור וכו', מלבד מה שפקקנו באמיתות דברי הרשב"ש בזה, דלפנינו בבה"ג עצמו מבוואר דס"ל דשביעית נוהגת בזמן הזה, וכן בעיטור מבוואר להיפך. ועי' מה שכתבנו בספר 'עוטה אור' – שביעית בזמן הזה, סימן ד אות ב, אין זה משנה כלום דאפילו יהיו מאה ראשונים שיאמרו כסברת הראב"ד והר"ז"ה, מכל מקום כבר נסתרו דבריהם מכח המנהג והמסורת שאמנם כן נהגו שביעית לאחר החורבן. ואילו היו בארץ והיו רואים המנהג מדורי דורות לא כדבריהם, היו ודאי חוזרים בהם, ולכן אין כאן שום ספק ושום חשש לומר ששביעית לא נהגה לאחר החורבן.

וממילא אי אפשר להתיר שביעית בזמן הזה אפילו בשעת דחק גדול, דאין מתירים איסור דרבנן אפילו במקום הפסד גדול מאוד, וכמו שאסור לומר לגוי לכבות הדליקה בשבת, אפילו אם מפסיד את כל ממונו.

וכענין הזה ממש מובא ברמב"ם (פ"י מהלכות שמיטה ויובל הלכה ג-ו), דהרמב"ם סבר לומר ונראה לו, דגם לאחר החורבן מניין יובלות לקדש שמיטין, דהיינו ששנת חמישים אינה מן המניין. ולפי דבריו שנת ד' אלפים תתקל"ו היא שנת שמיטה. אבל אחרי זה הביא שהגאונים חולקים על זה, וסוברים שלאחר החורבן שנת יובל עולה מן המניין, ולדבריהם השנה ה"ל אינה שמיטה אלא מוצאי שביעית. ובסוף כותב הרמב"ם, ששנת השמיטה ידועה היא ומפורסמת אצל הגאונים ואנשי ארץ ישראל שלא כדבריו, וכתב דעל זה אנו סומכים וכפי החשבון הזה (של הגאונים) אנו מורים לענין מעשרות ושביעית והשמטת כספים, שהקבלה (היינו דברי הגאונים שדבריהם קבלה איש מפי איש) והמעשה (היינו המנהג שנהגו בארץ ישראל) עמודים גדולים בהוראה ובהם ראוי להיתלות.

הרי שהרמב"ם ביטל את דעתו מפני קבלת הגאונים והמנהג שנהגו (ומכלל דברי הרמב"ם שמעינן נמי שנהגו שביעית כדברי הרמב"ן מדורי דורות בארץ ישראל), וא"כ גם לגבי השאלה האם נהגה שביעית או לא, שהגאונים כתבו ששביעית נוהגת כמו שהביא הרמב"ן בספר הזכות, וכן המנהג פשוט בארץ ישראל מדורי דורות לנהוג שביעית, לכן אין ספק כלל ששביעית נוהגת בוודאות גמורה.

**הגיליון נודב לע"נ הגאון רבי יונה אליהו בן רבי ישראל זלושינסקי זצ"ל**  
**נדבת בנו, ידידנו הרה"ג ר' מאיר שליט"א**

הוצאות הגיליון מרובות  
לתרומות והנצחות נא ליצור  
קשר בטל' 054-8520936

**ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת "קול יהודי מרוקן" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם**

לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: [m0548468875@gmail.com](mailto:m0548468875@gmail.com)

גיליון 13 פרשת פנחס תשפ"א

# מעריב החיזוק

הרב שמעון פרג שליט"א – ישיבת מיר

## חיזוק בענין קדושה וטהרה בפרט בתקופה

ז

אנו נכנסים לימי בין המצרים ויעוין בזהוה בפרשת פנחס בשם רבי ייסא דהקשה על מה דכתוב בתהילים (קל"ז) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון למה לא כתוב את ירושלים כמה דכתיב בפסוק ה' אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני מאי בזכרנו את ציון. ותירץ רב ייסא ע"פ משל לאחד שהיה לו ארמון מפואר באו לסטים ושרפו אותו על מי הצער על בעל ההיכל אף כאן השכינה בגלות על מי הצער רק על הצדיק ומש"ה כתיב ציון דציון הוא בחינת יסוד שהיה מתיחד עם השכינה כי הצער שלו. וביאור הדבר נראה דע"י בנין ביהמ"ק וירושלים שיבנה במהרה בימינו, אז הקב"ה היה מתיחד עם ציון דהיינו בחינת יסוד וע"י החורבן אז היה כמו גירושין בין השכינה ליסוד ולכן דוד המלך פותח בעל נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון דהיינו שהשכינה היתה שורה בביהמ"ק ועתה שנפרדה השכינה מביהמ"ק דהיינו שכינתא בגלותא זה הצער הגדול של החורבן. ובהמשך דבריו מחזק מאוד ענין של קדושה בהמשך דבריו של רבי יוסא דכל מאן דשומר את עצמו ע"י עמידה בנסינות ואכמ"ל זוכה דהקב"ה מוקיר אותו ומכבד אותו כמו דכתוב ביוסף וירכב אותו במרכבת המשנה ונתן אותו על ארץ מצרים וכן כשעברו את הים ארונו של יוסף נכנס תחילה לים ואז הים ראה וינס. ובמאמר המוסגר כבר כתבנו במאמרים הקודמים דלדאבוננו בדור יתום שלנו רואים הרבה מעוכבי שידוך והרבה בעיות של פרנסה והמספרים גדולים מאוד רח"ל. ובודאי שאם חז"ל אומרים שע"י ארונו של יוסף שנכנס לים אז נהיה קריעת ים סוף וידוע דקשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף ופרנסתו של אדם כקריעת

ים סוף וע"י דנתחזק בענינים של הרחק מן הכיעור וכו' בודאי שנוכל לבטל את גזירת השידוכים בארץ ובעולם. ובודאי דעיקר החיזוק הוא ע"י עסק התורה כמו שמבואר בחז"ל בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין ועיקר הראיה לזה הוא מהגמ' דג' נכנסים לדין עשיר ועני ורשע רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים והלל מחייב את העניים וכבר ביארנו במאמרים הקודמים את מה שכתב בספר דברות צבי על מס' יומא דהלל זה ג' אותיות זה מכוון כנגד ג' דברים שיש בתורה: א. עיון התורה, ב. לימוד ההלכה, ג. סודות התורה, ובדרך מליצה שמעתי לומר מאחד המגידים דכל החיזוק של הלל היה בג' ימי ריפיון: א. זה היה ביום שישי ושבת, ב. היה שם שלג ולדאבוננו זה גם יום של רפיון, ג. הרי ידוע דבאותו יום לא נשתכר הלל ועלה על הגג כדי לשמוע ד"ת משמעיה ואבטליון א"כ זה היום ביום צום ויום צום הוא גם יום של רפיון מחמת חולשת הדורות ובודאי שמי שמתחזק בימי הריפיון בשקיעות בלימוד בודאי זוכה לס"ד גדולה. ושמעתי מאאמו"ר שליט"א דהוא זוכר את מרן הגאון ר' ישראל יעקב פישר זצ"ל דבי"ז בתמוז היה גומר את תפילת הנץ ולמד עד השעה שבע בערב ברציפות אחת, ורואים בזה שגם בדור שלנו יש כח ללמוד גם ביום צום אבל בודאי שכל אחד צריך לראות את כוחו כי בודאי שעיקר לימוד התורה צריך להיות מתוך שמחה וישוב הדעת וכל מה שכתבנו זה רק לקבל מושגים מגדולי הדור ואכמ"ל. ועכ"פ מבואר שם דיוסף מחייב את הרשעים וידוע מה דהקשו העולם: א. הרי יוסף היה צדיק ומה שיך לומר דיוסף מחייב את הרשעים, ב. מנלן דמה דעמד בניסיון הוא מחמת עסק התורה. דאצל הלל ואצל רבי אלעזר בן חרסום רואים שעיקר החיזוק הוא מחמת לימוד



התורה כמבואר שם בסוגיה אבל יוסף לא כתוב שהוא עסק בתורה ומזה רואים דלא שייך לעמוד בניסיון רק ע"י עסק התורה ובודאי שגם לעסוק בתורה בעינן הרבה תפילה וס"ד אבל בלי עסק התורה לא שייך לעמוד בניסיון וכבר הבאנו במאמרים הקודמים מה דכתוב בספר קובץ הערות בדוגמאות לביאורי אגדות סימן ו' שאמר הגאון הק' ר' אלחנן וסרמן הי"ד ח"ל שמעתי מפה קדוש רבינו בעל החפץ חיים בזה הלשון בתרגום ללשון הקודש ליצה"ר אין התנגדות שיהודי יצום ויבכה ויתפלל כל היום העיקר שלא ילמד עכ"ל וכן מבואר בכתר ראש אות קל"ג הועתק בהוספות לספר נפש החיים עמ' תל"ח ח"ל מ"מ מי שעוסק בתורה אין לו לדאוג כלל ומזה רואים דעיקר העסק צריך להיות בתורה וכן בזוהר בכל הפרשיות שהוא מדבר בדברים הצריכים חיזוק הוא פותח בגודל מעלת עסק התורה וגם בזמן הגלות מחזק מאוד על הפסוק היושבת בגנים.

### **חיזוק בגודל עסק התורה**

ולסיום המאמר אכתוב מה דנתחדש לי בשנה זו דהרי בפרשת פנחס כתוב דמחמת קנאותו של פנחס זה דהנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריו ובמדרש מבואר שבדין קא זכי לכהונה וראיתי בספר שפת אמת ובעוד ספרים דאע"ג דכוחו של אהרן הוא מכח מדת הרחמים כמו שביארנו בפרשת קרח בשם הזוהר הובא בכל הספרים דעיקר מטרת קרח הוא להכניס את אהרן לקו השמאל דהיינו גבורה וידוע שאהרן הכהן עיקר כוחו הוא במידת הרחמים ולכן עבודת בית המקדש הוא ביום זה מרומז בפסוק בוקר ויודע ה' את אשר לו כמו שמבואר דזה קשור למידת הרחמים ובפרט ביוה"כ דהוא יום של רחמים בפרט למ"ד עיצומו של יום מכפר. אבל פנחס זכה לכהונה אפילו מצד הדין עיי"ש וחשבתי לומר ע"פ דמצאתי גם בחי' הגרע"א על התורה וגם בחי' הגר"א בפרשת בלק דידוע דבשמות של הקב"ה יש שם של י-ה-ו-ה ושם אלוקים ושם הויה שייך למידת הרחמים ושם אלוקים שייך למידת הדין. אמנם בשם המקוצר של אלוקים דהיינו קל זה מידת הרחמים ובשם הויה אז השם המקוצר של י-ה זה מידת הדין והראיה דבי"ג מידות של רחמים אז אחד מי"ג מידות זה קל וכתבו הגר"א

והגרע"א דבלעם דבא לקללה רצה להשתמש בשם אלוקים דהיינו מידת הדין ובשם י-ה דהיינו מידת הדין וע"ז כתוב מה אקוב לא קבה קל ומה אזעום לא זעם ה' דהיינו דהקב"ה מנע מבלעם להשתמש עם שמות הקדושים לש י-ה ואלוקים דהן שניהם מידת הדין. ולפי"ז מבואר היטב דהרי ידוע דעיקר קנאותו של פנחס הוא לבטל את עצת בלעם כמבואר בגמ' בסנהדרין בפרק חלק וישב ישראל בשיטים וכדי לבטל את עצת בלעם מש"ה היה צריך פנחס לזכות בדין בכהונה דזה המבטל את עצת בלעם דעיקרו היה להשתמש בשמות של דין. וידוע דהמנחת חינוך כבר דן אם י-ה ושם א-ל הוא שם בפ"ע או דהוא קיצור של שם הויה ואלוקים ובפשטות נראה להביא ראיה לזה מיהושע דקיבל את שם י-ה, י-ה יושיעך מעצת מרגלים וכן בפרשת עמלק כי יד על כס י-ה מלחמה בעמלק דהיינו שם י-ה ובפשטות רואים דזה שם בפ"ע ויעוין בספר חבצלת השרון דהאריך בזה טובא.

ויעוין בחי' הגרע"א הובא בספר תורת משה דידוע שבשנה איכא שנ"ד ימים וקל"ב ימים אין אומרים תחנון דהיינו ימי רחמים ורצון וכב"ב ימים שאומרים בהם תחנון דהיינו ימי דין, ובלעם רצה להשתמש בקל"ב ימים שאין אומרים בהם תחנון ולהפוך אותם לימי דין. חמש"כ 'לקב אויבי לקחתיך' דהיינו קל"ב ימים 'והנה ברכת ברך' דגם ימים שאומרים בהם תחנון דהיינו ימי דין הפך הקב"ה לבלעם לימי רחמים. ובזה מבואר היטב דברי הנביא במיכה סי' ה' דחיבר את הניסים של יציאת מצרים ביחד עם מה דיעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם. ומבואר היטב דברי הגמ' בברכות דף י"ב אמר רב אבהו בן זוטרתא וכו' בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע והטעם מבוא' בגמ' במסקנא משום שנאמר כרע שכב כארי דדמי לבשכבך ובקומך שהקב"ה שומרנו בשכבנו ובקומנו לשכב שלמים ושקטים כארי וכלביא.

### **יבואר דברי המשך חכמה בגודל הנס של**

#### **ויפתח ה' את פי האתון**

יעוין במשך חכמה בפרשת בלק דכתב דהקדמונים נתפלאו על נס פתיחת פי האתון וכתב במשך חכמה דכל המטרה דהקב"ה רצה שבלעם לא יקלל את בני"ה הוא מחמת כי רצה



חחרים בתשובה ומחפשים עצות ותחבולות לזה.

### **חיזוק בענין התקרבות לד' יתברך**

למערכת 'מעייני החיזוק הגיע סיפור נורא של חיזוק שהיה בן שמרד באביו והיה צער גדול לאביו ע"ז והיה מתפלל ע"ז ולא הצליח לקרב את בנו יום אחד נאבד לאביו כרטיס האשראי שהיה זכות לבנו להשתמש בזה והיה צער גדול לאביו ע"ז והזמין כרטיס חדש עם מספר חדש ובנו לא ידע את מספרו וכשבנו קנה ולא היה בידו את מספר האשראי החדש התקשר אל אביו ונהיה שלום ביניהם וכמה אביו צפה לשמוע את קול בנו והבין אביו שכל אבדון כרטיס האשראי הוא כדי לקרב את בנו אליו וכן יוצא מזה מוסר השכל שהרבה בנ"א שוכחים את עיקר מטרתם בעוה"ז להתפלל לקב"ה וללמוד תורה ולעשות מצוות ולפעמים הקב"ה לוקח את ממונם ועי"ז מתחילים לדבר עם הקב"ה ולהתחנן על נפשם וכמו שאבא מצפה שבנו ידבר עמו כך הקב"ה מצפה מאתנו ומתחנן אלינו שנתפלל אל ה' ואז בודאי יתקיים הפסוק אם בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם וכן יש כאן חיזוק לימי בין המצרים שידוע מה שכתוב בזוהר בפרשת פנחס על כל הענין של שכינתא בגלותא וכמה הקב"ה מתחנן אלינו שנחזור אליו כמו שכתוב שובו אלי ואשובה אליכם ובודאי שהקב"ה מבקש מאתנו לצום ולהצטער על חורבן ביהמ"ק אין זה מחמת עונש שמעניש אותנו אלא כדי לקרב אותנו וע"י הצומות מתעוררים לתשובה כמו שמבואר ותשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה וכמה אנו צריכים להתחזק בימים האלה להחזיר את השכינה כמו שאנו אומרים ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים. ונזכה השנה בעז"ה לגאולה האמיתית ולאוקמי שכינתא מגלותא בס"ד.

השם להטיל אימתן של ישראל על אומות העולם אשר לא יבאו ויעוררו קרב בבנ"י לכן בבלעם שהוא היה נכבד בכל הגוים ומלכותם והיו שואלים פיו ואחרי עצתו לא שינו אם איש כמוהו יחזה נשגבה ממעלות בני ישראל ואם לא היה את הנס של פי האתון אז היו אומרים אומות העולם שהטעם שבלעם לא קלל את בני ישראל כי שחדו מכספם הון רב לבלעם לכן הראה הקב"ה פליאה עצומה ענין האתון לפני כל שרי בלק רבים ונכבדים מאד ענין יוצא מגבול הטבעי להראות כי השם או מלאך השם מדבר מתוך פיו ויבא מזה התועלות הנרצות ומזה יוצא מוסר השכל גם בדורנו דידוע כמה עסקנים שנלחמים בטכנולוגיה ובעיני ראיתי מחאה שקטה בתוך שכונה חרדית נגד חנות סוללרי שמוכרים שם לדאבון לב מכשירים לא כשרים ומפילים בחורי ישראל לתהום רח"ל ועיקר טענת בעל החנות שמטרת המוחים הוא בעבור בצע כסף וכמעט בכל דבר שאתה מוחה על עיקרי הדת התשובה היא שכל המטרה זה כסף ואם היו רואים איזשהו בע"ח שפותח את פיו ומוחה היו כולם פוחדים להכשיל רבבות מישראל במכירת ה'סמארטפונים' וכו'. ולאחרונה רואים הרבה סימנים מהקב"ה שלא היו מעולם כמו אסון מירון וקרלין ומיאמי, אבל צריכים להבין שיכול להיות כמו בתקופת בלעם שהקב"ה יפתח את פי האתון ואז כולם ידעו את העון החמור של מחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, ופשוט דהקב"ה לא משתמש עם העצה הנ"ל כדי שלא לבטל את הבחירה. ושמעתי מהרבה שעוסקים בעניני קירוב שמחפשים עצות יום ולילה איך להביא את הציבור להתחזק בתשובה ובודאי שאם היה להם איזשהו בע"ח כמו חתול שהיה ד' מדבר מפיו כבר לא היה בחירה בעולם וכולם היו

לזכות ידידי  
איתמר בן חנה  
רחל שמרבה  
תורה בישראל

לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה  
הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו  
משה בן שרה ומשפ'

לזכות הרב החסיד  
ר' יום טוב בן רחל

**לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן להצלחה בכל העניינים  
ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל**



0722-722901

טהרות בעיון אליבא דהלכתא  
תורת הטהרה

# וקדש

נידורים בהלכות הישראלים



073-3835634

גיליון 7  
תמוז תשפ"א

"...קדוש יהיה לך" (ויקרא כא, ח)

השפופרת. על הקו היה אביו של נתי כהן, חברו לכיתה של יוסי. "שלוש עליכם ר' יצחק, רציתי לשאול אם יש לכם מושג בקשר לטיול של ילדינו האם זה כשר גם לכהנים?" "בדיוק עכשיו שוחחתי עם אחד המארגנים של הטיול, נראה לי שפשוט אין עם מי לדבר, יש ישראלים שלא מבינים מה הנושא, זה נשמע להם איזו חומרא שלא צריכים להחמיר לילדים". "תראה, ר' יצחק, בדיוק היום ראיתי בכולל איזו מודעה על קו טלפון חדש על מידע לכהנים ויש שם גם שלוחה לענייני טיולים, אולי ננסה לשמוע מהם אם יש איזו שהיא דרך מותרת לעבור בטבריה, תרשום את המספר 083132020 שלוחה 9". ר' יצחק לא בזבז זמן. מעברו השני של הקו ענה אחד הרבנים שהיה ניכר שהוא בקי היטב בכבישי טבריה. הוא הדריך אותו בדיוק איפה מותר ליכנס לטבריה, ואין ניתן לעקוף ולהגיע לקבר הרמב"ם, "אבל בקבר הרמב"ם" - הדגיש הרב - "אסור לכהנים לעמוד על המדרכה, רק הכביש עצמו הוכשר לכהנים, והמדרכה עדיין לא תוקנה, עדיף שבכלל לא יצאו מהאוטובוס". "תחזקנה ידיכם", השיב ר' יצחק, "מי יודע כמה כהנים יוכלו להינצל מאיסור בזכותכם".

הערות יתקבלו בברכה  
בדוא"ל [e036166932@gmail.com](mailto:e036166932@gmail.com)  
או בטל: 052-7655009

אם תביא לי מפה או הדרכה מפורטת איפה מותר ואיפה אסור לנסוע אני מתחייב לתכנן את המסלול לשביעות רצונך". ר' יצחק חש איך הכעס גואה בו והעדיף לסיים את השיחה, אך באזני רעייתו נתן דרור לרגשותיו. מה הם חושבים לעצמם, איך בדיוק הם יגיעו לכינרת בלי לדעת באילו כבישים בדיוק הם נוסעים? ומהכינרת לקבר הרמב"ם הם לא יעברו דרך טבריה? ומה זה להקל לילדים מתחת לגיל בר מצווה, יש איסור דאורייתא לטמאות כהן ואפילו קטן, ואנו מצווים להזהיר גדולים על הקטנים, איזה

ניתן להשיג שוב את חוברת המדריך לכהנים הכוללת מידע לכהנים במגוון תחומים שיש בהם חשש טומאת כהנים. פרטים בקו המידע החדש 08-3132020 שלוחה 9.

חוסר התחשבות זה בכהנים, הרי בכיתה של יוסי לבד יש ארבעה כהנים מתוך שלושים וחמישה ילדים, ובשאר הכיתות גם כן המצב דומה פחות או יותר, והרי אילו היו ילדים שיש להם בעיה רפואית מסוימת המונעת מהם מלהשתתף בחלק מהמסלולים לא היו מתחשבים בהם? וכי הכהנים בני אהרן צריך להתחשב בהם פחות מאשר נכים ח"ו? צלצול הטלפון קטע את שטף דיבורו. "אבא, רוצים אותך בטלפון", הגישה לו בתו את

יוסי חזר הביתה מאושר. "יש לנו טיול!" הכריז בקול רם.

"איזה יופי, לאן הטיול?" התעניינו כולם. "לאזור הצפון, וגם שיט בכנרת. וואו, כבר שנים לא הייתי בכינרת", התרגש יוסי. אך האב, ר' יצחק, הגיב בספקנות. "אני לא בטוח שתוכל להשתתף בטיול, נצטרך לבדוק את זה". "מדוע?" התאכזב יוסי. "אתה יודע שאנחנו כהנים, בני בניו של אהרן הכהן, ואנחנו מצווים לשמור על קדושתנו ולא להיטמאות למת. אזור טבריה הוא מאוד בעייתי, צריך לבדוק היטב את מסלול הנסיעה כדי שלא לעבור מעל קברים. אי"ה אדבר עם המארגנים ואברר את המסלול המדויק".

ר' יצחק לא השתהה, הוא חייג למנהל הת"ת, וזה הפנה אותו אל האחראי על מסלול הנסיעה.

האחראי היה נשמע קצת מופתע. "קודם כל, אנחנו לא נכנסים ממש לטבריה רק לכינרת. מקסימום אולי ניסע לקבר הרמב"ם לתפילת מנחה, ואז הכהנים יעמדו בחוף על המדרכה. וחוף מזה, מי אמר שזה באמת בעיה? אולי זה סתם חומרא של כמה קיצונים, ובכלל, זה הרי ילדים מתחת לגיל בר מצווה אז מה אתה עושה מזה עסק?". "בכל מקרה" - סיכם האחראי את השיחה - "אני לא חושב שזה מוצדק לשנות את כל מסלול הטיול בשביל כמה ילדים כהנים שיש להורים שלהם בעיה עם המסלול, אבל

טהרות בעיון אליבא דהלכתא  
תורת הטהרה

מערכת וקדש שעי" מפעל "תורת הטהרה"  
טהרות בעיון אליבא דהלכתא  
דוא"ל: [T402422@gmail.com](mailto:T402422@gmail.com)  
פקס: 1533-5709254

לתרומות: ב"קהילות" או ב"נידורים פלוס"  
בשם "תורת הטהרה"

## התאחדות הכהנים

ארגון ארצי לשמירת הטהרה לכהנים

קו המידע החדש: 08-313-2020

פקס: 1533-570-9254

דוא"ל: [A0722722901@gmail.com](mailto:A0722722901@gmail.com)

כל סיוע יתקבל בברכה ויסייע  
להרבות טהרה ולמנוע מכשול

## בית ההוראה "טהרת הכהנים"

בראשות הרה"ג

רבי דוד הכהן מונק שליט"א

טל' בית ההוראה: 02-5862153

קו מידע: 073-3835634



# מישפטי התורה

## הליכות חיים

בס"ד

### חיובי הבעל על חפצים ששאלה או לוותה אשתו

#### שאלה

אשה נשואה שאלה משכנתה המתגוררת בבניין הסמוך מיקסר גדול להכנת עוגות שמרים, והניחה את המיקסר בכניסה לבניין והלכה למכולת לקנות את המצרכים להכנת העוגה. אולם כשחזרה מקנייתה, לא מצאה את המיקסר, והתברר כי אחד הישמעאלים המועסק בקרבת מקום גנב אותו.

לשואלת אין כסף משלה לשלם את הנזק. האם מחויב בעלה, שלא ידע מההשאלה, לשלם את הנזק?

#### תשובה

א. רבותינו הראשונים והפוסקים הכריעו שבזמן הזה נחשבות הנשים בגדר - נושאות ונותנות בתוך ביתן ומחוצה לו, מאחר והן קונות ומתעסקות עם אנשי המסחר עבור קניית צרכי המשפחה ושאר הטיפול הנצרך לבית. ובפרט בדורות האחרונים, שנשים רבות מביאות חלק ניכר מפרנסת המשפחה. לפיכך נחשבות הנשים כשלוחות של הבעל במעשיהן. ולכן ישנה תקנת השוק שמחייבת את הבעל לשלם את כל מה שנתחייבו בו נשותיהן מחמת זה. והנה חיוב זה קיים גם אם האשה לוותה, שכרה או שאלה כסף או חפצים לצורך זה כפי המקובל אצל רוב בני האדם.

אולם אם גנבה או הזיקה לממון הזולת - ביחס לכך וודאי שאינן נחשבות לשלוחות של בעליהן. ואפילו אם עשו זאת בשגגה, מעיקר הדין פטור הבעל מלשלם את היזקן. אמנם ראוי שגם במקרים אלו ישלם הבעל את הנזק לפנים משורת הדין, למרות שהוא פטור מכך.

ב. לאור האמור, בנידון השאלה, חייב הבעל לשלם עבור המיקסר ששאלה אשתו, כי זוהי הדרך הנהוגה בין הנשים ששואלות זו מזו חפצים לצורכי המשפחה, ואע"פ שהמיקסר נגנב בגלל שפשעה בשמירתו.

כמו כן, אם לוותה האשה כסף לצורך כלכלת הבית שמתנהל באופן סביר, כמו לצורך מזון או ביגוד וכדו', בין אם ההלוואה היא עבורה או עבור בעלה או עבור ילדיהם, וכן אם שכרה או לוותה בגדים ותכשיטים להתנאות עימם בחתונה משפחתית בסכומים סבירים לפי מעמדם וכו' - נחשבת האשה כשליחו של בעלה, גם אם לא ידע מכך, והוא מחויב לשלם את החובות אם נוצרו מחמת זה.

## מקורות

במשנה ובגמ' בב"ק (פז.) נאמר שאשה נשואה שחייבת כסף מסיבות שונות שאינן קשורות בבעלה, ואין לה כסף ששייך לה, פטור בעלה מלשלם את חובה. ולכן רק כאשר תתגרש או תתאלמן ויהיה לה כסף ששייך לה - יוכל התובע לגבות ממנה את חובו. וכך פסק הרמ"א בחו"מ (ס"ז צו, ו).

### הגדרת רבותינו הראשונים את מעמד הנשים בזמן הזה

אמנם הרמ"א שם הביא דעה נוספת בשם המרדכי, שכתב בשם הריב"ם - מבעלי התוספות, ובשם הראב"ן, שמכיוון שהנשים בזמן הזה [כלומר עוד בזמננו, לפני כשבע מאות שנה] הינן רגילות לשאת ולתת לצורכי הבית, ואף לוות כספים וחפצים לצורך זה, ואינן יושבות בביתן - הן נחשבות כשליחות של בעליהן להתעסק לצורכי המשפחה. ולכן, משום תקנת השוק, כדי שיישאו וייתנו עמך ולא יחששו שמא יתחייבו הנשים ממון ולא יוכלו לגבות אותו מבעליהן - חייבו רבותינו הראשונים את הבעלים לפרוע את חובות נשותיהם, גם במקרים שלא ידעו מכך מראש.

לפיכך, אע"פ שהרמ"א הביא שישנם הרבה מהראשונים שחולקים על הראב"ן הנ"ל, אולם הש"ך שם (בס"ק ט) האריך להוכיח שכל הראשונים שהרמ"א ציין, דיברו באופן שהיה נהוג בימי חז"ל, שהנשים היו יושבות בביתן והבעלים ניהלו את כל המשא ומתן והקניות, ולכן אם קרה מקרה חריג שאשה התחייבה לשלם כסף באופן שלא קשור לבעלה - פטור הבעל מלשלם. משא"כ מתקופת הריב"ם, הראב"ן, הראב"ה, האור זרוע ועוד, שהחלו חלק ניכר מהנשים להיות הנושאות ונותנות מחוץ לבית עם אנשי המסחר וכו' - הן נעשו כשלוחות של בעליהן והוא חייב במעשיהן. והמהרש"ל בים של שלמה ב"ק פ' החובל (סימנים כט, לא) התבטא יותר מכך - שאנן סהדי שהן שלוחות של הבעל וכו'. למעט מקרים שהאשה הזיקה או גנבה ממון של אחרים, שוודאי הבעל לא שלח אותן לעשות כך וממילא לא שייך שתהיה תקנת השוק במקרים חריגים אלו, ואפילו אם האשה שוגגת.

לפיכך, מאחר שהמהרש"ל והש"ך שם האריכו בדבריהם להוכיח שהלכה כדברי הראב"ן וסיעתו, וכך סוברים כל הראשונים מזמנו ואילך, וכן בנתיבות שם בחידושים (ס"ק יא) כתב שההלכה כמותם וז"ל: וכן עמא דבר באשה שנושאת ונותנת ולכן חייב הבעל לשלם אפילו אם אין עדים רק שהיא מודה. אלא שאם אין דרך הנשים להתעסק בדברים גדולים, אין במעשיה בדברים גדולים כלום וע"ש. וכמותם נקט גם בשו"ת מהר"ם אלשיך (ס"ט) שהיה בדורו של השו"ע.

## המיוחד בדורנו

והנה רבותינו הראשונים והפוסקים הכריעו לחייב את הבעל אפילו בדורם, שהבעל היה מביא את הכסף לפרנסת המשפחה, והנשים היו קונות את צורכי המשפחה מהכסף הזה. ולפי"ז כ"ש בזמן הזה שרוב הנשים הינן שותפות בפרנסת המשפחה, ובמקרים רבים הן המפרנסות העיקריות, והן אלו שקונות את רוב צורכי המשפחה כמו ביגוד, מזון, ושאר צורכי הבית, כלומר שהן נושאות ונותנות גם בדברים גדולים שכרוכים בהוצאות גדולות, לפיכך גם במקרים אלו כתב שם היש"ש (ס' כט) ובנתיבות הנ"ל, שהן נחשבות לשליחות של בעליהן, וממילא שייך גם כאן תקנת השוק, וכפי שכתב שם הש"ך וע"ש גם בביאור הגר"א (ס'ק לב).

לאור האמור, הוסיף שם ביש"ש (ס' לא) בשם הראב"ן, שאפילו אם האשה שאלה או שכרה בגד נאה או תכשיט לפי מעמדה, כדי להתקשט בו בשמחה משפחתית, מכיוון שוודאי שבעלה רוצה שתיראה מכובדת כפי מעמדם, לכן אם הם נגנבו או אבדו ואפילו באונס - קיימת תקנת השוק שמחייבת את הבעל לשלם עבורם. שאם לא כן לא ירצו אנשים ונשים להשאיל או להלוות לנשים דברים כאלו.

## מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

### "כן בנות צלפחד דוברות"

בפרשתנו (כז, א-ח) מסופר על חמשת בנות צלפחד שבאו לבית המדרש אל משה, אלעזר הכהן, הנשיאים וכל העדה ושאלו שאלה: היות ואבינו מת במדבר בגלל חטאו הפרטי, ולא היו לו בנים אלא בנות, לפיכך אנו צריכות לרשת את חלקו הכפול המגיע לו בארץ ישראל מתוקף היותו בכור. ואם איננו יורשות כי בנות אינן נחשבות מזרע האב, האם צריכה אימנו להתיבם לאח אבינו? משה העביר את שאלתן לקב"ה וענה לו ה': "כן בנות צלפחד דוברות", ופי' רש"י (בפס' ז): יפה הן אומרות, כך כתובה פרשה זו לפני במרום. מגיד שראתה עינים מה שלא ראתה עינו של משה, יפה תבעו. אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו. ע"כ.

ונרחיב מעט את הדברים ע"פ האמור בגמ' בב"ק (ק"ח: -קכ.), ובמדרשי חז"ל, וממה שראיתי בספר בעקבות פירוש הרש"ד הירש זצ"ל על התורה (בעריכת הרה"ג זאב גרינוולד).

### מדוע שאלו בנות צלפחד את שאלתן כעת?

שאלת בנות צלפחד הייתה בסוף ארבעים השנים שהיו בנ"י במדבר, לאחר מיתת מרים ואהרון, ומספר חודשים לפני פטירת משה והכניסה לארץ ישראל. באותו זמן היה עם ישראל מיואש ומדוכדך ביותר, מכיוון שזמן קצר קודם לכן חטאו רבים בחטא עבודה זרה כשנצמדו לבעל פעור, ומבואר ברש"י (בלק כה, ה)

וברמב"ן שם עפ"י הגמ' בסנהדרין, שדייני ישראל הרגו מהעם שחטאו מאה חמישים ושבע אלף ומאתיים איש. ומיד לאחר מכן, היה החטא של נשיא שבט שמעון עם המדיינית, ובו נהרגו נשיא השבט ועוד עשרים וארבע אלף איש. יוצא שבתוך ימים ספורים נהרגו למעלה ממאה ושמונים אלף איש. וכמו כן הם ידעו שגם משה רבינו עתיד למות במדבר בחודשים הקרובים, ופחדו שמא יישארו במדבר ללא משענת והנהגה, והיו נבוכים האם יזכו להיכנס לארץ ישראל, או שבגלל חטאי העם, ובפרט החטאים האחרונים, אולי יישארו במדבר לנצח. ואכן חודשים ספורים קודם לכן, מיד לאחר מיתת אהרון במדבר (כא ה) התלוננו העם לפני משה "למה העליתנו מארץ מצרים למות במדבר".

ופתאום, מתוך החשיכה והייאוש, באו להן חמשת בנות חכמות ויראות שמים מופלגות, שהיו יתומות מאביהן, ומבקשות ממשה לעיני כל העדה, שיהיה להן חלק וירושה בארץ ישראל אותה עתידים לרשת בקרוב כהבטחת הקב"ה. והשיב להן משה, מובא בילקוט שמעוני במדבר (פ' כז, רמז תשעג) אמר להן משה - והלוא ישראל מבקשים לחזור למצרים, ואתנה מבקשות נחלה בישראל? אמרו - יודעות אנו שסוף כל ישראל להחזיק בארץ, אלא שנאמר בתהילים (ק"ט, קכו) "עת לעשות לה' - הפרו תורתך", ואל תהיה קורא כך אלא "הפרו תורתך". כלומר, דווקא כיוון שישראל רוצים לחזור למצרים - זוהי העת לעשות לה', ולבקש חלק ונחלה בארץ ישראל אע"פ שעדיין לא נכנסו לשם. וע"ש בפי' הזית רענן.

כלומר בנות צלפחד הצדקניות באו בכוונה תחילה דווקא עכשיו, שעם ישראל היה מדוכדך ומיואש מהישועה ושאלו בגאון ובעוז את שאלתן לפני כל העדה, מתוך אמונה נשגבה בקב"ה ובהבטחתו שייכנסו לארץ ישראל ויכבשוהו בעוד חודשים מספר כשייתמו ארבעים השנים במדבר. והן לא נבוכו ולא איבדו את אמונתן בקב"ה למרות שאלותיו של משה. ואדרבא, השיבו לו, שלמרות שעם ישראל נמצא כעת במצב של הפרו תורתך - חובה עלינו לעשות לה'. ובמקום שאין איש - הן תהיינה האיש שירים את קרנו ורוחו של העם להתחזק באמונה בה' במלוא העוצמה. ובשל כך נאמר שם בילקוט שמעוני (סוף רמז תשעג) בשם ר' שמעון השקמוני: ראויה הייתה פרשת נחלות שתיאמר על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד שנאמרה על ידיהן, שכך מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב, ע"כ. [ועיי' ג"כ בגמ' ב"ב ק"ט., ובסנהדרין ח.].

### בנות צלפחד - הזכאיות שבדור

כלומר, אע"פ שאילולא דברי חז"ל אסור היה לנו להתבטא או אפילו לחשוב כך, אולם חז"ל הקדושים לימדו אותנו ברוח קודשם, שחמשת בנות צלפחד, בזכות העזות דקדושה שהייתה להן אפילו לפני משה רבינו, זכו שהקב"ה העלים בכוונה את פרשת נחלות ממשה כדי שהתורה תכתוב אותה בשמן. ומאחר והן נחשבו באותה שעה לזכאיות שבדור, לכן גלגלו את הזכות הזו על ידן. וזה מה שמונח כאן בעומק דברי הקב"ה למשה - "כן בנות צלפחד דוברות", וברש"י - אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו. כלומר,



יומא פו.

## האם חייב בתשובה על שלוחו שמת?

### שאלה

בעל עסק שלח את אחד מעובדיו להביא לו סחורה ממפעל שנמצא בעיר אחרת. במהלך הנסיעה, סטתה לפתע ממסלולה משאית שנסעה בנתיב הנגדי והתנגשה חזיתית ברכבו של השליח וגרמה למותו.

האם חייב בעל העסק לעשות תשובה, מאחר ובשליחותו נהרג השליח? [בלי למעט בחובתו של הפוגע שוודאי שחייב לעשות תשובה]

### תשובה

א. אם השליח מקבל שכר על שליחותו או שהיא נכללת במחויבותיו עליהן הוא מקבל את שכרו - מעיקר הדין פטור בעל הבית מלעשות תשובה על מיתת השליח. אולם גדולי הפוסקים בדורות האחרונים אמרו שכדאי שיקבל על עצמו דברים מסוימים ככפרה לטובת נשמת הנפטר. ובדורות הקודמים היו מרבים בצומות ובסיגופים, אולם בדורנו, כיוון שנחלשו הגופים, לכן עדיף להרבות בלימוד תורה ומשניות ובנתינת צדקה לעילוי נשמת הנפטר. וכמו כן, אם השאיר הנפטר משפחה - יסייע להם בכל הנצרך לכלכלתם. <sup>1</sup>

ב. אם השליח לא קיבל תמורה כספית על שליחותו - צריך המשלח לעשות תשובה חמורה יותר מהאמור בסעיף א. ולכן, אם מתקשה לצום, לפחות ישתדל בשנה הראשונה להימנע מבשר ויין בימות החול, וכן יימנע ממאכלים שהינם בגדר תענוגים, וימעט להשתתף בשמחות שאינו מחויב לנכוח בהם. וירבה בלימוד תורה ומשניות, ובנתינת צדקה לעילוי נשמת הנפטר. <sup>2</sup>

ג. פועל שנפטר ממחלה במהלך תקופת עבודתו במקום מסוים, אם המחלה אינה נובעת ממקום עבודתו - בעל הבית אינו צריך לעשות תשובה על כך.

אולם אם מסתבר שנפטר מחמת עומס העבודה או שהתרגז על בעל הבית ולקה בליבו וכדו' - חייב בעל הבית לעשות תשובה חמורה. ולפחות כפי שפורט בסעיפים א-ב, וככל שירבה - כך ייטב לו. <sup>3</sup>

ד. אם נתן בעל הבית לפועל כלים או מכונית לעבוד עמם, והפועל סמך על בעל הבית, אולם מחמת אי תקינותם קרתה תאונה שנהרג בה הפועל - נחשב בעל הבית כגורם הישיר למיתת הפועל, ועליו לעשות תשובה חמורה על מעשהו. <sup>4</sup>

הקב"ה הסכים עם כל דבריהן שאמרו לפני משה, כולל כל מה שהיה מונח במעשיהן, בעצם שאלתן, בעיתוי, ובאופן שבו שאלו את משה ומה שהשיבו לו על טענותיו. וכן מה שחידשו שאם אין לנפטר בנים - יורשות הבנות את אביהן.

## טרחתן לקיים מצוות כיבוד אב בשלמות

והנה חידשו בנות צלפחד בבקשתן גם יסוד נצחי בהישארות הנפש.

כתוב (שם פס' ד) שהן טענו למשה "למה ייגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן, תנה לו אחוזה בתוך אחי אבינו". והנה עומק טענתן מבואר גם במגילת רות (פ"ד פס' ג, י) שאמר בועז לגואל "ביום קנותך את השדה מיד נעמי... ורות... קנית להקים שם המת על נחלתו" וכן כת' "קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו, ולא ייכרת שם המת על נחלתו". ופי' רש"י שם: מתוך שאשתו יוצאת ובאה בנחלה, ומכנסת ומוציאה, אומרים זאת הייתה אשת מחלון ושמו נזכר עליה". כלומר, ישנה תועלת גדולה לנפטר אם מזכירים את שמו על נחלתו שבארץ ישראל. ועיין גם ברמב"ן (בראשית, לח, ה). וזה גם מה שביקשו בנות צלפחד ממשנה - למה ייגרע שם אבינו מתוך משפחתו, תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו. אם נירש את חלקת אבינו שבתוך אחוזת אחיו בארץ ישראל, יישאר שמו של אבינו לנצח ותתוקן נשמתו. וזהו יסוד גאולת הארץ ביובל, וכעין התיקון שבמצוות ייבום [אע"פ שכאן לא הוצרכה אמן להתייבם, משום שהיו לצלפחד בנות]. נמצא שבזכות רצונן לקיים מצוות כיבוד אב בשלימות ולתקן את נשמת אביהן, זכו בנות צלפחד להבין את שורש מצוות הייבום ופרשת נחלות. והן טענו למשה, נשמת אבינו חייבת להיתקן, או ע"י שאנו נירש את חלקו בארץ ישראל ושמו ייקרא על נחלה זו, או שאמנו תתייבם, ועי"כ תבוא נשמתו לתיקונה. וגם על טענות אלו שנבעו מרצונן לכבד את אביהן בשלמות, אמר הקב"ה "כן בנות צלפחד דוברות".

## הנהגת הקב"ה עמן - דרך ניסית שמעל הטבע

מבואר בגמ' ב"ב (ק"ט:קכ) שמכיוון שבנות צלפחד היו צדקניות מופלגות, לא רצו להינשא למי שאינו הגון להן, למרות שעברו את גיל הארבעים, ולמרות שידעו, שנשים שמתחתנות מעל גיל 40 כבר אינן יולדות. ואומרים שם חז"ל - מכיוון שהיו צדקניות, ופי' רש"י - שהיו בטוחות בצדקתן שיעשה להן נס כיוכבד אמו של משה רבינו שילדה את משה לאחר מאה ושלושים שנה. כי ידעו שאצל הצדיקים הטבע הוא הנס הגדול ביותר. וכמו שאמר ר' חנינא בן דוסא, מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ שידלק. כך גם מי שקבע שאשה יולדת עד גיל ארבעים, יקבע שהן תלדנה גם לאחר ארבעים. ולכן, אע"פ שמשה התיר להן להינשא לכל אחד משבטי ישראל, כמבואר בסוף במדבר (לה, ו), וודאי שיכלו למצוא מהם את ההגון להן, אולם הן העדיפו להינשא לבני דודיהן משבט מנשה, כדי להשאיר את הנחלה שירשו ושנקראת על שם אביהן, בתוך אחוזת אחיו שמשבט מנשה. ושלא תעבור נחלתן לשבט אחר ע"י בעליהן או ילדיהן שיירשו אותה אחר מיתתן.

## מקורות

1. מבואר בגמ' יומא (פ.) באלו חטאים מספיק לעשות תשובה כדי לכפר עליהם, ומתי נצרכת גם כפרת יום הכיפורים וכו'. והנה דנו הפוסקים לגבי דיני נפשות, באלו מקרים יצטרך אדם לעשות תשובה קלה או חמורה, אם אדם מת באופן טראגי ולחברו יש קשר עקיף לסיבת הפטירה.

בגמ' בסנהדרין נאמר שהקב"ה אמר לדוד המלך שמחמתו מתו הכהנים בנוב ע"י דואג האדומי ובהוראת שאול המלך. ולבסוף, מחמת החטא הזה, מתו גם דואג ושאול ושלוש בניו, (וע"ש ברש"י ד"ה נטרד דואג וכו'). ועל זה אמר הקב"ה שמגיע לדוד עונש.

ולכאורה, הרי הריגת כהני נוב הייתה בניגוד לרצון דוד, ואדרבא, שאול הרג אותם כי סבר בטעות שהם מסייעים לדוד במרידתו במלכות וכו', וא"כ מדוע שיענש על כך? אלא מוכיח מכאן בשו"ת מהר"י וייל (ס"י קכה) שבדיני נפשות, אם יש לאדם קשר אפילו עקיף ביותר למיתת אדם אחר - הוא נתבע על כך ועליו לעשות תשובה המשקל בהתאם לחומרת הקשר שלו למעשה, ובכפוף ליכולתו הגופנית לעמוד בתעניות וסיגופים.

ולכן הורה המהר"י וייל בתשובה שם, לאדם ששלח שליח לשליחות מסוימת והשליח מת בדרך, שהמשלח יקבל על עצמו לצום ארבעים יום וייתן צדקה ליתומי הנפטר.

והנה בשו"ת צמח צדק הראשון (ס"ו) הביא, שגם בספר באר שבע על מסכת סנהדרין (צה.) העלה מעצמו את אותה מסקנה כמו המהר"י וייל, אולם הוא עצמו מקשה עליהם, שמכיוון שהשליח מקבל שכר עבור עבודתו, הרי התורה כתבה עליו "ואליו הוא נושא את נפשו" ומסכן את חייו מיוזמתו תמורת השכר. א"כ למה שנאשים את בעל הבית שמגלגלין חובה ע"י חייב? ואין הנידון דומה לאמור בגמרא גבי דוד המלך, מאחר ושם ידע דוד שדואג נמצא עימם בשעה שביקש אוכל מאחימלך, וכמו כן ידע שדואג הוא איש עצתו של שאול המלך, ולכן היה אסור לו לבקש סיוע מאחימלך בנוכחותו, ומשום כך נחשב שיש לו קשר עקיף למיתתם של כהני נוב, דואג ושאול ובניו. משא"כ כאשר המעביד שולח פועל, מרצונו של הפועל שבה לעבוד תמורת שכר כדי להתפרנס, והוא מת בדרך, ללא קשר למעביד, מדוע שנצריך את המעביד לעשות תשובה על כך? לפיכך לדינא טוען השו"ת צמח צדק, שהיה צריך לפוטרו לגמרי, אלא מאחר והפוסקים הקדמונים אמרו שעכ"פ צריך לעשות תשובה - הורה שיעשה תשובה לפי כוחו ומצבו.

וכעין זה הורה למעשה גם בשו"ת הנודע ביהודה ח"א או"ח (ס"ד לד), והקל מאוד ופטר מלעשות תשובה, אם הפועל פנה מעצמו למעביד שייתן לו עבודה תמורת שכר. והנה בזמן הזה המציאות ברוב המקרים היא שהפועלים פונים מעצמם לבעה"ב לחפש עבודה, ואפילו במקרים שבעה"ב מפרסם שהוא מחפש פועל,

אופן המו"מ ביניהם הוא בדרך כלל שגם הפועל שותף לבקשת העבודה. כך שאין נפ"מ גדולה למעשה בין שו"ת הצמח צדק לשו"ת הנו"ב. ועיין ג"כ בשו"ת מהרש"ל (ס"י צו), ובשו"ת גבעת שאול (ס"י מח, פב), ובשערי תשובה על השו"ע או"ח (ס"י תרג).

2 עפ"י האמור בשו"ת מהר"י וייל (ס"י קכה), וכמו כן בשו"ת מהר"ם מלובלין (ס"י מד) החמיר מאוד במקרה שנשאל בו, שאחד מתושבי העיר בא לדבר עם הרב המקומי המבוגר, וכשהרב ראה אותו מתקרב, דמיין הרב לעצמו שהנ"ל רוצה לצערו וכו' ולכן גרר ארון גדול ליד דלת הבית כדי שלא יוכל אותו אחד לפרוץ את הדלת. כתוצאה מסחיבת הארון הכבד, נחלה הרב ונפטר כעבור זמן קצר. והנה אע"פ שבנידון דנן לא רצה אותו אדם לצער את הרב, והרב אשם במה שדמיין מעצמו, ואין מקרה זה דומה לדוד המלך שביקש אוכל מאחימלך בנוכחות דואג, בכל זאת כיון שסובבו משמיים לאותו אדם שיהיה קשור לפטירת הרב, לכן עליו לעשות תשובה, וע"ש שהמהר"ם החמיר עליו בתעניות וסיגופים.

נמצאנו למדים שרבותינו החמירו מאוד באדם שיש לו קשר אפילו עקיף למיתת יהודי אחר, ואפילו אם הוא לא אשם. והנה, אע"פ שהם החמירו מאוד בתעניות וסיגופים, מקובל היום, עקב החלשות הגופים, להורות לאדם כזה להרבות בלימוד תורה ומשניות ובנתינת צדקה, ובסיוע למשפחת הנפטר. וירבה באמירת וידידי בפה ותפילה על התקלה שנגרמה על ידו.

3 אם הפועל חלה מעצמו בתקופת עבודתו אצל בעל הבית, אין זה קשור לעבודתו אלא זהו טבעו של עולם, ומלאך המוות מה לי הכא ומה לי התם. אולם, אם מיתתו נגרמה מחמת עבודתו, ואם לא היה עובד אצלו לא היה קורה הדבר - הקשר של המעביד לגרימת המוות גדולה יותר, ולכן תשובתו צריכה להיות חמורה יותר וכל מקרה צריך להיות נידון לגופו. אולם מוכח מהפוסקים שאי אפשר לומר שהאדם מת כי כך הייתה הגזירה עליו משמים ולפטור בכך את הגורם מעשיית תשובת המשקל.

4 הדין מבואר בהרחבה בקצות החושן (ס"ו שח, ס"ק ב) וע"ש. והטעם הוא כי בנידון כזה נחשב המעביד כמזיק ע"י גרמי, מכיוון שהפועל סמך עליו שהמכונת או הכלים תקינים וראויים לשימוש, ועל פי דיבורו השתמש בהם הפועל וניזוק או שמת מחמת זה. ולכן במקרה זה חייב המעביד אפילו בדיני אדם על תשלומי הנזק שגרם לפועל. וכ"ש אם הפועל מת מחמת זה, שתשובתו של המעביד קשה ביותר, והרבה יותר מהמקרים שצוינו לעיל.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה



# מסביב לשולחן

עורך – הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא ספרה בע"ן בהלכה כאנדה ובסוסר

## משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

## עיקרי הענין

עיקרי הענין, עניני ראש חודש.

### מין שר התורה רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

**הוצאות שבת ויו"ט בסעודת ר"ח**  
שאלה: האם גם סעודת ראש חודש הוא בכלל הוצאות שבת ויו"ט?  
תשובה: בוי"ק פ"ל אמרו גם ר"ח.

**ברהמ"ז בערב ר"ח**  
איזה פרק אומרים בערב ר"ח אחר חצות לפני ברהמ"ז, על נהרות או שיר המעלות?  
תשובה: על נהרות.

**שכח יעו"י והציבור אומרים קדושה**  
שכח יעלה ויבוא וזכר קודם יהיו לרצון והחזן אומר קדושה, האם יאמר יהיו לרצון ויענה קדושה, ואז יצטרך לחזור לראש ולא לרצה. ולכאורה יש להוכיח מהא דאסור להפסיק בין תפילין ש"י לתפילין ש"ד אפילו כדי לענות קדיש וקדושה משום גדרום ברכה שא"צ [משנ"ב סי' כ"ה ס"ק כח] וה"ה כאן אסור?  
תשובה: נכון.

**השוכח יעו"י אם יתפלל שנית במנין**  
אם שכח יעלה ויבא שדינו לחזור לראש, האם יש עליו חיוב להתפלל פעם שניה בציבור?  
תשובה: אין חיוב אבל יש ענין.

**הלל בציבור או קריאת התורה**  
מי שבאפשרותו להספיק או לומר הלל בציבור או לשמוע קריאת התורה, איזה מהן יעדיף?  
תשובה: יתכן שההלל עדיף [פעם אחרת ענה הרב שליט"א: בר"ח אולי הלל בצבור עדיף].

שאלה: הרב שליט"א השיב דיתכן שההלל עדיף, וקשה דתדיר קודם, ובפרט שמשמע בבית"ל (סי' קמ"ז ד"ה יש מתדיין) דשמיעת קריאת התורה היא חובת היחיד? ואולי הרב חשש לשיטות שיחיד אינו מבורך בהלל וחשש ברכה לבטלה חמור יותר?  
תשובה: תדיר קודם כשאפשר לקיים שניהם.

(שאלת רב)

אסור לכוף לאנשים המשועבדים לו שיעשו מלאכה כבדה בראש חודש. בתשב"ץ ח"ג רמז מבאי מנהג, שהנשים אף הן מבדילות בין מלאכה למלאכה: מחמירות בטווייה ומקילות בתפירה. וטעם הוא נותן לדבר: האנשים נזדרזו בעגל ונתעצלו במשכן והנשים נתעצלו בעגל ונזדרזו במשכן וזריזותן היתה בטווייה ("וכל אשה חכמת לב בנדיה סו" ונביאו מ"סנה" שמות לה כה). בפירוש מחודש באיסור המלאכה בראש חודש, ראה בטורי – אבן במגילה, שמכיון שקרבן המוסף שהקריבו בראש חודש הוא שאסור במלאכה וכל זה בזמן שביט המקדש היה קיים, (וראה עוד בספר האשכול).

**ג] בכביסה של ימינו.** כ' הגרמ"מ קראפ שליט"א בספרו (עמ' עג הערה 17) איסור המלאכה בר"ח הוא מגדרי מלאכה וכמבואר ברע"ב פ"ג דמגילה דהוי כר"ח דמותר בו דבר האבד וילפי לה מודל נחשב יום המעשה רק ערב ראש חודש כנ"ל וגם מבואר כן בטור ס"ס תיז דהוא מועד כשאר המועדים לכה"פ כלפי הנשים והנה גבי חוה"מ קיי"ל דמלאכת הדיוט לצורך המועד מותרת וכל שכן בצרכי הגוף וכל שכן דמדינת האיסור רק במלאכת טורח, וכיבוס במכונה אין בו טורח כלל, וכל האיסור בכיבוס במועד הוא משום גזירה שלא יכנס למועד מנוול ולכן אף במכונה אסור שזה לא שייך אלא בחוה"מ ולא בר"ח דאין בו דין כסות נקיה ומקרא קדש ולכן מדינת כיבוס במכונה שאין בו טורח כלל מותר בר"ח וכן מטו משם הגרשז"א וצ"ל וכ"כ באור לציון ח"ג, בהצטרף למש"כ בארחות רבינו דלא נהגו כלל איסור בכביסה אלא בתפירה וטעמו נראה כיון דהוא צורך היום וממלאכות הבית דמדינת מותר במועד בלא הגזירה הנ"ל ולא נאסר בר"ח. אמנם הביא ממרן הגרשז"א שנהגו להחמיר אף בזה וכתב שם שכן הוא המנהג.

**ד] שמחה בראש חודש.** הנה בטור יו"ד סי' תא, בשאלת אמירת צידוק הדין בראש חודש, מביא בשם הרי"ף גיאת: "ידהלו (ראש חודש וחנוכה) יומי שמחה ניהו, דכתיב: ויביום שמתקבץ ויבמדינתם ויבמדינתם ויבמדינתם (במדבר י"ז), ובכל חדא אומרים בו הלל: זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו" וראה שו"ת פנים – מאירות ח"ב סימן מח. לעומת זה מצינו ברש"י לתענית טו ע"ב שכתב: "... דאף על גב דאיכא מועד, לא כתיב ביה יום שמחה ושמחה" וראה מגן – אברהם תקעב"ס"ק ד. אף איסור ההספד בראש חודש מוזכר במשנה מו"ק כח ע"ב: "בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מענות (איזהו עינוי: שכולן עונות כאחת) ומטפחות (ומספקות כפ אל כף), בזה ובוה לא מקוננות ("קינה שאחת מדברת וכולן עונות אחריה"), נקבר המת לא מענות ולא מטפחות". ובברייתא במסכת ראש השנה כה ע"א: "ואותו היום מתה אמו של בן זוא והספידה רבן גמליאל הספד גדול, לא מפני שראויה לכך, אלא כדי שידעו העם שלא קידשו בית דין את החודש". "הא למדת, שראש חודש אסור בהספד" שבה"ל קפג. בתקופת הגאונים דנו הרבה על צידוק הדין אם אומרים אותו בראש חודש ראה אצ"ר – הגאונים מועד קטן סימן קנה. טור יו"ד סימן תא ועוד. אף בשלחן – ערוך יו"ד תא נחלקו המחבר והרמ"א ("המנהג פשוט במדינות אלו שלא לומר צידוק הדין").

**ה] איסור התענית בראש חודש.** איסור זה מפורש במשנה (תענית טו ב): "אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים", ואיסורו מן התורה (ראה תענית יז ב). אבל יש סוברים, שהכוונה שיש לו סמך מן התורה, מפני שהוא כתוב סמוך למועדים, אבל באמת אין

**א] מקור הענין.** בתורה מצינו את עיקר קביעות ראש חודש בפרשת הרגלים לענין קרבנות היום, שיש קרבנות מיוחדים (מוסף ושעירים וכבשים), ונמצא בפרשתנו (פרשת פינחס, פרק כח פסוק יא) ובראשי חדשיכם תקריבו עליה ליקח פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים: וגוי. ובגמי שעירי ראש חודש דוחים את הטומאה, כמו קרבנות כל המועדים. ושעירי המועדים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו, כמו שעירי ראש חודש. (ראה פסחים עו א; שבעות יא). אמנם מלבד לגבי ענין הקרבנות מצינו בתנ"ך בכמה מקומות שזכר ראש חודש כיום מועד. ולמשל (במדבר י"ז). "ויביום שמתקבץ ויבמדינתם ויבמדינתם ויבמדינתם... (ובשמואל א' כח). "ויאמר לו יהונתן מחר חדש", וביאר רש"י "יודרך כל אוכלי שולחן המלך לבוא ביום מועד אל השולחן", ובמלכים ב ד כג. "מדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת" (ובגמרא סוכה כז ע"ב "מנין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל, שנאמר: מדוע את הלכת..."); (דברי הימים – ב ב ג. ושם: ח"ג; לא) הנה אני בונה בית... לשבתות ולחדשים ולמועדי ד", ובתוכחה: בישעיה א יד. "חדשיכם ומועדיכם שגא נפשי", ובהושע ב יג. "והשבת כי כל משושה חנה חדשה ושבחה וכל מועדה". ואף ביעודי הנחמה: (ישעיה סו כג. וראה עוד: ביחזקאל מה י; מו א) "והנה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אֱמֶר ד".

**ב] עשית מלאכה בראש חודש.** בשלשה מקומות בש"ס מפורש שראש חודש מותר במלאכה: בגמ' שבת כד ע"א ("כיון דלא אסור בעשיית מלאכה..."), בחגיגה יח ע"א ("ראש חודש יוכיח, שיש בו קרבן מוסף ומותר בעשיית מלאכה") ובערכין י ע"ב ("ראש חודש לא איקדיש בעשיית מלאכה"). לעומת זה כתוב במקרא (שמואל א' כ"ט): "ובאתך אל המקום אשר נסתתך שם ביום המעשה", ובתרגום יונתן: "ביומא דחולא". הרי, שראש חודש אינו יום המעשה (וראה ברש"י שם, ובמגילה כב ב). אף כשקבעו מספר הקוראים בתורה בראש חודש, אמרו במגילה שם: "ושאין בו ביטול מלאכה לעם (שאינה להקפיד אם יאחרו בבית הכנסת, כיון שאין עושים בו מלאכה), כגון ראשי חדשים וחולו של מועד, קורין ארבעה". הראשונים כתבו ליישב הסתירה: האנשים מותרים במלאכה והנשים אסורות. והביאו מפרקי דר' אליעזר (פי' מה): "שמעו הנשים ולא רצו ולא קיבלו עליהן ליתן נזמיהם לבעליהם (לצורך עשיית העגל), שאמרו להם: לעשות שיקוף ותועבה שאין בו כח להציל לא נשמע לכם, ונתן להם הקדוש ברוך הוא שכון בעולם הזה שהן משמרות ראשי חדשים, ונתן להן שכר לעולם הבא שהן עתידות להתחדש כמא ראשי חדשים, שנאמר (תהלים קג ה): המְשַׁבֵּעַ בְּטוֹב עֵדֶךָ וּתְתַחַדֵּשׁ כְּנֶשֶׁךְ נְעוֹרֶיךָ" ראה רש"י ותוספות ורא"ש במגילה שם, ותוספות חגיגה יח א. ובירושלמי תענית א ו: "נשיא דנהגן דלא למיעבד עובדא ביומא דירחא, מנהג". על השנינו בין "מנהג" שבירושלמי ל"איסור" שכתבו הראשונים, ראה בביאור – הלכה של המשנה – ברורה תיז. ויש שכתבו, שבתורת מנהג אף האנשים לא היו רגילים לעשות מלאכה בראש חודש ראה תוספות שבת כד א, וראה השנה כג א. והמרדכי במגילה כתב: "ועוד אומר ר"י, דמלאכה כבדה כגון לחרוש ולרוע אסור אף לאנשים, מדכתיב אשר נסתתך שם ביום המעשה... וכתב הב"ח סי' תיז: לא שהאנשים בעצמם אסורים במלאכה כבדה, אלא שבעל הבית

## ללמד תורה כנתינתה

בברכות [דף כב.] איתא, מה להלן [במתן תורה] באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן [בכל תלמוד תורה] באימה ביראה ברתת ובזיע. מכאן אמרו דבעלי קריין אסורין לקרות בתורה בנביאים וכתובים, לשנות במשנה וגמרא בהלכות ובאגדות, ודעת ר' יוסי שם דמותר לבעל קרי ללמוד ברגליות אבל לא יציע את המשנה, ופרש"י [ד"ה ברגליות] דהותר לו ללמוד רק בדברים שרגיל בהם, ולא להאריך בטעמי פירושה, ע"כ, ושיטתו צ"ב, דמה מקום לחלק בין הרגליות לבין האריכות בפירושן, דאם מותר לו ללמוד תורה, למה יאסר בפירושן.

ובערוך ערך 'צע' פירש שיטת ר' יוסי באופן אחר, דבע"ק מותר בת"ת, אלא דאסור לו ללמד לאחרים, ודבר זה אנו לומדין מק"ו מסיני, דאם בסיני נאסר ללמוד כ"ש שלדורות אסור ללמד ע"כ, ולכאורה צ"ע טובא, דאם ילפינן מסיני היה בדין לאסור כל ת"ת אף בלומד לעצמו, ומה מקום לחלק בזה בין ללמוד תורה לבין ללמד תורה לאחרים, [ונעתוס' ב"ק (דף פב: ד"ה אתא) דהילפותא מסיני הוי רק אסמכתא], ודברי הערוך צ"ע טובא.

אשר נראה דיסוד התקנה הוא משום דהוא מהלכות ת"ת שתהא נלמדת כנתינתה מסיני באימה וביראה, נמצא לפי"ז דבעל קרי שלומד תורה אין בזה איסור בגוף מעשה הת"ת, אלא יסודו משום ביטול דין תלמודה של תורה כנתינתה, אשר לפי"ז יבוארו דברי רש"י, דככל שהוא מעמיק יותר בטעמי הסברות, מתקיים בתלמוד זה יותר צורת תלמודה של תורה כבסיני, ודעת ר' יוסי דרק תורה זו טעונה טהרה מקלות ראש.

אשר בזה גם יבואר עיקר דברי הערוך בשיטת ר' יוסי, דבע"ק מותר בת"ת ואסור ללמד לאחרים, אשר צ"ע מה מקום לחלק בין ת"ת ידידה לבין ללמד לאחרים, אך למש"נ דאין האיסור בגוף הדברי תורה עצמן, אלא שהתורה צריכה להיות נלמדת כנתינתה, וא"כ עיקר האיסור שייך כשהרב מלמד תורה לישראל שהוא צורת העתקת השמועה לישראל, דבזה תיקנו חכמים שתהא ממש כנתינתה, בטהרה בלא קלות ראש.

ואף למש"נ לעיל בדעת הר"מ דאף כשלומד לעצמו הרי יש בזה משום העתקת השמועה, נראה דמ"מ בר"מ שם מוכח מינה וביה דעיקר ההעתקה הוא זה כאשר מלמד לאחרים, שהרי כתב נכשם שחייב ללמד וכו' כך חייב ללמד לעצמו, עכ"ד, משמע דהלימוד לעצמו סניף בהעתקה לאחרים, ולכן איסור מסירת ד"ת לנכרי הוא דוקא בהעתקם לזולתו.

ויסוד לזה, בגיטין [דף ס:] דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בע"פ, ודברים שבע"פ אי אתה רשאי לאמרם בכתב, ונתבאר שם דאי"ז איסור על הגברא, אלא יסודו מהלכות תלמוד תורה, משום שכך ניתנה התורה, דתורה שבכתב ניתנה ללמדה מתוך הכתב, ותורה שבע"פ ניתנה ללמוד בעל פה, והדין הוא ללמוד התורה כנתינתה דוקא.

ובמדרש שמות רבה [פמ"ז פ"ג] איתא, 'כתב' לך את הדברים האלה, כי על 'פי' הדברים האלה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כרתי אתך ברית, ואם המרת אותה, ועשית מה שבעל פה בכתב, ומה שבכתב בעל פה, אינך מקבל שכר, למה, שכך נתתיה, תורה בכתב ותורה בעל פה וכו', תורה בכתב ותורה בעל פה, כרתי אתך ברית על מנת שתהא קורא בהם כך, אבל אם המרת אותם, הוי יודע שאתה מבטל הברית, ע"כ.

[ובחקרי לב (או"ח סי' י"ב) צידד, דאין איסור ללמוד תורה שבכתב בעל פה, או לקרוא תורה שבע"פ מן הכתב, ואך דלא קיים מצות ת"ת אלא בלומד כנתינתה, תורה שבכתב בכתב ותורה שבע"פ בעל פה, ומאחר שכבר למד קצת וקיים מצות ת"ת ביום זה סגן, והוא כנ"ל אך מחדש, תו ליכא איסור ללמוד תורה שבכתב בע"פ (אלא משום ביטול תורה), ודבריו מחדשים מאד, ומ"מ עיקר הדברים כמש"נ דעיקר הדין הוא דכך היא צורתה של תורה].

והנה כתב הר"מ [הקדמה לפיה"מ], מימות משה רבינו ועד רבינו הקדוש לא חיברו חיבור שמלמדין אותו ברבים בתורה שבעל פה, אלא בכל דור ודור ראש בית דין או נביא שהיה באותו הדור כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו, והוא מלמד על פה ברבים, וכן כל אחד ואחד כותב לעצמו כפי כחו, מביאור התורה ומהלכותיה כמו ששמע, ומדברים שנחתדשו בכל דור ודור בדינים שלא למדום מפי השמועה וכו'.

ומפורש בדברי הר"מ לענין איסורא דלימוד תורה שבעל פה מתוך הכתב, דהאיסור הוא דוקא ללמד לאחרים מתוך הכתב, וא"כ כמו"כ נראה דהך איסורא שהוזהרנו שלא ללמוד תורה שבכתב בע"פ, כל האיסור הוא כשלמלמד לאחרים בע"פ, והוא מחזור עפ"י המדרש הנ"ל דב' תורות ניתנו לנו, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, והממיר אותם וקורא זה בע"פ או זה בכתב מיפר ברית ואין נוטל עליהן שכר.

ולמש"נ דין שניהם שוה, דדינא הוא דמסירת התורה והעתקת שמועתה לרבים, תהא דוגמת משה רבינו המעתיק את השמועה מפי הגבורה לישראל, ובה נצטוינו שתהא מסירה זו כנתינתה, היינו זו בכתב וזו בעל פה. והוא נפלא, דהנה כתב רש"י בגיטין שם [ד"ה דברים] דברים שאמרת לך בכתב אי אתה רשאי למוסרן לישראל בעל פה, ולכאורה דברי רש"י צ"ע מה שהוסיף שנצטוו משה שלא למסור לישראל את התורה בעל פה.

באופן דלכאורה צ"ל דדעת רש"י כדעת התוס' בתמורה [דף יד: ד"ה דברים] והפוסקים [או"ח סי' מ"ט] דכל האיסור הוא דוקא במוציא אחרים ידי חובתן, וזהו שכתב רש"י דמשה רבינו הוזהר שלא ילמד את התורה שבכתב לאחרים בע"פ, אבל כל ששונה לעצמו אין בכך איסור, ברם עדיין יש לעיין מה ששינה רש"י וכתב שמה נאסר 'למסור' דברי התורה לאחרים, דאיזו מסירת תורה יש כאן.

ומצאתי במשכנות יעקב [או"ח סי' ס"ו] שכתב מילתא חדתא וז"ל, מבואר בדברי רש"י ז"ל, דאין אזהרה זו [לומר בע"פ את התורה שבכתב] רק למשה רבינו ע"ה שלא למסור לישראל שום פרשה שבתורה על פה רק בכתב, וכתוב לעיל כתב לך את הדברים האלה וכו', משמע דאין זו מצוה לדורות, ובקריאה לחוד אין עתה שום איסור לקרות על פה, [ואמנם מדרבנן ודאי איכא איסורא כמש"כ שם], עכ"ד.

ובקרבן אורה תענית [דף כח.] ביאר, דגדר האיסור אינו להוציא אחרים ידי חובתם, אלא ללמד לאחרים, דמקרא ד'כתב לך את הדברים האלה' למדנו שנצטוו משה שלא ילמד לישראל את התורה שבכתב בעל פה, ומה"ט אין קריאת התורה בעל פה, דקריאת התורה היא מענין לימוד תורה כמנהג הקדמונים לקרוא ולתרגם, וכן הא דדברים שבע"פ וכו' יסוד האיסור הוא ללמד ישראל תורה שבע"פ בכתב.

איסור התענית אלא מדרבנן (ראה בית יוסף תיח' ובשו"ע). ואין חיוב לאכול דוקא לחם, כמו ביום טוב, אלא אסור להתענות בו. הוא שאמרו ברכות מט': "אי בעי אכיל, אי בעי לא אכיל" (ולפיכך אין מחזירים אותו כשלא אמר "יעלה ויבוא" בברכת המזון), וביארו הראשונים דהיינו "אי בעי אכיל פת".

**ו) סעודת ראש חודש.** יש לה מקור במקרא: במעשה שאול ודוד (י"כי זָבַח מִשְׁפָּחָה לַיהוָה שְׂמוּאֵל אֶכָּכֵט. וְרָאָה לְמַעַלָּה לְשׁוֹן רִשְׁיִי עַל "מִקְרָא חֲדָשִׁי"). ראה זו הביאו הראשונים, (ראה רוקח סימן רכה, טור סימן תיט). ובירושלמי מגילה א, ד: "סעודת ראש חודש וסעודת פורים מאחרין ולא מקדימין". רוצה לומר: כשחל ראש חודש בשבת, עושים סעודת ראש חודש באחד בשבת מ'ולא נהגו כן', בי"ח ומגן – אברהם אבי"ח תיט). ועוד בירושלמי סנהדרין פ"ח ה"ב: "אמר ר' יוחנן: לוי' בריבית לחבורת מצוה ולקידוש החודש" (היינו לסעודה של קידוש החודש). אלא שמכאן אין ראה אלא לזמן שקדשו בית דין את החודש. ובטור ושלחן – ערוך סי' תיט: "מצוה להרבות בסעודת ראש חודש". הטור מביא מפסיקתא: "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה, חוץ ממה שמוציא בשבתות ויו"ט וראש חודש וחולו של מועד ומה שהתינוקות מוליכין לבית רבן, אם מוסיף מוסיפין לו ואם פוחת פוחתין לו". וכתב הב"ח: "ומהך פסיקתא איכא סמך לתינוקות שמוליכין לבית רבן בכל ראש חודש וקורין אותו מעות ראש חודש, ואין לבטלו".

**ז) נרות ראש חודש.** יש שנהגו להדליק נרות בליל ראש חודש. ראה פרי חדש (אורח חיים סימן תי"ט) יש מי שכתב שיש נוהגים להדליק נרות יתירות לכבוד ראש חודש והמקור חיים להחוי"י מקומות במערב שמדליקין נרות כמו בשבת, והוא מהאור צדיקים למהר"ם פאפיריש זצ"ל וכי"כ ביוסף אומץ סי' תרפ"ג בלשון זה ובפרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תי"ט והיינו בלילה בביתו כמו שבת ואפשר בבית הכנסת גם כן, ובמעשה רב הלכות ראש חודש בעת תפלת ערבית דרי"ח מרבים קצת בנרות והוא לובש כובע שבת לכבוד ר"ח שהוא דאורייתא. ומלשונו "בעת" משמע כהפמ"ג דזהו זמן ההדלקה ואין ר"ל דוקא בביהכנ"ס וכדממשיך והוא לובש כובע שכי"ז בביתו, וכ"כ בסדור רבי שבתי מראשקוב דכן מנהג מדינות המערב וכי"ז ע"ז דמנהג נכון הוא שכן שמחה גדולה יש ברי"ח כמבואר בזוה"ק פרי"ח נח ע"ש ע"י זוהר בראשית רכד ובמדרש הנעלם וירא צו וכ"כ החיד"א בעבוה"ק במורה באצבע קע"ח דיש נוהגין להדליק המנורה באור ר"ח ובבן איש חי שנה שניה פרשת ויקרא מנהג ותיקין להדליק נרות בליל ר"ח ואפילו בקיץ שיושבים על הגג וזורח אור הכוכבים באויר.



## ראש חודש'

הזכרת ראש חודש בתפילת מוסף פותחת במילים: 'ראשי חדשים לעמך נתת' ראשי תיבות 'רחל'. לרחל אמנו תפקיד משמעותי ב'ראש חודש'.

דוד המלך אומר בתהילים 'עשה ירח למועדים' הקב"ה עשה את הירח כדי שנמנה בו זמנים ורגלים. 'שמש ידע מבואו' זמני הזריחה והשקיעה ידועים מראש 'אבל ירח' כותב רש"י 'לא ידע מבואו פעמים שבא בארוכה פעמים בא בקצרה' בקבלת עדות ראיית חידוש הלבנה מקדשים בית דין את החודש ונקבע זמן המועדים.

הגמרא מביאה: בשעה שברא הקב"ה 'את שני המאורות הגדולים' 'אמרה ירח לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד ? אמר לה: לכי ומעטי את עצמך. אמרה לפניו, ריבונו של עולם הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעט את עצמי ? אם הטענה שלי נכונה למה אני צריכה להפסיד 'אמר לה הקב"ה לכי ומישלי ביום ובלילה' וגם בזה לא נחה דעתה.

'חזיה דלא קא מיתבא דעתה' ראה הקב"ה שלא נתישבה דעתה של הלבנה. 'אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי על שמיעטתי את הירח'. הקב"ה מצווה את ישראל להביא קרבן 'שעיר של ראש חודש' לכפר על שמיעט את הלבנה. ולכן נאמר בו 'ושעיר עיזים אחד לחטאת להשם'.

להבנת הדבר מביא המכתב מאלוה' את דברי המהר"ל 'שגדר' 'כפרה לד' הוא לסלק את התרעומת שיש מצד הבריות עליו יתברך. שנראה כאילו יש חסרון במעשי ד' במה שאור הלבנה מתמעט לגמרי בכל חודש'.

'ותיקון התלונה הוא בזה שנדע שהשי"ת חפץ בקטנות. הינו בהתמעטות ובענווה והיא מעלה עלינו. כי היא גורמת התקרבות אל ד' ועל זה מורה קרבן ראש חודש. כי 'קרבן' פירושו התקרבות. והתקרבות היא כאשר האדם מבטל את עצמו לגמרי. 'השפת אמת' אומר שללכנה יש שני מאפיינים. היא מתחדשת כל פעם מחדש ואין לה אור משלה. היא רק מקרינה את אור השמש. ללמדנו כי רק מי שיודע שאין לו משלו כלום רק הוא יכול ומסוגל תמיד להתחדש. מי שחושב שהוא יודע הכל ויש לו הכל לא יתחדש לא יקבל דברים חדשים.

מולד הלבנה הוא מתוך שיא החושך. כאשר הלבנה כולה חשוכה אז מפציע ועולה ומתחדש אורה של הלבנה. כאותה אילת השחר המפציעה מתוך חשכת הלילה של קודם זריחה.

הוא אשר אמרנו 'מעטי את עצמך' זה סוד ההתחדשות. כאשר משה ואהרן נמצאים במצרים, ובני ישראל במ"ט שערי טומאה. חשכת הגלות ממלאת את העולם. אז הקב"ה קורא להם ואומר 'החודש הזה לכם ראש חדשים'. 'הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חודש'.

בחלומנו של יוסף הוא רואה 'והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי' השמש זה יעקב והירח זו רחל.

המדרש באיכה מביא אחרי חורבן הבית 'אמר הקב"ה לירמיה אני דומה היום לאדם שהיה לו בן יחידי ועשה לו חופה ומת בתוך חופתו ואין לך כאב לא עלי ולא על בני, לך וקרא לאברהם ליצחק וליעקב ומשה מקבריהם שהם יודעים לבכות'.

המדרש מתאר ומפרט את דברי ירמיהו ודברי משה רבנו והאבות 'והיו צועקים ובוכים עד שערי בית המקדש' 'והיה הקב"ה סופד ואומר'. אך בכל זה, עדין לא היה די וממשיך המדרש וכותב:

'באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי והוקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה והודעתני לבעלי ומסרתני לו סימן שיכיר בני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני'.

'ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאוותי וריחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה לכפר חלפו אחותי לבעלי בשבילי ומסרתני לאחותי כל הסימנים שמסרתני לבעלי כדי שיהא סבור שהיא רחל' 'וגמלתי חסד עמה ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה'.

רחל אמנו שנמשלה בחלום יוסף לירח לאותו ירח שטען 'אין שני מלכים יכולים לשמש בכתר אחד' והקב"ה קיבל טענתה ואמר לה 'לכי מעתי עצמך'. אותה רחל אמנו היודעת שהיא לבדה מיועדת ליעקב אבינו ושניהם יחד יקימו את בית ישראל.

היא מבינה מה עומד אביה לבן לעשות והיא ממעטת את עצמה. היא מוותרת, היא מוכנה להכניס צרה לביתה ולהיות אחת מ'שתי מלכים בכתר אחד' להקים את בית ישראל וכל זה כדי לגמול חסד עם אחותה שלא תבוש ולא תיכלם.

מסיים המדרש: 'מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן' 'מנעי קולך מבכי ועינייך מדמעה כי יש שכר לפעולתך' 'ויש תקווה לאחריתך ושבנו בנים לגבולם'.

'ראשי חדשים לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדות' מתנה טובה נותן לנו בורא עולם 'ראש חודש' שהוא 'זמן כפרה'. רמזו לנו מתקני התפילה 'ראשי חדשים לעמך' ר"ת רחל. שניקח אל לבנו כוחו של וזיתור. כוחה של רגישות לזולת. מעשים נאצלים שבכוחם ללמד עלינו זכות, לכפר על כל פשע חטא ועון ולקרוע גור דין. והלוחאי וזנכה.

הגאון רבי חיים פרץ ברמן שליט"א  
מראשי ישיבת פוניבז'

## בגדר יום א' דראש חודש

בס' עמק ברכה הל' קדה"ח אות ג', הביא מהצל"ח ברכות דכ"ו בשם הבנין אריאל, דמה שנהגים ב' ימים ר"ח הוא משום ספיקא דיומא כמו בכל הרגלים, והצל"ח הסכים עמו, רק שדן אם הוי קדושה אריכתא כב' ימים או לא. והעמק ברכה האריך להשיג דמדברי הראשונים מבואר דאי"ז שייך כלל לתקנת ספיקא דיומא, כי אם דכן הוא מעיקר הדין, דיום ל' דין ר"ח עליו, והוכיח כן מד' הרמב"ם קידוה"ח פ"ח הל"ד דמבואר בדבריו שיום שלושים ר"ח הואיל ומקצתו מן החדש הבא, וכ"כ הטור באו"ח סי' תכ"ז, וביתר ביאור כתב כן בשבולי הלקט ענין ר"ח סי' קס"ח, עיי"ש.

ויש להבין, כיון דקדושת ר"ח היא גם ביום ל', וזה הטעם שאנו אומרים בתפלה יעלה ויבוא, וגם נהגו בו הנביאים מנהג ר"ח שעשו בו סעודת ר"ח. א"כ למה אין מביאין בו קרבן מוסף של ר"ח, דלכא' קרבן מוסף תלוי בקדושת היום ולא במניינו, וכבר הרגיש בזה בשבולי הלקט שם שכ' וז"ל, מיהו השיר והמוסף לא היו עושין אלא מיום שני ובו מחשבין את המועדות, עכ"ל. מיהו טעמא בעי אמאי באמת שאני דין השיר והמוסף.

ונראה בזה, דהנה במהרש"א פסחים ע"ז א' כתב, דאף דכל מוספי הרגלים דוחים את השבת משום דכתיב במועדו, מ"מ בר"ח בעינן לזה ילפותא מיוחדת, משום דס"ד דמועדיכם לא קאי על ר"ח משום דאינו זמן ומועד קבוע, דאיכא ר"ח שנקבע ביום ל' ויש דלא נקבע עד ל"א יום, ולכן קמ"ל דגם ר"ח חשיב מועד, יעו"ש. ולכא' דברי המהרש"א צ"ב, מה הס"ד דר"ח חשוב שאינו קבוע לו זמן משום דנקבע לל"א יום, והרי זה רק דין קידוש החודש מתי לקדשו, אבל ודאי דחשיב שזמנו הוא בא' לחודש, ואמאי לא נימא דראש השנה נמי יחשב שאין קבוע לו זמן, משום שפעמים הוא בל' לחודש אלול, ופעמים שהוא בל"א יום.

ואשר יראה לומר בדעת המהרש"א, דס"ד דחלוק ר"ח מר"ה בעיקר דינו, דר"ה זמנו הוא ביום אחד לחודש כדכתיב בקרא ובחודש השביעי "באחד לחודש", אולם בר"ח לא כתיב בקרא באחד לחודש כי אם בראשי חדשים, ויתכן דבר"ח אין הזמן של החודש גורם, אלא מה שהוא ראש החודש. ולו יצויר שלא היה ראש החודש ותחילתו והיה א' לחודש, נמי היה נחשב ר"ה, משא"כ בראש חודש אי"ז תלוי כלל בתאריך החודש, אלא במה שהוא ראשו ותחילתו של חודש.

ולס"ז שפיר כ' המהרש"א דר"ח חשוב שאינו קבוע לו זמן, דיש שלא נקבע עד ל"א, אף דר"ה ודאי חשוב קבוע לו זמן, דר"ה זמנו הוא באחד לחודש, וכמו שביה"כ שזמנו הוא בעשירי לחודש ודאי קבוע לו זמן, אע"פ שפעמים הוא יום ל"ט של חודש אלול ופעמים הוא יום ארבעים של חודש אלול, כיון שזמנו הוא מחמת חודש תשרי ואינו נוגע כלל לחודש אלול, וה"ה בר"ה זמנו הוא אחד בתשרי, ואינו נוגע כלל לזמנם כלפי חודש אלול. אבל ר"ח, עיקרו אינו אלל זמן בחודש הבא, אלא עצם דינו מה דבו מתחיל חודש אחר, וכיון דהתחלת החודש האחר אין קבוע לו זמן, היה ס"ד דלא יחשב שקבוע זמנו, ועי' היטב.

ובזה מובן מאד, דאף דלענין קדושת ר"ח מבואר בראשונים דהוי גם ביום ל' של חודש מעובר, ולכן נהגו בו הנביאים מנהג סעודת ר"ח, מ"מ לגבי קדושת ר"ה ודאי דלא מצינו כזאת. והיינו משום דקדושת ר"ח תלוי בתחלתו של החודש, וזה שייך גם ביום הראשון כמש"כ הראשונים.

ויש לחקור לפ"ז בתר דגלי לן קרא דגם ר"ח חשוב כקבוע לו זמן, ודוחה את השבת, אם חידשה התורה דר"ח זמנו ג"כ בא' בחודש ולא בתחילת החודש, או דהתורה חידשה דאף דזמנו בתחילת החודש מ"מ חשיב זה כקבוע לו זמן. ונראה להוכיח ממה שהביאו התוס' ברה"ח ח' ב' דבר"ה אין מביאין שעיר מוסף של ר"י אלא של ר"ה, ולכא' מזה מוכח דזמן שניהם שוה ולכן סגי בקרבן א' לשניהם, אבל אם היינו אומרים דזמנם של שניהם חלוק ביסודו, לא היה מובן אמאי מוסף של ר"ה פוטר את של ר"ח ועי'.

עוד נראה להוכיח כן מהא דאי' בגמ' סוכה דנ"ה א' איזה חודש שיש לו שני ראשים, הוי אומר זה ר"ה, ופירש"י שם, שני ראשים ר"ח ור"ה, עכ"ל. הרי מבואר דהתורה קרא לשניהם ראש, ולפ"ז ודאי מסתבר דלשניהם יש דין אחד, ומדאמרה התורה גבי ר"ה ובאחד לחודש השביעי, מסתבר דה"ה דגם דין ר"ח תלוי באחד לחודש ולא במה דהוי ראשו של חודש.

והנה נידון רבינו משולם הנ"ל איירי לענין מוסף, ונידון הסוגיא בסוכה נמי איירי לענין דין שירה על הקרבן [בקרא דותקעתם בחצוצרות] שהוא גם שייך לדיני הקרבן. ולפ"ז נראה דאף דעצם ענין קדושת הר"ח יתכן דתלוי בראשו של חודש, מ"מ דין הקרבן והשיר שלו ודאי דשוה בו לר"ה שהוא דין בא' לחודש. ויתיישב לפ"ז הא דאין קרבן מוסף ושיר ביום ראשון של ר"ח, אף דיש עליו שם ר"ח כמבואר ברמב"ם ובטור, וקדושת ר"ח כמבואר ברבינו ישעי' שהובא בשבלי הלקט הנ"ל, ומשום דנתבאר דדין מוסף דר"ח ושיר של ר"ח אינו תלוי במה שהוא תחילת החודש, אלא במה שהוא אחד לחודש, והיום הל' הרי למנינו הוא ל' לחודש הקודם, ולכן אין בו קרבן מוסף ושיר של ר"ח. (שלמי יוסף ר"ה, עיי"ש אריכות גדולה)

שמעתי בשם הגרי"צ דינר זצ"ל בשם החפץ חיים זצ"ל משל המדבר על אנשים ברכות כולם יושבים יחד בקרונות אך התחנות הן שונות כל אחד יורד במקום אחר, בעת העצירה שואלים כל נוסע למה ירד? והתשובה פשוטה הוא צריך להגיע דווקא למקום זה. המסע ברכות החיים שלנו אינה שונה נתנו לו 12 תחנות עד ראש השנה בהם ניתן להתעורר כדי לכפר ולחזור בתשובה, אשרי מי שמצליח לנצל את כל תחנותיו לעצור את הרכבת ולשים לב כי זה הרגע זה הזמן וזה המקום.

והנה כל ראש חודש משפיע על כל החודש וכמו שכתבו הקדמונים ז"ל דכמו שהנהגת האדם בראש השנה משפיע על כל ימות השנה כמובא ברמ"א סימן תקפ"ג ס"א בשם הירושלמי שלא יישן אדם בראש השנה כי על ידי זה מזלו יישן כל השנה, כמו כן הנהגת האדם בראש חודש משפיע על כל החודש, ולכן נקראו "ראש" ראש השנה ראש חודש ולא תחילת השנה או תחילת חודש וכמו שכתב בספר פרי צדיק לרבי צדוק הכהן זצ"ל ח"ב דף קי"ט וז"ל "נקרא ראש חודש ולא תחילת חודש שהוא ראש כל החודש והיינו שכל קדושת החודש כלול בראש חודש". וזהו כי כמו שהראש שהוא משכן המוח משפיע על כל האיברים וממנו נמשך החיות לכל הגוף, כן ראש חודש משפיע על כל החודש. בס' קונטרס על עניני חודש ניסן מהגר"ח קרלנשטיין זצ"ל מביא בשם ספר פנים יפות לבעל ההפלאה בפרשת קדושים דכל הפעולות שעושה אדם ביום ראש חודש משפיעין על כל החודש, ויסוד הדברים מבואר בדברי הרמ"א בשו"ע יור"ד סימן קע"ט ס"ב וז"ל "נהגו להתחיל ללמוד בראש חודש" ומקורו בסמ"ק סימן קל"ו ועי' בב"י (שם) והיינו שיש בזה סימן טוב לכל החודש, ובביאור הגר"א דימה ענין זה לדברי הגמ' בכריתות דף י' ע"א דנהגין לאכול סימנים בליל ראש השנה לסימנא טבא.

וידוע מה שכתבו הקדמונים ז"ל דכמו דבשבת קודש יש "נשמה יתרה" כן בראש חודש יש נפש יתירה, ראשי חדשים ניתנו לישראל לזמן כפרה על כל תולדותם לפיכך נהגו ישראל קדושים לקבוע את יום ערב ראש חודש ליום תשובה ותיקון המעשים לסליחות ותחנונים ואנשי מעשה נוהגין להתענות בו כהבנה לקבל השפעת קדושת ראש חודש, וכך כתב הפרי חדש או"ח סימן תי"ז וז"ל "יש אנשי מעשה שנוהגים להתענות כל ערב ר"ח ומטו משמיה דמהר"ם קורדווייר ז"ל שהיה קורא אותו יום כיפור קטן דומה לשעיר ראש חודש (עי' בגמ' שבועות ט' ע"א).

#### בגדים מיוחדים

יש שנהגו ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ראש חודש וכפי שהבאנו לעיל שר"ח הוא בדרגה של שבת ומועד, וכך כתב בס' סדר היום שהלבוש בגדים מעולים ויפים משל ר"ח יש לחוש למנהג וצריך להחזיק בו, וכך מביא החיד"א בס' מחזיק ברכה בשם מהר"ם פאפירש, בס' אשל אברהם (מבוטשאטש) תניא מביא סמך לזה מהפסוק "לקדוש ד' מכוונ" והרי גם בר"ח אומרים מקדש ראשי חדשים וכיון שהיום הוא בבחינת קדושה ראוי לכבד ר"ח שהוא ג"כ בכלל קדוש ד' בכסות נקיה, בס' מעשה רב להגר"א מובא שהגר"א לבש בר"ח כובע של שבת. בס' יסוד ושורש העבודה שער ט' כתב וז"ל "ילבש האדם איזה מלבוש חשוב בר"ח וסימנך "חמש חליפות שמלות" ר"ת חודש מועד שבת יחליף שמלות, ובתיקונים תיקון ר"א דמ"ו כתב "נשמתא יתירה בשבת וביומא טבא ובכל מוספין" והיינו בכל יום שיש בו מוסף שאף בר"ח מקבל אדם נשמה יתירה על כן בודאי ראוי וישר ללבוש בגד חשוב".

כתוב בתורה "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון אני ד' אלוקיכם" (במדבר י' י'), מעמדו של ראש חודש הושווה איפוא לימי מועד, וכשם שבכל חג הקריבו קרבן מיוחד כך בראש חודש הקריבו קרבן נוסף כמובא במדבר כ"ח י"א, ואף השיר שהיו הלויים שרים בבית המקדש בשעת הקרבת קרבן היה שיר של יום טוב וכפי שמובא במסכת סופרים י"ז י"א "שיר של ראש חודש שהיו הלויים אומרים בבית המקדש "שירו לד' שיר חדש" (תהלים צח).

מובא בפסיקתא בשבת וראש חודש פרשה א' וז"ל "ראשי חדשים שקולים כמועדות שנאמר "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ואפילו בשבת שקולים הם ראשי חדשים ממה שהשלים בנביא (ישעיה ס"ו) "והיה מדי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר ד'", וא"כ ראש חודש נמנה בשורה אחת עם השבת ומועדי השנה, וכפי שמפורש בדברי חז"ל בשבועות דף י' ע"א ובפסחים דף ע"ז ע"א ובערכין דף י' ע"ב.

כתב הרוקח בסימן רכ"ח שגדול יום ראש החודש שניתן להם לישראל למועד ולכפרה, חכמינו זכונם לברכה שנו הלכות מיוחדות ליום ראש חודש כמו חיוב הזכרתו בתפילה ובברכת המזון, קריאת ההלל בו, וקריאת התורה ותפילת המוספין, גם נצטוו לנהוג בו קדושה וכבוד כמו הגבלת היתר מלאכה לנשים, איסורו בהספד ותענית וחיוב סעודה לכבוד היום.

במסכת ביצה דף ט"ז ע"א מובא - כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טוב והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחדתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו, וכתב רש"י לפרש "כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא ניזון משם קצוב לו כך וכך ישתכר בשנה זו ויש להזהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו חוץ מהוצאת שבתות אותה לא פסקו לו מה ישתכר לצרכה ומהיכן תבואהו אלא לפי מה שרגיל ממצאיהם לו לשעה או לאחר שעה". בפסיקתא דרב כהנא פרשת ולקחתם לכם ס"ז מובא "מור"ה נקצבין מזונותיו של אדם חוץ ממה שמוציא בשבתות ויו"ט ובראש חדשים ובחולו של מועד ומה שהתינוקות מוליכין לבית רבן", דברי הפסיקתא מובאים ברוקח הלכות ראש חודש סימן רכ"ח ובטור סימן תי"ט, והמשנ"ב בסימן תי"ט ס"ק א' כתב וז"ל "המוציא על סעודת ראש חודש אוכל ושותה בו בטוב הרי זה משובח וכתבו הפוסקים בשם מדרש פסיקתא שכל מזונותיו של אדם קצובים חוץ ממה שמוציא בשבתות ויו"ט וראש חודש".

רואים אנו את מעלת יום ראש חודש כפי שמשתקף מדברי החיד"א בספרו ברכי יוסף או"ח סימן תי"ט בשם ספרים הקדושים כי יש מעלה לקדושת ראש חודש, שאין אור הגיהנום שולט בר"ח כמו בשבתות כי שניהם קבועים הם שהונחלו מיום שנברא העולם, משא"כ ימים טובים שבאו אח"כ מצד הניסים שנתחדשו בתוך ימות עולם.

ראש חודש משמש למנוף להתחדשות בעבודת ד', חודש הוא מלשון חדשו מעשיכם וכפי שכתב בעל חידושי הרי"ם עה"פ "החודש הזה לכם ראש חדשים (שמות יב) מהו המושג לכם, ומבאר שהקב"ה נותן כח לכל אדם מישראל כשמגיע ראש חודש לעורר עצמו מחדש לעבודת ד' וכדבריו "שהכל מסור לידינו והכל נמצא ברשותינו ואם היה אדם יודע מה הוא ומה שיש לפי זה בידו בודאי לא היה מבטל אף רגע".

#### הנושאים הבאים

מטו"מ- גליון ה-800 לימוד  
תורה לחברו, ענינא דיומא.  
דברים- מנהגי שבת  
חזון, ענינא דיומא.

מכון ירושלים

#### אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה  
בעריכה תמציתית וייחודית  
להשית בהנחיות הספרים



#### אשת חיל

מדרשים, נפתר,  
ראשונים, אחרונים, חסידות

# הפרשה המחנכת

פנחס 65

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רזנשטיין

לאחר למעלה מעשור בניהולו של מאיר, הארגון חווה משבר משמעותי מול פטרוניו שסברו שהארגון אינו מתקדם היטב ליעדים שהוצבו לו. והוחלט על צמצום משמעותי ודרמטי של פעילות הארגון.

## העסקן הנמרץ

רבי משה יוסף, הוא עסקן ציבורי נמרץ. הוא פועל בנחרצות בכל נושא של חינוך ענייני הקדושה וחומות הדת. הוא אינו חוסך במאמץ על מנת לפעול בכל הנדרש מבחינה ציבורית. אין לו חסמים מבחינת משאבים, הוא אוסף כספים לטובת פעילותו הציבורית ומתרוץ להדפסת והפצת דפי הסברה אודות חשיבות הדברים העומדים על הפרק, הוא אינו נח לרגע.

לאחר שנות פעילות רבות, מתוך ניסיונו הרב בענייני ביצור חומות הדת, הוא הפך לאחרונה למרא דשמעתתא והוא מחליט מדי פעם על דעת עצמו לחזק את הציבור בעניינים שונים, ומתוך מעמדו החשוב הוא פועל בנחרצות רבה תוך שהוא מפיץ את הגיונו בכל פינה – וגוער מעל דפי ההסברה שהוא מפיץ בכל מי שאינו נשמע לדברי החינוך או במי שמעיד ח"ו לקרר לדעתו את המאבק הנחוש בפורצי גדרות הקדושה.

## שלושת הסיפורים

שלושת המקרים המתוארים לעיל – אמנם נכתבו מפרי הדמיון, אך הם מציאותיים לחלוטין, ומייצגים טעות אחת שעוברת כחוט השני בין שלושת הדמויות המאיישות את הסיפורים. עצמאות יתר וחוסר הבנה לפעולה בסביבה אנושית.

הבה ננתח את הסיפורים.

יוסי הבחור המופנם, עבר בחסות האופי המופנם והרצון להיות מושלם, תהליך של בידול עצמי מהמציאות ומההכונה הנדרשת לבחור צעיר בסלילת דרכו. בחור חייב להתנסות בחיי המציאות מול חבריו ולהכיר עולמות נוספים, ובעיקר – הוא חייב ללמוד מרבותיו, להכיר את הדרך שנסללה על ידי רבים וטובים ולצעוד

## יוסי הבחור המושלם

יוסי הוא תלמיד ישיבה גדולה מן המניין, אמנם הוא מוגדר כבחור מופנם אך הוא עמל בתורה, שומר ומקפיד על סדרי הישיבה, מעולם לא נתקלה הנהלת הישיבה בבעיה כלשהי עם יוסי הן בלימוד והן בענייני ההנהגה. הבחור מתנהג ומתנהל למופת ולדוגמה לכל חבריו, הוריו מאושרים ורבותיו שמחים בו.

במהלך השנים, פיתח יוסי עצמאות יתר, הוא הירבה ללמוד לבד, לקבוע לעצמו סדרי לימוד שונים בין הסדרים, עד שבשלב מסוים, גם את הסדרים עצמם הוא העדיף להעביר בלימוד עצמאי. הוא החל להתבודד מבחינת הלימוד והתקדמותו בתורה וביראת שמים הייתה ידועה רק לו ולקונו. הוריו ורבותיו תלו את הדבר בהיותו בחור מופנם, ובנוסף, בהיותו בחור פרפקציוניסט ומושלם שכנראה מבקש להתמיד מאד בלימודו והימנעותו מחברותא יתכן ונובעת מרצונו שלא לבטל רגע לריק.

כאשר הם עמדו על טעותם, זה היה מאוחר כבר...

## מאיר המנהל הדגול

מאיר, הוא מנהל ארגון גדול, מנהל למופת שמעורב עד פרטי פרטים באלפי הפרטים המרכיבים את הארגון הגדול שהוא עומד בראשו. הייחודיות של מאיר כפי שמתארים העובדים בארגון, היא ההבנה שלו בכל תחום. הוא מבין בגיוס משאבים ובשימור תורמים, בגרפיקה ובעיצוב מודעות, בניסוחים של מאמרים וביצירת תוכן. הוא כמוהו מבין היטב בנושאים הכספיים, בהתנהלות מול הבנקים והספקים, הוא יודע לנהל היטב משא ומתן גם עם הספק של מכוונות הצילום במשרד וגם עם חברת הטלפונים.

גם בתפריט הכיבוד שמוגש לאורחים במשרדי הארגון מעורב מאיר עד פרטי פרטים, חלבי או בשרי, מאפים או סלטים טריים ואפילו בהחלטה על צבע המפיות שיונחו על השולחן.



## יחדי בתפילה, יחדי בתורה

והנה כבר עברו אלפי שנים אחרי אותה תקנה, ובהתאם לצוואת המנהיגים המאוחרים של גלותנו – אנשי כנסת הגדולה – הרי האומה כולה, הנפוצה בכל קצוות תבל, מתאחדת בזמן התמיד שהיה קרב בשעתו בירושלים, מועד זה עודנו מעורר כל לב יהודי נאמן, במזרח ובמערב, בצפון ובדרום, והרי הוא מכוון את פניו לארץ המוריה שבציון ובירושלים. באותה שעה הוא מבטא מחדש את נדר קרבן התמיד של שחרית ומנחה, שתורגם למלות תפילה. נדר זה מבטיח נאמנות לתורה, שהיא לנו למורשה מהר המוריה שבירושלים, ובעצם הנדר הזה אנחנו מתקשרים עם ד' ועם כל אחינו שבכל העולם.

ועוד יבוא היום שנקיים מצווה זו בפועל ממש, מזבח חדש נבנה בירושלים ומשקלי הכלל של האומה נקריב את קרבן התמיד, והמעשים הסמליים של הקרבן הזה, שנוסדו בציווי זה שבפרשתינו, יבטאו את הנדר הנצחי היהודי המשותף.

## הצדוקים ושיטתם

על פי הדברים האלה, מובנת התנגדות הצדוקים להקרבת קרבן התמיד מכספי העם, שהרי זה הרעיון העולה מקרבן התמיד של האומה, כי כל יחיד בעם הרוצה ללמוד תורה ולקדש את מעשיו חייב לפנות לנציגות הכלל שבמקדש, כי העדות וההוראה של תורת ד' מופקדת בידיה (דברים יז), והיא השומרת להקריב בשם הכלל את קרבן התמיד של הכלל, וקרבן זה מחדש בכל יום תמיד את נדר הנאמנות לתורה זו.

אולם רעיון זה הוא סתירה גמורה לתורת הצדוקים של כל תקופה. תורת הצדוקים מורה שהאדם היהודי מתקשר לאלוקיו רק על ידי האות הכתובה של המקרא וזו "כרובה ומונחת בקרן זווית, כל הרוצה ללמוד יבוא וילמד" (קידושין סו ע"ב), כל אדם יפרש את הכתוב כאוות נפשו, הוא יקבל ממנו את המתאים לרוחו, יראה בו את רצון ד' ויקיים אותו כהבנתו. תורת הצדוקים מתעבת את רוח קרבן התמיד כי התמיד מורה שהיחיד ימצא את אלוקיו רק תוך התקשרות לכלל ישראל, והוא יהיה לרצון לפני ד' רק על ידי קיום דבריו שהופקדו בידי הכלל ובידי מוסרי התורה. משום כך היתה זו אחת המשימות הראשונות של הצדוקים לתת תוקף לשיטתם ביחס לקרבן התמיד כי התמיד לדעתם איננו קרבן חובה כללי של עם ישראל, אלא הוא מסור לרצונו ליבו של כל יחיד.

בדרך זו, ללא המצאה אישית של דרך חדשה שטרם נבדקה וטרם נסללה. הצעידה לבד יסודה בטעות והיא מנוגדת לדרך התורה שנמסרת איש מפי איש על ידי גדולי ישראל ועל ידי מורי דרך ומכווניה.

גם רבי משה יוסף העסקן הנמרץ, שכח ככל הנראה במרוצת הזמן, כי אין בסמכותו להחליט לבדו על ענייני חומות הדת, לא מבחינת בחירת החומה שאותה צריך לחזק כן או לא, ובעיקר לא בדרך שסלל לעצמו כדי 'לשכנע' אחרים בצדקת מאבקו. לצורך כך, שוב, יש מורי דרך, גדולי ישראל, בית דין, שולחן ערוך. ועוד שלל חסמים ונקודות בידוק שעליו לעבור טרם יפצח במסע קודש לטיהור פגעים מקרב הקהל.

ובמעבר לעולם הניהול, מאיר המנהל המוכשר, יורד לפרטי פרטים בכל נשא ובכל ענין בדיוק מאותה סיבה, הוא עצמאי מדי, לא סומך על אף אחד, לא מעצים את הצוות ולא משתף את הצוות בהחלטה כלשהי, הוא החכם מכל אדם וכולם לא מבינים כמותו בכל ענין. הוא עוסק בכל דבר במקום להעצים צוות ולשתף אותו בעבודה יחדיו, כך נוצר מצב שהוא אינו שם לב לעובדה שכמנהל נדרש ממנו לקדם את הארגון לשלב הבא, ולא לבחור את צבע המפיונים שעל השולחן. מרוב עיסוקו בחדווה בהבאת כישרונותיו לידי ביטוי בזוטות, הוא שוכח את גודל התפקיד ואת המבט העילי על התקדמות הארגון לעבר המטרות שפטרוניו הגדירו.

## קרבן תמיד – הכלל יחדי מול הכוהנים

פרשת קרבנות הציבור שבפרשתנו, מסיימת את עיקר מתן המצוות ופרשה זו נכתבת רק ב"ספר המסע במדבר", ורק בסוף הספר. מכך לומד הרש"ר הירש כי רק לאחר ארבעים שנות הניסיונות של המדבר שנתנו לנו תודעה עצמית משמעותית, רק בעקבות הניסיונות האלה אנחנו חשים בצורך – שיזכירו לנו תמיד את יחסינו אל ד' ואת הכוונות שיחסיים אלה דורשים מאתנו.

אמונה כפולה טופחה בלב העם על ידי מצוות קרבנות התמיד של שחר והתמיד של בין הערביים. מחד, ידע כל יהודי שנקודות המשען של הווייתו, מחשבתו ומעשיו היא במקדש התורה, במרכז של כלל האומה – כי התורה מונחת תחת כנפי הכרובים שבמקדש ומשם היא יוצאת אל העם באמצעות הכוהנים שהם מייצגי הכלל ומוסרי התורה, ואין היהודי יכול למצוא קשר עם ד' אלא על ידי התורה הזאת. ומאידך הנדר התמידי של הכלל כולו הבא לידי ביטוי בקרבן התמיד – מדי יום, לא ישבות – פונה אל כלל בני האומה יחדיו, ובוהא לידי ביטוי המסר כי האומה נודרת בכל יום יחדיו להתעלות אל ד' תוך נאמנות לתורה, וקימו של הנדר הזה מוטל על כל אחד מבני העם וגם היושבים בקצה הארץ נדרשים למלא אחריה.

## הגליון מוקדש לעלוי נשמת

בן-ציון בן בנימין, שמעון בן אברהם, סימח  
שמחה בת משה, שרה בת מנחם, ברמזה בת רחל,  
עובדיה בן גורגיה, חילדה בת יצחק, אבנר בן  
רפאל



גליון ר"א, פ' פנחס  
כ"ג תמוז ה'תשפ"א  
רמת - השרון

## מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

אותו רק בשביל המנגינות ולכן חיפיתי עליו ועכשיו שאינו יכול לנגן לא אכפת לי.

**כך אומר הקב"ה**, אף שעשיתם עבירות ואפי' ג' עבירות חמורות אבל כל עוד שאתם עוסקים בתורה אני לא יכול לגעת בכס דהתענוג הגדול ביותר שיש לי זה שאתם עוסקים בתורה, ולכן דבר זה נשאל לחכמים לנביאים ולא ידעו על מה אבדה הארץ (דראו שהרבה שנים לא הענישם על הג' עבירות), עד שבא הקב"ה ואמר על עזבם את תורתם שלא בירכו בתורה תחילה ולכן אבדה הארץ על ג' העבירות.

## קושיית המהרי"ט מדוע הקב"ה נשא פנים לישראל

**ואומר ע"ז המהרי"ט** דבר זה אי אפשר לאמרו, וכי הקב"ה בגלל נגיעות לא מעניש והא כתיב (דברים יז) לא יקח שוחד, ומכאור (ראה פי' רמב"ן שם) דאפי' שוחד של מצוה לא לוקח, וכי מצוה מכבה עבירה?

**ואמר מורנו הרב שך** (זצ"ל) שליט"א ע"ז דיש עבירות שהכלל נענש מחמת הפרט, דמקום זה ראוי להיחבר אפי' שיש צדיקים, וכמו בסוד דשאל אברהם (בראשית יח לב) דאם יש עשרה צדיקים לא יחרב את העיר (אך פחות, כן יחריב ראה שם ברש"י), דהיינו שיש הנהגה כזו דאף שלא ראויים אנשים מסויימים למות דלא עשו עבירות אבל יש עונש על המקום וכולם נספס.

**וע"ז אמר** על מה אבדה הארץ דהרי לא כולם חטאו דהיינו דאלו שחטאו היו צריכים לנהוג איתם בנפרד עונש פרטי ולא כללי, וע"ז אמר הקב"ה על עזבם את תורתם.

## כג' עבירות העונש על כאו"א ובעזיבת התורה העונש כללי

**ולפי"ז מבוארים דברי המהר"ם אלשיך** דבגלל ג' עבירות הקב"ה לא היה נוהג מנהג כללי אלא מנהג פרטי ביחידות, דזכות התורה גדול להציל מחורבן כללי, ומה שבאמת קרה דאבדה הארץ זה בגלל עזיבת התורה וכדבריו.

## לימוד התורה כמקצוע הוא חסרון בערך התורה

הגמ' בבבא קמא<sup>א</sup> מביאה ששלחה מלכות רומי שלוחים לחכמי ישראל וביקשו למדונו תורתכם, דהגויים לומדים תורה כמו שאר מקצועות בלי הערך לתורה, בלי זה כל החיים בעצם אינם לפי התורה, וזה היה חסר להם דלא בירכו בתורה תחילה, דהיה חסר להם הערך לתורה ולמדו כשאר מקצועות העולם.

## מדוע לא תלו אבדן הארץ בג' חמורות

**שואל מהר"ם אלשיך** (בפירושו לאיכה א ז) הרי הגמ' ביומא<sup>א</sup> אומרת על מה נחרב בית המקדש הראשון על ג' עבירות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, היינו דבזמן אובדן הארץ היו ג' עבירות ובשביל זה נחרב הבית, וא"כ מה שאלו לחכמים ולנביאים ולא ידעו על מה אבדה הארץ עד שהוצרך לקב"ה לענות על עזבם את תורתם וכי לא די בזה שעברו ג' עבירות החמורות? ובשערי תשובה<sup>א</sup> מביא את סולם העבירות דיש מצות עשה ויש לא תעשה שיש בו מעשה ושאינן בו מעשה ויש חיובי מיתות בידי שמים ויש חיובי כריתות ויש חיובי מיתות בידי אדם וחמור מכולם ג' עבירות שנאמר בהם יהרג ואל יעבור, ומכאור שג' עבירות הם הדברים החמורים ביותר וא"כ למה לא יהיו הם הסיבה לאובדן הארץ.

## משל האלשיך למנגן שנתפס בקלון

**ואומר המהר"ם אלשיך** משל למלך שהיה לו בעל מנגן אחד שהיה מנגן לו את כל מיני המנגינות ואהבו מאוד והניח לו מקום מיוחד בכדי שיוכל לנגן לו בכל זמן שירצה, וקרה ובאו שרי המלך והודיעוהו שהמנגן גנב מכמה מקומות ועשה כמה דברים קשים ורצו לגזור דינו להריגה והמלך עצר בעדם, וכך היה כמה פעמים, עד שנקטעו אצבעותיו ושוב קרה מה שקרה שגנב ותפסוהו, והשרים הודיעו למלך ואז כבר המלך נתן להורגו. ושאלו את המלך פשר הענין, ואמר להם אני לא הייתי צריך

## על מה אבדה הארץ

שיחת מו"ר זצוק"ל  
מתוך מדור 'שירת יעקב' שבקובץ  
'תבונות'<sup>א</sup>

**"אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב** (ירמיה ט-יא) **מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר (שם פס' יב) ויאמר ה' על עזבם את תורתם אשר נתתי לפניהם אמר רב יהודה אמר רב שלא בירכו בתורה תחילה"** (נדרים פ"א)

**וכתב הר"ן** דמדויקים דברי רב יהודה אמר רב, דאי כפשטא דלא למדו איך לא ידעו החכמים והנביאים, וע"כ דעל שלא בירכו בתורה תחילה וזו עזיבת התורה שהיתה שם, דהרי כבר הפסוק בתהילים (קה מד-מה) אומר ויתן להם ארצות גויים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו יצטרו, דאם לומדים תורה דווקא אז יש קיום לארץ ואם לא לומדים אין קיום, וע"כ דהם למדו רק נתפסו על ערך הלימוד דלא בירכו בתורה תחילה, ומדויק הלשון על עזבם את "תורתם" היינו דלא בירכו בתורה תחילה, שלא החשיבו התורה בתור תורת ה'.

<sup>א</sup> בבא קמא ל"ח ע"א

<sup>ב</sup> יומא ט' ע"ב

<sup>ד</sup> שערי תשובה שער ג'

<sup>ה</sup> שו"ת המהרי"ט ח"א סי' ק'

<sup>א</sup> באדיבותו המתמשכת של הרב מרדכי שמואל בהגרצ"י אדלשטיין שליט"א | כותרות משנה נוספו בעריכת הגליון

ובזה רואים כמה ערך וחשיבות צריך לתת לתורה דהקב"ה מעריך אותה ואת לומדיה.

**ובאמת על הקושיה** של המהר"ם אלשיך אפשר לתרץ דיש שני סוגים בחורבן, יש חפצא של חורבן ביהמ"ק ויש חפצא של חורבן הארץ, חורבן ביהמ"ק היה בגלל ג' עבירות וחורבן הארץ בגלל עזיבת התורה. דיש הבדל שכשביהמ"ק קיים כל עבירה חמורה יותר דהוי בפניו יותר, כדוגמת המבזה את אביו בפניו שהפשע חמור יותר, ולכך בג' עבירות חרב ביהמ"ק, אבל אח"כ העבירות היו דרגתן נמוכות דלא היו בפניו וזהו חסד מהקב"ה להקטין את חומרת הפשעים, ולכך רק עזיבת התורה גרם לחורבן הארץ.

## מעשה מהח"ח שהגדיל כבוד לומדי התורה בעיני הנגידים

**ומסופר על החפץ חיים** שעשה כנס גדול לכל התורמים שתרמו כספים עבור המבצע של אנשי הקהילה לבנות בית חולים מיוחד ליהודים, ועשו מגביית של מיטות כמה כל אחד תורם מיטת חולה, אחד תרם חמש ואחד תרם עשר וכו'. וכשנכנסו תלמידים מהישיבה לכנס הזה קרא להם החפץ חיים והושיב אותם במקום מכובד יותר והתייחס אליהם ודאג להם עד כדי שהתורמים התפעלו מזה ושאלוהו בלעג כמה מיטות הם תרמו, ואמר החפץ חיים כל אחד מהם תרם חמישים מיטות, והשתוממו כולם איך יתכן הרי הבחורים עניים ומהיכן תרמו, והסביר להם הח"ח דכל בן ישיבה שיושב ולומד מציל חמישים חולים שלא יבואו לביה"ח.

**כמה ערך גדול יש לתורה וכמה אנו בני התורה צריכים להתחזק בה יותר.**

**פנחס קנאה**

שיחת מו"ר זצוק"ל  
מתוך כתבי הרב משה חליוה שליט"א

**"פינחס בן אלעזר בן אהרן הפלגן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי"**

**הקשה רש"י** מה האריכות הגדולה והפירוט בזה, וביאר שהשבטים חזן משבט לוי היו מבזים אותו ואמרו ראינום בן פוטי זה שפיטם

סבו יתרו עגלים לעבודת כוכבים, והוא הולך והורג יהודי, ולכך ייחסו הכתוב לאהרן הכהן.

**ותמוה דרש זה מאד**, הרי כולם ידעו את זה שלפנחס היה סב שהיה גוי והוא יתרו, ומה שיך להכחיש את זה.

## מהיכן נבע שורש מעשהו של פנחס

**וביאר הכתב סופר** שהשאלה והנידון פה היו מאיזה שורש נבע מעשהו של פנחס, שבדרך כלל הילדים יורשים את המידות מההורים, וזה עובר מהאב לבן, וטענו כלפי פנחס שזה מהשורש של יתרו, וממנו ירש את הכעס של הגוים.

**אלו שטענו כלפיו** חשבו שאכן זה מיתרו, גם אז לא היתה ההלכה של "קנאים פוגעים בו" מפורסמת, ואולי זמרי גיור "גיור רפורמי", ועכ"פ הם טענו שמעשהו של פנחס נבע ממה שירש מהגוים.

**וזה בא הפסוק ללמדינו**, שלא כך הם פני הדברים, פנחס קיבל את קנאתו, ואת המניע לפעולתו מאהרן הכהן שאוהב שלום ורודף שלום, ולכך גם קיבל פנחס את הפרס הגדול של כהונה לדורות.

## במעשה פנחס כיפר על עון חילול השם של כלל ישראל

**והרב מברסק זצ"ל** הוסיף שהרי פנחס זה אליהו, ואליהו לא מת, וכל מה שקיבל פנחס את הפרס הזה, זה עבור מה שהיה שם חילול ה' גדול, ובא פנחס וקינא לאלוקיו וכיפר בזה על בני", וגם בזה עצר את המגיפה.

**במעשהו עשה פנחס** קנאות לשם ה', וגם טובה לבני", ולכך הובטח לו שהוא יבשר את הגאולה במהרה בימינו אמן.

**וראה את הארץ**

שיחת מו"ר זצוק"ל  
מתוך כתבי הרב משה חליוה שליט"א

**"ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הנה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל"** (במדבר כז, יב)

**בפרשת ואתחנן** נשנה ציווי זה של ה' אל משה, "עלה ראש הפיסגה", הפעם אין זה בתור מענה למשה רבינו, אלא פרשה בפנע"צ, נגזר כבר שמשה ואהרן לא יבואו לא", ומה שכתוב בפ' ואתחנן את זה, זה הולך על רצון משה לראות את א", ואמר לו הקב"ה שלעבור לא"י אין על מה לדבר אבל לראותה כן.

**ראיה זו שראה משה** מן ההר את א"י הינה בדרך נס, שכן, כל מי שקצת מבין יודע שא"א לראות את א"י מכזה מרחק, כיון שהאדמה נעלמת מהאופק, זאת ועוד שהאדמה כדורית ומסתירה את עצמה, והקב"ה נתן לו כח ראייה חזק שיראה את הארץ, ובפרשתינו מה שאמר הקב"ה למשה שיעלה להר העברים, זה בכדי שיעשה פעולה לטובת עם ישראל ולטובת הארץ, כשאדם רואה אותיות של ס"ת הוא מושפע מזה ונהיה יותר מעולה, וכן ראיית צדיק עושה למה שהוא מסתכל בו, ע"י שהצדיק מתבונן בדבר הוא מכניס בו טוב.

**אצל בלעם מצאנו להיפך**, שהרי לבלעם היה עין רעה ושחיתות להסתכל ולהזיק, וכנגד זה יש גם עין טובה, שע"י שמשה רבינו ראה את הארץ זה הוסיף לא"י קדושה, וזה שאמר הקב"ה למשה "וראה".

## ראיית הצדיק והסתכלותו משפיעה השפעות טובות

**וכן הרמב"ן מפרש** שמתי שהיה צריך לספור את בני" בציווי הקב"ה, ספרו משה ואהרן בעיניהם, כיון שראיית צדיק עושה רושם, מידה טובה מרובה ממידת פורענות, שרשע שמסתכל גורם רע, ואלו צדיק גורם בראייתו לטוב.

**ולכך כתוב ג"כ** במדרש שחתן לפני חתונתו הולך לראות זקנים וצדיקים בכדי שיראו אותו ויברכוהו ולא ע"י "מברק", וזה מאותו הטעם שראיית צדיק משפיעה לטובה, ויש להתרחק מראיית פרצופי רשעים.

## ראיית פני רשעים מזיקה

**דבר זה קיים אף בימינו**, שצריך להשתדל להיות קרוב לצדיקים ולראותם ולקבל את ברכתם, אמר לי משהו שכיום יש בעיה שהנייר סובל הכל, וממילא שמים עליו גם תמונות של ראש הממשלה וכדומה.

**ישנם עיתונים** שכותבים שהעיתון שלהם מיועד "לצדיקים" ובכ"ז הם מדפיסים תמונות של רשעים, ההסתכלות בפרצוף הרשע גורמת לקלקול וצריך כמה שפחות לראותם, והקב"ה יתן שנצלחה.



# פנינים משולחן רבינו הגאון

## רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

### פנחס תשפ"א • גליון תל"ה

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

#### איש קודם לאשה

אִישׁ כִּי יָמוּת וְכֵן אֵין לוֹ הַעֲבָרָתָם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבֵתוֹ (כ"ז ח')

איתא בקרא לענין נחלות, דבן קודם לבת. וכעין זה מצאנו במשנה בהוריות (י"ג א') דאיש קודם לאשה להחיותו ולהשבת אבידה. ויש לדון בכמה אנפי בהאי דינא דאיש קודם לאשה:

#### איש קודם לאשה באב ואם

הנה בכבוד אב ואם, ואביו אומר השקיני מים ואמו אומרת השקיני מים, ויכול להביא רק לאחד מהם, אם אביו ואמו נשואים, יעשה כיבוד אביו, כיון שגם אמו מחוייבת בכבוד האב. ואם נתגרשו איזה שירצה יעשה.

וכעין זה אמרינן (תוספתא בבא מציעא פ"ב הל"א) לענין השבת אבידה, דאם מצא הבן שתי אבידות, של האב ושל האם, ואינו יכול להחזיר אלא אחד מהם, אם האב והאם נשואים, יחזיר לאב, ואם נתגרשו יחזיר לאיזה מהם שירצה.

ותיקשי הא קיימא לן (הוריות י"ג א') דבהשבת אבידה איש קודם לאשה, ואם כן אף בנתגרשו, נהי דמפאת אב ואם הויין שקולים, אך מפאת דאיש קודם לאשה יחזיר לאב. [וכך הקשה בצפנת פענח פ"ח מהל' חמץ ומצה ח"ח].

#### במעלה גדולה ליכא מעלה הקטנה

הנה צריך לתרץ, דכיון דלתרוייהו איכא האי מעלה אלימתא של אחד ההורים ובהם הם שוים, והרי מעלת אב ואם גדולה ממעלה דאיש שקודם לאשה, דהרי פשיטא דאבידת אמו ואבידת איש זר אבידת אמו קודמת ולא אמרינן דאיש קודם לאשה, אם כן אתי שפיר דלא משגחינן בהמעלה דאיש קודם לאשה.

מעתה יש לדון האם נימא האי סברה גם לענין חיוב כבוד משום אשת האב, דנימא דמכיון דאיכא חיוב כבוד משום שהיא אם, שהוא חיוב יותר גדול מכבוד אשת אביו, [דחיובו דאורייתא], אם כן ליכא גם חיוב כבוד מצד אשת האב. וביאור הענין כדלקמן:

##### א. חיוב כבוד לאשת אביו

הנה קיימא לן (כתובות ק"ג א') דחייב בכבוד אשת אביו ובעל אמו. דילפינן כבד "איתא אביך, זו אשת אביך, ו"איתא" אמך זו בעל אמך. וכל זה בחיי אביו ואמו, אבל לאחר מותם אינו חייב לכבדם.

[ואיתא בסמ"ק (מצוה נ) דלאחר מיתת חייב מדרבנן. אמנם בטור (יו"ד סי' ר"מ) איתא דלאחר מיתת רק מצוה לכבדם, ובשולחן ערוך (יו"ד סי' ר"מ סעי' כ"א) איתא דדבר הגון לכבדם. תו יש להעיר, דכתב ברמב"ן (הובא בדרכי משה) דכבוד אחיו גדול נמי מחמת האב, וצריך עיון אם לפי זה לאחר מיתת יהא פטור, ולא אשתמיט זה. שוב ראיתי במנחת חינוך (מצוה ל"ג) שכתב דלהרמב"ן פטור מכבוד אחיו הגדול לאחר מות אביו, אך כתב דמדברי הרמב"ם משמע דחייב ודלא כרמב"ן].

##### ב. לתת להבן שאביו חי

מעתה להאמור יהא נפקא מינה כשיש שני בנים שכל אחד נצטווה

לכבד אמו שלו בכוס מים, ואחד מהם הוא כבוד אם שאינה אשת אביו, כגון לאחר מיתת האב, והשני הוא כבוד אם שהיא אשת אביו, ואין שניהם יכולים לקיים רק אחד מהם, וביד אדם שלישי ליתן כוס מים לאחד מהבנים, האם עדיף ליתן לאמו שהיא אשת אב מפאת דיש תרתי מצוות. או דילמא נימא כהני"ל דליכא הכא ב' מצוות, דמכיון דחייב מחמת כיבוד האם ליכא משום כבוד אשת האב.

##### ג. האם באמו איכא משום אשת אביו

הנה בעיקר ההנחה דבאמו איכא נמי משום אשת אביו, יש לדון לא כך, דהרי באשת אביו, כל הא דהיא שייכא להכא היינו רק מפאת האב, ומשום הכי אם לא יכבדה פוגעין בכבודו, משא"כ באמו ממש, זה שאין מכבדין אותה, אינו מתפרש דאין מתחשבין בהאב, דהא בלאו הכי ראוי לכבדה מפאת אמו.

והנה הדברים האלו הן דברים של טעם אך לא אדע אם הם נכונים.

#### האיך מהני מחילת האם

הנה יש לדון עוד בסברא הנ"ל, דהנה אמרינן (שולחן ערוך יו"ד סי' ר"מ סעי' י"ט) דהאב שמחל על כבודו כבודו מחול.

ודן בדרכי משה (יו"ד סי' ר"מ ס"ק ז') האם תועיל מחילת אביו לבנו על כבודה של אשתו שאינה אם, דהרי נימא דמכיון דעיקר החיוב לכבד אשת האב היינו משום כבוד האב, אם כן האב יכול למחול. [ובמנחת חינוך (מצוה ל"ג) פשיטא ליה שתועיל מחילתו ולא הביא דברי הדרכי משה].

##### א. היאך מהני מחילת האם

מעתה לגיסא דתועיל מחילתו כיון דמפאת כבודו אתינן, יש לעיין אם תועיל גם מחילתה, דיש לומר דאע"פ שהיא מחלה, מכל מקום אכתי יתחייב משום כבוד האב.

מעתה דנו דאם כן גם באמו ממש אמאי תועיל מחילתה, הרי כיון דהיא גם אשת אביו, אם כן נימא דאכתי יתחייב משום כבוד האב.

##### ב. היאך מהני מחילת האב

הנה אם איתא הכי אם כן גם מחילת אביו לא תועיל כיון דיתחייב גם מצד דהוא גם בעל אמו.

מיהו כשאומר האב שלא יכבדני, בזה תועיל, דנהי דמפאת כבוד אמו חייב, אך כבוד אביו קודם לכבוד אמו והרי האב אומר שלא יעשה, אלא הנידון יהא כשאביו אינו מקפיד בין אם יעשה או לא יעשה.

##### ג. להאמור אתי שפיר

אמנם לפי יסוד הנ"ל שכתבנו דמכיון דחייב לכבדה משום כבוד אמו, שהוא חיוב יותר גדול מכבוד אשת אביו, [דחיובו דאורייתא], אם כן לית ביה נמי חיוב משום כבוד אשת אביו, אם כן ליכא לטענה הנ"ל, דהרי באמו ליכא חיוב מצד אשת אביו.

##### ד. לדחות שאינו שייך להנ"ל

אמנם יש לדחות בד' אנפי דאינו שייך ליסוד הנ"ל. חדא, כמו שכתבנו לעיל דיש לומר דבאמו ליכא חיוב משום אשת

אביו כלל וכמו שנתבאר לעיל.

תו, דבאמת יש לחלק מהך דאיש קודם לאשה, דהתם הרי עכשיו חייב לכבדה משום אם, ואם כן מעלת איש כמאן דליתא, משא"כ הכא שהיא מוחלת וליכא חיוב משום אם, אם כן נימא דמכל מקום יש כאן כבוד אביו.

תו יש לדון לדחות, דכאשר אשת האב מוחלת, אין לזה שם כיבוד, וממילא אין כאן חיוב מפאת כבוד האב.

תו יש לדון לדחות, דאם אשת האב מוחלת סתמא דמילתא גם דעת האב מסכמת לזה. וצריך תלמוד.

## לצרף ב' מעלות

**הנה לענין הקושיא הנ"ל אמאי באבידת אביו ואבידת אמו, אמרינן דבנתגרשו שניהם שוים ולאיהו שירצה יחזיר, הא איש קודם לאשה.**  
**הנה שמעתי ליישב באופן אחר, דאירי שהגרשה ניסת בשניה, ונמצא דיש לבעלה קנין בנכסי הלוג, והשתא שפיר שניהם שוים, דמפאת קדימת איש לאשה, הרי באבידת האשה יש גם איש, ומפאת קדימת הורים לאחרים, הרי יש כאן או אב או אם. [אמנם דוחק לאוקמי כשניסית].**

### א. באבידת אמו יש שני אנשים

הנה חכם אחד קאמר דאין לומר דאירי בכהאי גוונא, דהרי אז חייב להחזיר אבידת אמו, כיון דיש כאן ב' אנשים, משא"כ באבידת אביו דיש כאן רק איש אחד.

[ויש לדחוק דאבידת אביו אירי נמי בנכסי מלוג שיש לאביו באופן שגם שם יש שנים].

### ב. תליא במספר הפרוטות ולא מספר האנשים

אמנם באמת יש לומר דאינו כן, דהרי כד נימא דבמוצא שני אבידות של שני אנשים, ואחת יש בה יותר פרוטות מהשניה, יחזיר היקרה, דעל כל פרוטה יש מצוה, לפי זה נימא נמי דאם יש שתי אבידות השוות במספר הפרוטות שבכל אחת, ואחת שייכת לאיש אחד ואחת שייכת לשני שותפים, לאיהו שירצה יחזיר.

אמנם יש לדון לא כך, דהרי חזינן ברמב"ם בפירוש המשניות (אבות פ"ג משנה ט"ז) בהא דחכל לפי רוב המעשה, דמצוה להלוות לשנים פרוטה מאשר לאחד שני פרוטות. חזינן דאיכא מעלה להחזיר ליותר אנשים.

### ג. אין לצרף ב' המעלות

הנה טענו עוד דאין התירוץ נכון, דנהי דהאי אבידה של האם שייכת גם לאיש, מכל מקום כל חד מבעלי האבידה גרע מאביו, דהרי לענין בעל אמו, אביו קודם מפאת מעלת אביו, ולענין אמו, אביו קודם מפאת מעלת איש קודם לאשה, ואין לצרף ב' המעלות, כיון דהוי לשני אנשים.

והנה נפקא מינה בסברא זו, כגון שהיו שתי אבידות, אחת של ישראל, ואחת של אשה ישראלית הנשואה לגר, מי נימא דיחזיר למי שירצה, דנהי דישאל קודם לגר, אך יש כאן אשה ישראלית, ונהי דאיש קודם לאשה אך יש כאן איש דהאבידה הא שייכת נמי לגר. והשתא אם נימא דאין לצרף המעלות, יהא הישראל קודם.

## מקדימין מי שחייב ביותר מצוות

**הנה איתא במשנה בסוף הוריות (י"ג א') דאיש קודם לאשה להחיות ולהשבת אבידה. וטעמא משום שהאיש מקודש יותר מן האשה, לפי שהוא מחוייב במצוות יותר ממנה, שהאשה חייבת רק במצוות שאין הזמן גרמא משא"כ האיש חייב בכל המצוות. (וכן מבואר ברמב"ם בפירוש המשניות, רע"ב, באר שבע שם).**

חזינן דמקדימין מי שיש לו יותר מצוות. ויש לעיין בהאי כללא בכמה גווני:

### א. קטן וגדולה

הנה בקטן וקטנה, בפשוטו קטן קודם, דאע"פ דשניהם אינם

חייבים במצוות, מכל מקום הקטן אתי לכלל חיוב מצוות יותר מהקטנה. וכך מביא בפתחי תשובה (יו"ד סי' רנ"ב סק"ז) בשם שאילת יעבץ (ח"א סימן ס"ח).

### מעלתה יש לעיין מהו בקטן ואשה גדולה.

#### א. שורש הספק

שורש הספק, מי אמרינן דהאשה קודם, מכיון דעכשיו יש לה יותר מצוות מהקטן, או דילמא הקטן קודם, מכיון דעומד לגדול ואז יהא לו יותר מצוות.

ולכאורה יש לומר כהצד השני, דכיון דהקטן עומד לגדול חשבינן ליה כגדול. ויש לומר עוד, דגם איש קטן ואיש גדול בהדי הדדי נינהו.

#### ב. מרובה בגדים קודם למשיח שעבר

אמנם תיקשי דחזינן לא כך, דהרי אמרינן (הוריות י"ג א') דכהן משיח קודם למרובה בגדים, ומרובה בגדים קודם למשיח שעבר מחמת קריו. חזינן דאע"פ דבעלמא כהן משיח עדיף ממרובה בגדים, מכל מקום במשיח שעבר מחמת קריו אמרינן דמרובה בגדים עדיף, מכיון דעכשיו המשיח שעבר אינו ראוי לעבודה, אע"פ דעומד לחזור, הרי דלא אזלינן בתר העתיד.

#### ג. האם תלוי בעבודה בפועל

אך אפשר דכהונה גדולה שאני דתלי בעבודה בפועל.

אמנם הרי חזינן דמשיח שעבר קודם לכהן הדיוט, אע"פ דעכשיו המשיח שעבר אינו יכול לעשות עבודה, ועל כרחך דאזלינן בתר חשיבותו בעצם. וצריך עיון.

## ב. עבד ושפחה

**הנה יש לעיין בעבד ושפחה מי קודם. ויש לומר דכיון דאם יתגייור איש קודם, אם כן גם עכשיו קודם.**

**ושמעתי מהדרך אמונה שליט"א, דבלאו הכי עבד קודם מפאת דיש בו כמה מצוות שאין בשפחה:**

[אמנם באשה בת חורין ועבד כנעני, בפשוטו אשה קודמת מפאת דהיא בת חורין, אע"פ שלעבד יש יותר מצוות. והרי בשפחה כנענית ואשה בת חורין לא נימא דשקולין נינהו].

#### א. פריעה

פרימה דמצורע, דממעטינן מצורעת בסוטה (כ"ג א'), וקאמר דמסתברא דבזה עבד חייב.

#### ב. גילוח הזקן

לענין לאו דלא תקיפו פאת ראשכם, למאי דמבואר ברמב"ם (פ"ב מהל' עכו"ם ה"ב) דעבד מוזהר.

#### ג. פריה ורביה

מצות פריה ורביה, אם נימא דעבד מחוייב. [עיין בדברי הפוסקים באה"ע סי' א'].]

#### ד. תליה בחייבי מיתות

מצות תליה לחייבי מיתות בית דין, דלא איתמר באשה, וקאמר דמסתבר דעבד חייב. [אע"פ שבוה המצוה על אחרים, מכל מקום הרי יש בו יותר מצוות].

#### ה. מילה

מילה, ותליא אם העבד מצווה או האדון, ואם נימא דהחיוב גם על העבד, אם כן יש מצוה נוספת בעבד.

והנה כתב במגן אברהם (סי' מ"ו ס"ק ט') שאם בירך תחילה שלא עשני אשה, שוב לא יוכל לברך שלא עשני עבד, כי אשה עדיפה מעבד וממילא נכלל בההודאה כי בכלל מאתיים מנה.

וכתב הגרע"א (גליון או"ח סי' מ"ו ס"ע ד') דאינו כן, דהא מכל מקום עבד עדיף מאשה לענין מצוות מילה, דהרי מבואר בגמרא בבא קמא (פ"ח א') דמכיון דעבד שייך במילה לכן כשר לעדות טפי מאשה. וביאר הגרע"א עוד (גליון יו"ד ה' עבדים סי' רס"ז ס"ע א') דמתבאר בהסוגיא בבבא קמא הנ"ל, דגם עבד אינו במצות מילה אלא שהוא ראוי למול, דאין עבד מצווה על המילה אלא דהחיוב הוא רק על האדון. ומכל מקום אמרינן התם דמשום הכי שייך טפי בעדות.

חזינן דאף אם עבד אינו מצווה במילה מכל מקום יש לו מעלה. ולפי זה גם אם המצוה על האדון, מכל מקום בעבד ושפחה שפיר יציל

העבד, דיש לו האי מעלה דמילה.

#### ו. פרשת זכור

יש להוסיף עוד מצוה, דהרי להסוברים דנשים פטורות מפרשת זכור, וכתב בספר החינוך (מצוה תר"ג) דהטעם דפטורות משום דנשים לאו בני כיבוש ניהו, אם כן עבד כנעני יהא חייב, דהרי הוא איש והוה בן כיבוש. ואם כן איכא עוד מצוה בעבד טפי מבשפחה.

### ג. כהנת וישראלית

דע דיש להסתפק בשתי נשים, כהנת וישראלית, אם יש קדימה לכהנת שיש לה יותר מצוות, דהרי אוכלת בתרומה וקדשים.

הנה להאמור בשם הדרך אמונה שעבד קודם לשפחה מכיון דלעבד יש מצוות שאין לשפחה, חזינן מדבריו דכל תוספת מצוות מכרעת, ואם כן נמצא דבת כהן קודמת לבת ישראל. ותמה אני על עצמי אם כן הוא.

### ד. כהנת וישראלית

יש לעיין בחצי עבד וחצי בן חורין, ובן חורין שלם, האם יש קדימה לבן חורין.

ויש לומר דבן חורין יש לו מצוה לקדש אשה, משא"כ חצי עבד חצי בן חורין תליא אם קידושין תופסין. [עיין גיטין מ"ג א'].

### ה. כהנת וישראלית

יש לעיין באשה בת חורין ועבד כנעני, מי קודם, ובפשוטו אשה קודמת, מפאת דהיא בת חורין, אע"פ שלעבד יש יותר מצוות. והרי בשפחה כנענית ואשה בת חורין לא נימא דשקולין ניהו.

## האם מכריע מעלה הפחותה

הנה יש לדון מהו באופן דאיכא ספק מעלה, ומחמת הספק אמרינן דאיזה שירצה יעשה, האם עכשיו יכריע המעלה הפחותה.

ושורש הספק, מי אמרינן דלא יכריע מעלה הפחותה, דהרי שמא איכא בהשני המעלה דעדיפא, ואם כן איזה שירצה יעשה, או דילמא אמרינן שיכריע המעלה הפחותה, דהרי מכיון דאין לנו הכרעה מכח המעלה העדיפא, אם כן עכ"פ יעשה כהמעלה הפחותה.

ויש לדון בזה בג' גווני.

#### א. חריף ומקשה או מתון ומסיק

הנה מספקא לן בגמרא בסוף הוריות (י"ד א') חריף ומקשה או מתון ומסיק, איזה מהן עדיף. ונקטינן בתיקו. [פירש רש"י, "חריף ומקשה" היינו מתון פלפול יתירא מקשה ומתיר. "מתון ומסיק" היינו דאע"פ דאינו חריף כל כך, רק מתון שהוא שוהה ומעייין יפה יפה מסיק אליבא דהלכתא].

והנה לפי תומי סברתי דיש בזה נפקא מינה להצלת נפשות, כשיכול להציל אחד מהם, את מי מהם יציל, ומכיון דמסקינן בתיקו, אם כן איזה שירצה יציל.

אך בעל זכר טוב שליט"א קאמר דהגמרא דנה מי ראוי להיות ראש ישיבה, ובוה יש לדון בחריף ומקשה ומתון ומסיק, ולא שמענו לענין מי תלמיד חכם יותר לענין הצלה. [נא"ה. אמנם עיין במרומי שדה שם דנראה מדבריו דנפקא מינה גם לענין שאר קדימות, וזה לשונו, פליגי מי הוא אשר צריכים הרבים אליו יותר דבוה תליא עיקר ההקדמה].

ועכ"פ אם נימא דאיירי לענין הצלה, הנה יש לומר דאם זה העדיף הוא ישראל והשני כהן, אכתי יציל הישראל, שהרי תלמיד חכם קודם לכהן, ויש לומר דאף כששניהם תלמידי חכמים, זה שדרגתו עדיפא עדיף מכהן.

מעתה יש לשאול למאי דמסקינן בתיקו, ואיזה שירצה יעשה, אם כן כשאחד מהם כהן, האם נימא דיציל הכהן, דהרי אע"פ דמעלה דחריף ומקשה או מתון ומסיק עדיף ממעלת כהן, אמנם מכיון דאין לנו בזה הכרעה ואמרינן דאיזה שירצה יעשה, אם כן נימא דעכשיו מעלת כהן יכריע.

#### ב. תדיר ומקדש

כעין זה יש לשאול לענין תדיר ומקדש, דבסוגיא בזבחים (צ"א א')

סלקא בתיקו, וכתב ברמב"ם (פי"ט מהל' תמידין ה"ב) דאיזה שירצה יעשה. והנה תדיר ומקדש עדיפא על אין מעבירין. (חזון איש זבחים ס"י ט"ו סק"ג, שאגת אריה ס"י כ', רמ"א ס"י תרפ"ד סע' ג', עיין מה שהבאנו בזה בגליון פרשת בא תשע"ח).

והשתא יש לשאול לדין דאיזה שירצה יעשה, האם יקח הקרוב יותר, דעכ"פ עכשיו דאין הכרעה מכח התדיר או מקדש, אם כן אמרינן דיכריע האין מעבירין.

וכעין זה יש לעיין, אם אחד מהם הוא מצוה של מחר, האם יכריע מעלת הזרזין ויקיים המצוה של היום. אמנם העירוני דמנא לן דין זרזין בב' מצוות, דילמא אותה מצוה יש לעשות בזרזות, אבל כשיש ב' מצוות שקולות ואחד היום ואחד מחר, מנא לן דיש מעלת זרזין. [נא"ה. אמנם עכ"פ יש לדון כעין הנ"ל לענין אין מעבירין, דודאי איירי גם בב' מצוות].

שוב הראוני דבחי אדם (נשמת אדם כלל ס"ח) דן בדברי הרמב"ם (שם) אמאי בתדיר ומקדש איזה שירצה יעשה, נימא אין מעבירין, ומשמע דתירץ דכיון דלכל אחד מעלה שעדיפא על אין מעבירין, הלכך מה שירצה יעשה.

#### ג. שלם או חביב

כעין זה יש לשאול, כשיש ב' ככרות ואינו יודע מי השלם ומי אינו שלם, דאמרינן דאיזה שירצה יעשה.

מעתה מהו אם אחד מהם חביב יותר, האם נימא דלא צריך לקחת החביב, דדילמא השני הוא השלם והרי שלם עדיף מחביב, ושוב איזה שירצה יעשה. או דילמא יקח החביב, שהרי אינו יודע מי השלם ואם כן ניזיל בתר מעלת חביב.

#### ד. סברת הזכר טוב

הנה קאמר בעל זכר טוב שליט"א על אופן האחרון לענין דינא דחביב, דודאי נהי דשלם קודם לחביב, אבל אינו מבטל מעלת החביב אלא קודם לה, ואם כן למה יפסיד מעלת החביב.

והרי במילי דעלמא, כשיש לפניו שני עסקים שספק מי יביא רווח גדול, ואינו יודע איזה לעשות, ואחד מהם יודע שודאי יביא רווח קטן, הרי יעשה העסק שיש בו ודאי רווח. וקאמר דהלכך יש לקחת החביב. [נושאלתי להנ"ל דאם כן האם בהני תרי גווני קמייטא נמי, ואמר דלאור האמור לענין חביב, יש לעיין בב' נידונים הראשונים האם דמי לנידון דחביב].

## איש קודם לאשה במצוות

הנה אמרינן במשנה בהוריות (י"ג א') דלענין להחיותו והשבת אבידה, איש קודם לאשה.

ויש לדון באופן שאיש ואשה מחוייבים במצוה, ויש אפשרות רק לאחד מהם לקיים המצוה, האם נימא דגם כהאי גוונא איש קודם לאשה. ויש לדון בזה בכמה גווני:

#### א. מי יקבל הכזית מצה

הנה נפקא מינה באופן דאיכא רק כזית מצה לאיש ואשה, ורק אחד מהם יקיים המצוה דאכילת מצה, האם האיש קודם.

#### ב. מי יחזיק התינוק

כמו כן נפקא מינה לענין הא דקיימא לן (סוכה מ"א ב') שולחן ערוך או"ח ס"י צ"ז סע' א' ומשנה ברורה שם סק"ד) שלא יחזיק תינוק בשעת ברכה ותפלה, אך אם לא יחזיק לא יוכל לכוון, מתירין. [נא"ה. עיין משנה ברורה שם ס"ק ו' דאפשר שהתירו במפחד משום גנבים, ועיין בכף החיים שם ס"ק ז' בשם כמה פוסקים דמוטב כוונה צלולה יותר והחפץ בידו מלהפך שהחפץ אינו בידו אבל אין כוונתו צלולה].

מעתה באיכא איש ואשה שצריכים לברך ברכת המזון, והספק מי יחזיק את התינוק, דיש לומר שהאיש קודם לקיים ברכת המזון כראוי, ואם כן האשה תחזיק התינוק. [נוהינן באופן שאי אפשר בזה אחר זה].

#### ג. ביקור חולים בשבת או ביום טוב

הנה קיימא לן (שבת י"ב ב') דבקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת ויום טוב. וכתב במגן אברהם (או"ח ס"י רפ"ז) דלפי זה אם יכול לבקר חולה, או בחול או בשבת, ורצונו לבקר רק פעם אחת, לא יבקר בשבת אלא בחול.

והשתא יש לעיין, באיכא שבת ויום טוב בזה אחר זה, ורצונו לבקר רק פעם אחת, ואין ביכולתו לבקר בחול, האם עדיף לבקר בשבת או



ביום טוב.

ולכאורה עדיף לבקר החולה בשבת, דהרי בשבת הוה רק מצות עונג מדברי קבלה, [ועין במשנה ברורה (סי' רמ"ב סק"א) דאיתני שתי שיטות אם עונג שבת מן התורה או מדברי קבלה], אמנם ביום טוב איכא חיוב שמחה מן התורה.

אמנם באשה לכאורה אינו כן, דהרי לענין שמחה ביום טוב, תליא בפלוגתא רמב"ם וראב"ד (פי"א הל' חגיגה ה"א) אם האשה חייבת בעצמה בשמחה ביום טוב, ולענין עונג ביום טוב, הרי כתב הגרע"א (קמא סי' א') דאשה פטורה מעונג ביום טוב, ואם כן לדידה שבת חמירא טפי דיש עליה מצות עונג, משא"כ ביום טוב הוה רק ספק אם חייבת בשמחה, ואם כן עדיף שאשה תבקר חולים ביום טוב.

הנה להאמור איש עדיף שילך לבקר חולה בשבת ואשה עדיף שתלך

## ענינים שונים

### ג. ראייה דלא הוה זמן גרמא

הנה להסוברים דאין לברך ברכות השחר לאחר השקיעה, אזי לטעמא הראשון הרי הוה זמן גרמא ולא תוכל להוציא.

אך הא חזינן דאף להחולקים על רבינו תם וסברי דאשה אינה מברכת על מצות עשה שהזמן גרמא, מכל מקום נשים מברכות ברכת השחר, חזינן דברכות השחר לא חשיבי זמן גרמא.

אך יש לדחות הא ראייה, דהרי תליא אם רק לענין ברכת "וציוונו" חולקים דנשים לא מברכות על מצוה שהזמן גרמא, או דילמא חולקים על כל הברכות שהזמן גרמא דנשים לא מברכות.

ואם נימא דחולקים רק לענין ברכת וציוונו, אם כן לעולם נימא דברכות השחר הוה זמן גרמא, ומכל מקום לכולי עלמא נשים יכולות לברך מכיון דלא מברכין "וציוונו".

והרי חזינן דכתב הגרע"א (קמא סי' ט'), גליון שו"ע סי' קי"ו דנשים פטורות ממוספין, ומכל מקום מתפללות מוסף אף שאין מברכות על הזמן גרמא לחולקים על רבינו תם. ועל כרחך חזינן דבהני ברכות דלא אמרינן וציוונו לכולי עלמא נשים מברכות. [וצריך עיון בפוסקים].

## אלוקי נשמה

הנה יש לדון במי שצריך לברך אלוקי נשמה, האם יכול לצאת ידי חובתו מאשה:

### א. האם הוה זמן גרמא

הנה זה תליא אם נשים חייבות בברכת השחר. ובמשנה ברורה (סי' ע' ס"ק ב') כתב דנשים חייבות, אלא שדן דהוה הזמן גרמא, והכריע [ועין במשנה ברורה סי' נ"ב ס"ק י' וביאור הלכה שם ד"ה כל] שאינו זמן גרמא, ואם לא בירך ביום זמנם גם בלילה, ואם כן לפי זה נמצא דיכולות להוציא.

### ב. אסור ליהנות בלא ברכה

יש לדון בעוד טעם דנשים חייבות, דהרי כתב במשנה ברורה (סי' מ"ו ס"ק א') דכל ברכות השחר הם משום דאסור לו לאדם ליהנות מן העולם הזה בלי ברכה, ולפיכך תקנו חכמים ברכה על כל דבר ודבר מהנהגת העולם שהאדם נהנה ממנו.

ולפי זה לא הוה מצוה שהזמן גרמא, דהרי הוה אסור ליהנות בלא ברכה. [ועיין בספר אשי ישראל פרק ז' סעי' ח' הערה ל"ד].

## עניני שבת

דהלא רק מספק נותנין עליהם דין פת כיסנין משום דספק ברכות להקל, ולכן אין מברכין עליהם רק מעין שלש, משא"כ בעניננו אם הם לחם גמור בודאי נפטרינן בברכת המזון לבד ואין צריך לברך עליהם מעין ג', אם כן נכון יותר שאף אם אין לו מזה בתוך הסעודה לא יברך עליהם מעין שלש רק יסמוך על ברכת המזון שיברך לבסוף, דבדעבד יוצא לכולי עלמא בברכת המזון אפילו על פת כיסנין גמורה.

אמנם לטעם זה יש לו לקחת שלשתם, גם החלה החסר וגם הפת הבאה בכיסנין, דהרי הפת הבאה בכיסנין אינו אלא ספק לחם.

### ג. מן התורה הוה לחם גמור

תו, יש לומר דאף אם הוה ודאי פת הבאה בכיסנין, מכל מקום מן התורה הוה לחם ודאי, כמו דחזינן דיצא ידי חובת מצה אף בפת הבאה בכיסנין.

והרי דן בקהילת יעקב (ברכות סי' כ"ה) שבפת הבאה בכיסנין יוצאין ידי חיוב סעודת דשבת, ולכן כתב דמי שקידש על עוגה בשבת בבוקר, ואחר כך אכל סעודה שניה בבוקר ושכח רצה בברכת המזון, יש לומר דלא יחזור על ברכת המזון, כיון דיצא כבר ידי חובת סעודה השניה בקידוש על העוגה, ועכשיו הוה סעודה שלישית, והרי קיימא לן דבסעודה שלישית לא חוזרים מחמת רצה.

### ד. למברכים מזונות על מצה

הנה נפקא מינה במי שלוקח לחם משנה חלה ומצה, ויש לו אורח שמברך על מצה בורא מיני מזונות, האם יכול להוציאו בלחם משנה. דלהאמור הרי יכול לצאת ידי לחם משנה גם בפת הבאה בכיסנין שברכתו מזונות. [הנה גם הנהגים לברך בורא מיני מזונות, בפסח מברכין המוציא, ויש לעיין בנן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ באסרו חג, ובפשוטו יברך הכין].

## לחם משנה

הנה יש לדון לענין לחם משנה, אם יש לו רק ב' חלות, וחלה אחת נחסרה, האם יכול לצרף עוגה שלימה להלחם משנה.

ולכאורה יש ג' סברות שיכול לצרף העוגה:

### א. אוכל העוגה דרך קביעות

חדא, אם יאכל מהעוגה כדי קביעות סעודה, אם כן העוגה חשיב פת ומנהיג לחם משנה, ואין צריך שיבצע עליה אלא סגי שיאכל אחר כך ממנה בדרך קביעות. [אך אם העוגה חביבה יש להקדימה ויבצע עליה].

וכך איתא בתשובות להגאון רבי משה'ניו מבויאן. [מובא בספר דעת משה בתשובה ד', לענין שאלה במי שלא היה בשבת בבוקר רק חלה אחת, ונסתפק האם מותר לצרף עוגה הנילושת בחלב לחם משנה, או דילמא עדיף טפי לשאול חלה מהשכן ולצרפה לחם משנה. עיין שם באריכות].

[אמנם אם יאכל רק כזית עוגה והשאר פת, בזה כתב בתהלה לדוד דהעוגה לא מצטרף לקביעות].

### ב. ספק לחם

תו יש לומר דהרי לדידן פת הבאה בכיסנין הוה ספק לחם, דהרי איכא ג' דעות מהו הפת הבאה בכיסנין, ואם כן שפיר יש לצרף לחלה השלישית.

והנה דעת המאמר מרדכי (מבוא וביאור הלכה סי' קס"ח סעי' ז') דכל הג' דיעות לא פליגי אהדדי, וכולהו מודו שכל אחת מהם אינה פת.

אך במשנה ברורה (סי' קע"ו ס"ק ב' וביאור הלכה שם) כתב לא כך, אלא לכל דיעה שאר הסוגים של פת הבאה בכיסנין הם לחם גמור. [דהרי כתב במשנה ברורה דהאוכל פת הבאה בכיסנין קודם הסעודה לא יברך על המחיה,

**זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.**

בעדה"ת ניתן לקבל את  
הגליון מידי שבוע במייל:  
L5703949@gmail.com

# וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן זינגרייז זצוק"ל

## הגאולה העתידה - התאחדות ישראל בתורה

ועד ליל ו' פ' פנחס, ב"ב תשע"ד

### חטא העגל - איבוד כתב אשורית

[א] בסנהדרין (כב, א) איתא, תניא רבי אומר בתחלה בכתב זה [-אשורית] ניתנה תורה לישראל, כיון שחטאו נהפך להן לרועץ, כיון שחזרו בהן החזירו להם, שנאמר שובו לבצרון וגו', למה נקרא שמה אשורית שמאושרת בכתב ע"ש. וכתב רש"י בכתב זה נתנה תורה לישראל - בימי משה, ולמה לא כהלן כתבא למקרא, דכיון שחטאו בבית ראשון ובזו את התורה, נהפך להם לרועץ, לשון תרעץ אויב - ששכחוהו.

ובדרשות בית דוד (דרוש ו') ביאר באופן נוסף מה שאמרו חז"ל 'כיון שחטאו' דהיינו חטא העגל, והכוונה בזה שלוחות הראשונות ניתנו בכתב אשורית, ובכתב זה יש כל התורה כולה בתגיה, באותיותיה ורמזיה בסודי האותיות, אבל כשחטאו בעגל ניטל מהם כתב זה, והטעם משום שאין זוכים לכתב זה רק כשיש שלימות במלכות שמים ואחדות מוחלטת בכלל ישראל שהיא מורה על איחודו יתברך, וכיון שחטא ע"ז וחטא המחלוקת שורשם אחד, לפיכך איבדו את כתב אשורית שמתגלה רק ב'תורה' כשהיא 'תורה אחת' ולא תורות חלוקות ח"ו.

ולפיכך הלוחות השניות ניתנו בכתב עברי, שבו קיים רק הכתב כפשוטו ולא נכללים בו כל התגים והרמזים. והנה כל זמן שהיה חטא עבודה זרה בתוך כלל ישראל, לא זכו שיחזרו להם כתב אשורית, דבר שנמשך לאורך כל תקופת הנביאים. וחטא זה גרם לחורבן בית ראשון כידוע, עד שבמלאות שבעים שנה לגלות בבל עלה עזרא לארץ ישראל ויחד עם אנשי כנסת הגדולה ביטלו יצרא דע"ז ע"י תפילתם כמבואר בגמרא ביומא (סט, ב) ובסנהדרין (עד, א), וגם לזה זכו ע"י מסירות נפש לתיקון החטא הנורא של ע"ז, בכך שחנניה, מישאל ועזריה מסרו נפשם על קידוש השם, ורק לאחר תיקון חטא ע"ז קיבל עזרא את הכוח להחזיר את כתב אשורית למקומו.

והוסיף עוד דבר נורא, שגם אח"כ כשכבר ביטלו את יצרא דע"ז, עדיין היה חסר בשלימות מלכות שמים, מחמת שהייתה מחלוקת בישראל ושנאת חנם, ואז כשיש פירוד בעם ישראל המלכות אינה שלימה משום שגילוי מלכותו יתברך היא על 'עם אחד', ומלכותו חסרה כביכול כשהמלכות היא על הרבה גופים נפרדים, ורק כשכולם הם חטיבה אחת מתגלית וניכרת המלכות. כמו שאומרים בשבת בתפילת מנחה 'אתה אחד ושמו אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. ונמצא ששורש חטא המחלוקת שייך לחטא של ע"ז שהוא ממעט בכבוד מלכותו, שכשיש פירוד בעם ישראל חסר בשלימות מלכותו יתברך, וזה מה שגרם לחורבן הבית השני.

ושלימות והתחברות כלל ישראל הן רק ע"י התורה הקדושה, כי היא מאחדת בין כולם, ובזה באר את דברי המדרש רבה (בראשית א, י) 'עשרים וששה דורות היתה האל"ף קורא תגר לפני כסאו של הקב"ה, אמרה לפניו רבש"ע אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך בי, אמר לה הקב"ה, העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה, שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ וגו', למחר אני בא ליתן תורה בסיני ואני פותח תחלה אלא כך שנאמר אני ה' אלוהיך, והיינו משום ש'א' המורה על האחדות, שייכת רק לאחר מתן תורה שע"י התורה מתאחדים להיות אחד, ע"ש עוד בכל נוראות דבריו.

והוסיף הבית דוד שם, שעדיין השטן של יצרא דע"ז והמחלוקת מרקד בינינו, ואף אחר שביטלו אנשי כנסת הגדולה ליצרא דע"ז עדיין לא התבטל לגמרי וזה פוגם במלכות שמים, ולכן עד שלא יתבטל

לגמרי יצרא דע"ז לא יחזור עומק הכתב וחיותו הרוחנית של הלוחות הראשונות, ורק כשתהיה אחדות גמורה בעם ישראל יחזור הכתב למקומו, וזו השלמות תגיע רק בגאולה העתידה בב"א.

### שבירת הלוחות - איבוד שלטון התורה

[ב] והנה במדרש רבה (פ' יתרו כז, ט) אמרו 'משל למלך שאמר לעבדיו שמרו לי ב' כוסות הללו והיה דיאטריטא [כלי זכוכית חשוב מאד-מתנו"כ], א"ל הוי זהיר בהם עד שהוא נכנס לפלטיין, היה עגל אחד שרוי על פתח הפלטיין, נגח העבד ונשבר אחד מהם, והיה העבד עומד ומרתית לפני המלך, אמר לו למה מרתית אמר שנגחני עגל ושבר אחד משני הכוסות, א"ל המלך א"כ דע והזהר בשני. כך אמר הקב"ה שני כוסות מוגתם בסיני נעשה ונשמע, שברתם נעשה עשיתם לפני עגל הזהירו בנשמע'.

ובפשוטו אינו מבואר מדוע חטא העגל נחשב כסתירה ושבירה רק ל'נעשה', הרי אם עושים כנגד ציווי ה' יתברך זה סתירה גם ל'נשמע', וכבר עמד בזה בעץ יוסף, והוסיף שבמדרש תנחומא (פ' כי תשא סי' כ') איתא עה"פ 'נשיאים ורוח וגשם אין', 'אלו דור המדבר שנאמר ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, ועברו על הכל ועשו את העגל, כיון שראה הקב"ה כך, אמר למשה לך רד כי שחת וכו', ממדרש זה עולה שבחטא העגל פגמו גם ב'נשמע', ואולם במד"ר סובר שהפגם היה רק ב'נעשה'.

ובספר אור דוד (פ' נצבים) כתב לבאר ע"פ התנחומא (פ' יתרו סי' יג) 'רבי אומר בשעה שעמדו ישראל על הר סיני השוו כלן לב אחד לקבל עליהם מלכות שמים בשמחה שנאמר ויענו כל העם יחדו ויאמרו, ולא עוד אלא שהיו ממשכנין עצמן זה על זה, ופירש בעץ יוסף שדייק מהלשון שכלל ישראל אמרו 'כל אשר דיבר ה' נעשה' ולא אמרו אעשה והיינו משום שכל אחד קיבל על עצמו אחריות על כך שגם חבירו יעשה, ועל דרך זה 'נשמע' - היינו שחזן ממה שכל אחד ילמד בעצמו, נוסף בזה גם החיוב ללמד את חבירו במה שאינו יודע.

אבל כל זה היה שייך רק בשעת קבלת התורה שאז היתה להם חירות משעבוד מלכויות כדאיתא בעירובין (נד, א), ויד ישראל הייתה תקיפה והיו יכולים לקיים 'נעשה' שיכפו זה את זה על קיום התורה, אך לאחר חטא העגל ושבירת הלוחות ניטל הכוח משומרי התורה והת"ח. א"כ נשבר ה'נעשה' ונשאר רק ה'נשמע' - להשמיע את דבר ה' למי שלבו נכון ביראת ה', ללמדו דרך ה' בקיום התורה והמצוות, ודו"ק.

### קלני מראשי קלני מזרועי - פירוד ביחוד קוב"ה וישראל

[ג] והנה במשנה בסנהדרין (מו, א) איתא 'אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך, ק"ו על דמן של צדיקים'. ובתורת חיים (שם) כתב בטעם שנקט 'ראש' ו'זרוע', לפי שהם מקום הנחת תפילין, שגם הוא יתברך מניח תפילין כדאיתא בברכות (ו, א) מניין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עוז.

וביאר, שכשם שאנחנו מניחים תפילין כנגד הלב והמוח כדי שזכור תמיד באהבתו וייחודו, שנאמר ולזכרון בין עיניך, כך גם הוא יתברך

זה, והלואי שלא היה צורך לזה כמו וינחם ד' כי עשה את האדם, ועיקר קינה אצל הקב"ה היא על חרבן הבית ועל גלות ישראל.

**אמנם** כפי המובא בזוהר (פ' וארא) מה שארץ ישראל היא תחת ממשלת ישמעאל ממשכה הגלות, ועדיין היתה תקנה לכל זה אם ישובו ישראל בתשובה שלמה כדכתיב בעתה אחישנה ודרשו רז"ל (סנהדרין צח א) זכו אחישנה, ולכן מתחרט הקב"ה לבסוף על בריאת היצ"ר המעכב התשובה ומאריך הגלות עכ"ד, וכבר נתבאר שעיקר התשובה והגאולה תלויים בעוון ביטול תורה וכמו שאמרו חז"ל בזוה"ק (ח"א ט"ו ע"א).

והנה בגמ' בחגיגה (ה, ב) שדרשו על הפסוק (ירמיה יג, יז) 'ודמע תדמע ותדרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה', אמר רבי אלעזר שלש דמעות הללו למה, אחת על מקדש ראשון, ואחת על מקדש שני, ואחת על ישראל שגלו ממקומן, ואיכא דאמרי אחת על ביטול תורה, בשלמא למאן דאמר על ישראל שגלו היינו דכתיב כי נשבה עדר ה', אלא למ"ד על ביטול תורה מאי כי נשבה עדר ה', כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה.

ולפי המבואר הכוונה בחרטה על בריאת הגלות, היא לפי שע"י הגלות יש ביטול תורה, ואין ישראל נגאלים אלא בזכות המשנה ומתוך מסירות מיוחדת לתורה ובפרט לתורה שבע"פ, כמבואר באריכות בבית הלוי (פ' בא) שכל הניסיונות בדור האחרון הם על תורה שבע"פ שביטולה גרם כל הגלות ע"ש בנוראות הדברים והובאו דבריו במקו"א.

**ונמצא** א"כ שביטול התורה גורם לעומק הגלות ועומק הגלות גורם לביטול תורה, והוא כגלגל החוזר רח"ל, ולזה אין לנו עצה, אלא לעסוק בתורה מתוך מסירות נפש ממש, ובכך נעורר את גילוי יחודו יתברך בגאולה העתידה.

### 'אין מפסיקין בקללות' – לשמוע ולהבין את אזהרות

ה] ונהה במגילה (לא, א) 'אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן', היינו שאין מחלקים את הקללות לשתי עליות, ובגמ' (בע"ב) ריש לקיש אמר לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות, ובר"ן שם הקשה הא בברכות (נד, א) תנן שחייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, וא"כ מדוע אין אומרים ברכה על הפורענות.

ובבית הלוי (דרוש ז) כתב ליישב בדרך משל שהרופא מזהיר לאדם אזהרות רבות שאם לא ישמור את עצמו בתכלית השמירה, יחלה ר"ל ויצטרך לסבול ייסורים הרבה ברפואתו, והולך ומונה לו ייסורים רבים שיסבול כדי לאיים עליו שיהיה זהיר יותר, בוודאי שתסמר שעת ראשו והוא בצער גדול ופחד אם יעלה בידו להיות זהיר או לא, אבל מי שכבר עבר על אזהרת הרופא ונחלה ר"ל והרופא מרפא אותו בייסורים, בוודאי שאז נותן רוב תודה לרופא על מעשיו ואינו מצטער כלל על הייסורים כיון שידע שהם ישיבו לו רפואתו ויחזור על ידיהם לבריאותו הראשונה.

ומעתה ביאר שכן הדבר בעניין זה, שבקריאת פרשת הקללות שבתורה מתגלה עוצם העונשים ובוודאי שכל אדם בצער, ולפיכך לדעת ריש לקיש לא שייך אז לברך, ולפיכך אין מפסיקים בפרשת קללות לשניים, אבל מי שכבר עבר איזו עבירה ובאו עליו ייסורים הרי אין לו להצטער בזה ואדרבה יש לו לקבלם בשמחה כי הם ממרקים עוונותיו והם דרך רפואתו ומביאים אותו לדרך חיים ע"ש בדבריו.

ומוסר ההשכל שמוטל עליו ללמוד מעומק הגלות והניסיונות, לשמוע ולהבין את אזהרת הרופא לשבורי לב, ולתקן את אשר פגמנו ובפרט בביטול תורה, ובזה נזכה לרפואה וגאולה, ויש לפרש כן בכתוב בישעי' (נז, יט) 'בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו', [ועי' בכת"ס (פסחים ד, א) מש"כ לבאר בזה]. ולהנ"ל נראה לבאר 'ניב שפתים' – עמל התורה, זה הדבר היחיד שמביא 'שלום' לרחוק ולקרוב, ובזה 'ורפאתיו' שתבוא הרפואה והגאולה בקרוב בימינו אמן.

כביכול מניח תפילין באלו המקומות כדי שיזכור תמיד באהבתנו ושנאנתנו עמו עם אחד, והיינו שאמרו בגמרא תפילין של הקב"ה מה כתוב בהן, מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ומי גוי גדול, אשר ישראלי, ולתתך עליו, ולכן אומרת המשנה בסנהדרין בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני וכו', שבזמן שאין ישראל או אדם יחידי עושין רצונו של מקום כביכול מכבידין ומתישין כח של מעלה כאילו אינו יכול להטיב עמהן וכו', לכך השכינה קובלת ואומרת קלני מראשי קלני מזרועי כלומר במקום הנחת תפילין אשר בהן נזכרים לטובה כשעושים רצונו כי אז מוסיפים כוח למעלה, ע"ש בדבריו.

ונראה להוסיף לבאר עניין זה, שבקדושה של מוסף של שבת אנו אומרים 'ממקומו הוא יפן ברחמים ויחון עם המייחדים שמו, ערב ובוקר בכל יום תמיד פעמיים באהבה שמע אומרים', ומתבאר שיש בקשה מיוחדת שהקב"ה יחון את עם ישראל בזכות זה שהם מייחדים את שמו, והכוונה בזה נראה שכפי השיעור שאנחנו מייחדים את שמו בעולם הזה כך אנחנו מעוררים שהקב"ה יתייחד עמנו בגילוי יחודו בעולם ויתקיים ומלכותו בכל משלה.

והנה אמרו במדרש רבה (לך לך מב, ג) 'אמר ישעיה (ח, יז) וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב, אין לך שעה קשה כאותה שעה שכתב בה 'ואנכי הסתר אסתיר פני בעת ההיא', ומאותה שעה קויתי לו, שנאמר 'כי לא תשכח מפי זרעו'. ומתבאר שגם בשעה הקשה ביותר, יש תקווה בקיום ההבטחה ש'כי לא תשכח מפי זרעו', שע"י שנשארת תורה בכלל ישראל מתקיים בנו 'עמו אנכי בצרה' והשכינה שורה בישראל גם בגלותם ע"י התורה, וכפי ריבוי התורה בישראל כך מתגלה יותר יחוד ה', שהרי יחודו מתגלה רק ע"י התורה כמש"כ הבית דוד.

**אולם** כאשר ח"ו כלל ישראל חוטאים אומרת השכינה קלני מראשי קלני מזרועי, כי אם כלל ישראל לא מייחד את הקב"ה בעולם בקיום התורה והמצוות, ממילא אין יחודו יתברך מתגלה אלינו כדבעי, וזהו שאמר הקב"ה קלני מראשי ומזרועי שהם מקום הנחת התפילין דמריה עלמא שענינים הוא אחדות קוב"ה וישראל.

והנה בילקוט בפרשת ואתחנן (רמז תתלה) איתא על הפסוק 'שמע ישראל' משל לחכם שהיה לו בן, והיה הבן מעלה לו שתי סעודות בכל יום אחת בבקר ואחת בערב, אחר ימים ראה החכם את בנו שהעני ולא היה יכול לעשות כשם שהיה למוד, קרא לו אביו וא"ל בני יודע אני שאין בך כוח לאותן שתי סעודות שהיית מביא לי, איני מבקש ממך אלא שתהא שומע אותי דורש בבית הכנסת ב' פעמים ביום והוא ערב לי כאותן שתי סעודות שהיית מעלה לי, כך אמר הקב"ה לישראל לשעבר הייתם מקריבין לי שתי פעמים ביום את הכבש אחד תעשה בבקר וגו', וגלוי וידוע לפני שבית המקדש עתיד ליחרב, ומכאן ואילך אי אתם יכולין להקריב קרבנות, אלא מבקש אני תמורתן של קרבנות שמע ישראל בבקר שמע ישראל בערב ועולה לפני יותר מכל הקרבנות.

**ומבואר** בילקוט שקריאת שמע ניתנה במיוחד לישראל בכדי שבזמן החורבן והגלות יוכלו ע"י ק"ש להביא כביכול שתי סעודות לה' יתברך תמורת קרבנות התמיד, והכוונה בזה נראה ע"פ הנ"ל שעיקר הסתר הפנים ומה שאין מתגלה יחודו יתברך בעולם נובע מהפירוד ביחוד ה', והעצה להתקיים בגלות עד שנוכה לגאולה השלימה היא באמירת שמע ישראל פעמיים בכל יום – להתחזק ביחודו יתברך וע"י כך לעורר את גילוי הייחוד.

### הגאולה העתידה רק ע"י מסירות נפש לתורה

ד] **בסוכה** (נב, ב) איתא 'אמרי בי רב ארבעה מתחרט עליהן הקב"ה שבראם, ואלו הן גלות, כשדים, וישמעאלים, ויצר הרע', וביאר הערוך לנר ש"מה שחשב ארבעה אלו וכסדר הזה, יש לפרש דענין חרטה אצל הקב"ה הוא שמקונן שעל ידי חטאות ישראל הוצרך להביא



# תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 288  
תמוז תשפ"א

מוקד העירובין  
בארץ הקודש  
054-84-833-20

עירובין למעשה  
עיון | שימוש | כשרות

אינו בדרגה מספיקה, אם בכלל כשרה, ואנו נאלצים להשיב לשואל שאינו יכול לטלטל כל השבת. במקביל משתדלים לתת לו הדרכה אם אפשר לטלטל לפחות בחצר הפרטית, ואם צריך לתקן משהו, כיצד לעשות אותו כהלכה. לעומת זאת במקומות שהעירוב מסודר כהלכה, אנו שמחים לענות לשואל שמותר לו לטלטל, ושומעים את שמחת השואל לקבל את התשובה החיובית, שבדרך כלל מסיים בתודה רבה על המענה המיוחד.

## שוב שעשה שישים עמוד עירוב חדשים

בשבוע זה נסענו למושב בדרום הארץ, באזור מרחבים הסמוך לנתיבות, שהרב של המושב הבחין בבעיית שנוצרו בעירוב, עד כדי שחלק ממנו היה חסר לגמרי. לפני כשנה הגענו לשם כדי לערוך תכנית לתיקון העירוב, לרשום היכן צריך להעמיד עמוד חדש, ובאיזה מקום צריך לשנות את קו העירוב כדי לכלול בתים חדשים, וכדי שהחוט לא יעבור על מחסנים שפוסלים את צורות הפתח, ועוד כהנה וכהנה בעיות מגוונות. לאחר שהסתובבנו בשטח שעות רבות, וערכנו תצלום ברחפן המיוחד, רשמנו את הדברים, ערכנו דו"ח מפורט שהוגש למועצה, והמועצה שלחה את העובדים שלה [עובדי התחזוקה של מקוואות קברות ועירובין], ועבדו שם במשך החודשים האחרונים כמה ימי עבודה, והתקינו כשישים עמודים חדשים. השמחה של הרב היתה רבה, שהנה לאחר השקעה גדולה יהיה עירוב תקין למושב שלו. הוא קרא שוב שנבא לבדוק אם חסר משהו, אולי לא שמו לב לתיקון מסוים, וגם כדי למצוא פתרון לתושב אחד שלא מסכים שהעירוב יעבור בחצרו.

## עובדי עירוב שאינם אחראים שיהיה כשר

כשהגענו למושב, קידם אותנו הרב בברכות חמות, והזמין גם את רב המועצה הדתית הג"ר חיים בוקובזה שליט"א לראות את התיקון הגדול התחלנו בסיוע, ראינו מקומות טובים שתוקנו כדון, וראינו גם מקומות שדילגו עליהם, או שעשו רק חצי מהתיקון. כגון, במקום אחד היה רשום לשנות את העירוב שהיה מחובר לעמודי הטלפון, ולהעמיד עמוד חדש. העובדים העמידו עמוד חדש, אבל החוט נשאר מחובר לעמוד הטלפון הישן. או במקום אחר דילגו על חצר אחת, ולא היה בה עמוד. הרב התפלל מאוד על כך, וחייש סיבה מדוע לא שמו לב, אבל אנחנו לא התעמקנו למצוא למה לא עשו טוב, והתמקדנו רק בהתקדמות הנדרשת.



דיין בדרגת העירוב עם רב המועצה והמושב

מכאן ולהבא ואמרנו לרב שבשביל זה נועדה הביקורת, בשביל זה אנחנו כאן, ללמוד וללמד כיצד לעשות נכון, ומעתה נדע שצריך לפקח על העובדים יותר טוב. העובדים המצויים בעבודות העירוב בישובים שאינם מטעם כשרות מסוימת, אינם לוקחים אחריות על הכשרות, אלא רק ממלאים את הדרישה של התקנת צינורות, מבחינתם זה כמו עמודים של תמורות. אנחנו שיועדים מהי כשרות, יודעים שכל העירוב היא מערכת אחת, שצריך שכולה תהיה שלימה, ואם חסר חוט אחד או עמוד אחד לא טוב, אין עירוב כלל, אנחנו צריכים לפקח לבדוק, ולאחוז את כל הפרטים ההלכתיים הנדרשים, ולראות שהכל נעשה כהלכה. ואם אין מישהו מוסמך שבדוק ומפקח, אין אפשרות לסמוך על העירוב כלל.

## הכנות לקראת המעמד הגדול לבדוקי העירובים

דריכות רבה לקראת המעמד הגדול לאחראים על בדיקת העירובים ברחבי הארץ, שיתקיים בעזרת ה' ביום שלישי כ"ו תמוז תשפ"א, בהשתתפות מאות בודקי עירובים, שיבואו לשמוע את דברי מרן ורבנן שליט"א, יחד עם שיעורים מיוחדים ומתמצתים במגוון נושאים אקטואליים בעבודת הקודש בזמננו. בין הנושאים שידונו בכינוס, הוא נושא השכירות שמעסיק מאוד את האחראים, מה עושים במודעין עילית, ומה עושים בבני ברק. מה ניתן לעשות בשכונות מעורבות, והאם ניתן לסמוך על השכירות מחברת החשמל.

מקום הכינוס יהיה בבני ברק, באולם החדש שע"י בית כנסת הגדול. הכינוס יחל בעז"ה בשעה 6 אחה"צ, עם דברי הלכה ודברי חיזוק ממורינו הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, שמלווה את פעילות מוקד העירוב למעלה מעשר שנים. לאחר מכן ישתתפו רבנים נוספים שיעסקו בנושאים החשובים העומדים על הפרק.

פאנל מיוחד על שאלות שיגיעו מהאחראים ברחבי הארץ, כל אחד וההתמודדות שלו, השאלות יובאו לרבני העירובים שישבו עליהם בתשובות מחכימות, שיתנו לכל אחראי את האפשרות לעשות את מלאכת הקודש ביעילות וברמה גבוהה.

ההשתתפות בכינוס היא לכל מי שמשתתף בבדיקת עירובים שכונתיים. ההרשמה חובה. להרשמה ולקבלת כרטיס כניסה, נא להתקשר לטל' המופיע למטה.

## השליחות שלנו בבדיקת העירובים ובנתינת מענה אמין

בימים אלו יש תחושת שליחות כבדה על צוות "מוקד העירוב". עם ישראל יוצא בתקופה הקרובה להתארח במאות ישובים הפרוסים ברחבי הארץ, צימרים, קמפוסים, בתי הארחה, חדרי אירוח, ועוד. לא נדבר על הצורה הנכונה לקיים את הדבר, יש לנו הרבה ערכים תורניים שצריך לשמר אותם גם כשיוצאים מהעיר, ולא להיעות בשדות זרים, מושגים שאחר כך יהיה קשה לנו להתרחק מהם. אבל אין כאן המקום בשורות אלו לעמוד על כך, אלו דברים שכל אדם משכיל, וכל לב מבין, יודע כמה חשוב לא להגיע למצבים אלו, ולמנוע מראש את החיכוך איתם, כתפילתינו בכל יום "ואל תביאנו לידי נסיון". כאן המקום לעמוד על אחד מהנסיגות הגדולות אצל מי שנוסע להיות ביום השבת דוקא, שבו אנו מצויים על שמירת השבת, ואת הציווי הזה אנו מקיימים באהבה ובמסירות כל הדורות, ודוקא בזה יש דבר שאין לו מודעות, אנשים לא יודעים לזהר בו כראוי, והוא הטלטול, לקחת חפץ כלשהו ממקום למקום, מבית לרחוב, ולפעמים אפילו לחצר, כאשר העירוב אינו מתוחזק כהלכה. דבר שכרוך ח"ו בחילול שבת ממש.

מוקד העירוב מתאמץ לתת מענה למאות פניות בשבוע אחד, בשאלות שמגיעות על ישובים מהצפון ועד הדרום. ולשם כך יוצאים לבדוק עוד ועוד מקומות, על מנת שנוכל לתת את המידע הנכון כשהציבור מתקשר אלינו בשעת האפס וצריך תשובה מיידית. לא על כל מקום יש לנו מידע, אבל על רוב המקומות המשמשים את הציבור החרדי כבר יש מידע, ומוסיפים להתעדכן עוד ועוד כל שבוע. אך כמובן לא בכל מקום המידע אומר שהמצב טוב, לצערינו יש הרבה ישובים שאנשים מגיעים להתארח בהם והעירוב שלהם

## הכינוס הארצי הגדול לרבנים ובודקי עירובים - לחיזוק מערכות כשרות העירובים בארץ הקודש

בעז"ה בחודש זה, יום שלישי, כ"ו תמוז, יתקיים כינוס ארצי לרבנים ובודקי העירובים שמסורים עצמם למען העירובים

בתכנית: התכנסות ודברי פתיחה / משא דברים מרבני עירובין / סוגיות הלכתיות ופתרונותיהן מאחראים במקומות שונים

הדרכה לבדיקת חוטי העירוב במכשיר הבקבוק, ומכשיר למדידת תל המתלקט /

הקרנת מצגת להסבר התקנה מקצועית, וצורות של קשירת החוט / הצגת מפות של למעלה ממאה עירובים שכונתיים ברחבי הארץ

בכינוס ניתן יהיה להשיג: מכשיר למדידת החוט / מכשיר למדידת תל המתלקט / חוטי דיג / מוט טלסקופי /

מכשיר גיזום / חוברות וספרים בהלכות האקטואליות בעירובין

לקבלת כרטיס לכינוס - יש להרשם במייל [T83320@gmail.com](mailto:T83320@gmail.com) - לפרט - שם, כתובת, טלפון, ומקום העירוב.

או בטל' 055-678-3323 ❖ מקום הכינוס, בבני ברק, באולם שע"י בכנ"ס הגדול, רבי עקיבא 53, מהשעה 6

קו ישיר לשיעור העירובין של הרב משה אנגלרד שליט"א 073-295-1621 שיעורים יומיים שלוחה 4

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- [A83320@GMAIL.COM](mailto:A83320@GMAIL.COM)

## החוט שהיה נראה כשר והמצלמה הראתה שלא

מבין הדברים הרבים שעסקנו בישבו זה, היה עוד דבר אחד שמלמד אותנו על הצורך בפיקוח של מומחה, אדם שיוודע את הבעיות המצויות, ועל מה צריך לשים דגש. הגענו לאחת מהחצרות שהיו צריכים לעשות בה שני עמודים חדשים, ואנו רואים שהחוט קשור לעמודים של סככה ישנה, ולא לעמודי עירוב. הרב הסביר שהם דיברו עם בעל החצר, והוא העדיף שלא יוסיפו לו עמודים בתוך החצר, אלא ישתמשו בעמודים שבבנין עומדים, ויחברו את החוט לראשיהם. אמרנו לרב שצריך להתקרב לבדוק אם החוט מעל העמוד, אבל הרב אמר שאין צורך, הוא יודע בבירור שהעובד אמר לו כאן שהוא עולה עם סולם ומחבר מעל העמוד, אבל מתוך הנסיון אנו יודעים שבדברים האלה יש בעיות, ולכן דרשנו להתקרב לבדוק. התקרבנו ושוב הרב מראה שזה למעלה ממש, אבל בהתבוננות כבר שמנו לב שהחוט אינו מעל העמוד. התקרבנו עוד, ופתחנו את המצלמה, העדשה הגדילה את התמונה, עד שכולם ראו בבירור, החוט קרוב מאוד לראש העמוד, אבל הוא שני ס"מ למטה מראשו. ההבדל הקטן הזה, יכול לעשות שכל עבודת העירוב, לא תהיה שווה כלום. אפשר להוסיף שישים עמודים ואפילו מאתיים עמודים, אבל אם חוט אחד אינו מעל העמוד, אין כאן סגירה של כל העירוב, ואסור לטלטל שום חפץ בכל רחובות וחצרות המושב.



רב המועצה הדתית שיבח מאוד את ההבחנה המדויקת והמומחית, וסיפר על דברים נותנים לאדם שלא למד שפיקח על ציציות ובכשורים, וגם הרב של המושב שבעצם היה בצער ובפלא על העובד שאמר לו שיקשור מעל העמוד וקשר מהצד, אבל שמח על כך שיש מי שמגיע ומפקח שהעירוב לא יהיה סתם חוטים, אלא יהיה עירוב כשר. ובסיום הבדיקה מסר את המלצתו החמה לכל מקום שרוצה עירוב כשר, שיזמין את מוקד העירוב לפקח על המלאכה.

## לא מספיק שהישוב דתי ושיש בו אורחים הרדים

בימים אלו שרבים מבני התורה נוסעים לשבתות לישובי הארץ, אנו חוזרים ומבהירים, כשרות העירוב דורשת הרבה ידע הלכתי וגם ידע פרקטי, ובמקומות רבים נותנים לאדם שלא למד שפיקח על שלימות החוטים, ולאחר זמן מתברר שבאמת היה חוטים אך לא עירוב. ואנשים רבים סומכים שאם בודקים ממילא זה טוב. והמצאות לצערנו אינה כך. יש מקומות שיש בודקים טובים, אבל יש מקומות שהבודק אינו יודע יותר מלקשור חוטים. עלינו להתחזק בנושא זה, ולדעת להימנע מלטלטל במקומות שאיננו יודעים שהבודק מוסמך ע"י אחת מהכשרויות המוכרות לנו.

נביא דאן עוד דוגמא אחת מישוב אחר שעברנו בו בשבוע האחרון. מדובר בישוב דתי ידוע, שכבר הערנו לפני כשנה לאחד מהרבנים שגרים בישוב, על הצורך להחליף את הבודק, כי הוא לא יודע את ההלכות הפשוטות, קראנו לבדוק יחד עם הרב, והראינו להם מקום אחד שלא היה כשר, והבודק לא הבין מה רוצים ממנו, מה הבעיה שהחוט קשור בצד. אך למרבה הצער השאירו אותו על מלאכתו, והשבוע הגענו לישוב לראות אם משהו השתנה, ועדיין נשאר אותו דבר.

## הטעות המצויה בקשירת החוט לעמודי תאורה

אחד מהדברים הבעייתיים ביותר שיש שם, הוא דבר שמי שישמע סתם או יראה, יחשוב שהוא כשר, אבל כל מי שישמע איך להסתכל, יבין מיד שאין זה עירוב כלל. בצד אחד של גבול העירוב, יש כביש מסודר, עם עמודי תאורה לכל אורכו, ולכן כאשר בנו את העירוב עשו פתרון להשתמש בעמודי התאורה עצמם, שזה גם חוסך עמודים, וגם נראה יותר יפה. אך כמובן שחוטי העירוב צריכים להיות מעל העמודים, ובעמודי תאורה אין אפשרות לקשור את החוט מעל גביהם, לכן הם התקינו במיוחד ראשים של עירוב מעל עמודי התאורה [שבסוג זה של עמודים, יש ראש מתאים לכך], וקשרו את חוטי העירוב מעל כל העמודים. במשך השנים נקרעו חלק מהחוטים, והאחראי שבא לתקן את החוט לא היה יכול להגיע עד ראש עמוד תאורה, כי הוא גבוה יותר מעמוד עירוב רגל, [גובה עמוד עירוב הוא 5-6 מטרים, ועמוד התאורה 7-9 מטרים]. לכן האחראי קשר את החוט מהצד. שאלנו אותו בעבר הרי אי אפשר לקשור מהצד, אלא רק מעל. והוא אמר ששמע בשם מיישבו שאם העמוד מתרחב למטה זה בסדר. שאלנו אותו אם מיישבו ראה שזה טוב גם בעמודים אלו, והוא אמר שלא צריך להראות, והוא גם לא זוכר ממי הוא שמע את זה, אלא כך הוא שמע ועל פי זה הוא עושה. והנה יסוד הדבר הוא נכון, שכאשר החלק התחתון מתרחב בצורה בולטת, כפי שיש בזמננו בעמודי התאורה הירוקים, [ולא כפי שיש בעמודים האפורים שמתקצרים כצורת חרוט, ללא שקע], הרי החלק הבולט נחשב כמו עמוד קטן,



שהחוט מכונן מעליה, וכעין הלחיים שעושים בזמננו, שהם עמוד של צורת הפתח, וזה כשר לכ"ע. ודין זה מבורר ע"פ דברי בשו"ע (סי' שס"ב סי"א) שהעמודים אינם צריכים להגיע עד החוט, ובלבד שהחוט יהיה מכונן מעליהם בקו מאונך ישר. אלא שיש דבר חשוב ומעכב, שהרבה פעמים הוא לא קיים. מכיון שההיתר הוא מדין שהחוט מכונן מעל הלחי, אם העמוד יהיה עקום, ואפילו רק מעט, הרי החוט לא יהיה מכונן מעל הלחי, והוא יהיה פסול לכ"ע. בעמודים שיש במקום ההוא, לא צריך להיות מומחה בשביל לראות שהם נוטים הרבה, אבל צריך לדעת לקשר בין



הדין לבין המציאות, לדעת שכאשר העמוד נוטה לצד, אי אפשר שהחוט יהיה צורת הפתח, ואינו כשר לעירוב. ולכן במצב הנתון כעת, העירוב אינו עירוב כל זמן שלא ירימו את החוטים מעל העמוד, ויעמידו בודק אחר, שיוודע גם מה התפקיד ההלכתי שלו, מעבר לקשירת חוטים קרוצים.

## שאלה לא שגרתית משייבה שביקשה להניח עירוב בברכה

במחלקת התחומין של מוקד העירוב יש ג"כ פעילות רבה, מידי שבוע מגיעות שאלות מרחבי הארץ, בין מהציבור הליטאי ובין מהציבור החסידי, מהציבור הספרדי ומהציבור הדתי, בכל החוגים עולה המודעות לאיסור יציאה מהתחום, שהוא דבר מצוי מאוד במיוחד במי שנוסע לישוב, שרגיל לטייל מסביב למושב או ללכת למושב סמוך.

בשבוע האחרון הגיעה אלינו שאלה לא שגרתית, משייבה של תולדות אברהם יצחק, שנסעו לשבת למתחם ישיבת פרושים בישוב חזון יחזקאל, וראש הישיבה רצה לנצל את ההזדמנות ללמד אותם על הנחת עירוב תחומין. כידוע בסמוך לחזון יחזקאל, במרחק הליכה פחות מעשר דקות, יושב הישוב קוממיות, ויש איסור תחומין ביניהם, שמי שהולך מחזון יחזקאל, אינו יכול ללכת בישוב קוממיות אלא רק בתחילתו, עד כלות האלפיים אמה. ואפילו לבית הכנסת אינו יכול ללכת. ידוע ומפורסם הסיפורים על אנשים שהלכו בשבת והתברר להם שיצאו מהתחום, ועל הפתרון שהרב עשה לפעמים ע"י מחיצה של אנשים.

אמר ראש הישיבה שיש לנו הזדמנות לקיים מצוות הנחת עירוב תחומין. נגיע לפני שבת, ונניח עירוב תחומין עם ברכה כדת וכדין, וכך נשריש בתלמידי הישיבה את ההלכה הלא מצויה. רה"י הפקיד את אחד מרבני הצוות למסור קודם שיעור על ההלכות, כדי שידעו מה הם עושים. הרב התקשר אל מוקד העירוב לברר כמה הלכות שהוא צריך ללמד, ובין הדברים שאל על הברכה על העירוב. אמרנו לו שדרך כלל אין מברכים בזמננו על עירובי התחומין שמניחים, כי יש היום כל כך הרבה שיטות ומחלוקות, שמה שאנחנו יכולים להתיר ע"י עירוב תחומין, יתכן שלפי שיטה כלשהי זה נחשב בתוך התחום, ואמנם אין להקל ללכת וצריך להניח עירוב תחומין, אבל לגבי ברכה, קי"ל ספק ברכות להקל.

## מדוע שלא לברך על הנחת עירוב תחומין

שאל הרב מה הבעיה במקרה זה, איזה שיטה סוברת שקוממיות בתוך התחום. אמרנו לו דבר ראשון חל שינוי בשנתיים האחרונות בחישוב התחום של חזון יחזקאל, כי הוסיפו עוד שכונה חדשה, שהיא מגדילה את התחום, וגם נוצר ע"י חיבור לישוב רווחה, שגם זה גורם שינוי בחישוב, וממילא לפי חישוב ריבוע עולה הרי בית הכנסת נהיה בתוך התחום. אמר הרב אם כך עדיין יש קצת מהישוב שהוא מחוץ לתחום, א"כ נעשה את העירוב להתיר ללכת עד סוף הישוב. אלא שכאן התעוררה בעיה, שנפסק להלכה שאין מערבין אלא לדבר מצוה, ובשלמא אם בית הכנסת מחוץ לתחום, יש בהנחת העירוב ענין של מצוה, וגם עונג שבת לטייל בקוממיות. אבל אם חלק גדול מהישוב מותר, איזה מצוה יש ללכת עד הסוף. הרב חשב אולי נאמר שהחינוך של הבחורים הוא מצוה להנחת עירוב. אלא שבזה אין המצוה בהליכה, ויש לעיין בזה ממש"כ הראשונים בטעם הנחת עירוב תחומין לקטן, ויש לחלק.

למעשה הרב אמר שהוא ימצא את המצוה, רק שנגיד לו אם כדי ללכת לסוף המושב אפשר ודאי להניח עירוב בברכה. אמרנו לו שקשה לחשוב על כל השיטות, ואיננו רוצים להכריע בזה. הרב לחץ עליו שנחשב את כל החישובים כי הוא נחוש לעשות עירוב בברכה דוקא. שאלנו עוד ת"ח שמתעסקים בעירובין, וגם להם לא היה מענה. חשבנו ולא מצאנו, עד שלפני שבת שמנו לב שיש כאן שיטה חשובה שלפ"ז אין כאן דין הנחת עירוב גם לסוף הישוב. כי לפי החישוב של חזון יחזקאל יוצא שיש קטע מיישוב קוממיות שמובלע בתחום, והוא מאריך את התחום בעד כמה מטרים בתוך קוממיות. אבל הרמ"א הביא שיטה שכאשר העיר מובלעת, מותר ללכת את כולה גם בחלק שיוצא מהתחום, ולפ"ז מותר ללכת בכל קוממיות. ואמנם למעשה אנו חוששים ולא מקילים בזה, אבל לגבי ברכה הרי זה שיטה חשובה ששוב אמרנו ספק ברכות להקל.

יש לציין שחשובי התחומין מורכבים מאוד, ורק מי שלומד ומעיין בהם מבין מה הבעיה לחשב אותם. יהי רצון שנוזכר לקיים כהלכה ולא ייצא שום מכשול.

כולנו שותפים להמכה  
"עזרתנו"

לשאת במשא שאתה וילדיך נהנים ממנו כל שבת.

לא נותנים להזדמנות הזו לחמוק מהידיים

ומצטרפים למגבית ה-150,000 ש"ח לפעילות של שנת תשפ"א

וזוכים מיד בזכות העצומה - זיכוי הרבים הגבול ביותר!

לפני שאתה נוסע לשבת, שוכר מקום, הרם תרומה כעת למען העירוב, בטל' 05484-83320

או באמצעות מכשירי "קהילות" או "גדרים פלוס" - בקופת "מוקד העירוב", הנותנת סיוע, תמיכה, מידע לכולם!

כולנו צריכים!  
כולנו נהנים!  
ומורים -  
כולנו שותפים..





# תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת פינחס

## אגורה באהלך עולמים

הרבה יותר מזה. אמנם זה בוודאי נכון שהתורה מחנכת אותנו לרחם על אלמנתו ועל בניו של הנפטר, אולם לא זו היא מהותה של הירושה. התורה כאן באה ללמד אותנו מבט חדש לגמרי על הענין - הקב"ה רוצה שנדע, שאותו אדם שנפטר מן העולם, מביט על נכסיו כדי לדעת איזה שימוש ייעשה בהם. זה מעניין אותו מאוד!

### מביט מגבוה

יהיה מי שישאל: הרי כעת הוא נמצא בעולם הבא. עכשיו הוא רואה שהעולם הזה הוא כלום; עכשיו הוא כבר מבין שהכל זה הכל הבלים, ושאינן לממון שום משמעות אמיתית, אז מה אכפת לו מה נעשה בממונו? התשובה היא: לא! הפסוק מלמד אותנו שלאדם כן אכפת מהנעשה בממונו, אף לאחר שנפטר מן העולם. גם בעולם האמת, הוא חפץ בכך שבניו ירשו אותו.

והנה, זהו נושא עדין, אולם אין ספק שלנשמה יש קשר מובהק לעולם הזה. לא רק שיש לה קשר, אלא הנשמה נצמדת לעולם הזה בכל כחה! היצמדות זו אינה קיימת באדם רק כאשר הוא חי בעולם הזה, אין מדובר רק באינסטינקט הקיים בכל יצור, אפילו בחרקים, להציל את חייו. זה הרבה מעבר לכך - התורה אומרת לנו כאן שגם לאחר שהאדם עוזב את העולם הזה, הוא ממשיך להשתוקק אליו. כמובן, איני יכול להסביר את כל סודותיה של הנשמה, אולם העובדה היא שכולם רוצים שיהיה להם קשר כלשהו לעולם הזה. גם לאחר שהיא עוזבת את העולם, הנשמה היתה ועודנה מעוניינת מאוד במה שהותירה מאחור.

### סודו העולם של העולם הזה

ביאורה של השתוקקות זו הוא, שבמעמקי הנשמה, כולנו חשים שבעולם הזה מסתתר סוד עלום. ישנה מעלה ייחודית מאוד בעולם הזה שאינה קיימת בעולם הבא. מה יש בעולם הזה, שהנשמה אינה רוצה לעזוב אותו? התשובה היא שרק בחיים הקצרים האלו יש לנו את ההזדמנות לבחור. זו אינה רק הזדמנות, אלא יש לנו ציווי מפי הקב"ה: "ובחרת בחיים". הוא מעודד אותנו ופוקד: "בחרו בחיים!"

המתנה הגדולה שניתנה לנו בעולם הזה היא כח הבחירה - היכולת לבחור להיות טובים יותר! זהו שאומר דוד המלך ע"ה (תהילים קטו, יז) "לא הִמְתִּים יְהִלְלוּ יְ-ה", ולכאורה יש

### הכל נשאר בתוך המשפחה

בפרשת השבוע (במדבר כז, ח-יא) נמסרו לנו דיני הירושה, וסוגיות ארוכות בש"ס עוסקות בפרטי ההלכות הנלמדות מפסוקים אלו. כללו של דבר, "וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְשָׂאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ" - ממונו של הנפטר עובר לידי הקרוב אליו ביותר מבין בני משפחתו, וכפי סדר הנחלות שקבעה התורה.

אולם עלינו להבין - מהו ענין הירושה? מדוע צוותה התורה שממונו של אדם יעבור הלאה לקרוביו? שמא תטענו, "מה השאלה? כך קובע ההיגיון הבריאי. הלא גם אצל אומות העולם כך זה עובד, שכאשר אדם נפטר, ממונו נמסר לילדיו. וכי מה עוד אפשר לעשות בממון? היעלה על הדעת שהוא יהיה הפקר, וכל מי שחפץ בכך יבא ויטול אותו לעצמו?"

אז ראשית נאמר שכן, היו גם היו תרבויות בהן לא היו חוקי ירושה, ואדרבה, החוק היה שכאשר אדם מת, כולם באים ובוזזים את הממון שהשאיר. ואם נתבונן בכך, באמת לא מובנת ההנחה הפשוטה הזו שלנו, שהממון יעבור ליורשים - מדוע שכן יהיה? מדוע שמשפחתו תקבל את נכסיו? הרי האדם נפטר, והוא כבר אינו הבעלים כלל על ממונו, שום דבר כבר לא שייך לו. לכאורה הדין היה צריך להיות כמו גר שמת, שיבזבזו ישראל את נכסיו (עי' ב"ב קמב, א) - כל אחד יכול לבא ולתפוס את רכושו. כך היה צריך להיות הדין גם כאשר יש לו יורשים - אם סיימת את תפקידך בעולם, מדוע שממונך ישאר קשור אליך או אל בני משפחתך?

שלא תאמרו - אצל רבים מאומות העולם אכן ישנם דיני ירושה, והחוק קובע את פרטי חלוקת הממון; מתחילה מגיעה הממשלה ולוקחת לעצמה נתח הגון מכספו של הנפטר, אותו הרוויח בעמל רב, ולאחר מכן מחלקים יורשים כאלו ואחרים את מה שנשאר מהממון. אם כך - יטען מי שיטען - הרי שענין זה, שבניו של אדם יורשים את ממונו, מובן על פי שכל, ולכן צוותה התורה את דיני הירושה. אמנם אלו דיני תורה, אבל זה "רק" דיני ממונות.

אולם זו טעות גדולה מאוד! מהותם של דיני ירושה שבתורה אינה רק צורה טכנית כיצד לחלק את נכסיו של הנפטר בין ילדיו, ושהם יהנו מעבודתו הקשה, אלא יש כאן



שוכחים מהמזוזה; אולי הם מנשקים את המזוזה - וזה טוב ויפה, אולם לא די בזה. המזוזה עומדת ומכריזה: "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד - הבית הזה מוקדש כולו לה'! הקב"ה הוא הדבר האחד והיחיד שיש לנו בחיינו - כל מה שנמצא בבית זה, מיועד לצורך עבודת ה'!" מכניסים אורחים בבית הזה, פותחים ספר ולומדים בבית הזה, מברכים כאן ברכת המזון. המזוזה מעידה שיושבי הבית הזה בחרו להשתמש בנכסיהם, אך ורק למען השי"ת!

כל פרט ופרט בבית הזה מתנהל לפי חוקי התורה הקדושה, ועקרת הבית מכוונת את הכל כמו כהן גדול בבית המקדש. בבית הזה יש סכ"ם חלבי וסכ"ם בשרי - אפילו בכלים יש קדושה! בית זה הוא מקום בו כל איש ואשה מייצרים, בכל רגע ורגע, חיים נצחיים!

### עוברים דירה

כל איש ואשה החרדים לדבר ה', יחיו אי"ה חיים ארוכים, מלאים בעבודת ה'. אולם יום יבא, לאחר מאה ועשרים שנה, בו נצטרך כולנו לעזוב את הבית הזה. אוי ויי! איזה צער! הרי בית כזה לא יהיה לנו בעולם הבא! לא יהיו שם כלים בשריים וכלים חלביים, לא תהיה נטילת ידים ולא ברכת המזון!

אולי כעת איננו מרגישים את חשיבותם העצומה של המעשים הכבירים הללו אותם אנו זוכים לעשות; איננו מעריכים נכונה מהי ברכת "אשר יצר" אותה אנו זוכים לברך, אולם בבא העת, כאשר בעל כרחינו נצטרך להיפרד מהפנינים הללו, פתאום נגלה איזה דבר עצום היה לנו, שאותו אנו עומדים לאבד. אז תכה בנו אותה הכרה. אז נבין מה הם החיים בעולם הזה, ועד כמה גדולה היא ההזדמנות לעבוד את ה' ולהשלים את נפשנו.

אמנם אין כל ספק בכך שהעולם הבא יהיה מלא בתענוגים ובאושר, וקורת רוח זו יפה מכל חיי העולם הזה, אולם עדיין, ההכרח להיפרד מהחיים הנפלאים הללו בעולם הזה, להיפרד מבית יהודי שבו עובדים את ה' תמיד - זהו הפסד, ויש בזה צער.

### החיים ממשיכים

אולם יש תקווה. חז"ל לימדונו דבר נפלא, והוא ש"יורש כרעיה דאבואה" (עירובין ע, ב). בן או מי שיורש ממון, הרי הם כמו הרגליים של הנפטר - האב. אל נא נחשוב שדברים אלו הם משל בעלמא. זוהי עובדה, זוהי מציאות! ומציאות זו מבוססת על השכל הישר, וכן על פסוקים ומאמרי חז"ל. פירוש הענין הוא, שכאשר בנו של אדם עושה מעשים טובים, בבחינה מסוימת הרי זה כאילו האב עצמו עדיין חי, וכאילו הוא מקיים עוד מעשים טובים כאן בזה העולם. הדברים אמורים גם לגבי בנות - כאשר בתו של הנפטר מקיימת מצוה - הרי זה כאילו אביה ואמה מקיימים מצוות עכשיו.

לשאול, מאי קא משמע לן? מה בא דוד ללמדנו, הלא פשיטא שהמת אינו יכול להלל את ה'! התשובה היא, שדוד בא להזהיר אותנו ולומר לנו שעלינו לפחד מהמוות, כי מוות פירושו לא רק להפסיק לנשום - אלא גרוע בהרבה מכך - להפסיק לעבוד את ה' יתברך. עם המיתה, יכולתו של האדם לבחור בטוב - אובדת לנצח.

### תחנונו של משה רבינו

כאשר הקב"ה בישר למשה רבינו ע"ה "הן קָרְבוּ יָמַיך לָמוּת" (דברים לא, יד), מה היתה תגובתו? האם הוא קיבל את הבשורה בשווין נפש ובאיפוק? לא ולא! הוא התחנן על נפשו, הוא לא רצה למות! הוא ידע שהחיים הם הזדמנות אדירה, עליה לא רצה לוותר! "יָפָה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבּוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא" (אבות ד, יז) אם היתה ניתנת למשה רבינו ההזדמנות לחזור לעולם הזה ולו **לדקה אחת**, הוא היה מוותר על חלק נכבד מהעולם הבא שלו. עד כדי כך יקרה היא כל שניה של חיים בעולם הזה! כל דקה היא יהלום, כי זו הזדמנות מפוארת להשיג עוד ועוד. אם בדקה זו יכול אדם ללמוד עוד שורה אחת של גמרא או לשים עוד מטבע אחד בקופת הצדקה - שווה להקריב הרבה בשביל זה.

### יפה שעה אחת

אין ספק שהנאתנו בעולם הבא תהיה אדירה. אם רק היינו יכולים לתאר לעצמנו את אותו האושר, לא היינו מסוגלים להכיל את אותה ההרגשה. חז"ל אומרים שהאושר בעולם הבא הינו גדול כל כך, עד שהקב"ה צריך לתת כח לצדיקים כדי שיהיו מסוגלים לסבול את אותו האושר - עד כדי כך!

ולמרות זאת, למרות שהנשמה נוצרה במיוחד עבור המציאות של עולם הבא, מציאות של אושר עצום, מציאות בו היא תהיה בלתי תלויה בגוף ובלתי תלויה בעולם הזה, למרות הכל, הנשמה רוצה לחיות זמן רב יותר בזה העולם.

אנחנו רוצים לחיות כי עדיין יש לנו כל כך הרבה מה להשיג - וזה אף פעם לא מספיק, כי ככל שתעשה יותר בעולם הזה, כך אתה אוגר יותר לחיי הנצח בעולם הבא. כל מעשה שאדם עושה כאן, אפילו המצוה הקטנה ביותר, בזה הוא קונה חיי נצח.

### חיי נצח בביתנו

אחת הדרכים החשובות ביותר בהן האדם עושה שימוש בהזדמנות הנפלאה הזו ששמה בחירה, היא באמצעות הדברים שנמצאים בבעלותו - נכסיו. בין אם זה כסף, רכב או בית - כולם הם כלים דרכם יוכל האדם להשיג דברים אדירים בעולם הזה.

לדוגמא, אדם זכה ויש לו בית ב"ה, דבר ראשון - הוא מתקין בו מזוזות. איזו זכות מופלאה היא זו - לקחת בית "רגיל", ולתלות מזוזה בפתחו! יש אנשים שלאחר זמן מה

## תעודת נחת

זהו שאמר דוד המלך ע"ה, "וְרָאָה בָּנִים לְבָנֶיךָ שְׁלֹם עַל יִשְׂרָאֵל". איש הזוכה לבן - איזה אושר גדול הוא זה! מעתה הוא יזכה להישאר בעולם הזה! ומי שזכה לבני בנים - עליו לשמוח ביותר! ולא רק בברית, אלא מיד ב"מזל טוב" הראשון, וכן בכל פעם שהוא רואה את נכדו - עליו לשמוח ולהנות מכך. "וראה בנים לבניך" - הבט בנכדך, וחשוב לעצמך, "ברוך ה', זכיתי לנכד, פירוש הדבר שאני עתיד להישאר בעולם במשך זמן רב יותר! איזו הצלחה! 'שלום על ישראל!'"

אין לתאר את האושר הגדול שתזכה לו מכח בנים ובני בנים יראי אלקים. לכן הצעתי היא, שמי שזכה לבנים טובים, יזמין תעודה מיוחדת שבה יהיה כתוב: "תעודה זו תעיד עלי כמאה עדים, שאתם, בני וכלתי, מביאים לי נחת עצומה", תעודה זו יש למסגר ולתלות בביתם. ומי שזכה גם לנכדים המביאים לו נחת - יעשה כן אף בבית נכדיו, ומי שיעשה כן אף בבית הנינים - מה טוב!

## ביתך הנצחי

לכן הירושה חשובה כל כך עבור הנפטר. כאשר בניו יורשים את ביתו, נמצא שבזה ביתו הקדוש, המקום בו זכה לעבוד את השי"ת, ימשיך לתפקד ולפעול גם לאחר מותו. וגם אם בן או בתך לא יתגוררו בבית הזה, אלא ימכרו אותו - אז הבית הופך לכסף, והכסף יסייע להם לקנות בית אחר, ובכך אתה ממשיך לחיות בעולם הזה. בכל מקרה נפשך תזכה לעונג בכך שהיא יודעת שביתך ממשיך להיות בית של עבודת ה'.

וכך, למרות שכבר לא תוכל ללכת ולבקר את בן או בתך בביתם, ולא תהיה בידך היכולת לראות את הנכדים והנינים, אולם יהיה לבך סמוך ובטוח כי בבית הזה, בביתם של ילדיך, ממשיכים הם את הדרך אותה למדו בביתך, את הדרך בה למדו בישיבות הקדושות ובבתי החינוך אליהם שלחת אותם ללמוד, ושאת שכר לימודם שילמת. הדרך הזו שהם ממשיכים בה היא דרכך - לנצח מצחים!

## אורחים חשובים בשלחן השבת

בכך שאדם מוריש לבניו את נכסיו, הרי זה בעצם כאילו הוא יושב עמם סביב שלחן השבת, ורואה מקרוב את כל המתרחש בבית אותו הוריש להם. הוא רואה את צאצאיו שומרים שבת; הוא מביט בהם בעודם יושבים סביב שלחן השבת ושרים זמירות. האושר שלו גדול כל כך, עד שהוא מצטרף אליהם בשירתם! אל נא תחשבו שאלו דיבורים בעלמא! זו האמת! זכרו זאת בליל שבת הקרובה, כאשר תשבו סביב השלחן - הסבים והסבתות ע"ה שכבר נפטרו מן העולם, יורדים מטה ומביטים בך ובמשפחתך. הם שרים יחד אתכם ושמחים בכם! הם אומרים לעצמם, "איזו נחת! צאצאיו מדברים דברי תורה! הם עושים עבורנו דברים כל כך גדולים! לכך בדיוק קיוונו!"

ואף על פי שהבן או הבת אינם חושבים על הוריהם בכל שעה, מכל מקום זכויותיהם נזקפות לטובת ההורים. איש או אישה העוזבים את העולם הזה, ומשאירים אחריהם בן או בת - לעולם לא יעזבו את העולם הזה, אלא ימשיכו לחיות בו ע"י קיום המצוות של צאצאיהם.

כל מצוה שהבן עושה - הוא מזכה בזה את הוריו. עצם העובדה שבנם הוא יהודי שומר תורה ומצוות, גם אם אינו בר מעלה מיוחדת, אלא רק יהודי חרדי "רגיל" - זו כבר זכות עבור ההורים, וכל מצוה שהבן עושה, הרי זו המתנה הגדולה ביותר עבור הוריו. ואם הוא אדם בר מעלה, אם הוא איש חסיד, אז בוודאי זוהי זכות גדולה ועצומה עבורם.

כל מצוה, כל ברכה, כל מטבע קטן שאדם נותן לצדקה - זוהי מתנה יקרה לאביו ולאמו, נמצא שהוא שולח להוריו אלפי מצוות אל עולם האמת. ועל אף שהם נמצאים בגן עדן, יושבים ונהנים מזיו השכינה, שהוא האושר הגדול שזוכים לו בעולם הבא, אף על פי כן, החיבור שלהם לעולם הזה ע"י בנם או בתם, גורם להם סיפוק רב. הם זוכים להרגשה שהם שייכים וקשורים להזדמנויות הקיימות בעולם הזה, ודבר זה מרווה את צימאונם העצום להמשיך לחיות בעולם הזה. האושר הזה הוא גדול יותר אפילו מאושרו של העולם הבא!

## השקעה מניבה

מעתה נוכל להתחיל להבין עד כמה גדול הוא התפקיד שלנו - לגדל דור של בנים ובנות שומרי תורה ומצוות. כמובן שלשאת אשה ולהוליד ולגדל ילדים זו מצווה מהתורה, זו עבודת ה', אולם כעת אנו מבינים שאין זה רק דבר שאתה עושה למען הקב"ה, אלא **למען עצמך** - זו אחת מהטובות הגדולות ביותר שתוכל לעשות לעצמך. אדם שזוכה להקים משפחה ולחנך אותם בדרך התורה, הרי הוא יוצר לעצמו שפע של נחת. זהו יסוד שמאוד חשוב לזכור אותו - אינך עוזר רק לבנך ובתך, אלא אתה עוזר לעצמך. זה הישג אדיר, כי בזכות בניכם, תזכו להישאר בעולם הזה הרבה אחרי שתיפטרו ממנו.

לכן חשוב כל כך להשקיע את הכוחות בילדינו ובחינוכם. על ההורים לחשוב תדיר, "מה אנחנו יכולים לעשות כדי לסייע לילדינו להפוך לאנשים טובים ביותר שהם מסוגלים להיות? איזה 'חיידר' הוא הטוב ביותר עבור חיימק'ה? לאיזה 'בית יעקב' עלינו לשלוח את חנה'לה?"

הורים הזוכים לגדל דור של בני תורה, עובדי ה', בנים ובנות שעתידיים להקים בעצמם משפחות של בני תורה, לא רק שהם יהיו מאושרים בעולם הזה - אחרי הכל, האם קיים אושר גדול יותר מאשר לרוות נחת דקדושה? ילדים יראי שמים הם האושר הגדול ביותר, הם ימלאו את לב הוריהם בשמחה כל חייהם - אולם לשמחה האמיתית נזכה רק בעולם הבא. הנחת האמיתית והנצחית מתחילה רק לאחר שנפטרים מהעולם הזה, והיא בלתי נתפסת!

תפילין, וכן לעשות ממנו קלף עליו יכתבו ספר תורה - שיכול להישאר גם מאה שנה.

נמצא שלאחר מותה, לפעמים הבהמה יכולה להביא תועלת מרובה יותר מבחייה. זה הפירוש של "סוף בהמה לשחיטה" - תכליתה של הבהמה באה כאשר היא נשחטת. לפעמים רק אז מתחילה ה"קריירה" שלה, והיא עושה יותר ממה שהיתה עושה לו המשיכה לחיות.

### חיים לאחר המוות

וכעת מגיע ר' יוחנן ומלמד אותנו שכך הוא גם אצל האדם. "סוף אדם למות" - אולם מיתתו אינה הסוף, כי ביכולתו של האדם להמשיך ולחיות בעולם הזה ולצבור זכויות. וזהו שממשיך ר' יוחנן (שם), "אשרי מי שגדל בתורה" - מאושר הוא האדם שגדל באווירה של תורה. "ועמלו בתורה" - מלבד מה שגדל ונתחנך באווירה זו, עוד הוסיף מעצמו ועמל בתורה. "ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה (קהלת ז, א) טוב שם משמן טוב".

אדם הסך על בשרו שמן המפיץ ריח טוב ונעים - גם כאשר הוא עוזב את החדר, הרי שהוא עדיין נמצא שם. אמנם הוא עזב, אבל ריחו הטוב נשאר אחריו. שלמה המלך מלמד אותנו שישנו דבר טוב יותר מאותו שמן המפיץ ריח טוב, והוא מי שיש לו שם טוב. כאשר אדם קונה לעצמו שם טוב, דהיינו שיש לו מדות טובות ויראת שמים - זה עושה רושם. בכל מקום בו הוא עובר, הוא מפיץ ריח נעים של שם טוב, וגם כאשר הוא יעזוב את העולם, ניחוחם של מדותיו הנעימות ישאר באוויר העולם, כביכול הוא קורא, "הייתי כאן!"

### בעלי שם טוב

לפני שנים רבות חי בשכונתנו אדם, שהיווה דוגמא חיה למי שמשאיר אחריו שם טוב. אדם זה השפיע טוב על כולם - הוא היה צדיק ואנשים העריצו אותו. שנים רבות לאחר פטירתו, אנשים עוד שחו אודותיו. מעשיו, התנהגותו, המצוות שקיים - כולם ממשיכים להשפיע כאן בעולם הזה.

היו עוד פעמים רבות בחיי בהם נהנתי והושפעת מריחם הטוב של יהודים טובים. היה עוד יהודי יקר שזכיתי להיכרות קרובה עמו עוד כאשר הייתי בחור. הייתי צופה בו, אהבתי והערצתי אותו. הוא לא ידע זאת, אבל הוא היה הדוגמא שלי, ואישיותו השפיע עלי רבות. עברו שנים רבות מאז, אולם דמותו לא משה מזיכרוני, ואיני מסוגל לשכוח אותו.

היה אדם נוסף שהכרתי בשלב מאוחר יותר בחיי, והוא היה כבר יהודי מבוגר. יהודי זה ידע ש"ס ופוסקים, הוא מעולם לא דיבר לשון הרע, אף פעם לא כעס. הוא היה תמים בדרכיו, ממש קידוש ה' מהלך. כל ימי צפיתי בו, ולמדתי ממנו דברים רבים כל כך, ואני בטוח שהיו עוד אנשים רבים

הם שמחים כל כך לראותכם הולכים בדרך התורה, מתעלים בעבודת ה'! החתונות של הנכדים, הבר מצוות של הנינים - איזו נחת! הבנים והבנות לומדים במוסדות של תורה, כולם מקיימים מצוות, מברכים ברכות, מתנהגים בדרך ארץ - כולם עוסקים בלקיים את כל התורה כולה!

וכך, לאחר שהאדם נפטר מהעולם - הכל ממשיך, והוא נמצא כאן, בעולם הזה! נציגו ממשיכים לפעול גדולות ונצורות בעולם הזה. זה מה שמלמדת אותנו הפרשה של ירושה - שגם לאחר מותו, האדם ממשיך לחיות בעולם הזה, באמצעות ביתו, כספו, נכסיו וצאצאיו - הוא ממשיך לפעול ולהשיג בעולם הזה. הירושה שלך "עובדת" עבורך לעד!

### תקוה לכולם

אמנם, לא כולם זכו לפרי בטן. ישנם כמה וכמה מאחינו בית ישראל שלא זכו להמשיך ולחיות בעולם הזה במתכונת של הירושה עליה למדנו בפרשה. ועל כן עלינו להוסיף מספר נקודות החשובות לנושא שלנו; הן חשובות לכל אחד, ובפרט לאלו שלא זכו לילדים.

גם אדם שלא זכה לזרע של קיימא, יכול להמשיך ולחיות בעולם הזה - "וְאֵל יֹאמֶר הַסָּרִיס הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ" (ישעיה נו, ג), וזאת משום שכל אחד ואחד מאתנו משאיר אחריו ירושה בעולם הזה. אמנם לא ירושה בדמות בית או רכב או בנים, אולם ישנו דבר חשוב ביותר אותו הוא משאיר - ומבחינה מסוימת הוא חשוב יותר מאשר ירושת ממון ונכסים.

בכדי להבין אל נכון את הענין הזה, נקדים ונביא את דברי הגמרא במסכת ברכות (יז, א), "ר' יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי [כאשר היה מסיים ללמוד ספר איוב היה אומר כך], סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים". ר' יוחנן השווה בין מיתת האדם לשחיטת הבהמה. הפרה, בעודה בחיים, עשתה הרבה דברים טובים: היא סיפקה חלב - החלב הוא דבר נפלא! היא גם עבדה - היא גררה עגלות, זיבלה את השדות, ועוד. הפרה היא שימושית מאוד בעודה חיה - זו מתנה גדולה מן השמים!

כאשר שוחטים את הפרה, נדמה כי תועלתה הסתיימה, ושבזאת סיימה הפרה את תפקידה עלי אדמות. אולם ר' יוחנן מלמד אותנו שלא כך הוא הדבר - אלא הפרה ממשיכה לחיות בעולם הזה במשך זמן רב.

### הפרה ממשיכה לחיות

ראשית כל - הפרה מספקת בשר לכבוד שבת קודש - וזה כבר הישג. בנוסף לכך - מעורה של הפרה אפשר להכין נעליים, המתקיימות זמן רב. נעליים טובות יכולות להתקיים גם שלוש שנה, בעוד פרה חיה על פי רוב לכל היותר עשרים שנה. נמצא שהפרה ממשיכה לחיות על רגליו האדם במשך זמן רב יותר ממה שהיא חיה ברפת. ישנם גם שימושים טובים יותר בעור - אפשר להכין ממנו רצועות ובתים של



## תיקון עולם

שמעתי פעם מאחד האדמורי"ם שאמר, "כאשר אתה הולך לאיזה מקום ולומד שם משניות, הנך משנה את המקום הזה". אדם ההולך ברחוב ומשנן משניות [כמובן מדובר ברחוב בו מותר לדבר דברי תורה], הרחוב הזה אינו כפי שהיה, הוא השתנה! אדם זה שינה את העולם **מבחינה גשמית** - אין בכך שום ספק!

מה שקורה בימינו הוא ההיפך, למרבה הצער אנו עדים ל"ותטמא הארץ". הרשעים מפיצים ניחוח בלתי נעים - כפשוטו. העברות מטמאות ומטנפות את עולמנו. כדי להתנגד ולנטרל את השפעתם הרעה, מוטל עלינו להפיץ ריח נעים של תורה, של מעשים טובים ושל מדות טובות - ככל יכולתנו. מעשים טובים גורמים לעולם להיות טהור יותר וקדוש יותר. וזה לא רק בארץ ישראל, אלא בכל מקום בו הולכים יהודים המקיימים תורה ומצוות - הם מטהרים את האוויר ומשביחים את הקרקע. הכל נעשה טוב יותר כתוצאה ממעשיו ודיבוריו של יהודי.

כמובן שזוהי אחריות גדולה, אולם עלינו להבין את האמת הזאת. מעשינו משפיעים על העולם. כאשר אדם הולך ברחוב וחושב על יציאת מצרים, על מתן תורה, או על "שור שנגח את הפרה"; או לחילופין עורך עם עצמו חשבון הנפש - הוא חושב כמה שהוא צריך לכבד את הוריו, כמה הוא צריך לכבד ולשמח את רעייתו; אדם החושב כפי שיהודי צריך לחשוב - עליו לדעת שכעת הוא מנקה ומטהר את אותו הרחוב, ולא משנה באיזה רחוב מדובר. אמנם הרחובות היום מלאות בכמות גדולה כל כך של טומאה, ובכוחם לעמוד בפני כמות גדולה של טהרה - עליך לחשוב הרבה בזמן שאתה הולך - אולם זהו הישג גדול, הישג של יהודי המשנה את העולם.

## פרקליט בשני העולמות

"העושה מצנה אחת, קונה לו פרקליט אחד" (אבות ד, יא) - האדם קונה "דובר" - מי שידבר וימליץ עבורו. כוונת חז"ל אינה רק שעל ידי עשיית המצוה האדם קונה עבור עצמו מלאך שימליץ טוב עבורו בפני בית דין של מעלה, בבא זמנו להישפט על מעשיו. בודאי שזה נכון, אולם יש כאן הרבה מעבר לכך - פירוש של "פרקליט" היינו שהוא בורא דבר שנשאר קיים **בעולם הזה**! הוא אינו ממליץ עליך רק ביום הדין, אלא גם כעת ממש. אמנם אינך שומע אותו - אבל הוא מדבר עליך!

לדוגמא, יהודי אומר כמה מילים של עידוד וחזקו לחבירו, ובכך הוא גורם לו הרגשה נעימה וטובה. עליו לדעת

שהושפעו ממנו. הוא כבר אינו אתנו, אבל הניחוח הטוב והנעים אותו השאיר עדיין חי וקיים!

## מציאות ממשית

עליכם להבין, שהריח הטוב שאדם משאיר כאן בעולמנו אינו דבר רוחני גרידא - יש כאן מציאות ממשית, פיזית. ידוע שהריח הוא דבר אמיתי ביותר, כל דבר המפיץ ריח נעים, משאיר באוויר מולקולות של ריח, אותם נושמים פנימה אל תוך האף, שם ממוקמים קולטנים מיוחדים הקולטים את המולקולות, והם מעבירים את מסרי הריח למוח. הריח הוא דבר ממשי - היינו יכולים לראותו אותו בעינינו אילו היה לנו את הציוד המתאים לכך.

הניחוח הנעים של "שם טוב" שמשאיר האדם בעולם גם הוא ממשי, גשמי. כמובן שתופעה גשמית זו טומנת בחובה אידיאלים רוחניים - חסד, בין אדם לחבירו, ביטחון, לימוד התורה, תפילה, קבלת יסורים באהבה, ועוד, והניחוח של אידיאלים אלו ממשיך לנדוד בעולם, נושא את המסר, את הלקח אותו לימד אותנו האדם הזה, בעל ה"שם טוב". אותן מעלות שהשיג וחי על פיהם, אינן הולכות לאיבוד, אלא הן ממשיכות הלאה להשפיע ולפעול בזה העולם, וזוהי הירושה החשובה מכל בעולם הבא.

## תינוקות של בית רבן יוכיחו

הכרתי יהודי צדיק אחד, שלא זכה לזרע של קיימא. יהודי זה נהג לקבץ יחד את ילדי השכונה בימי חול המועד, הוא היה מדבר עמם, לומד עמם ומספר להם סיפורים, ואז היה נותן להם פרסים על לימודם. איזה דבר יפה זה היה!

אבל אז יום אחד, הצדיק הזה נפטר מעמנו. היה שקט - קול דממה דקה, כביכול הצדיק עזב את העולם ואבד ממנו. אולם האמת היא שלא, הוא לא אבד מן העולם! ראשית כל, נערים אלו גדלים עכשיו, וחיים עם המושגים והמסרים אותם הוא הכניס לראשם, ואת זה הם יעבירו הלאה וילמדו את בניהם, ובניהם את בניהם - לנצח!

אולם מלבד זאת, עצם העובדה שהוא דיבר איתם ולימד אותם, פירוש של דבר הוא שהמילים שלו, הדיבורים שלו, עדיין מהדהדות באוויר. חשוב לדעת זאת! הם אינם הולכים לאיבוד! האוויר טהור יותר בגלל דיבורים אלו! כאשר אנו הולכים באותם הרחובות בהם הוא הלך, אנו נושמים את האוויר הטהור הזה. המקומות הללו נתקדשו בעצם נוכחותו המטהרת.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670  
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

## “אגורה באהלך עולמים”

זהו שביקש דוד המלך ע"ה “אגורה באהלך עולמים” (תהילים סא, ה). “אהלך” פירושו אהל ה' שבו היו מתקבצים דוד וחבריו כדי לשיר זמירות ותשבחות לקב"ה, וכן לעסוק יחד בתורה, ובאהל זה ביקש דוד לגור לעולמים. ומקשה הגמרא במסכת יבמות (צו, ב) “וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים?!” - מה זאת שביקש דוד לגור באהל זה לעולמים? האם הוא אינו חפץ להיות בעולם הבא? בוודאי שהוא חפץ בכך, ואם הוא שם - הכיצד יוכל להיות גם כאן?

על זה עונה הגמרא, “אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז” - כן, אדם מסוגל להמשיך לחיות בשני העולמות גם יחד. כאשר אדם משאיר בעולם הזה שם טוב וניחוח נעים, הוא עדיין נמצא כאן **ממש**, בעולמנו הגשמי, בדמותם של מעשיו הטובים, בדמות הריח הטוב שהשאיר אחריו.

## הלימוד החשוב של פרשת הירושה

זהו הלימוד החשוב אותו למדנו מפרשה זו של דיני ירושה. הלכות ירושה אינם רק אופן יעיל כדי שהעולם לא יהיה הפקר, ואין כאן רק אופן לוודא שתהיה חלוקה נכונה וראויה של הירושה. הענין כאן אף אינו רק הצורך לגמול חסד עם היתומים האבלים. דיני הירושה הם גמילות חסדים עם הנפטר, משום שבכך מתמלא חפצו שלא לאבד קשר עם העולם הזה. הקב"ה מלמד אותנו יסוד חשוב ביותר בענין עולם הזה: הוא חפץ שנדע עד כמה הנשמה משתוקקת להזדמנויות הקיימות בעולם הזה. תשוקתה גדולה כל כך, עד שגם לאחר שהיא עוזבת את העולם הזה, היא חפצה להישאר מחוברת אליו.

לקח זה מיועד עבור כולנו - בין למי שזכה לפרי בטן ובין למי שלא זכה לכך: כל נשמה מבקשת להמשיך לחיות בעולם הזה לעד, משום שכאן נמצאת ההזדמנות האחת והיחידה להצליח. ולכן, כל עוד האדם ממשיך להשקיע את כוחותיו בלהשפיע בצורה חיובית על העולם הזה, להשאיר איזה רושם, אז במדה מסוימת, הניחוח הנעים הזה שהוא יוצר, הנו חשוב לא פחות ממי שמשאיר אחריו בנים וממון.

הפרקליטים ימליצו טוב בעד האדם בשני העולמות, לעולמי עד, וככל שיש לאדם יותר פרקליטים, כך גובר ה"קול רעש גדול" היוצא מפיהם, והקול הזה יימשך זמן רב, הרבה אחרי שהאדם כבר עזב את העולם. האדם יביט משמים על צאצאיו, על ממונו, והחשוב מכל - על הריח הטוב אותו השאיר בעולם, והוא ישמח בכך שהוא ממשיך לחיות לעד בשני העולמות. זהו מה שחשוב עבור הנשמה - כי ירושת השם טוב הנשארת בעולם היא הירושה ממנה נהנית הנשמה בעולם הבא, לעד ולנצח נצחים!

## שבת שלום ומבורך!

שמילים אלו לא נעלמו ברגע שנכנסו לראשו של השומע, אלא הן ממשיכות לעולמי עד. זהו הפרקליט אותו קונים במצוה אחת - דובר שלעולם לא יפסיק מלהמליץ טוב עליך. המעשים, הדיבורים, ואפילו המחשבות הטובות שלך - עדיין נמצאים כאן בעולם ומשפיעות עליו.

## תולדותיהם של צדיקים - מעשים טובים

כל מעשה טוב שעושה האדם - הוא כמו ילד שהוליד. אם למדת מסכת אחת, חזרת עליו וקנית אותו - זהו בנך בכורך - ילד חמד של ממש. האמינו לי, בבא קמא הוא ילד יפהפה ביותר. גם מסכת מגילה - אמנם הוא ילד קטן, אולם הוא שווה ביופיו לבבא קמא. כל מסכת נוספת שלומד האדם, יש לו עוד ילדים. מלבד השכר שיקבל על לימוד התורה, עצם העובדה שמילותיו ממשיכות להתקיים לעד בעולם הזה, היא הירושה המשמעותית ביותר.

גם נשים יכולות לזכות לבנים כאלו. חובות הלבבות ושערי תשובה הנם ילדי חמד. מעשים טובים הם ילדים יפים ביותר. ישנם כל הרבה מעשים טובים אותם אפשר לקיים, אנשים רבים כל כך זקוקים לעזרה, ובכוחן של נשים לפעול גדולות ונצורות. אשה הגומלת חסד עם חברתה - מעשיה הטובים הם ילדיה, מבחינה מסוימת. איני אומר שזה ממש כמו ילד, אולם זה דומה לילד. המעשים אינם נאבדים, אלא נשארים לעד באוויר העולם, וזוהי הירושה האמיתית אותה משאיר האדם בעולם.

## שקלו של אדם כמותו

כן הוא הדבר בענין ממונו של האדם. כפי שאדם המשאיר ממון ליורשיו, זוכה להמשיך ולחיות בעולם הזה באמצעות ממונו, כך ממש יכול לזכות אדם שלא זכה לזרע של קיימא. אם הוא תורם מכספו לשיבות או להחזקת תלמידי חכמים, יתכן ויש לזה ערך יותר מאילו היה מוריש ממון לבניו. הדבר תלוי באופן בו משתמשים הבנים בכסף אותו ירשו. אם הם ינצלו את הירושה כדי לנפוש באיים הקריביים - אז ישנם מקומות טובים בהרבה בהם אביהם יכול היה להשקיע את כספו. הניחוח של האיים הקריביים הוא הדבר האחרון לו זקוק הנפטר.

אם אתה תורם כסף לשיבה, כאשר בני השיבה יושבים ולומדים גמרא, כספך הוא זה שלומד. אם הם יושבים בשעת לילה מאוחרת בבית המדרש, הרי שאתה יושב שם יחד עמם ולומד. כספך לומד כעת פרק המפקיד. אין זו רק מצות צדקה שקיימת, וכעת הסתיימה המצוה - לא! כעת רק התחלת להשיג דברים נפלאים!

פעם דיברתי עם אדם שרעייתו הלכה לבית עולמה זה לא מכבר. אמרתי לו שכדאי לו לתרום ספרי קדש לשיבות לעילוי נשמתה. כך, כאשר בחורי השיבה ילמדו בספרים אלו, הרי זה כאילו רעייתו מסייעת להם בלימודם. היא תמשיך לחיות בתוך בית המדרש עוד שנים רבות. היא חיה בשני העולמות בו בזמן.

## פרושים וביאורים על סדר התפילה

## מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ה' - שם המיוחד כמו שקוראים שם למשה ודוד, [ולא שייך בו הריבוי וגם לא לכנותו בו אחר], ואין אומרים איש או מנהיג או רב, שהם שמות כוללים. ה' הודיענו את שמו המיוחד שנקראה בו כמו שקוראים ידידיו של אדם את שמו המיוחד לידידים.

השם המיוחד, הוי"ה, הוא השם המעולה מכל שמותיו יתברך, והוא גם מציין את כל מדותיו יתברך. כלולים בו כל הסודות הנעלמים של אמיתתו יתברך, באופן שנמצא כי שם זה מציין גם את התענוג הנפלא מכל התענוגים שיהנו בה הצדיקים לעתיד לבא, כשיתגלה להם זיו השכינה לעולם הבא. הנה יש שני דברים שאף הנביא אינו יכול לראות בחיים חיותו בעולם הזה: א) כי לא יראני האדם וחי (שמות לג, כ). ב) עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכים לו (ישעיה סד, ג). והיינו שאף הנביא לא חזה ה', וגם לא חזה תענוגי עולם הבא. השוואה זו מורה כי שניהם אחד, התענוג של עולם הבא הוא התענוג של ראיית ה', כמו שאמרו ז"ל (ברכות יז, א) צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. ידיעת ה', מהותו האמיתית ותכונותיו, היא השמחה העילאית והיא התענוג הנעלה הניתן לראויים לכך.

אולם, שם הוי"ה מציין את כל תכונותיו וכולל את כל נסתרות מהותו האמיתית, נמצא אם כן, ששם הוי"ה כולל את מלא הוד והדר השכינה אשר מכירים בו הצדיקים בעולם הבא. כל זה נכלל בשם המיוחד וכל זה לעולם, כי שם הוי"ה הוא לעולם, ה' אלקינו, כל זה שלנו הוא.

**אלקינו** - שהוא אלקים שלנו בשני אופנים:

א) **מצדנו** שאנו מסורים לו יתברך בכל לבבנו ונפשנו, והוא יחיד בעולמנו אפס זולתו, אין לנו בחיים שום אהבה וידיעה זולתו.

ב) **מצדו**, שהוא אוהב רק אותנו ואין לו עם אלא ישראל ולנו כל אהבתו.

שני הענינים הללו הם מה שאמרו ז"ל (ברכות, א) שהקדוש ברוך הוא מניח תפלין, ותפליו כמו שלנו, שבשלנו כתוב ה' אחד, ובתפלין של הקדוש ברוך הוא כתוב (ש"ב ז, כג) מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

**ואלקי אבותינו** - מיוסד על הפסוק **רעך אביך אל תעזוב** (משלי כז, י), ויש בזה שתי בחינות:

א) שאדם **בוטח** יותר במי שהיה רע ומטיב לו מקודם, ומכל שכן כשהיה אותו המטיב רע גם לאביו, כי כבר נתנסה אותו פלוני בשני דורות, וגם מפני אהבתו אל האב מובטח הבן שיגמול לו חסד בזכות אביו.

ב) האדם מחויב בהכרת טובה למי שכבר גמלהו, וכל שכן שמחויב **כפלים בהכרת טובה** כשאותו המטיב גמל גם לאביו.

בתיבות **אל תעזב** כלולות שתי הבחינות: א) אל תעזוב אותו מלבטוח בו. ב) אל תעזוב אותו מלהכיר לו טובה ולהראות תודתך אליו על ידי עבודתך לו. (א.ה. עיין חובות הלבבות שער חשבון הנפש חשבון יד).

והקדים **אלקינו** לפני **אלקי אבותינו** [כמו שהקדים רעך לפני רע אביך] כי הולך מן הקל אל הכבד, כי בתחילה מרגיש האדם בטובות שנעשו לו, ורק אחר כך כשיגדל שכלו הרי הוא מתחיל להכיר טוב בעד מה שנעשה לאבותיו. כן גם בבחינת הבטחון, מתחילה נח לבו ובוטח במי שהטיב אליו ואינו חושב אודות מה שנעשה לאבותיו, ורק אחר כך כשגדל שכלו אז בוטח במי שהראה נאמנותו גם לאביו.

כאן בפתיחת התפילה, ייסד את התודה ואת הבטחון בה' שישמע ויטיב, על מה שהוא אלקינו וגם על מה שהוא אלקי אבותינו.

עוד יש בזה בבחינת האהבה, כי הוא יתברך אוהב אותנו מחמת מעשי אבותינו, ואנו אוהבים אותו מחמת חסדיו לאבותינו, זה מוסף על **אלקינו**, שהוא יתברך אוהבנו בעצמנו ואנו אוהבים אותו על מה שעשה לנו.

ומזכירים ענין זה בפתיחת התפילה הן כדי שאנו נזכור זאת, והן שבזכות האבות תקבל תפילתנו, כי כל זכותנו היא זכות האבות, כמו שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ג, מג).

## מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

## שאלה:

**האם ראוי לומר תיקון חצות בתקופה זו של השנה - ימי בין המצרים?**

## תשובה:

תיקון חצות הינו דבר טוב מאוד, אבל אין לאומרו במרוצה, ללא כוונת הלב. אני הייתי מציע רעיון אחר: כל ערב, לפני השינה, פשוט לשבת על הקרקע - אפילו למשך דקה אחת בלבד. עשה זאת כאשר אף אחד אינו רואה, שלא יחשבו שיצאת מדעתך. שב על הקרקע באבלות על חורבן בית המקדש, במשך דקה אחת.

דקה אחת היא גם כן דבר טוב מאוד; אל נא תחשוב שזהו דבר קטן! בילדותי הייתי אומר תיקון חצות, אך כיום אני נוהג לשבת על הקרקע ולחשוב על מה שאיבדנו - ולטעמי זה טוב יותר. דקה אחת של מחשבה על חורבן בית המקדש! זוהי עצה טובה מאוד!



## מכתב מיוחד שכתב הגאון רבי יעקב רבינוביץ זצ"ל

לפני כעשרים שנה התחיל אצלו חולי כבד של ניוון שרירים. בתחילה לא ידעו הרופאים לאבחן נכון את החולי אצלו, כי זה התחיל רק בחולשה במיתרי הקול, אבל בהמשך השנים התברר שהחולי הולך ומתפשט בכל הגוף, עד שנוצר מצב של שיתוק ברוב איברי הגוף, ונזקק למכשירי הנשמה בקביעות.

במשך תקופה ממושכת של כמה שנים, היה לו רק אפשרות להזיז את העיניים, ולא היה שום דרך כיצד לתקשר אתו, חוץ מתנועות בעיניים. בזכות גודל עמלו בתורה, הצליחו להשיג בעבורו מכשיר מיוחד כעין מחשב עם מסך של האותיות, והחולה יכול להזיז את העיניים ולהפנות אותם לעבר אות מסוימת, והיא נרשמת במחשב, ושוב להפנות את העיניים לאות נוספת, וכן הלאה, ועי"ז אפשר לכתוב אותיות ולחברם למילים, והוא ז"ל היה משתמש במכשיר הזה לכתוב חידושי תורה, מתוך עמל ושקידה עצומה, מעבר לכוחות אנוש הרגילים.

## מכתב ברכה כפי שכתב מתוך חוליו ב"עיניו"

לבננו האהוב והנכבד מאד, בתורתו ובמדותיו,..... נרו יאיר

בעזרת ד' יתברך שמו, תהיה בשבת קודש הקרובה פרשת חוקת, ל' בסיון התשע"א, בן עשרים שנה, שזהו גיל שהתורה מנתה את בני ישראל מעשרים עד שישים, סימן שהאדם מגיע לשלמות בדעת, בבינה, בחכמה, ובהשכל, מבחינת בית קיבול, לחכמה, והאדם מוסיף והולך, כל חייו, ובפרט עד גיל שישים, לכן דע את חובותיך, לשמור ולעשות ולקיים, את כל דברי תלמוד תורת ה' באהבה, ובהידור, וכך עשיתי בעזרת ה', את כל המצוות בהידור, ממצוות שבין אדם למקום, ובמצוות שבין אדם לחבירו, ממצוות שבת, עד כיבוד אב ואם, הכל כמו שנפסק בשולחן ערוך, ובנושאי כליו, להלכה, כי הם חיינו ואורך ימינו, ובתורת ה' נהגה יומם ולילה, להבין, ולחדש חידושי תורה אמיתיים, ולכתוב אותם, ולדבר עם חברים עליהם, וכך יתרחבו דברי התורה, וישתמרו.

אנו מברכים אותך שתהיה בעזרת ה', לגאון גדול בתורה, ותזכה לומר שיעורים מצויינים, ותאיר את העולם בשיעוריך ובספריך הנפלאים, כי זה הוא עיקר תכלית האדם בעולם, ותפעל בכיוון הזה כל חייך, ותגדל לצדיק בכל מעשיך.

כמו כן תיזהר מאד מלשון הרע, שהרי פסק הרמב"ם בהלכות תשובה, שיש עשרים וארבעה דברים, שמחמתם אין לאדם אפילו חלק קטן לעולם הבא, כלומר שמאבד הכל חס וחלילה בשביל שטות שאין בה תועלת, אני ב"ה לא דיברתי לשון הרע כל ימי חיי, ונזהרתי מזה כמו מאש, התרחקתי כבר מילדותי מחברים תוססים שהם עלולים לדבר לשון הרע, ולא ישבתי על ספסל בבית המדרש ובבית הכנסת, עד שעיינתי היטב שאין בהם חשש לשון הרע, וכן עיינתי, בשמחה, ובאוטובוס, ובכל מקום, שלא אשב בחשש לשון הרע, ולא נסעתי בטרמפ משמחות, וכמעט לא דיברתי בטלפון, ועשיתי הסכם עם אמא, אחרי שנישאנו, שלא נלך לבקר, אם לא בהכרח גמור, הכל מחשש לשון הרע.

וכל מה שזכיתי אני תולה בשער זה, שספרי התקבלו בעולם התורה באופן פלאי, וזכיתי לכתוב בע"ה למעלה מעשרים וחמש כרכים, רובם בכתב יד, ומוכנים לדפוס, מעל עשרים ושש אלף עמודי חידושים, כל זה ועוד בזכות שלא דיברתי לשון הרע.

אנו מאחלים לך שבעזרת ה' תצליח ברוחניות ובגשמיות ובכל הדברים הטובים לטובה, וימלא ה' את כל משאלות ליבך במהרה לטובה.

אביך ואמך, האוהבים אותך מאד

# קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

## דבר המערכת

### שמקומה במקדש בדרום.

ז. בסוכות מקיפים את הבימה בהושענות, כדאיתא בשו"ע (תר"ס ס"א), וכתב במשנ"ב בשם הגר"א הטעם: **שהיא נשארת לנו במקום מזבח.**

ח. בשו"ע (קנ"א ס"ט) איתא **שמדליקין נרות בביהכ"נ**, וכתב המשנ"ב (ס"ק כ"ז): ונהגו להדליק קודם שיכנס אדם להתפלל משום דאמרין בגמרא מקום שמתפללין בו בעשרה קדמה שכינה ואתיא, **ועוד שכן היו עושין במקדש** (א"ר בשם הכל בו).

ט. בענין חשיבות פתיחת ארון הקודש, מצינו ב**בבב"ש** (סי' קל"ג) שכתב בתו"ד: **לא היה להם לפתוח הארון בכל יום שהוא לנו במקום ביאת מקדש לפני ולפנים.**

י. הב"ח (סי' צ') כותב: **דצריך לעשות עזרה לפני בית הכנסת דוגמת האולם שהיה לפני ההיכל** (משנ"ב ס"ק ס"א).

יא. כותב הרמב"ם (שו"ת פאר הדור סי' ר"צ): **נמצא העומד אחורי ביהכ"נ הזה ומתפלל ואחוריו לביהכ"נ מזלזל לביהכ"נ** (כמבואר בברכות ו:). והרי הוא כאותם שנאמר בהם **'אחוריהם אל היכל ה'** וגו' שהרי ביהכ"נ עומד באמצע כמגדל וכל ביהכ"נ מקדש הוא.

יב. כתב בשו"ת מהרי"ק (שורש קס"א): **ראוי לדמות נדבת ביהכ"נ לנדבת מלאכת המשכן שהרי בכל מקום דמו רבותינו ז"ל ביהכ"נ לבית המקדש** כדאמרין בפרק בתרא דמגילה 'ואהי להם למקדש מעט' א"ר שמואל ב"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו', **נראה דאף לפי המדרש מפרש ליה לקרא בבנין ביהמ"ק ואפילו הכי מוכיח מיניה לביהכ"נ משום דדמו להדדי כדכתיב 'ואהי להם למקדש מעט'**. וכן כתב נמי רבינו מאיר ומביאו המרדכי שם בפ"ק דשבת וז"ל: **ושמא דומה לעליות היכל שנתקדשה כדאמרין בפ' צולין דמקדש מעט שלנו יש לנהוג בו מקצת קדושה ומעין קדושת היכל**, הרי שרוצה לומר דאפילו למ"ד דעליות עזרה לא נתקדשו מכל מקום ביהכ"נ שלנו חמורה יותר דיש לדמות לעליות היכל דנתקדשו.

יג. בשו"ת מהר"ם שיק (סי' ע"ז) כתב דברי תוכחה בענין המחיצה שבין עזרת אנשים לעזרת הנשים, וז"ל: **חלילה לכם להכשירים לשתוק על דבר הפריצות שעשו החצופים ההם, כי מדינא אנו מחויבים לעשות הפסק בין עזרת אנשים לעזרת נשים כמו שהיה בביהמ"ק וכו' כדאיתא במסכת סוכה נ"א וכו'.**

אילו היינו זוכים, היינו מתפעלים מהמראה הגדול הזה, לראות בבית הכנסת מעין בית המקדש בתיקונו, בשעה שאנו נכנסים ורואים את המראה שכולו אומר כבוד, מראה מעין ביהמ"ק, איזו הרגשה עילאית היתה ניסכת בנו, כמה היה נותן לנו מקום קדוש זה. **אשרי עין ראתה!** כמה תועלת היתה לנו אילו היינו חשים שאנו נכנסים ממש לתוך בנין שכל צורתו מובאיו ומוצאיו מעין ביהמ"ק.

וזה לשון הרמב"ם (פ"ז מבית הבחירה ה"ה): **וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת ויראה עצמו שהוא עומד לפני ה' כמו שנאמר ויהיו עיני ולבי שם כל הימים.** למדנו מדבריו שבכניסה לעזרה על האדם לחוש שהוא רואה עצמו עומד לפני ה', כי הרי הוא נמצא בבנין ביהמ"ק, אשר שם מקום שכינתו של הקב"ה, ואשר ע"כ גם על כל הנכנס לביהכ"נ לחוש אותה תחושה שהוא נכנס ממש לביהמ"ק, שכל צורתו ומראיתו מעין המקדש, עד שיגיע לאותה הכרה שהוא עומד לפני ה'.

וידועים דברי הגר"ח (הל' תפילה) שבכוונת התפילה נאמרו שתי הלכות, האחת, כוונת פירוש המילים, וכוונה זו מעכבת רק באבות, והשניה, שיכוין וידע כי עומד הוא בתפילה לפני ה', וכוונה זו מעכבת בכל התפילה. נמצא שתועלת רבה יגיע למי שזכה בכניסתו לבית הכנסת להכרה חשובה זו שהוא עומד לפני ה', שעי"ז יצא ידי חובת התפילה כתיקונה ותתקבל תפילתו לרצון לפני אדון כל.

ברצוננו השבוע, בימי בין המצרים, להביא שיחת חיזוק מאת הגאון רבי מנחם קליין שליט"א רב ביהכ"נ 'כתב סופר' ב"ב, **בענין קדושת בית הכנסת מעין קדושת בית המקדש:**

לאחר חורבן בית המקדש העביר הקב"ה את שכינתו לבתי הכנסת - מקדש מעט, וזו היא נחמתנו, שאנו זוכים שהקב"ה קבע את שכינתו בבתי הכנסת גם כיום. וכלשונו של **הצל"ח** (דרוש ל"ד לחנוכה): **בעונותינו הרבים בעת הגלות שאין מקום להשראת השכינה, כי חרב בית מקדשינו והקב"ה השאיר לנו ברחמי מקום שהשכינה שורה, ואלו בתי כנסיות.**

ויתירה מזו, המהרש"א במגילה כט: כותב, שהמכוון בפסוק 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך' הוא על ביהכ"נ, שהבא לביהכ"נ כאילו עומדות רגליו בבית המקדש בירושלים, **ולכך שמחתי בהליכתי לבית הכנסת כאילו באתי למקדש** לפי שירושלים הבנויה כעיר שחבורה וגו' עכ"ל. וכך מצאנו ב**ילקוט שמעוני** תהילים (פרק י"ב, תרנ"ט): **והמתפלל בתוכה (= בביהכ"נ) בעולם הזה כאילו מתפלל בביהמ"ק שנא 'ואהי להם למקדש מעט'**. הרי הדברים מפורשים שנחשב כאילו כיום ממש הוא מתפלל בבית המקדש. עוד מצינו ב**דרשות חת"ס** (דרוש א' תקנ"ד) שכתב **שההולך לביהכ"נ ייראה כמו שהולך להקביל פני השכינה בבית המקדש.**

והנה מצינו הלכות רבות שנאמרו בבית הכנסת שצריך לעשותם דומיא דבית המקדש:

א. הרמב"ם הל' תפילה פ"א ה"ב כותב: **כשבונים בית הכנסת אין בונים אותה אלא בגבהה של עיר שנא' 'בראש הומיות תקרא'. ומגביהין אותה עד שתהא גבוהה מכל חצרות העיר שנא' 'ולרומם את בית אלקינו'.** ובנו, רבינו אברהם (המספיק לעובדי ה' פכ"ה, החלק השני) הוסיף בזה: **והואיל ולומדים את גובה הבנין מדברי הפסוק בענין בית המקדש 'לרומם את בית אלקינו', מובן שצריך ליפות הבנין ולצפות הקירות וכו' עד שאם היה אפשר יהיו הקירות והתקרות מצופים בזהב וכסף כעין מה שהיה במקדש, ובקדמת ביהכ"נ צריך שיהיה מקום גבוה הנקרא היכל עם דלתות נסגרות כמו שהיה בהיכל בית המקדש וכו'.**

ב. ובהמשך הרמב"ם שם: **אין פותחין פתחי הכנסת אלא במזרח שנא' 'והחונים לפני המשכן קדמה'.**

ג. במרדכי (הובא בב"י סי' קנ"א) הסתפק אם ביהכ"נ יש בו מקדושת ההיכל או מקדושת העזרה, ונפק"מ לגגות דהרי גגות ההיכל נתקדשו ושל עזרה לא נתקדשו, ולהלכה כתב השו"ע (סעי' י"ב): **יש לזיז מלהשתמש בעליה שעל גבי ביהכ"נ תשמיש קבוע של גנאי כגון לשכב שם, ושאר תשמישים יש להסתפק אם מותר להשתמש שם.** וכן נפק"מ לגבי תשמיש של חול בקירות ביהכ"נ מבחוץ, שאם קדושתם כקדושת ההיכל אסור, ואם קדושת העזרה מותר.

ד. כתב **רעק"א** בהגהות לשו"ע (סי' ק"ג) לענין איסור נטיעת עץ בחצר ביהכ"נ: כתב הרמב"ם הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק ובין אילן מאכל וכו' הרי זה לוקה וכו', וכתב הר"ד **ערמאה דאפי' אצל ביהכ"ס אסור מדרבנן.**

ה. כתב **השערי תשובה** (סי' קנ"ד סק"ה): **כתב במחזיק ברכה בשם זרע אמת שאין יכולים לשנות שלא להניח פרוכת מסיבת שהארון מבהיק ע"ש.** דהיינו אף שארון הקודש מבהיק יותר ויפה כאשר הוא בלי הפרוכת יותר מאשר עם הפרוכת, אפ"ה אין לשנות ויש להניח הפרוכת, כמש"כ תרומת הדשן שאינו רק לנוי אלא **לצניעות, וע"פ הכתוב 'והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים'**, ובפרישה הביא מהר"ן דיילפינן מדכתיב **'ופרשו עליו כליל תכלת'.**

ו. בשו"ע הל' חנוכה (סי' תרע"א ס"ז) כתב: שבביהכ"נ מדליקין בצד דרום, והטעם כתבו הפוסקים כמובא במשנ"ב (סק"מ): **זכר למנורה**

## בירורי הלכה

מאת הגאון הגדול רבי שבח צבי רוזנבלט שליט"א, רב העיר ב"ב  
(מתוך שיעור שמסר בליל שב"ק 'שלח' בקהילתו בביהכ"נ 'שומרי שבת')

### בענין אי מהני אמירת פסוק לעשות קפנדריא

א] השו"ע באו"ח סי' קנ"א ס"א כתב, דהרוצה להיכנס לבית הכנסת לצורך עצמו כגון לקרוא לאדם שנמצא שם, יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועה ואח"כ יקראנו כדי שלא יהיה נראה כאילו נכנס לצורכו, ואם אינו יודע דבר תורה ישהה שם מעט לפני שיוצא. והשו"ע בסעיף ה' כתב דאסור ליכנס בפתח זה של הבית כנסת כדי לקצר דרכו ולצאת בפתח השני. וכתב הביאור"ל דאם יקרא או ישהה מעט מותר אף לצאת בפתח אחר.

והנה בסעיף א', כתב השו"ע דלא יכנס לבית הכנסת מפני החמה או הגשמים. וכתב המשנ"ב והשער ציון דבזה לא מהני אם יקרא מעט, והראיה דלא מהני כי במגילה אמר' דאמוראי למדו מחוץ לבית הכנסת ובא מטר ונכנסו ואמרו שלא נכנסים מחמת הנאתם אלא כי שמעתא בעיא צילותא, ומשמע דאע"ג דלומדים לאחר שנכנסים לא מהני כיון שכונתו בעיקר להניצל מהגשמים. וכתב המשנ"ב והטעם כי יכולים ליכנס לבית אחר, משא"כ כשנכנס לקרוא לאדם אינו יכול בבית אחר.

ויש לדקדק דלפי טעם זה למה בקפנדריא מותר אם לומד שם הלא יכול לילך בדרך אחרת ארוכה ממנה דהלא קפנדריא היינו אדמקיפנא אדרי איעול בהא, ומבואר שיש לו דרך אחרת?

ב] העמק ברכה חולק על ראיית המשנ"ב ממגילה שמוכח דלא מהני ללמוד שם מפני הגשמים, דהתם שאני שלמדו לפני כן ועל כרחק לא הוצרכו ליכנס מחמת הלימוד ועל כן הוצרכו לומר שהגשם מפריע ללימוד

אבל אם לא למד לפני כן מהני ליכנס אם ילמוד, ע"כ. ויש להקשות על זה דממ"נ יהיה מותר כי נכנסו כדי לשהות בבית הכנסת דהא השו"ע כתב דאם לא לומד מהני שישהה?

[הוספת המערכת: ועוד הקשה מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א: דאטו מי שלומד קודם כניסתו לביהכ"נ ורוצה לקרוא לחבירו וכי לא יוכל לקרוא לו ע"י שיכנס וילמד כיון שכבר למד מקודם בואו לביהכ"נ?! וע"כ דסגי בעצם זה שלומד בשעה שנכנס אף שאין כניסתו סיבה ללימוד.]

ג] לעיל הובא דהביאור הלכה כתב דבקפנדריא מהני ללמוד ומותר לעשות קפנדריא.

האור שמח פי"א מהל' תפילה ה"י, חולק וס"ל דבקפנדריא לא מהני לקרוא פסוק או להגיד קדושה והוא מוכיח את זה מהא דהשו"ע (וכ"כ הרמב"ם) בסעיף ה' כתב, 'וכשנכנס בו להתפלל מותר למי שנכנס בפתח הזה לצאת בפתח אחר'. ומבואר דדוקא כשנכנס לצורך מצוה מותר אבל אם נכנס שלא לצורך מצוה לא מהני לעשות מצוה בשביל שיוכל לצאת בצד השני. אמנם המשנ"ב סק"א כתב על דברי השו"ע דצ"ל 'וכשנכנס להתפלל מצוה למי שנכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר' שמי שנכנס להתפלל מצוה לעשותו קפנדריא, דהיינו שיש חידוש בזה שיש מצוה לעשות כן, ולפי זה אין ראייה כי לא באנו לומר שמותר אלא שמצוה לעשות כן אבל היה פשוט שמותר. ודבר זה תלוי במחלוקת ראשונים אם גורסים מותר או מצוה, והמשנ"ב נקט כהדיעות שגרסי מצוה ולפי זה א"ש דברי המשנ"ב.

1. א.ה. ואולי יש לבאר החילוק בין להיכנס לקרוא לחבירו שמהני פסוק לבין להיכנס מפני החמה שלא מהני, דבכניסה מפני החמה הוא משתמש בביהכ"נ להנאתו ובזה לא מהני פסוק, משא"כ בנכנס לקרוא לחבירו אינו משתמש בביהכ"נ, ורק כדי שלא יראה שנכנס לצורכו בזה מהני פסוק, ואשר לפי"ז בקפנדריא גם צריך להיות אסור שהרי זה השתמש בביהכ"נ. אמנם כמשנ"ת שהשעה"צ למד אחרת, ולכן התייר דסבר שקפנדריא חשיב כאין לו אפשרות אחרת.

## חיזוקים בבתי הכנסת

משתדלים לעמוד בזה בכל כוחנו ולחזק אחד את השני, ואפילו שאין הדבר קל כלל. והלואי שנזכה לשלמות בענין זה, נכון שזה קשה, אבל זה שווה, ההרגשה שכולך מחובר לרבש"ע ולא עוסק בדברים אחרים זה חוויה אחרת של תפילה.

## קוראים כותבים

בבית ה', שכשנכנסים לביהכ"נ וביהמ"ד, מקום קרבת אלקים, צריכים להיות שם שתולים וכל שאר עסקינו ישארו בחוץ, שהפלאפון מכובה והראש נקי מעסקי העוה"ז, ועי"ז התפילות יהיו עם יראת-שמים ותתקבלנה לרצון, וכן הלימוד יהיה בשקיעות מוחלטת ועי"ז נזכה ג"כ להמשך הפסוק 'עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו' וגו'.

י.ק. כולל חוג חת"ס

## סיפור השבוע

שלא לדבר כלל בקריאת התורה מתחילה ועד סוף, אמרה לו אשתו, והרי בעצמך אמרת לי שמעודך ועד היום לא דברת באמצע קריאת התורה, וכי עתה כש'זכיר לו יום המיתה' נודעים לי 'סודות' שלא ידעתים עד היום... השיב לה, אכן מעולם לא דברתי בקריאת התורה, אלא שעד עתה לא קיבלתי זאת על עצמי ב'קבלה' רק הייתי נזהר בכך לחומר האיסור שבדבר, כידוע מפי ספרים וסופרים, ועתה לרגל המצב הריני מתחייב עצמי ב'קבלה' שלא לדבר מתחילת התפילה ועד סופה, וביותר בעת קריאת התורה. תוך כדי דיבור ממש נכנס הרופא ב'נשימה אחת' שאל ותמה - מה היה כאן, ברגע זה נפלו כל ה'מספרים' וירדו מטה מטה עד שה'לב' פועל כאחד האדם, רבי קאפיל שה'מצות מצוה' בערו בקרבו נענה מיד אל הרופא, אולי תשלחני לביתי מאחר שב"ה כבר התייצב הלב, החזיר לו הרופא, לא ולא, מאחר שעד לפני רגעים ממש היית בסכנת חיים, עלינו להשאיר אותך כאן תחת השגחה ו'שמירה מעולה' לראות שהכל פועל כשורה, ואם תמשיך להרגיש טוב תוכל לחזור אל ביתך בחצות הלילה, אבל לא רגע אחד קודם לכן. אך רבי קאפיל שעז היה רצונו להספיק לאפות מצות כדת היום נענה ואמר - הריני מקבל על עצמי לפרסם את הנס שהיה לי בזכות הקבלה שלא לדבר בקריאת התורה, כדי לעורר את הרבים ולהפרישם מאיסורא... (באר הפרשה פר' שלח)

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com



# נאה דורש

פנינים

ממייטב ספרי המגידים בהוצאת "יפה נוף"

## שכר על עצם הרצון

בין מתנות הפדיונה שמקבלים הפהנים ישנו זרוע, לחיים ומכה.

חז"ל אומרים, שמתנות אלו נתנות לפהנים בזכות פניחוס. משום - "ויקח את הרמח בידו" זכו לזרוע, משום שהתפלל בפניו, זכו לחיים. ומשום - "והכה את האשה אל קבתה" זכו לקבה. "ויקח את הרמח" זו לקיחה בעלמא, באשר עדין לא עשה פניחוס שום מעשה. אם כן, מדוע יש שכר על לקיחה זו? יש לומר, שהשכר הוא על עצם הרצון. מעשה מענין, שנראה בו בברור שכר על הרצון, התרחש בארצות הברית:

אדם קשיש, ששמו ר' אלימלך, אבד את התאבון. לא היה מסוגל לאכל שום דבר. בתחלה לא חשבו שמדבר בבעיה של ממש. אשתו הכינה לו סוגים שונים של מאכלים שאהב, אבל הוא לא הצליח לאכל כלום. כאשר כבר הצליח להכניס מעט מזון לפיו, מתוך מאמצים מרבים, הקיא את הכל תוך זמן קצר.

המצב הלך והדרדר. הוא כבר אפסו בבית חולים והוצו באפון מלאכותי. בני המשפחה לא התיאשו. עדין נסו שוב ושוב להביא לו מאכלים משפחים, אבל הוא לא היה יכול אפילו להסתכל עליהם. הבנים התחננו: "אבא תאכל!" והנכדים הפצירו "סבא תאכל!" - אבל הוא פשוט לא היה מסוגל.

רופאים ממחים הובאו אליו, הוא עבר בדיקות שונות ומשנות, אבל לא נמצאה סבה לבעיה, ולא נמצא פתרון.

ערב אחד, במוצאי שבת, הזהירו הרופאים שהמצב לא יוכל להמשך כך. אם ההדרדרות תמשיך, הבן אדם עלול "ללכת" תוך ימים ספורים. מה יהיה??

אחד מנכדיו של ר' אלימלך נסה לשכס עצמה. "מה עושים, רבוננו של עולם? מה אפשר לעשות לרפואתו של סבא?? הכל כבר נסינו - את הרופאים הטובים ביותר לקחנו, שקויים מזינים ומחזקים כבר השקינו אותו. אבל דבר אחד לא עשינו - תהלים! בואו נחלק את כל פרקי ספר תהלים בין בני המשפחה, ונאמר אותם לרפואתו!" הנכד הזה התקשר לכל הבנים והנכדים, בזה אחר זה, אמר לכל אחד מהם אלו פרקי תהלים עליו לומר, וכלם היו אמורים לומר את התהלים למחרת בבוקר, לרפואת הסבא.

בשעה אחת-עשרה בלילה הוא סים את הסבב של השלפונים. בשעה שתים-עשרה בלילה סבתא שלו התקשרה, ובקול חנוק מהתרגשות בשרה: "סבא קם ובקש אכל! והוא אכל, ולא הקיא!" "באיזו שעה סבא בקש את האכל?" שאל הנכד. "בשעה אחת עשרה."

הם אמנם לא אמרו, עדין, אפילו פרק אחד של תהלים, אבל בשעה אחת עשרה כלם קבלו על עצמם לומר תהלים, ובדייק בשעה זו קם הסבא ובלי שום השתדלות בקש אכל ואכל! עצם הרצון לעשות את הטוב, כבר הביא את הישועה.

(רבי גואל אלמריף שליט"א - דורש טוב ימים נוראים)

## שכר מילה בעולם הזה

בספר "אמרי פי" מביא רבי יונה פרידמן שליט"א דברים ששמע מפי כ"ק האדמו"ר מפאפא [בורו-פארק] בשמחת

ברית מילה, שבאר מדוע השכר על מצוה זו גדול כל כך:

בספר "יגדל יעקב" כתב, כי לאחר מעשה הקנאות של פניחוס, נאמר בתורה (במדבר כה, יב): "לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום", ומובא במדרש (במדבר רבה כא, א): "אמר הקב"ה: בדין הוא שישל שכרו". לכאורה קשה, הרי חז"ל (קדושין לט ע"ב) אמרו: "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", לא מקבלים בעולם הזה שכר על המצוות. מדוע קבל פניחוס שכר על המצוה שקנים?

באמת כבר עמדו המפרשים על השאלה, מדוע אין הקב"ה משלם שכר מצוות בעולם הזה, הרי התורה הקדושה אומרת (ויקרא יט, יג): "לא תלין פעלת שכיר". אם כן מדוע לא ישלם הש"ת שכר לאדם על המצוה שקנים כבר בעולם הזה?

באר, שבפרקי אבות (ה ב) נאמר: "שכר מצוה מצוה", נמצא כי בכל פעם שאדם מקים מצוה, שכרו הוא לקים שוב את אותה מצוה. הרי שהמצוה עדין לא נשלמה, כי מיד הוא מקבל שכר לקים שוב את המצוה, לכן אין הקב"ה כביכול עובר על "לא תלין", כי שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף (בבא קמא צט ע"א), וכל עוד לא סים את קיום המצוה לא מגיע לו שכר. רק עם מותו, כאשר ישלם קיום המצוה, יקבל שכרו.

אבל כל זה נאמר במצוות שאפשר לקיים שוב ושוב, אבל אותה מצוה שקנים פניחוס, קנאות לדבר ה' בעקבות חטא בעל פעור - בודאי הוא לא השתוקק להגיע למצב בו יצטרך לקים שוב מצוה זו, שהרי היא הייתה בעקבות חטא חמור. לכן אין למצוה זו המשך בעוד מצוה. אם כן מובן שמגיע לו שכרו לאלתה. זהו שאמרו חז"ל "בדין שישל שכרו", כיון שנגמרה עשיית המצוה בפעם אחת.

מעתה מובן, המשיך האדמו"ר מפאפא ואמר, שמצוות כמו ברית מילה ופדיון הבן, שלא נתן לקימן כי אם פעם אחת ויחידה בחיים, על מצוות אלו לא נאמר "שכר מצוה מצוה". מגיע עליהן שכר כבר בעולם הזה.

משעם זה מגיע אליהו הנביא לכל ברית מילה ולכל פדיון הבן, לתת לעושה המצוה שכרו משלם. שהרי אמרו חז"ל כי פניחוס זה אליהו. כשם שפניחוס קבל את שכרו באפון מיד, כיון שהמצוה שקנים נגמרה, כך במצוות מילה ופדיון הבן, שנגמרה המצוה ואין אפשרות לקימה שוב, מגיע שכר מיד.

חז"ל (קדושין סו ע"ב) אמרו, שהאות ר' במלה 'שלום' מהפסוק: "הנני נתן לו את בריתי שלום", כתובה קטועה, וכאלו נכתב 'שלם'. במלה זו מרמזים שלשת הזמנים בהם מגיע אליהו: ברית מילה, פדיון הבן וקריאת שם לבת: ש - שם לבת, ל - פדיון הבן ביום הל', מ - מילה.

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוך האור ברית מילה)

## בנות צלפחד חבבו את הארץ

ותקברנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף (כו, א)

רש"י הקדוש שואל מדוע הזכיר ביחוסן של בנות צלפחד: "למשפחת מנשה בן יוסף", והרי כבר נאמר כי צלפחד היה "בן מנשה", ויודעים אנו כי מנשה היה בן יוסף. מתרץ רש"י: "אלא לומר לה: יוסף חבב את הארץ, שנאמר: 'והעלתם את עצמותי',



משה, כאמור, השתמש במשל כדי לחדד לעצמו את גדל הבקשה, ועל ידי כך תקבל תפלתו משנה כבד ראש ופנת לב. נפלא מאד.

(רבי ראובן סרנשטיין זצ"ל - יחי ראובן)

### משה בקש שאיש אחד בלבד ינהיגם

יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה (כו, טו-טז)

ידוע המעשה ברבי יהושע בן לוי, אשר פגש את אליהו הנביא, ובקש ממנו ללכת עמו, לראות את מעשיו בעולם, וללמד מחכמתו. אמר לו אליהו הנביא: 'דע לך כי לא תוכל להבין את פשר מעשי. על כן מתנה אני עמך מראש, שלא תשאל אותי כל שאלה ולא תבקשני לבאר בפניך את פשר הנהגותי, ואם בכל אופן תעיר או תשאל על פעולותי, לא תתלנה אלי עוד!'

רבי יהושע בן לוי קבל על עצמו לקיים את תנאו של אליהו הנביא, והחל להתלונן אליו. ואכן, במהלך הדרך, נראו לעיניו הנהגות מפלאות ובלתי מובנות.

לעת ערב הגיעו אליהו הנביא ורבי יהושע בן לוי לבית כנסת גדול, שהיו בו ספסלי כסף וזהב, וכל אחד ואחד ישב על כסאו, איש כפי כבודו ויקרו. בני הקהלה הביטו באליהו הנביא ורבי יהושע בן לוי, שנראו כשני עניים, ושאלו איש את רעהו לאמר: 'מי יאכיל את העניים הללו?'

אולם איש לא טרח להזמיןם לאכל, ותחת זאת אמרו האנשים זה לזה כי די לעניים בלחם ובמים שהביאו עמם. היות ואיש לא הזמיןם לביתו, ישבו אליהו הנביא ורבי יהושע בן לוי במקומם כל הלילה. השכם בבוקר, בשרם עזבו את העיר, פנה אליהו הנביא לבני המקום ואמר להם: "ישליכםם אלקים כלכם ראשים!"

רבי יהושע בן לוי שמע את דבריו המפלאים של אליהו הנביא, אך מאחר שהבטיח שלא לשאל ולא להעיר דבר, נצר את לשונו ולא דבר מאומה.

בערב הבא הגיעו אליהו הנביא ורבי יהושע בן לוי לעיר נוספת, אשר תושביה יצאו לקראתם בלב טוב ובשמחה גדולה, קבלו אותם בסבר פנים יפות וארחו אותם בכבוד גדול. למחרת בבוקר קם אליהו הנביא והכריז בפני בני המקום: "לא יתן בכם הקדוש ברוך הוא כי אם ראש אחד!"

כאשר רבי יהושע בן לוי שמע זאת, הוא לא יכול עוד להתאפק ולהחריש על כל המעשים המפלאים שנגלו לעיניו, ותכף קרא אל אליהו בפליאה: "אנא באר לי את פשר הנהגתך התמוהה!"

"עתה שיש בלבך להפריד ממני", נענה אליהו הנביא, "אפרש לך הכל, ואודיעך את סוד הדברים ועקר המעשים שראית. על אנשי העיר הראשונה התפללתי שיזכו לרב שרים ולרב ראשים, לפי שרעה היא, וכל מקום שבו ראשים הרבה נשחת ונחרב. ואלו את אנשי העיר השניה ברכתי שיזכו לראש אחד, כדי שיתאחדו מעשיהם ועצתם תתקיים ברוח אחת, ולא תבוא כל מחלוקת ביניהם!"

זהו מה שבקש משה רבנו ואמר: "יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה", כלומר שיזכו שאיש אחד בלבד ינהיגם ויפקד לא תפרץ ביניהם כל מחלוקת ומריבה.

(מרב בן ציון מוצפי שלישיא - דורש ציון)

ובנותיו חבבו את הארץ, שנאמר: 'תנה לנו אחזה'."

ירשה נא לי לשאל שאלה: אני מבקש לקבל מגרש גדול בצפון תל-אביב. מגרש ששונה מיליוני שקלים, שואלים אותי: מדוע אתה רוצה את המגרש הזה? ואני משיב: אני אוהב את ארץ ישראל, לכן אני רוצה מגרש. בודאי כלם יחקו עלי, וכי בגלל ארץ ישראל אני רוצה את המגרש? אני רוצה מיליונים...

כיצד אפשר, אם כן, להוכיח כי בנות צלפחד חבבו את הארץ מבקשתן: "תנה לנו אחזה". היכן כתוב כאן שהן מחבבות את הארץ, אולי הן רצו נחלה, כדי שיהיה להן רכוש ממוני?

אמר לכם תרוץ, פלאי פלאים. הרי למנשה יש שני חלקים בירשת הארץ, חלק אחד בארץ ישראל וחלק נוסף בעבר הירדן, אולם בנות צלפחד בקשו בנדוקא לקבל את חלקן בארץ ישראל, ומכאן שהן חבבו את הארץ.

תרוץ נוסף לשאלה הזו, אומר ה"אמרי אמת". היה זה כאשר אמר הרבצ'עצ'ן של ה"שפת אמת" נסעה להבראה, ועמה נסע בנה ה"אמרי אמת". בדרך היא שמעה אותו לומד פרשה זו עם רש"י, והיא שאלה אותו את מה ששאלנו: היכן יש ראיה מבקשתן לקבל נחלה, שהן מחבבות את הארץ.

השיב לה ה"אמרי אמת" תרוץ מתוק מדבש: מי היה צלפחד? לדעה אחת היה זה המקושש. מתי התרחשה פרשת המקושש? בשפת השניה לצאת בני ישראל מארץ מצרים, הינו בשנה הראשונה לאחר שיצאו ממצרים. ומתי בקשו בנות צלפחד לקבל נחלה? בשנה הארבעים לפני כניסת בני ישראל לארץ. מדוע שתקו בנות צלפחד כל השנים הללו? וכי לאביון לא היתה ירשה ממונית, אותה הן בקשו לרשת? אם, אכן, בנות צלפחד רוצות כסף, הן היו צריכות לבוא למשה רבנו מיד לאחר מות אביהן, ולבקש לרשת את כספו.

העבדה שהן המתינו ארבעים שנה, מעידה שלא תאות הממון היתה חפץ ולא לרשת את ממון אביהן הן בקשו, אלא רצונן היה לקבל נחלה בארץ ישראל, מכיון שהן חבבו את הארץ.

(רבי ראובן סרנשטיין זצ"ל - יחי ראובן)

### משלו של משה - עבור עצמו

ולא תהיה עדה ה' בצאן אשר אין להם רעה (כו, טז-יז)

שמעתי שמביאים שאלה בשם רבי אליה לויפאן זצ"ל. אמנם ב"לב אליהו" זה לא מופיע, אך כך שמעתי שמביאים משמו, ונקדים בספור שספר לי הרב הופמן מפתח תקווה:

פעם הוא היה אצל ה"חזון איש" זצ"ל בפורים, והגיע אל ה"חזון איש" בחור עם גמרא ביד. הוא פתח את הדף הראשון, הריק, ואמר לחזון איש: "רב'ה, אני לא מבין את הפשט פה..."

ה"חזון איש" התפעל ואמר בבת שחוק: "זה הרי כל כך חלק, מה יש כאן להבין?"

כאשר מדברים עם אדם פשוט, קשה הבנה, לעתים יש צורך להסביר לו דבר באמצעות "משל", וזאת למען ייטיב להבין את כונת הדברים. אבל כאן משה מדבר עם הקב"ה! לשם מה הוא צריך להמשיל עדה בלי מנהיג ל"צאן בלי רועה"? וכי הקב"ה צריך, חלילה, המחשה כדי להבין ולדעת כיצד נראית עדה בלי מנהיג?

מבאר ר' אליה: משה רבנו לא מסביר לקב"ה, הוא מסביר לעצמו! כדי שתפלתו עבור בני ישראל תהיה מעומקא דלבא, הוא ממחיש לעצמו את גדל הצורך והחשיבות שיש במנהיג על עדת ישראל! לעתים זקוק אדם לחזק את עצמו על מנת שתפלתו תהיה מתוך כונה שלמה ואמתית. הוא יכול לעשות זאת על ידי שהוא ממחיש לעצמו, באמצעים שונים, את משמעותה העמוקה וחשיבותה העליונה של הבקשה שאותה הוא מבקש.



# אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"  
משיחותיו של מגיד המישרים  
רבי אריה שכטר זצוק"ל

## פרשת פינחס תשפ"א

אהבתו אותי. לכן הנני נותן לו את בריתי שלום.

### מפי עליון לא תצא הרעות

והיתה לו וילוצו אחרי ברית כהנת עולם (כה, יג)

סוף הפרשה הקודמת קראנו על פינחס, שעשה מעשה נועז של מסירות נפש, והרג נשיא שבט מישראל. חז"ל מונים ומפרטים במדרש (תנחומא בלק כא) שנים עשר נסים שנעשו לפינחס כדי שיצא. וללא ספק הדבר מוכיח שפינחס היה אדם גדול, שכאב באמת את כאבו של בורא העולם.

והנה אנו רואים כי האדם הגדול הזה לא זכה להמשח לכהנה עד כה. כפי שמבאר רש"י על פי חז"ל וזו לשונו: "אף על פי שכבר נתנה כהנה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו, ולתולדותיהם שילידו אחר המשחתו. אבל פינחס שנולד קדם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהנה עד כאן".

על פי דרך הטבע, פינחס היה אמור לחוש בלבו אכזבה רבה: "את כל משפחתי ה' מקבל לכהנים ורק אותי לא. מדוע הוציא אותי הקב"ה הצדה בשונה מכלם?".

אולם לאדם שיש בקרבו אמונה חזקה אין שאלות. הוא לא מאכזב משום דבר שקרה או לא קרה לו. הוא יודע בנדאות מחלטת כי הקב"ה אוהב אותו פי מיליון ממה שהוא אוהב את עצמו, וכל המאורעות הבאים עליו הם רק לטובתו.

בלבו של פינחס לא היו כל רגשות אכזבה. הוא יצא במסירות נפש וכלי חשבונות כדי לקנא את קנאת ה'. בסופו של דבר התברר למפרע כי פינחס לא זכה להיות כהן עד אותה עת, כדי שיוכל לקבל מהקב"ה את הכהנה במתנה בזכות ומלח המעשה המיוחד שעשה. כהנה כזו עדיפה לאין ערוך במעלתה, מכהנה הבאה רק בתור ירשת אבות, כפי שמבאר ה"אור החיים" הקדוש. לכן המתין הקב"ה ברב טוב עד שזכה פינחס לקנא קנאת ה' צבקות, ולהוכיח במעשיו את דבקו ואהבתו לה' יתברך. לו היה פינחס נעשה כהן קדם מעשהו הנפלא, הוא לא היה יכול לזכות במעלות הנפלאות שזכה בהן בחסדי ה' המרבים ובאהבתו לבניו.

האדמו"ר מסקווירא זצ"ל היה אומר, שכאשר נגיע לשמים ונבין את הנהגות הבורא, שעד אותה עת היו תמוהות בעינינו, נאמר שלא ידענו שהקב"ה הוא כזה אמן. הכל מחשב אצל הקב"ה, מדוע לזה הוא עשה כן ולשני אחרת, והכל באמונות נפלאה.

האדמו"ר המחיש את הדברים באמצעות משל נאה.

אדם קנה אריג משבח, ומסר אותו לחיט כדי שיתפר עבורו חליפה. החיט נטל את הבד ואמר ללקוח לשוב כעבור שבוע לצרף מידות. בחלוף שבוע הגיע האיש לסדנת החיט, וראה את האריג היקר שרכש במיטב כספו גזור לגזרים. האיש

### החושש לכבוד שמים אינו חושש מדבר

ספר לי חותני, הרב החסיד רבי אשר סופר זצ"ל, שכאשר האדמו"ר רבי אברהם אלימלך מקרלין זצ"ל, בקר בעיר טבריה, ספר בפניו אחד החסידים את המעשה הבא.

בצבא הקיסר ניקולאי היה גנרל שעשה מעשה אשר לא יעשה. בעקבות זאת גזר עליו הקיסר שנת עבודה בפרך. אולם חיליו חששו להעביר לו את פקדת הקיסר, שהרי מי הוא זה ואיזהו אשר יעז לבוא אל הגנרל הדגול עם הוראה שכזו? הלא ידו קלה על ההדק. בנדאי הוא יורה מיד לירות במבשר הבשרנה המרה.

לבסוף התנדב אחד החילים למשימה הקשה. הוא נעמד לפני הגנרל, הצדיע בכבוד, וקד לפניו בהקנעה.

"כן, מה רצונך?" שאל הגנרל.

לאחר שתיקה ארקה הגיב החיל: "איני יכול לדבר כי חושש אני שתהרג אותי כשאשמיע את אשר בפ"י".

"במה הענין?" חקר הגנרל.

"אני מפחד לומר", השיב החיל ברעדה.

"אמר לי מה בפיד", דחק בו הגנרל, "הנני מבטיח לך נאמנה שלא אפגע בך לרעה!".

אולם החיל בשלו: "בפי ישנה פקדה שאינה לטובתך".

"אל דאגה", הרגיע הגנרל את החיל המתוח והדרוך. לבסוף הצליח החיל להוציא מפיו את פקדת הצאר ניקולאי, שגזר על הגנרל שנה שלמה של עבודה בפרך.

ברגע שבו שמע הגנרל את הדברים, שמט מחזהו את כל המדליות, לקח מריצה וטויריה, והחל לחפר ולעבד בפרך באמרו: "אני עבד הקיסר! אין זה משנה עבורי אם אני עובד אותו עם המדליות או עם הטויריה. העקר שאני עובד את הקיסר ירום הודו".

כשסים היהודי לגולל את ספורו, התרגש רבי אברהם אלימלך ובקש: "אנא חזר על המעשה בשנית! הרי לנו משל ודגמא איך צריך כל אדם להיות מסור למלכו של עולם, כשכל כלו נתון לעבודת המלך. תמיד הוא מתבונן ברצונו של המלך וטובתו, ואינו חש לצרכיו שלו!".

פינחס שקנא את קנאת ה', היה עבד ה' במלא מובן המלה. הוא היה מסור בכל מאוהו לעשיית רצון ה', והסתכל כל חייו רק על דבר אחד - מה צריך המלך, וכיצד נתן לרום את כבודו. על כן אמר הקב"ה: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם... לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום" (במדבר כה, יא-יב). פינחס היה היחיד שדאג לכבודי. הוא היה היחיד שפעל במסירות נפש וספן עצמו מרב

החל מתרעם ומתרגז על החיט שקלקל את האריג המשבח, אף הלה השיב לו ברגיעה: "שוב בבקשה בעוד שבוע ואז נדבר". אכן כעבור שבוע שב בעל האריג, ונוכח לראות כי מכל גזרי הבדים נתפרה חליפה משלמת מעשה אמן.

הנמשל הוא שכל עוד אנחנו מצויים בעולם הזה, אנו רואים רק את הקרעים. לכן יש לנו שאלות משאלות שונות. למה עשה ה' כן ולמה הוא לא עשה אחרת? אבל בעולם האמת נראה את כל החליפות התפורות והמחוטות, שנעשו מכל גזרי הבדים הקרועים. חליפות שלא היו יכולות לצאת אל הפעל ללא כל הקרעים שקדמו להן.

לאדם בעל אמונה אין כל שאלות גם בעולם הזה. הוא מבין בדבר פשוט שהקב"ה אוהב אותו מאד, ובנדאי שכל מה שה' עושה, לטובה הוא עושה באמונות נפלאה.

ידוע שעור שאינו רואה את האכל המגש לפניו, מרבה באפילה ואינו יודע שבע. על פי זאת נתן לבאר את תפלתו: "שבענו מטובה", כלומר: אנו יודעים אמנם שכל מה שה' יתברך עושה עמנו הוא רק לטובה, אולם בקשתנו היא, שנוכל לראות את הטוב הזה במוחש בעינינו, שלא נהיה עורים, וממילא נהיה שבעים, מרצים ומאשרים בכל המתרגש עלינו.

האדמו"ר מויז'ניץ, בעל ה"אהבת ישראל" הקשה: מדוע נצרכה הכפילות בפסוק: "ואתה אמת היטב איטיב עמך" (בראשית לב, יג). הוא תרץ שיעקב אמר לקב"ה: "בנדאי שאני יודע כל מה שאתה עושה הוא רק לטובה, אולם אני מבקש גוטע גוטס", כלומר טוב כזה שנתן למשש אותו בידים ולראות את הטובה שבו.

יש השואלים, מהי משמעות התפלה: "הגומל חסדים טובים לעמו ישראל", הלא כל חסד הוא טוב. אם כן מה ההדגשה "חסדים טובים"? אלא שהאדם אומר: "אמנם אני עצמי מודה שהכל לטובה, אבל אני רוצה חסדים כאלו שגם אשתי תודה שהם טובים..."

ברוח זו שמעתי את האדמו"ר מסקווירא מפרש את התפלה שאנו אומרים בזמירות ליל שבת קודש: "מודה אני לפניך על כל החסד אשר עשית עמדי, ואשר אתה עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי", כלומר: אני עצמי אמנם מכיר ומודה על כל החסד אשר עשית עמדי, אני יודע שכל הבא ממך הוא חסד, אולם מבקש אני ממך חסדים כאלו, שגם בני ביתי, אשתי וילדי יכירו בטובתם.

### בין כבוד ה' לחלול ה'

בשעה שבארץ הקודש בקשו להחיל את גזרות גיוס בנות, נתוחי מתים וחטוטי שכבי, ערכנו הפגנות מחאה בארצות הברית. מיד קמו עתונאים ופי נפש שזעקו: "חלול ה', חלול ה'!". שוטים שבועלים, הרי העתון שלכם מדפס בשבת, ואתם צועקים בו "חלול ה'!!" הרי כל היום וכל הלילה אתם מחללים



כבוד שמים, ואתם צועקים כנגדנו?! הכיצד נעמד מנגד בשעה שבארץ ישראל מבקשים לפגוע בצפור הנפש היהודית?

באותה תקופה נפגשתי עם אחד משגרירי ישראל באירופה. אמרתי לו כי אם לא יחדלו לבצע בתוהו מתים בארץ ישראל, אנחנו נקום פה באירופה. נפגין ולא נשתק.

האיש טען כנגדי: "אם תערכו הפגנות ליד השגרירות, תכפישו את השם של המדינה בעיני הגויים, זהו חלול ה'!". בתגובה אמרתי לו את הדברים הבאים: "ברצוני לשאל אותך שאלה, אף ענה לי בבקשה באופן אובייקטיבי: אם יהודי היה מכיס אותה, וגונב לה ארנק שמכיל עשרת אלפים דולר, האם היית פונה למשטרה או לא?"

"מה השאלה?" השיב השגריר, "ברור שהייתי קורא מיד למשטרה, שיתפסו אותו וישיבו לי את כספי".

"ומה עם חלול ה'?" שאלתי אותו, "וכי לא היית חושש מחלול ה' שיוצר כשיגידו שיהודי גנב?! בשביל עשרת אלפים דולר היית מוכן להכפיש יהודי ולפרסם שהוא גנב, וכשאצלו פותחים אנשים כמו ריצ'רד ננתוני מתים, ומוציאים את קדמונינו מקברייהם, אתה רוצה שנשתק?! אכפת לך רק מעשרת אלפי הדולר שלך, אף על בוזי המתים לא כואב לך, משום שזה לא העסק האישי שלך!"

פינחס הוכיח בקנאו את קנאת ה', שכל מה שיש לו בעולם זה כבוד שמים. הוא הזיז את הכבוד העצמי הצדה, ולא חשב כלל על עצמו. כל הסכומים היו שיגידו שדעתו השתבשה ואולי אף יאשפזו אותו באברבנאל בתור אדם מסכן לצבור, אבל פינחס בן אלעזר הכהן לא פחד ולא דאג לעצמו כלל.

פוגעים בבורא העולם, מפתחים שיטה חדשה ועומדים לחסל חלילה את היהדות. כלם הופכים לרפורמים, יסעו בשבת לבתי כנסת וינגנו שם בעוגב... אני לא אעמד מנגד, אסור לי לשתק. אמנם אני קטן מול נשיא שבט שמעון וכל אנשי שבטו, ומול כל האנשים שהצטרפו אליהם, אף בכל זאת אני אלחם את מלחמת ה' בלי פחד ומורא!"

בזכות מסירות נפש זאת נתן הקב"ה לפינחס שכר עצום ונפלא אשר בא במדה כנגד מדה. פינחס קיים "אני לדודי ודודי לי", והקב"ה אמר: "לכן הנני נתן לו את בריתי שלום" (במדבר כה, יב), משום שהוא החבר האמיתי שלי, אין לי עוד חבר כמוהו. בלבו של פינחס בוערת אהבת ה', אכפת לו ממני, "בקנאו את קנאתי", בלי לתת דין וחשבון לאף אחד. זהו ממש "אני לדודי ודודי לי".

### קנאת ה' של גדולי ישראל

רבים מגדולי ישראל קנאו קנאת ה', איש איש בדרך שלו. בזמנו של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, שכהן ברבנות העיר פוזנא, התחילו יהודים מבני העיר לבלות בבית הקפה ולשתק בקולפים ובהמורים. רבי עקיבא איגר שמע על כך, ובקש מאחד מתלמידי החכמים שיתלנה אליו לבית הקפה.

השנים פתחו את הדלת, נכנסו פנימה ומצאו מולם שלחן גדוש בערמות של שטרות כסף. פנה רבי עקיבא איגר לשתקני הקולפים ואמר להם: "עם ישראל, קדושים בני קדושים, מהיכן ידעתם כי עומד אני לאסוף כסף עבור הכנסת כלה? עוד לפני שבקשתי מכם, כבר הכנתם לי כסף לצדקה. יישר כחכם, חזקו ואמצו!"

רבי עקיבא פרש על השלחן סינר גדול, גרף את כל השטרות, ואמר: "תזכו למצוות, לילה טוב!" ומאז לא שבו היהודים לבלות את זמנם בבית הקפה.

גם ה"חתם סופר" פעל באמצע גדול במלחמתו מול המשכילים והרפורמים. כך נהגו כל גדולי ישראל לדורותיהם. רבי שאול בראך זצ"ל, שהיה קדוש עליו, כהן כרב בעיר קאשוי. באחד הימים הגיע לעיר אחד מראשי הפשנים, שהיה נראה כמו רב חשוב. באותה תקופה עדין הסתירו ראשי הפשנים את כוונותיהם האמתיות, ואת הקלקול שפשה בהם. אותו רב פשן היה מבקר בעירות רבות בשבתות, מפיו את דעותיו הפושרות, ומקל בגופי תורה תחת מעטה של צדקות מזיפת. כאשר הגיע לקאשוי, בקש לדרש כמנהגו בבית הכנסת בשבת, אף רבי שאול בראך החליט למנע זאת ממנו, ואף הורה לגבאים שלא לכבד אותו בעליה.

הגבאים חששו וטענו: "אנחנו מפחדים, יש בעיר עשירים, תקיפי הקהל, שנוהים אחרי הפשנים ומעריצים את אותו רב. מי יודע מה יעשו לנו אם נעז לא לכבד אותו בעליה!"

אמר להם רבי שאול: "אמנם הייתי אמור להתפלל בשבת בבית הכנסת השני של העיר, אבל בכל זאת אבוא להתפלל עמכם. אני עצמי אשמש כגבאי בעת קריאת התורה". אכן, רבי שאול התפלל בבית הכנסת בו התפלל האורח. בהגיע קריאת התורה נגש רבי שאול לתבה, וכבד את הקהל בעליות, בלי לחלק כל כבוד לרב המשכיל. כשבכל הקורא הגיע למפטי, מבלי שהאורח קבל עליה, נגש האחרון אל רבי שאול ואמר לו בתקף: "וכי לא כתוב בתורה שלכם: 'המלכין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא'?"

רבי שאול הגיב ברתחה וקרא: "וכי מי אמר לך שאני חבר שלך? אני לא חבר לפושעי ישראל!"

לשמע הדברים קפץ האיש את אגרופו, אים: "אתם עוד תראו!" ונעב את בית הכנסת בחרי אף. במקום היו כמה עשירים שנהו אחר המשכילים, אבל הם לא העזו להגיב, מפאת יראתם מרבי שאול בראך, שהיה קדוש עליו, ונודע בצדקותו. על אף זאת, אחד מהם לא התאפק ונגש אל רבי שאול בצעם. אמנם הוא לא העז לירק על גופו הטהור, אבל ירק על הרצפה בסמוך אליו.

כאשר ראו הנוכחים כיצד הלה חוצה את הגבולות, הם לא יכלו לשאת זאת, ובקשו לעשות בו שפטים. "כיצד הוא מעז לנקט במעשה נורא שכזה, ולבזות את המרא דאתרא?!" באי בית הכנסת בקשו להתנפל עליו וללמד אותו לקח שלא ישכח כל ימיו. אבל רבי שאול בראך הורה שאף אחד לא יעז לגעת בו לרעה.

"אל תדאגו", הרגיע אותם רבי שאול, "יש מי

שיתבע את כבודי!". אכן, כבר ביום השלישי באותו השבוע, כבר לא היה אותו עשיר מחצץ בין החיים. הגמרא (קדושין מ ע"א) אומרת: "אין מקיפין בחלול השם, אחד שוגג ואחד מזיד. מאי אין מקיפין? אמר מר זוטרא, שאין עושים כחונני". באר רש"י: "אין עושין לו כחונני - המקיף לאדם פעמים רבות וגובה כל הקפותיו יחד, אין עושין כך מלמעלה למחללי השם, אלא נפרעין מיד!". כפי שאכן ארע בפעשה שהבאנו.

בעת זקנותו של רבי שמואל גריינמן זצ"ל, גיסו של מרן ה"חזון איש" זצ"ל, קננה בגופו מחלה קשה שהעלתה את חם גופו, ומנעה ממנו ללמד כהרגלו. אמרה לו אשתו הצדקת: "אם אתה לא מסגל ללמד כראוי, לפחות תהיה לך זכות התורה". כך למרות שבני הזוג היו בני שבעים שנה, היו הולכים רגלית בכל שבת מבני ברק לתל אביב. רבי שמואל היה דורש בבתי הכנסיות, ומבקש מהמתפללים לסייע לכולל "חזון איש" שהבעיר את אש התורה ביישוב החדש. אחד הימים הגיעו רבי שמואל ורעייתו לנתניה והתאכסנו במלון של הור, שהיה במקום לא הרחק מבית הכנסת הגדול. בשבת בבקר הגיעו בני הזוג לבית הכנסת הגדול, ורבי שמואל בקש לדרש ולעורר את הצבור לתרם לכולל "חזון איש". והנה פרצה מחלקת אימה בין הגבאים. חלק מהם אמרו: "מה פתאם לעזר לכולל? שילכו לצבא! זה לא בא בחשבון!"

אחד הגבאים צא כנגד רבי שמואל בחריפות רבה, ולא הסכים בשום פנים ואופן לאפשר לו לדרש. מאידך גיסא היו שטענו כי אי אפשר להתייחס כך לגיסו של ה"חזון איש". לאחר התדיינות ונוכחים הגיעו הנוכחים לכלל פשרה, והחליטו לתת לרבי שמואל את רשות הדבור למשך חמש דקות בלבד.

רבי שמואל אציל הנפש והפקח עלה לבמה ואמר למתפללים בקצרה: "שבת שלום, תודה לכם על שהרשיתם לי לדבר במשך חמש דקות. ברצוני להודיע לכם כי היום בשעה ארבע אחר הצהריים אדרש בבית כנסת פלוני, וארבע דקות אני מחזיר לכם כעף". רבי שמואל סים את דבריו הספורים ויבר מהבימה.

ביום שלישי עצרה ליד ביתו של רבי שמואל גריינמן מונית ובה שכעה גבאים. המשלחת נכנסה פנימה ויחבריה אמרו לרבי שמואל: "כבוד הרב, האדם שיצא נגדך נמצא במצב אנוש, והוא נוטה למות. אנא, אנחנו מבקשים בשמו שתמחל לו!"

ענה להם רבי שמואל: "אני מחלתי במקום, אני לא כועס על אף יהודי! אבל לא בי פגעו אלא בכבודו של ה'חזון איש' ובכבוד התורה הקדושה. אני מיעץ לכם להזדרז להגיע לבית הקברות, להשתטח על קברו של ה'חזון איש', ולבקש ממנו מחילה, לפני שתאחרו את המועד!"

הגבאים שמעו לעצתו של רבי שמואל, אף עד שהגיעו לבית הקברות, כבר לא היה אותו גבאי בעולם, רחמנא ליצלי! מואת נלמד עד כמה חמור עוון חלול ה' ועד כמה הקב"ה ממחר להפרע ממחללי כבוד שמים. כפי שהגמרא אומרת: "אין מקיפין בחלול ה'".



הפצת ספרים ב. בלוי באתר bloy.co.il

להזמנות במייל bloyseforum@gmail.com

מוקד ההזמנות בטלפון או בוואט 054-8564033 | בין

השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה



# מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

גיליון מס' 39 | פר' פנחס - מטו"מ | תשפ"א

בס"ד

## כלל ג' - איסור לשון הרע בין בפניו ובין שלא בפניו, ואפ' בדרך שחוק

### ד. דואג האדומי - כשסיפר לשון הרע

**שאלה:** מבואר בנביא 'שמואל' (שמואל א' - פרק כב) על דוד המלך כשברח משאול המלך - כיון שחשבו שאול לרודף ומורד במלכות. והגיע לנוב עיר הכהנים, וביקש מאחימלך בן אחיטוב לחם לאכול - כיון שעמד למות, [שאחזו בולמוס] וגם חרב.

וכששאול דיבר עם עבדיו, וחשדם על שמשותפים פעולה עם דוד, אמר לו דואג האדומי: שבדיוק באותו זמן היה שם בנוב, וראה שדוד ברח אל אחימלך, "וישאל לו בה", וצידה נתן לו, ואת חרב גוליית הפלישתי נתן לו". ומיד דן שאול את אחימלך למורד במלכות, והרג אותו ואת בית אביו, וכן את כל נוב עיר הכהנים. האם דואג עבר על מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך" שלא דן את אחימלך לכף זכות או לא, והאם יש כאן לשון הרע או לא. (באר מים חיים - ס"ק יא', ויש להתבונן: שגם אם אחימלך היה בעיניו של דואג כבינוני, מכל מקום הדבר נוטה לכף זכות - דמניין לו לדעת שדוד בורח, (לא היה טלפונים) ובמיוחד שדוד חתן המלך היה, ומקורב למלכות)

**תשובה:** דואג עבר על מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך", והיה לו לדון את אחימלך לכף זכות. וכן עבר הוא על איסור לשון הרע, ונקרא הוא "בעל לשון הרע" ונטרד מן העולם בעבור זה, (ברייתא מעשה תורה, המיוחס לרבינו הקדוש - סימן שלב, וכן הוא ב'חפץ חיים' לקמן כלל ו' - ס"ק כ') ואם כוונת דואג הייתה בעבור על שחושב הוא שדוד רודף לשאול ונקרא מורד הוא במלכות - היה מותר לו לספר כן. (חפץ חיים - שם)

### ה. השבטים הקדושים קיבלו את ספר היצירה לידם, וע"פ צירופי שמות קודש - יצרו בהמה

**שאלה:** במעשה דיוסף הצדיק עם השבטים, שכתוב בתורה: "ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם", ומבואר בשל"ה (וישב, ח"ג - עמ' 441) בשם קובץ ישן שהשבטים הקדושים קיבלו את ספר היצירה לידם, וע"פ צירופי שמות קודש - יצרו בהמה שאין צריך לשוחטה ומותרת באכילה אף בעודה חיה, ואת זה אכלו השבטים הקדושים - ויוסף לא ידע כל זה, והלך וסיפר לאביו שאוכלים הם אבר מן החי. האם יוסף עבר על מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך", שלא דן את השבטים הקדושים לכף זכות. והאם יש כאן לשון הרע או לא. (באר מים חיים - ס"ק יא', ויש להתבונן: שגם אם האחים היו

### המשך סעיפים ז' ח' א

#### א. תוך כמה זמן - יש לנו לומר לזכותו, שעשה תשובה

**שאלת חכם:** בעניין 'תלמיד חכם' ראינו שגם כאשר עשה מעשה עבירה - יש לדונו לזכות, ולומר שוודאי עשה תשובה. האם גם באדם בינוני נאמר כן לאחר זמן שעשה תשובה או לא. (רמז: ודאי שאין להשוותו לתלמיד חכם וירא אלוקים - אבל במקצת כן)

**תשובה:** בתלמיד חכם אנו אומרים: שוודאי עשה תשובה - אפ' בזמן מועט מהלילה לבוקר, משא"כ באדם בינוני שאז צריך שיעבור זמן הרבה, כדי שנאמר שעשה תשובה. (קונטרס מתורת הלשון - באות ג', והוכיח כן מ'חפץ חיים' בשמירת הלשון, ח"ב - פרק יז' פרשת 'קדושים')  
ולכאורה בדיוק הזמן שצריך - זה כל אחד לפי דרגתו, ואיך שמכירו.

#### ב. האם יכול לקיים מצווה זו של "בצדק תשפוט עמיתך" - גם בבית הכסא

**שאלה:** באר איזה מעלה יש למצוות עשה "בצדק תשפוט עמיתך", מה שלא מצינו בשאר מצוות. (רמז: לעניין מיקום המצווה, שיכול עשותה בכל מקום)

**תשובה:** כתב בספר "יסוד ושורש העבודה" (שער הראשון - פ"ז) שמצווה זו יכול לקיימה בכל זמן, ובמחשבתו, ואף במקום שאיננו נקי. [עכ"ד] ולכן גם אם נמצא בבית הכסא יכול לקיים מצווה זו.

#### ג. מרים הנביאה - שדיברה במשה רבינו

**שאלה:** מבואר בתורה על מרים הנביאה, שדיברה במשה על שפרש מאשתו - וכי רק אליו נגלה ה', הלא גם בנו דיבר ה'. (במדבר - פרק יב) האם מרים עברה על מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך" או לא, וכן האם זה נחשב שדיברה לשון הרע על משה רבינו או לא. (באר מים חיים - ס"ק יא', ויש להתבונן: שגם אם מרים השוותה לשאר הנביאים - כאן הדבר נוטה לכף זכות, ומן הדין הוא לדון לכף זכות, והראיה שגם נענשה בצרעת)

**תשובה:** מרים הנביאה עברה על מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך", ובמיוחד שנוטה הוא לכף זכות, והיה לה לדון את משה רבינו - שאף גדול הוא יותר מאברהם יצחק ויעקב. (תרגום יונתן - הובא בספר 'נחלי דבש') וכן חשבה הכתוב למדברת לשון הרע ממש.



בעיניו של יוסף כבינוניים - מכל מקום הדבר נוטה לכך זכות, שכולם עשו זאת בידו, ולא ראה כל אחד בנפרד ובהיחבא)  
**תשובה:** יוסף עבר על מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך", והיה לו לדון את השבטים הקדושים לכך זכות, וכן עבר הוא בזה על איסור לשון הרע.

#### ו. לאחר ארוחה בשרית - שותה נס קפה עם חלב

**שאלה:** ראובן מכיר באדם פלוני, שהוא רשע אשר אין פחד אלוקים לנגד עיניו, וראהו שבתחילה אוכל ארוחה בשרית על כל המשתמע, ומיד לאחר כך מבקש שיביאו לו נס קפה עם חלב, ושותהו. האם יש לדונו לזכות שהיה זה נס קפה עם חלב סויה / שקדים שהוא פרוה, ומותר לשתותו לאחר אכילת בשר, או לא. (שים לב: כאן מדובר באדם רשע, ועוד שנוטה לחובה - ומותר לדונו לחובה)

**תשובה:** מותר לדונו לחובה, ואין עובר משום "בצדק תשפוט עמיתך" - כיון שרשע הוא, ובמיוחד שגם המעשה נוטה לחובה. [ואם רוצה לספר זאת לאחרים - אסור, וכדלקמן באות ז']

#### ז. יוצא מבית הכנסת עם ספר בידו - ולא ראהו שביקש רשות

**שאלת חכם:** ראובן ראה את שכנו שלא יודע מה דרגתו הרוחנית, אבל יודע שאינו רשע - יוצא מבית הכנסת עם ספר בידו, ולא יודע הוא אם ביקש רשות מהגבאי או לא, וגם אולי זה ספר שהביא מביתו ועכשיו יוצא עמו. או ראה אותו נכנס למכולת ולקח בקבוק שתיה - ולא ניגש לקופאי לשלם. או בשבת לקח מאחד הארגזי שתיה שהיו מונחים מחוץ לחנות - ולא ראהו שביקש רשות מבעל החנות, וביותר הרי לאגר הוא באזור אלא בשכונה אחרת. האם צריך לדונו לכך זכות או לא. (שים לב: כאן מדובר באדם שאין מכירו אם צדיק או בינוני - אבל ודאי יודע שאינו רשע. ועוד המעשים הללו נוטים לכך חובה, שאם ניתן לו דין צדיק - הרי שצריך לדונו לכך זכות, ואם בינוני - אז מותר לו לדונו לחובה)

**תשובה:** אין חיוב לדון אותו לכך זכות, כיון שיש כאן רוב וחזקה, 'רוב' - שהרי רוב האנשים לא צדיקים. 'וחזקה' - שלא נעשה צדיק. (חז"א בדרך שיחה - עמ' שעד, כתבי הגר"א גניחובסקי, הובא באורחות חיים - אות נד') ואם רוצה לספר זאת - הרי זה אסור, ויש כאן לשון הרע, אם לא שיושלמו הפרטים המבוארים בחפץ חיים (לקמן בכלל י')

#### ח. אדם מכובד ואינטליגנט, ראה את שמעון שנכנס לתוך הפח - בשביל להוציא כפית פשוטה שנפלה לו שם

**שאלה:** ראובן העשיר שהוא אדם מכובד ואינטליגנט, רואה באדם שמכירו שמתנהג באופן מבוזז ושטותי שבזה יורד ערכו בעיניו, וכגון: נכנס לביוב של הבניין לתקן את הסתימה / משחק הוא במכונית שלט של ילדים / נכנס הוא לתוך הפח - להוציא משם שקית זבל, ומתוכה מוציא כפית שנפלה לו שם. האם יש בזה מצות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך" או לא. (יש להתבונן: בשורש מצוה זו, האם זה משום "ואהבת לרעך כמוך" - שאז זה שייך כאן. או שזה משום שאנו חוששים שהאדם עצמו לא יבוא להתקורר ממעשה עבירה זו - ואם כן כאן זה לא שייך)

**תשובה:** אם שורש מצוה זו מדין "ואהבת לרעך כמוך" שזה דין בגברא שאני רואה - אז מפני כבודו יש לדונו לזכות,

שעשה כן מדין מצוות חסד - לתקן את הביוב, או במכונית של השלט - שהביא זאת בשביל בנו ורצה לבדוק אם זה תקין, וליכנס לפח - עשה כן מפני שלום בית. ואם שורש מצוה זו מדין הגברא הרואה שלא יבוא להתקורר ממעשה עבירה זאת - כאן שהוא עשיר ואינטליגנט, בוודאי לא ישפיע עליו מה שראה, ואם כן אין צריך לדונו לכך זכות.

(קונטרס מתורת הלשון - אות ב')

**ואפשר:** דבוודאי שורש מצוה זו מדין "ואהבת לרעך כמוך" - וכצד א', והצד ב' - זה רק להטעים ולהוסיף - ולכן גם כאן יש לדון לכך זכות. וכעין זה מבואר ברגשי חיים (אות כח) שמצווה זו הרי זה לפני משורת הדין, ולא רק מן היושר והצדק

#### ט. במצווה זו, צריך גם 'והשבות אל לבבך' - ואין זה מספיק בזה שמתנהג עמו כאילו לא חטא

**שאלה:** איזה עוד עניין יש לחשיבות מצווה זו של "בצדק תשפוט עמיתך", והיא גם נוגעת למעשה. (רמז: יש להתבונן בשורש מצווה זו בשייכותה למצוות "ואהבת לרעך כמוך")

**תשובה:** שצריך האדם שיחשוב בלבו שמסתמא פלוני לא חטא, ואין זה מספיק בזה שמתנהג עמו כאילו לא חטא - אלא צריך גם 'והשבות אל לבבך', ויהיה לבו נקי לגמרי, ועל ידי זה יהיה שלום ורעות בין באנשים.

וזה מצוה: בין בעל לאשה - שאמר לאשתו מה הייתה כוונתו בדבר פלוני ולזכות, והיא גם כן מסכימה עמו, אבל עמוק בתוך לבה אין זה נמוק, וזה מתפרץ לה בזמן אחר - ואז מזכירה לו זאת מה שעשה כך וכך, ולחובה. והוא הדין גם להיפך בין אשה לבעלה, או בין חברים, או בין הבוס למעסיקו, וכל כיוצא בזה.

#### י. השומע נזכר, שגם הוא ניגש להתרימו - ונתן לו רק סכום מועט

**שאלה:** ראובן מספר לשמעון, על לוי שאינו נותן מספיק לצדקה אף שאדם אמיד ועשיר הוא, שמעון ששמע זאת האמין לכך, מתוך גם מחשבה שפעם הוא בעצמו ניגש להתרימו ונתן לו רק סכום מועט. האם עובר הוא על מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך" או לא. (שים לב: כאן אנו מתייחסים לאדם השומע, האם שייך בו מצווה זו - גם כאשר לא מדבר, או מוסיף מילים למספר)

**תשובה:** ביחס לשמעון מלבד איסור קבלת לשון הרע - עובר הוא גם על מצווה זו של "בצדק תשפוט עמיתך", והיה לו לדונו לכך זכות - שאולי הוא נותן לצדקות שאין ידועות לו, או שגם יש לו הוצאות רבות לצרכים שונים, או שבכלל אין זה נכון שלוי אדם אמיד ועשיר הוא - ולא כל מה שנראה לנו, כך הוא באמת.

להצוות / הארץ והאלהים / ארשת הגפולה:

Shemesh648@gmail.com

ניגן אריות 48 דרך נדרים פלוס 2020 "הגיקות האפול א"מ"

#### לעילוי נשמת

הרה"ג יעקב בן צבי יהודה צוק"ל

מרדכי בן רחל ז"ל  
אסתר בת חנה ז"ל



הרב אברהם בן שמחה צוק"ל  
כדורי בן מסעודה ז"ל





# "והשבות אל לבבך"

שגב המוסר

דברי מרן הגאון רבי אהרון קוטלר זצ"ל

## מטרת התעניות

ה' דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וה' בחמשה בתשעה באב. בייז בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל. בטי' באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר. (תענית כו.)

ובגמ' שם מבארת כל המאורעות הללו, נשתברו הלוחות בחשבון ארבעים יום ממתן תורה וירא את העגל וישלך מידיה את הלוחות וכו' נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ ישראל בעבור חטא המרגלים.

וכל אלו המאורעות היו כאלו שהעמידו בסכנה את קיומו הרוחני של כלל ישראל, ובעבורם נקבעו התעניות, ואף מאורעות קשים, גזירות וצרות בתקופות אחרות, נגרמו בעטיים של אותם עוונות. ומבואר בגמ' (שם י"ב:) וברמב"ם (פ"א מתעניות הל' י"ז) כי מטרתם ויעודם של תעניות היא ההתבוננות בסיבת הצרות שבאו על כלל ישראל, ולהפיק לקח ע"י וידוי, תשובה ותפילה.

## חביבות התוכחה

ספר דברים - משנה תורה - אשר בו משמיע משה רבינו ע"ה דברי תוכחה לכלל ישראל, מתחיל תוכחתו בחטא המרגלים וממשיך במעשה העגל וכו', פותח בפסוק (דברים א' א') "אלה הדברים אשר דבר משה" (במדבר ל"ו י"ג) "אלה המצוות והמשפטים אשר צווה ה' ביד משה", ואיתא בחז"ל (ילקוט"ש רמז תשצ"ג): "אמר הקב"ה חביבין עלי דברי משה שהוכיח את ישראל כנגד כל המצוות שנתתי לכם". וביאור הדברים, כי דרך תוכחה אפשר להגיע להכרה ואמונה אמיתית, לתורה ולקיום מצוותיה. ומכאן גם ראייה לשגב ערכו ומעלתו של לימוד המוסר.

כאמור, תחילת התוכחה היא בהזכרת מעשה המרגלים, אף שהדברים היו ידועים, גלויים ומפורסמים לכלל ישראל. כי הרי כאשר כשלו בעוון המרגלים וקיבלו דבריהם, נגזר עליהם עונש התורה של

"במדבר הזה יתמו ושם ימותו" גזירה זו היתה רק על המנויים, כלומר בני עשרים עד ששים. כי מי שבשעת החטא, חסר אפילו יום אחד מגיל עשרים או יום אחד מעל ששים שנה, לא נכלל בגזירה. וכן נשים, ושבת לוי לא נכללו בגזירה, וגורלם היה כדרך כל הארץ, וגזירה זו נתקיימה לעיני כל בני אותו דור בחשבון מדויק, במופת והשגחה גלויה של משפטי שמים. וכל הפקודים כולם מתו ביום שמלאו להם ששים, מלבד יהושע וכלב שחיו מן האנשים, כשכל זה נאמר לכלל ישראל מראש שכך יהיה במשך הל"ט שנים הבאות...

את קיומה והתרחשותה של נבואה זו, הרי לא רק שחזו בעיניהם, אלא ודאי גם חשו על עצמם, כי הדורות הרי שלובים זה בזה, וכל אחד מהנותרים אבד את קרוביו, אבות אחים ובנים. וכל אחד חש את יד ה', את השגחתו, את אמיתות הנבואה וכל העניינים שהם יסודות האמונה והדת. עיניהם חזו שגם אנשים גדולים ומופלגים בתורה, כפי שהיו בני אותו הדור דור דעה, לא זכו ליכנס לארץ אלא מתו במדבר. הרי לא יתכן שלא ייחרט רושם גדול מזה על הנשארם שספגו לקרבם אותם מחזות ומאורעות...

## שינון הדברים הידועים - התוכחה העדיפה

הגע בעצמך, כל תוכחתו של משה רבינו ע"ה היתה בסך הכל סיפור דברים, לציבור שידע מעצמו כל זאת ואף חש על בשרו, ולא הוסיף להם שום ידיעות חדשות, ולכאורה מה הצורך בכך, אלא שזהו עניין התוכחה. וכדברי הרמח"ל בהקדמה לספרו "מסילת ישרים", כי לא תמצא ברוב דברי אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי פירסומם וכנגד מה שאמיתתם גלויה לכל, כך ההעלם מאוד מהם מצוי והשכחה רבה. **שינון הדברים הגם שהם ידועים, וההשתדלות להחדירם לתוך ההכרה היא היא התוכחה העדיפה.**

**והחשיבות לעורר אף בדברים הידועים היא עד כדי כך, שאמר הקב"ה חביבין עלי דברי תוכחה שדיבר משה ב'אלה הדברים' ככל המצוות.**

[משנת רבי אהרן ח"ד עמ' ק"ג]

# דרכי ההשבה אל הלב

באלו ספרי מוסר כדאי ללמוד בסדר מוסר  
ליקוט מדברי רבותינו

מוסר טוב ללמוד, והשיב לו בזה"ל "כל ספרי מוסר טוב ללמוד, אך ספר מסילת ישרים יהיה מנהלך".

## לימוד ספרי מוסר המדברים ללב

עם זאת לימודנו רבותינו, שיש חשיבות ראשונה במעלה ללימוד ספרי מוסר המדברים לליבו, וז"ל:  
דברי הגה"צ ר' יהודה זאב סגל זצ"ל - "כאוי"א צריך שיקח לידו ספר מוסר, וכל אחד ואחד לפי ערכו, יש לו ספר מוסר אחר המשפיע עליו. אחד משתמש במסילת ישרים, השני בחובת הלבבות, זה בראשית חכמה, זה בפלא יועץ... וצריכים לעשות קביעות בספרים אלו, ללמוד בהם תמיד". [יראה ודעת ח"א עמ' ע"ג]

דברי הגה"צ ר' אליהו לופיאן זצ"ל - "ובלא התבוננות, בלא לימוד המוסר - מי יאמר זכיתי לבי?! אך ידע כל אחד שאין לברר דוקא איזה ספר מוסר ללמוד... העיקר אם האדם מרגיש שספר זה מעוררו לתשובה ולהתקרב אל השי"ת, יקחהו ויתמיד בו וינתייע מן השמים. כי הכלל הוא כמו שנאמר: (ישעיה נ"ט) "כי אם עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם", והאדם אם מרגיש כי ספר פלוני מביאו להתקרב אל השם ולומד בו, "ואני קרבת אלקים לי טוב" (תהלים ע"ג), ודאי יעזרהו השם ויעמידהו על האמת. וכן תלוי האדם גם בזמנים שונים, יש זמן שמתעורר בספר מוסר זה, ויש זמן ומצב שהוא זקוק לספר אחר. הכל תלוי בהרגשתו האיקרית יתקרב אל השם - וזה העיקר!" [לב אליהו ח"ג עמ' של"ג]

דברי הגה"צ ר' דב יפה - "אך תמיד הכלל הוא ש"אין אדם לומד אלא במקום שליבו חפץ" ואם בכל הלימודים זה נאמר, כל שכן שהדברים אמורים על לימוד המוסר - שמטרתו להשפיע על הלב, שילמד כפי נטיית לבו. ולפיכך מי שיש בידו ספר מוסר המשפיע עליו יותר [היינו שאינו מתחבר לספרי מוסר היסודיים], אף אם הוא ממחברי זמננו ילמד בו. הוראה זו ניתנת מתוך תקווה שלבסוף ימצא טעם בספרים היסודיים, כדוגמת 'מסילת ישרים', 'שערי תשובה', 'חובת הלבבות', 'אורחות צדיקים' וכדו' ויקבע בהם את לימודו". [עבודת הימים הנוראים עמ' ל"ו]

למדנו א. יש לבחור מתוך ספרי מוסר היסודיים את היותר מדבר אל ליבו. ב. אם אין מוצא טעם בספרי מוסר היסודיים, ילמד ספר מוסר המדבר אל ליבו, ועם הזמן ימצא בע"ה טעם בספרי מוסר היסודיים.

רבותינו לימדנו, שבבואנו ללמוד מוסר עלינו להשקיע שימת לב לבחור בספרים היותר מועילים, וזאת עלינו לבחור על פי כמה בחינות.

## ספר המביאו ללימוד בהתפעלות

לימדנו הג"ר אליהו לופיאן זצ"ל: "עוד יש לדעת כי החצי שעה מוסר שלומדים בישיבה, ניתנה ללימוד בהתפעלות, והלומד בלא התפעלות בזו השעה, או לומד ספר אהבת חסד למשל בעת לימוד המוסר בישיבה, אינו נכון. ללימוד זה צריך זמנים אחרים, אבל לרכך את הלב, צריך במיוחד לימוד בהתפעלות. וזהו הסדר של לימוד המוסר בישיבה בשפתיים דולקות וניגון מוסרי היוצא מן הלב." [לב אליהו ח"א עמ' קט"ז]

## ספרי המוסר היסודיים

לימדנו רבותינו שישנם ספרי לימוד שהם היסודיים בלימוד המוסר.

דברי הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל - "ועתה אמרתי לכתוב לו מה ששמעתי מקעלם, כי אין כדאי לאדם ללמוד בכל ספרי המחברים האחרונים, לא לעייל ירקא במקום בשרא דתורא, הן בהלכה והן ביראה ובעבודה, לבד כל זה יש טעמים שונים בזאת... שמעתי שכדאי ללמוד... בספרי יראה מהמחברים היותר גדולים: חובת הלבבות, שערי תשובה לר"י ז"ל, מסילת ישרים, תומר דבורה, ספר הישר לר"ת. כמובן כי ספר ראשית חכמה הוא ספר נורא מאד, אלו הם ספרי מוסר נחשבים. ויש עוד ספרים יקרים, אך אינם רק ספרי יראה, ולא ספרי מוסר". [אור יחזקאל מכתבים מכתב י"ד]

דברי הגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל - "בסדר מוסר יש ללמוד אחד מספרי מוסר המקובלים עלינו, כמסילת ישרים, שערי תשובה, אורחות צדיקים, אור ישראל. ולמבוגרים יותר החובות הלבבות. סי' עלי שור תלמד בשעת פנאי" [אגרות וכתבים מכתב מ']

חשיבות מיוחדת יש לספר מסילת ישרים כמובא בספר נתיבות אור [לגה"ח ר' יצחק בלאזר זצ"ל] מדברי הגה"ח ר' נפתלי אמסטרדם זצ"ל: "זוכר אני בימי בחרותי בעיר סלנט, אחר נסיעת החסיד מוהרי"ז [לגה"ח ר' יוסף זונדל מסלנט זצ"ל רבו של הגרי"ס] לעיר הקודש, וראיתי בעיני כמה ניירות מכת"י הטהור, אשר יסופר השאלות אשר ששאל מרבו הגאון החסיד מוהר"ח זצוק"ל מוואלאזין... וראיתי שם אשר שאל מרבו הגה"ח הנ"ל בעת פרידתו מוואלאזין, איזה ספר

# לישועתך קוינו כל היום

## בפתח הגיליון

תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. (תהילים קלז')

החובה של "ציפיית לישועה" מוטלת על כל איש ישראל, והיא אינה מצוה פרטית ומסוימת בעלמא, אלא מצוה כללית ויסודית הנדרשת להיות מרכזית מאוד במושך כל שלבי מהלך חייו של כל יהודי, ומבואר בגמ' (שבת ל"א), שעל חובה זו עתיד כל איש ישראל להיתבע בתחילת דינו בבואו לעולם העליון, וזה מלמדינו עד כמה חובה זו עיקרית ומהותית.

חובה זו נהגה בכל הדורות כולם, ואף בדורו של שלמה המלך שהיו ישראל בתפארתם, משום שאף אז עדיין חיכו לגילוי מלכותו יתברך בביאת משיח צדקינו, אבל מזמן שחרב ביהמ"ק בעוה"ר קיבלה חובה זו חומר ותוקף לאין ערוך, כיון שהשכינה הסתלקה מעימנו והקב"ה מסתיר פניו מעמו ישראל, וביותר שהקב"ה ברוב אהבתו לישראל נוהג בהנהגה שכביכול גם הוא יתברך שרוי בגלות, ולכן נדרש להתעצם ברגשות הצער והאבל עם הכמיהה והכסופין להשבת שכינתו יתברך עלינו בציון. ועל כן חז"ל הקדושים והקדמונים תיקנו הרבה הנהגות של חיובים ואזהרות במשך כל ימות השנה לעורר את דרישת ציון ובנינה, וכמבואר בתהילים (קלז) "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי".

והנה, נראים הדברים כי בתקופות האחרונות חלה ירידה ניכרת בקיום החובה היסודית הזאת, וא"א לומר שזהו המצב כבר במשך כמה דורות, כיון שידוע ומפורסם שההפך הנכון, שהרי עד התקופות האחרונות היה שגור על הלשון דברי הציפייה לגאולה השלימה ולביאת משיח צדקינו, אלו היו דברי סיום קבועים לכל דרשה וכיו"ב, והיה שגור בפי כל בהרבה הזדמנויות. ואמנם נכון שגם שאר חובות הלבבות צריכים חיזוק רב, אבל לכל הפחות בקרב בני התורה מבקשי ה' זוכים הענינים הטעונים חיזוק לשימור לב עבודה והתעוררות, עכ"פ בשיעור מסוים, אבל העניין היסודי והמרכזי הזה לפעמים אינו זוכה ליחס הבסיסי ביותר גם בקרב אלו שהם מבני התורה מבקשי ה'.

ובתקופה האחרונה בעקבות ריבוי צרות הכלל והפרט, באסונות נוראים ומחרידים המזעזעים כל לב, התעוררו כמה מהאברכים שליט"א להשתדל להתעורר ולעורר לחיזוק החובה היסודית הזאת, ובס"ד גדולה התייסדו וועדים שנמנים בתוכם עשרות אברכים מסלטה ושמנה, אשר מתאספים מידי שבוע לזמן קצוב ובמקום קבוע, ואחד מבני החבורה [בתורנות] מוסר דברים קצרים בבידור וחיזוק אלו הענינים, ומידי פעם הועד נמסר ע"י א' הרבנים אשר ידם רב להם באלו הענינים, ואין לשער גודל התועלת שיש מקיום וועדים אלו לחיזוק הרגש הלב, ולהחיות באופן מוחש את הציפייה לגאולה השלימה, וזה ע"י השקעה מועטת של פעם בשבוע לכרבע שעה או פחות מכך.

כשהגיע דבר ההתעוררות המיוחדת הזאת לפני הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א, רב שכונת רמת אהרן בני ברק ראה צורך לכתוב מכתב נדיר ומיוחד לחיזוק התעוררות חשובה זו, וכפי שיובא בהמשך הגיליון.

ויהי רצון, שנזכה להיות מהמתאבלים על ירושלים באמת, ומהמצפים לישועה השלימה,

ולשוב שכינתו יתברך עלינו בציון בקרוב.

ונזכה שיתקיים בנו מאמר חז"ל (ילקוט איכה) "יש דור שמצפים למלכותי מיד הם נגאלים", ברחמים רבים.



# לישועתך קוינו כל היום

מכתב מיוחד מהגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

"רב שכונת רמת אהרן בני ברק",

לעזור להתחזק בקיום החובה היסודית של הציפייה לישועה ודרישת ציון

הרב מנחם מנדל לובין

רבי נחמן מברסלב 15

בני ברק

בס"ד, יום חמישי חמשה

בס"ד

תמוז תשפ"א

אמרו חז"ל גמ' סוכה מא' מנא לן דעבדינן זכר למקדש וכו' ציון וכו' דורש וכו' מכלל דבעי דרישה והינו שמחויבים לזכור תמיד בנין ביהמ"ק.

ובהתבוננות בדבר מוכרח להיות כן, כי הדבר פשוט באהבת רעים איש לרעהו כפי גודל אהבתו כן יצטער חבירו, א"כ ק"ו הדבר, הרי אנו בנינים של מקום ועיקר עבודתנו אהבתו יתברך, א"כ לא יתכן שבר ישראל אמיתי שלא יצטער בפנימיות לבו צער השכינה כידוע על העדר שכינתה בציון, וכמה שיתבונן יותר בדבר ובמאמרי חז"ל בזה יגדל שברון לבו.

והנה בדורות הקודמים היו רגילים חוץ מג' תפילות יום יום תקון חצות כמבואר בשו"ע ס' א', ואנו לכלימתנו רחוקים מזה.

אולם כששומעים ומרגישים "הנה וכו' אחר כתלנו וכו' משיגים וכו'", והעת עת מיוחד לכך, בודאי דבר גדול לעורר בשיחות איש לרעהו על גודל הענין, וברור שבזה יקרבו גאולתנו במהרה ותהיה שנת גאולתנו.

מנחם מנדל לובין

גמ' חז"ל גמ' סוכה מא' מנא לן דעבדינן זכר למקדש וכו' ציון וכו' דורש וכו' מכלל דבעי דרישה והינו שמחויבים לזכור תמיד בנין ביהמ"ק.

ובהתבוננות בדבר מוכרח להיות כן, כי הדבר פשוט באהבת רעים איש לרעהו כפי גודל אהבתו כן יצטער חבירו, א"כ ק"ו הדבר, הרי אנו בנינים של מקום ועיקר עבודתנו אהבתו יתברך, א"כ לא יתכן שבר ישראל אמיתי שלא יצטער בפנימיות לבו צער השכינה כידוע על העדר שכינתה בציון, וכמה שיתבונן יותר בדבר ובמאמרי חז"ל בזה יגדל שברון לבו.

והנה בדורות הקודמים היו רגילים חוץ מג' תפילות יום יום תקון חצות כמבואר בשו"ע ס' א', ואנו לכלימתנו רחוקים מזה.

אולם כששומעים ומרגישים "הנה וכו' אחר כתלנו וכו' משיגים וכו'", והעת עת מיוחד לכך, בודאי דבר גדול לעורר בשיחות איש לרעהו על גודל הענין, וברור שבזה יקרבו גאולתנו במהרה ותהיה שנת גאולתנו.

מנחם מנדל לובין

קיץ תשפ"א

א. הציפייה לישועת ה' בגאולה השלימה, בנחמת ציון ובבניין ירושלים ברחמים רבים, היא חובה רבה ויסודית וזכות עצומה, כמפורש בנביאים, ובכתובים, ובהרבה דברי חז"ל, וכמה תקנות של חייבים ואיסורים תיקנו לנו חז"ל במשך כל השנה כולה.

ב. ההתחזקות בציפייה לישועת ה', היא סיבה לזרז ולהחיש את הגאולה השלימה, וכדאיתא בילקוט איכה "יש דור שהוא מצפה למלוכותי מיד הם נגאלים", וכפי שידוע בזה ממרן החפץ חיים זצוק"ל.

ג. החסרון בציפייה לישועת ה' השלימה ובדרישה לציון בבניינה, יש בה סיבה לעיכוב הגאולה חס וחלילה, וכדברי חז"ל על המקרא בהושע סוף פרק ג' (מובא ברש"י שם), "תנא משום רבי שמעון בן יוחאי וכו' אמר רבי שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן, אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' זו מלכות שמים, ואת דוד מלכם כמשמעו, ופחדו אל ה' ואל טובו זה בית המקדש".

ד. על פי המפורש בחז"ל, אנו נמצאים עמוק בתוך תקופת העיקבתא דמשיחא, אבל מאחר שאין איתנו נביא ולא איתנו יודע עד מה, על כן אין עסקינו בחישוב קיצין והדומה לזה.

ה. עסקינו הוא להתעורר בחיזוק הדרישה לירושלים בבניינה ובתפארתה, ובחיזוק הכמיהה לקרבת ה' בשוכו לציון ברחמים, ובחיזוק האמונה והביטחון והציפייה לישועת ה' השלימה בקרוב במהרה בימינו אמן.

ו. ידועים דברי היעב"ץ אשר כתב [דיני ת"ב חלון ו' טז'], "אלמלא לא היה אלא עון זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי די להאריך גלותנו והיא בעיני הסבה קרובה היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות המופלגות הגדולות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאונו בגלות בכל מקומות פזורנו על צווארנו נרדפנו לא הונח לנו להרגיע בגוים עם שפלותינו ענינו ומרודנו לפי שיצא האבל הלז מלבנו...", ויעווי"ש עוד.

ויהי רצון, שנזכה להיות מהמתחזקים תמיד בדרישת ציון באמת, ומהמתאבלים על חורבן ירושלים בכל לב, ונזכה בקרוב לראות בשמחתה ברחמים רבים.

# לישועתך קוינו כל היום

דברי חכמה ומוסר

להתעורר ולעזור בדבר החובה היסודית של "צפית לישועה"  
הנאמרים מידי שבוע בעה"י ב"ועד חיזוק", בכולל 'הליכות משה'.

הדברים דלהלן נאמרו ע"י הגאון הגדול רבי בן ציון חדש שליט"א, ר"מ ישיבת סלבודקא,  
בייסוד הועד, ביום ה' לסדר קרח.

ויותר מזה מבואר במדרש [שהח"ח כיון לו מעצמו, כמבואר  
שם], שזה כל המהלך של בנין עם ישראל מתחילתו עד סופו,  
חז"ל אומרים (ב"ר וישב פר' פ"ח ז'), "מי היה מחכה לאברהם  
ושרה שהיו זקנים שיולד להם בן, מי מחכה ליעקב שעבר  
במקלו הירדן שיפרוץ ויעשיר, מי היה מחכה ליוסף שעברו עליו  
כל הצרות האלו שיהיה מלך, מי היה מחכה למושה שהושלך  
ליאור שיהיה כמו שנהיה, מי מחכה לרות שהיתה גרה שחזרה  
למלכות ישראל, מי מחכה לדוד שיהיה מלך עד סוף הדורות,  
מי מחכה ליהויכין שיצא מבית האסורים, מי מחכה לחנניה  
מישאל ועזריה שיצאו מתוך האש, מי מחכה לישראל בימי  
המן שיצילים הקדוש ברוך הוא, מי מחכה לגליות שיהיו לשם  
ולתהלה, מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימנה הקדוש ברוך  
הוא, שנאמר ביום ההוא אקים את סוכת דוד".

ויש לבאר את דברי המדרש, שכל האבות היו במצב של חוסר  
תקוה, ולא רק בדרכי הטבע הפשוטים, אלא גם בדרכי שמים,  
וזה מש"כ 'מי היה מחכה לאברהם ושרה', היינו שכשהקב"ה  
בישר לאברהם ששרה תלד לו בן, ואברהם השיב 'לו ישמעאל  
יחיה לפניך', הפשט בזה הוא, שעל אף שאברהם ידע והשיג  
את גדלות הבורא ואת דרכי שמים, אבל הוא הבין שאחרי  
שכבר יש לו את ישמעאל אין לו אפשרות לזכות ליותר מזה,  
ואפי' שהוא כבר מעל דרכי הטבע, [וכמו שאמר לו הקב"ה  
'צא מאיצוניות שלך'], מ"מ הוא ידע שגם בדרכי שמים  
אין מציאות כזו, זה מופקע. ולכן גם שרה צחקה כששמעה  
את המלאכים, וכמו שביארו בזה, שאע"פ שלא ידעה שהם  
מלאכים מ"מ היתה צריכה לחשוב 'היפלא מה' דבר', אבל  
המהלך הפשוט היה שגם בדרכי שמים זה מופקע לגמרי, ואבל  
בסוף אכן יצחק אבינו נולד, כי זה המהלך בבנין כלל ישראל.

וכן 'מי מחכה ליעקב', כשיעקב אבינו שהלך ללכן וליפז לקח  
ממנו בדרך את כל ממנו, היה מופקע שיעקב יצליח לבנות

צמיחת הגאולה נעלמת גם מהצדיקים, ומוטל עלינו  
להתחזק באמונה בישועה, בכדי לחזק הציפייה  
לגאולה.

הח"ח (בשער האחרון לספר נדחי ישראל פ"ב) מביא את  
דברי חז"ל (סוטה מ"ח ב'), מאי דכתיב 'כי מי בז ליום קטנות',  
מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחנן לעתיד לבא, קטנות שהיה  
בהן שלא האמינו בהקב"ה. מדובר כאן על אלו שהגמ' מעידה  
עליהם שהם צדיקים, ויש להם חלק לעוה"ב [שנקרא 'שולחן'],  
והוא מתבזבז בגלל שיש להם 'קטנות באמונה', ומבואר ששייך  
קטנות באמונה גם אצל צדיקים, ואף שהגמ' מעידה עליהם  
שהם באמת צדיקים, אעפ"כ יש להם לפי דרגתם קטנות  
באמונה, והיינו שהרי אין גבול לדרגות באמונה, וגם לצדיקים  
יש דרגות באמונה שהם צריכים לעמוד כדי להשיגם, ויש  
עליהם תביעה אם לא זכו לדרגות הללו.

וביאר הח"ח שהחסרון בציפייה לגאולה נובע מחסרון באמונה,  
והסיבה לכך, כמש"כ הח"ח, שלפי המציאות הקיימת הציפייה  
לישועה אינה מובנת מבחינה טבעית, ובפרט שאין המעכב רק  
בדרך הטבע, שהישועה העתידה היא מעל הטבע, הרי צדיקים  
כל החיים שלהם שלא כדרך הטבע, וגם אצלנו בני התורה  
מצויים תדיר מאורעות המוכיחות שאיננו חיים לפי הטבע,  
וכמש"כ החזו"א באגרות, ועכ"ז הגאולה היא נסתרת ונעלמת  
גם מהצדיקים שחיים שלא בדרך הטבע, [וכמו שמצינו אצל  
יעקב שביקש לגלות את הקץ ונעלם ממנו, וכפי הנראה שהטעם  
לזה הוא שהגאולה תבוא בצורה נעלמת אפי' מהצדיקים],  
והיינו שמלבד דרכי הטבע הגשמי הפשוט, יש גם 'טבע' בדרכי  
שמים, והיינו שיש צורה קבועה שבה הקב"ה מנהיג את העולם,  
וזה נקרא 'טבע רוחני', וגם מי שיש לו מושג בדרכי שמים, אבל  
בגאולה אין לו מושג גם ממנו היא נעלמת, כי היא מגיעה בצורה  
כזו שזה מופקע גם מהמהלך הרגיל של הנהגת שמים.

מה ששר המשקים הגיע לבית האסורים זה כדי להציל את יוסף, ויוסף צדק בזה, שהרי כך באמת היה, וזה מה שהוא אמר לשר המשקים, כל מה שבאת לכאן הוא כדי להציל אותי, [ואעפ"כ היה עליו איזו תביעה, כי זה לא היה התפקיד של יוסף לומר זאת לשר המשקים], וכשר המשקים שכח את יוסף הרי שמעתה כבר אין ליוסף שום סיכוי, כי יוסף ידע שהשליח שנקבע משמים שהוא יציל אותו זה שר המשקים, ואין אפשרות אחרת, ואם הוא שכח א"כ כבר אין לו שום סיכוי, אבל הקב"ה אמר לו, 'שר המשקים שכחך ואני לא אשכחך', ובסוף אכן שר המשקים הוכרח לבצע את שליחותו והוא הוציא את יוסף מבית האסורים.

וכן 'מי מחכה לרות' וכן 'מי מחכה לדוד', המונע מדוד להגיע למלוכה לא היה רק משום שבדרכי הטבע לא היה לו אפשר לזכות לזה, אלא גם מצד התורה היה מופקע שדוד יזכה למלוכה, וכן כתבו חז"ל ('לקו"ש רות תר"א'), 'שאלו באת אצלנו מאתמול שלשום לא היינו מקבלים אותך, שעדיין לא נתחדשה הלכה מואבי ולא מואבית'. ומבואר דיום קודם לביאת רות היה מופקע מצד התורה שהיא תזכה להתחתן עם בועז, כיון שעדיין לא נתחדשה ההלכה ד'מואבי ולא מואבית', ולא היו מקבלים אותה, ובו ביום הקב"ה סיבב שתתחדש ההלכה כדי שיקבלו את רות, אבל עדיין היה מקום לחשוש מפני העתיד, ולכן הגואל לא רצה לייבם את רות, משום שחשש 'פן אשחית את נחלתי', והחשש היה שגם לאחר שכבר נתחדשה ההלכה, אם בדור אחר ההלכה תשתכח או שיקום ב"ד אחר ויבטל את ההלכה היו צאצאי נהפכים לפסולי קהל, וכך באמת כמעט קרה בימי דוד, וכמש"כ בגמ' ביבמות (ע"ו ב' - ע"ז א'), 'שדואג האדומי טען שדוד פסול משום שהוא מואבי, והוא ניצח בטענותיו את אבנר ואת כל בני ביהמ"ד, וכתוב בגמ' 'בעי לאכרוזי עליה' שהוא פסול, מיד בא עמשא בן יתר וחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב, כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי מואבי ולא מואבית, ומבואר בגמ' שכל מה שהוא היה נאמן בגלל ששמואל חי וב"ד קים, ובלא זה לא היה נאמן ודוד היה נפסל למלוכה, הרי שכשדואג הוכיח לכולם שדוד המלך פסול קהל, היה נראה שאין לו סיכוי דהרי דואג האדומי היה גדול בתורה, והוא הוכיח לאבנר ולכל בני ביהמ"ד שכך ההלכה וכולם שתקו, אבל הקב"ה שלח את

את ביתו, וכן גם יש להוכיח שהרי כשיעקב חזר מבית לבן שרו של עשיו נלחם בו, אבל כשהלך ללבן שרו של עשיו לא ראה צורך ללחום בו, משום ששרו של עשו [שהוא מלאך ויש לו הבנה בדרכי שמים], הוא ידע שבדרכי שמים אין מציאות שיעקב יצליח לצאת בשלום מבית לבן שעליו נאמר 'ארמי אובר אבי', ולכן יעקב בכה כשראה את רחל, ואחד הביאורים הוא משום שלא הביא עמו מאומה, וזה צריך ביאור, וכי בגלל דבר כזה יעקב אבינו בוכה, אלא הביאור בזה הוא שע"ז שלא היה לו כלום היה ללבן שליטה עליו, ובאמת ע"ז נוצר פגם בכלל ישראל, כיון שע"ז לבן החליף בין רחל ללאה ונוצר שנאה בין יוסף לאחים, אבל על אף השליטה שהיה ללבן על ליעקב הוא לא הצליח לאבד את כלל ישראל, ויעקב הצליח לצאת מבית לבן על כל הבנים ועם הרכוש, וגם מזה רואים שכל הבנין של כלל הישראל הוא מעל דרך הטבע הגשמי והרוחני.

וכן 'מי היה מחכה ליוסף', כתוב בחז"ל (איכה רבה פר' ג' ל"ט) על יעקב אבינו, אני הייתי עסוק להמליך את בנו במצרים, והוא מתרעם ואומר 'נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור', ומבואר במדרש שהיה טענה על יעקב שאמר נסתרה דרכי מה', והביאור בזה שיעקב פסק לעצמו שהוא צריך להתאבל, ומשום שהוא ידע שבלי יוסף אין כלל ישראל, ולכן היה באבילות כל ימיו, כי כעת אין אפשרות לבנות את כלל ישראל, [יעקב אבינו ודאי לא התאבל על הבן הפרטי שלו, שהרי אם ר' יוחנן אמר 'דין גרמא דעשיראה ביר', יעקב אבינו לא היה ח"ו פחות ממנו, אלא יעקב אבינו התאבל על החורבן של כלל ישראל], ואעפ"כ היה תביעה 'למה תאמר יעקב', אני עסוק להמליך את בנו והוא מתרעם, שאפילו שיעקב ראה מול העינים שיוסף מת, והוא יודע שאין שום אפשרות שכלל ישראל יבנה בלי רחל ובלי יוסף, אעפ"כ מבואר שהיה צריך להאמין בקב"ה, ולכן אפי' כשיעקב מבין שבדרכי שמים אין שום תקומה לכלל ישראל, אעפ"כ יש עליו טענה 'למה תאמר יעקב'.

וכן היה אצל יוסף בבית האסורים, חז"ל אומרים (ב"ר ריש מקץ), ע"י שיוסף אמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים. ומבואר שהיה תביעה על יוסף שביקש משר המשקים שיזכור אותו, ושמעתי שהפשט הוא, שמה שיוסף אמר לשר המשקים 'כי אם זכרתי' לא היה זה סתם בקשה, אלא יוסף ידע שזה חלק מפתרון החלום, והיינו שכל



עצמה הזכות שעי"ז ניגאל, וזה מצמיח את הגאולה.

וחלק מהנסיון בזה הוא משום שאדם אינו מתאר לעצמו שהציפיה שלו תביא את הגאולה, שהרי כבר כ"כ הרכה דורות ציפו וציפו, ומה אני כבר יכול להוסיף על זה, אבל זו טעות, כל יחיד ויחיד מוסיף, והח"ח מבאר שהגאולה מתעכבת משום שצריך לתקן את כל מה שעם ישראל עשה, וזה תהליך שמתמשך, ונראה שמשום זה הגאולה נקראת 'צמיחה', דהיינו שהיא צומחת וצומחת עוד ועוד, שהגאולה איננה פעולה הנעשית בב"א, אלא כמו צמח שהולך וגדל, וכל אחד שמצפה הוא מוסיף בצמיחת הגאולה עד שהיא תגיע לשיעור הנדרש.

### שיעור ההשתתפות בשמחת הגאולה תלוי בשיעור ההשתתפות בהצמחת הגאולה ע"י הציפייה אליה.

ובזה יש לבאר במש"כ (תענית ל' ב'), כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, והיינו במושגים שלנו כמו שעושים שמחה, הרי מי שהשקיע בשמחה הוא 'בעל השמחה', וכך גם יהיה לעתיד לבוא, מי שציפה לגאולה יש לו חלק בגאולה והוא בעל השמחה, ומי שאין לו חלק בגאולה הוא לא בעל השמחה, יש כאלה שרוצים לבוא אחרי שהכל מוכן ולהיות בעל השמחה, אבל זה בלתי אפשרי, ורק אלו שציפו לגאולה הם המצמיחים את הגאולה ולהם יש חלק בזה.

ואנו בני התורה, חלק מהנסיון שלנו הוא שאנו צריכים להעריך

עמשא שהעיד שכך אמר שמואל הרמתי, וכך דוד זכה למלוכה.

ועל דרך זה גם בהמשך המדרש, 'מי מחכה לגליות שיהיו לשם ולתהלה', על אף שאנו במצב שנראה שאין שום זכות לגאולה, מ"מ עלינו להאמין ולבטוח שבכל מצב הגאולה יכולה לבוא, שהרי זה צורת בנין כלל ישראל, שאפי' שנראה שגם בדרכי שמים לא שייך שתבוא הישועה, עכ"ז אנחנו צריכים לחכות ולצפות לישועת ה', ומצפים מאיתנו בני התורה שנתגבר ונבין זה המהלך של בנין כלל ישראל, ודוקא בצורה כזו שיש העולם כ"כ גדול תבוא הגאולה, וגם כשזה נראה מופקע לגמרי אנחנו נמשיך ונחכה, וזה חלק מהתיקון שמצפים מאיתנו.

### הציפייה לישועה היא גופא מצמחת את הגאולה

עוד ענין שיש לשים לב אליו, מה שביאר הח"ח, שצריך לדעת את גודל חשיבות עצם הציפייה, וזה חוץ ממה שחייבים לצפות משום שאנו מאמינים בגאולה, יש בזה ענין נוסף שעצם הדבר שמצפים זה מביא את הגאולה, וכתוב בשע"ת (או"ח קי"ח) ובאומרו לישועתך קוינו יכוין למה ששואלים אותו צפית לישועה ולכן תכוין שאתה מן המקומות לישועתו וכ' מהר"י צמח ז"ל וגם אני מכוין לצפות לישועת ה' שעושה עמנו להצילנו מכמה פגעים רעים בכל יום ובכל רגע ומצאתי תועלת גדול כמה פעמים לעתות בצרה בזה עכ"ל. הרי שעצם הציפייה לגאולה היא תועלת גדול בעת צרה. וכבר מבואר כן בחז"ל (ילקוט"ש איכה, תתקצ"ז), אמרו לפניו רבש"ע שמא אין חזרה לבנים, אמר להם אל תאמרו כך, יש דור שהוא מצפה למלכותו מיד הם נגאלים. ומבואר שהציפייה של הגאולה היא

א) וכן 'מי מחכה ליהויכין שיצא מבית האסורים', ירמיהו הנביא התנבא על יהויכין (כ"ב, ל'), שיהיה 'ערירי, גבר לא יצלח בימיו, כי לא יצלח מזרעו איש ישב על כסא דוד ומשל עוד ביהודה'. וכתוב על כך בגמ' בסנהדרין (ל"ז ב'), ר' יוחנן אמר גלות מכפרת על הכל, שלאחר שיהויכין גלה כתוב, ובני יכניה אסיר שלתיאל בנו, אסיר שעברתו אמו בבית האסורין, שלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין. עיי"ש. הרי היה מופקע שיהויכין יצא מבית האסורים גם בדרכי שמים, שהרי היה נבואה שיהא ערירי וכל ימיו הוא יהיה בבית האסורים, ואעפ"כ הקב"ה כיפר לו על הכל, והוא זכה להוליד בנים ולצאת מבית האסורים.

וכן 'מי מחכה לחנניה מישאל ועזריה שיצאו מתוך האש', כתוב במדרש (שה"ש רבה פר' ז'), שחנניה מישאל ועזריה באו ליחזקאל לשאול אותו מה לעשות, האם להתחבא או ללכת לקדש שם שמים, ויחזקאל שאל את הקב"ה האם הוא יציל אותם והקב"ה השיב לו שהוא לא יציל אותם, וחנניה מישאל ועזריה אמרו ליחזקאל, אעפ"כ אנו נותנים נפשותינו על קדושת שמו, הרי שהיה נבואה ברורה מאת הקב"ה שהם לא ינצלו, וא"כ והיה נראה שאין להם שום סיכוי להנצל, אבל מיד כשהם יצאו בהחלטה ללכת למסור נפשם על קדושת השם, נגלה הקב"ה ליחזקאל ואמר לו שבודאי הוא יציל אותם, וכפי שידוע על הנס שנעשה להם.

וכן 'מי מחכה לישראל בימי המן שיצילם הקב"ה', כתוב במדרש (אסתר רבה פר' ז') שאלוהו אמר למשה רבנו, 'רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל', אמר לו משה אם בטיט היא חתומה, תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, וה"ד ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, הרי מבואר שהגזירה היתה נחשבת דבר 'אשר נעשה' וכבר נחתמה לפני הקב"ה, ואעפ"כ ע"י שעשו תשובה נתבטלה הגזירה.

איסור מפורש, וגם אם לא ראוי לעשות כן, וכי בגלל זה חייבים כליה, וכי זה יותר מכל העבירות החמורות, אלא מבארים בזה, שההליכה לסעודתו של אחשוורוש היתה השלמה עם הגלות, ואם הבן משלים עם הגירושין הוא כבר לא בן, וממילא זה מחייב כליה ח"ו, ולכן יש חשיבות עצומה לאבילות שבזה אנו לא משלימים עם הגלות, ואנו מגלים שעדיין אנו בנים של הקב"ה, וכשמתבוננים בזה ממילא הצער והאבילות והציפיה לגאולה הם נעימים, כי עי"ז זוכים תחושה של קרבת אלקים, וזה נעימות עצומה.

### האבילות על הריהוק מהקב"ה מזכה להשגות בתורה"ק

ויש להביא עוד מקור ליסוד זה, דהנה בפרשת שלח לאחר חטא המרגלים הקב"ה הודיע לעם ישראל שהם לא יזכו לבוא לא"י, וכתוב ("ד", ל"ט), וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויתאבלו העם מאד. ולכא' האבילות לא הועילה להם מאומה, אבל בחז"ל כתוב (ילקוט"ש שלח תשמ"ה), לכך נאמר ויתאבלו העם מאד, באותה שעה אמר לו הקב"ה למשה משה בוא ורצה אותם העניים שכבר יצא לבם מעליהם, אמר לפניו רבש"ע במה ארצם, אמר ליה צא ורצם בדברי תורה, שנאמר דבר אל בני ישראל כי תבואו ועשיתם אשה לה'. ומבואר שבזכות האבילות על שאינם זוכים לבוא לא"י זכו לקבל את פרשת נסים, והטעם משום שע"י האבילות הרי הם שייכים להקב"ה, ולכן הם ראויים לקבל תורה.

ובברכת אהבה רבה שכל ענינה הוא אהבת הקב"ה לעם ישראל ואהבת ישראל לקב"ה, אנו אומרים 'ותולכנו קוממיות לארצנו' כי עצם הציפיה מעוררת אהבה וקשר לקב"ה, ועי"ז זוכים לסייעתא דשמיא בלימוד התורה, והנה כתוב בגמ' בברכות (ח' א'), מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, הרי דלאחר החורבן כל העולם כבר בטל ושומם, והדבר היחידי שנשאר הוא התורה, ומי שזוכה לתורה הרי הוא חי בבחינה כל שהיא כמו ללא החורבן, וזה עצמו קצת נחמה, וזה עוד תועלת מהאבילות על החורבן שע"י זוכים לסייעתא דשמיא בתורה.

את עצמנו, לדעת שיש לנו חלק בצמיחת הגאולה, ולא לומר מי אני ומה אני, אלא צריך ליכור שהקב"ה רוצה שנחכה, וכמש"ב בגמ' (ר"ה ל' א'), ציון היא דרש אין לה, מכלל דבעיא דרישה. וכל אחד יש לו את הכח להביא את הגאולה ע"י שהוא מחכה לגאולה, וגם כשמחכים והגאולה ח"ו מתעכבת, אסור לחשוב שזה היה חלילה לריק, אלא כל מה שמחכים זה עוד נדבך בהצמחת הגאולה, וזה מדרבנן ונותן את החיזוק לציפיה לישועה.

### הדוממות והנעימות שבעסק האבילות על ציון והציפיה לישועה

ויש לעורר על נקודה נוספת, יש הרגשה שאין רצון וחשק להתעסק באבילות על החורבן ובציפיה לגאולה, וזה משום שטבע האדם להתעסק בדברים המשמחים אותו, בדברים שיש לו, כיון שהעיסוק בזה מרומם את רוחו, ואין רצון וחשק לאדם להתעסק במה שחסר לו, זה לא נעים וזה מצער ומשפיל את רוח האדם. אבל באמת שבאבילות על החורבן זה הפוך, רבי יהודה הלוי כתב בקינתו 'נעם לנפשי הלך ערום ויחף עלי חרבות שממה אשר היה דביריך', אנו רגילים שקינות ואבלות זה דבר לא נעים, אלא שחייבים לעשות כך כדי להביא את הגאולה, אבל ריה"ל אומר שזה נעים.

וצריך להבין איך שייך בזה נעימות הרי זה רק צער ובכי, אלא הביאור הוא שכתוב בגמ' (יומא נ"ד), שהגלות היא כמו גירושין, וכשהמלך מגרש את בנו אל הכפר, אם הבן מרגיש צער יש לו עדיין קשר עם המלך, אבל אם הוא משלים עם המצב והוא נהיה כפרי, זה האסון הכי גדול כי הוא מתנתק מלהיות בן המלך, וכל זמן שהוא לא משלים עם המצב והוא מצטער זה עושה אותו 'בן מלך', ולכן נעים לו להצטער כי עי"ז הוא יודע שהוא לא נהפך לבן כפר אלא הוא בן מלך, וזה התביעה עלינו שחלילה לא נשלים עם הגלות, אלא תמיד נרגיש צער וציפיה ובוזה נשאר קשורים לקב"ה.

ויסוד זה מצאנו בדורו של אחשוורוש שנתחייבו כליה על שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ולכאורה זה לא מובן, הרי אין בזה שום



## אוצה החידות והדיעות לפרשת פנחס

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר  
ומאיר שולביץ

### חידה: איזה דין בהלכות מגילת אסתר לומדים מפרשתינו.

**תשובה.** לגבי דין שרטוט במגילת אסתר, ראה בגמ' מגילה דף טז ע"ב דברי שלום ואמת, אמר רבי תנחום, ואמרי לה אמר רבי אסי: מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה. והיינו דהגמ' שם דנה לגבי שרטוט במגילה, וזה ביארה הגמ' שיש לזה דין כס"ת שצריך שרטוט. והנה בתשובות הגאונים - שערי תשובה סימן רד, מבואר שהיה לו גירסא אחרת בדברי הגמ' שם וז"ל כתב גרסינן במגלה מגלת אסתר צריכה שרטוט כאמיתה של תורה מאן אמיתה של תורה אלעזר ומשה נשיא' ועדה פ' משה ואלעזר נשיאים ועדה היינו דברי בנות צלפחד דכתי' בהן ותקרבנ' בנו' צלפחד וגו' ותעמדה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ואעפ"י שהם דברי נשים צריכ' שרטוט כך מגלת אסתר אעפ"י שהם דברי נשים כגון ושתי ואסתר צריכ' שרטוט: וכ"כ בית הבחירה למאירי שם במגילה מגלה צריכה שרטוט כאמיתה של תורה ר"ל כגופה של תורה עצמה אף על פי שעיקרה דברי נשים וזהו שאמרו בתלמוד המערב משה ואלעזר נשיאים ועדה כלומר שאע"פ שעקר המגלה בא על ידי נשים הרי מצינו בתורה בבנות צלפחד שנתעסקו בדבריהם משה ואלעזר ונשיאים ועדה: ב.]. בפרשתינו כתיב בקנאו את קנאתי בתוכם והכוונה דהיה בתוך עשרה מישראל כהא דכתיב ויקם מתוך העדה ובברכות (כא ע"ב) ילפינן תוך-תוך כשם דכתיב ונתקדשתי בתוך בני ישראל דהיה בעשרה כמו דכתיב במרגלים ויקם מתוך העדה דהוי בעשרה א"כ גם פנחס עשה את מעשהו בתוך עשרה לפרסומי ניסא ובמגילת אסתר כתיב וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים דנמי בעינן בעשרה והכל מאותו טעם משום פירסומי ניסא.

### חידה: היכן מרומז בפרשה שטבע בשר ודם לרחם יותר על זכרים מאשר על נקבות.

**תשובה.** בספרי על הפסוק (א) ותקרבנה בנות צלפחד - כיון ששמעו בנות צלפחד שהארץ מתחלקת לשבטים ולא לנקבות, נתקבצו כולן ליטול עצה, אמרו, לא כרחמי בשר ודם רחמי הקדוש ברוך הוא, בשר ודם רחמיו על הזכרים יותר מעל הנקבות, אבל הקדוש ברוך הוא רחמיו על הכל שנא' (תהלים קמ"ה) ורחמיו על כל מעשיו. ובתורה תמימה שם כתב: אינו מבואר מניין למדו דבשר ודם מרחם על זכרים יותר מעל נקבות ומה טעם בדבר, ואולי י"ל דהוא מפני אותו הטעם שאמרו בהוריות י"ג ב' האיש קודם לאשה להחיות [כלומר להצילים כשהם בסכנה] מפני שהאיש מקודש יותר שחייב בכל המצות, וגם מפני המעלות היתירות שיש לזכר בישוב העולם וכמש"כ בב"ב ט"ז ב' אשרי מי שבניו זכרים, ובנדה ל"א ב' בא זכר בעולם בא שלום בעולם, בא זכר בא ככרו בידו ובכלל הוה הגברים בוני העולם, אשר על כן נקרא הזכר בשם בן על שם בנין וכמש"כ מזה בארוכה לעיל ר"פ במדבר, ולכן דרך בני אדם לחוס על מציאותו יותר מעל נקבות:

### חידה. היכן מרומז בפרשה תשובה לשאלה, מדוע שבט לוי היה קטן מכל השבטים האחרים.

**תשובה.** כתב המשך חכמה פרשת פינחס - (סו) ויהיו פקודיהם שלושה ועשרים אלף, כל זכר מבן חודש ומעלה, כי לא התפקדו בתוך בני ישראל, כי לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל. הקדמונים נתפלאו מדוע שבט לוי היה מעט במספרו נגד שארי השבטים. וראיתי שנותנים טעם שבת קול אמרה (שמות א, יב) "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", והם לא היו בקושי השעבוד, לכן לא היו בכלל "כן ירבה וכן יפרוץ". אבל מדוע לא נתרבו במדבר תמוה, כי במנין הראשון (במדבר ג, לט) היו שנים ועשרים אלף! ורש"י הביא מן הירושלמי דיומא שנהרגו כמה משפחות. אולם לדעתי כי לו נתכנו עלילות, והיה צופה ומביט כי שבט לוי, לגיון של מלך, לא ינחלו נחלה, רק ערי מגרש בתוך בני ישראל. ואם בני לוי יהיו רבים במספר, הלא יציעקו מדוע נגרע חלקם, וגם על בני ישראל יהיה כבד הדבר לכלכל עם גדול כמוהו. וכאשר מצאנו בבני יוסף (יהושע יז, יד) שציעקו כי ה' ברכם בעם רב, והמקום צר להם לשבת. לכן היה מחכמת הבורא לבלי הרבות אותם על דרך נסיי, רק יהיה מספרם בדרך טבעי, והיו כ"ג אלף מבן חודש ומעלה. ויתכן לכלול זה בכוונת הפסוק: "ויהיו פקודיהם שלושה ועשרים אלף, כל זכר מבן חודש ומעלה", לכן היה מנינם מבן חודש, "כי לא התפקדו בתוך בני ישראל" שמנינם היה מבן עשרים. ולמה היה מנינם פחות כל כך רק כ"ג אלף במספר - "כי לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל", לכן היו מעטים במספר, ולא חלה עליהם הריבוי המופלג מברכת אלקי. ובמנין ראשון היו נמנים מבן חודש, כדי לפדות הבכורים מבן חודש, לכן לא היו נמנים בתוך בני ישראל.



**חידה: מהיכן משמע בפרשתינו שהכהן יכול למחול על כבודו.**

**תשובה.** כתב בשו"ת מהר"ם סימן קז שמהפסוק בפרשה ברית כהונת עולם משמע שכהן יכול למחול על כבודו.

**חידה: על מי נאמר שאפילו שהוא אינו גר אבל דין נכסיו לאחר שמת הם כנכסי הגר שכל הקודם לזכות בהן זכה.**

**תשובה.** כתב התרומת הדשן סי' שנב ששתוקי אין אמו יורשת אותו וכל הקודם לזכות בנכסיו זוכה גדין נכסי הגר.

**חידה. מה המקור מפרשתינו שבשבת מאחרים את התפילה.**

**תשובה.** כתב המרדכי מסכת שבת פרק כל כתבי רמז שצח - על מה שנהגו העולם שכל ימי השבוע מתעוררין בבקר לבית הכנסת להתפלל או ללמוד ובשבת ישנים יותר בשחרית זהו טעמו של דבר שבכל ימי השבוע נאמר בתמיד של שחר בבקר ובתמיד של שחר דשבת לא נאמר בבקר אלא וביום השבת ולשון זה משמע איחור כדמשמע ביומא [דף לג ב] וטעם זה שמע ר"י בר' יהודה בעיר רומא מפי רב האי גאון:

**חידה. מי שופך דם אדם, ונחשב כאילו הקריב קרבן.**

**תשובה.** במדרש איתא השופך דם רשעים כאילו הקריב קרבן.

**חידה. היכן מרומז בפרשה מה שכתוב באגרת הגר"א שהפה הוא קודש קדשים?**

**תשובה.** כ' האור החיים כאן וזה לשונו: ואומרו לפיה משפחת הפוני, יש להעיר למה הוסיף אות שאינה נמנית מאותיות השם שהיה לו לומר משפחת הפוי, אלא רמז לשאר מעלות המנויים שם במ"ח שהם מיעוט שיחה מיעוט שחוק ושאר הענפים הדומים לאלו, והוא אומרו לפיה משפחת הפוני פירוש פיה הוא לשון פה והוסיף לו אות ו' שהוא סוד עץ חיים שהוא עוסק בה יתר על שאר הפיות, גם רמז בסמיכות אות הוא"ו לאות ה"א לומר סוד חיבור המדות באמצעות עסק התורה. ואומרו משפחת הפוני פירוש שצריך לפנותו ממותרות המורגשות גם מהשחוק ומדברים בטלים כי הם מונעים קיום התורה באדם, ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו (אלשיך תצוה כ"ח ל"א) כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש כי אין קדושה כקדושת התורה ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים, והוא מה שרמז במאמר לפיה שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, משפחת הפוני פירוש צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה וזוה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות שהם במיעוט שיחה במיעוט שחוק במיעוט תענוג וכדומה להם שבענף המותרות:

**חידה. היכן יש רמז בפרשה לדברי הגמ' ב"מ פ"ה, שכל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם, ובן בנו ת"ח אין**

**התורה פוסקת מזרעו.**

**תשובה.** החיד"א בספרו חומת אנך הביא מדברי רבי וידאל הצרפתי לרמז הא דכתיב והיתה לו ולזרעו ברית כהונת עולם שהוא עפ"ד הגמרא בבא מציעא (פה ע"א) כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ושוב אין תורה פוסקת מזרעו, ולכן שפנחס בן אלעזר הוא בן בנו של אהרן הכהן שוב תהיה לו כהונת עולם ואין התורה פוסקת ממנו לעולם.

**חידה. מה המקור והטעם שכל המשתתף בברית מילה מוחלין לו על כל עוונותיו.**

**תשובה.** בספר אגרא דפקודין מהגה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב בעל בני יששכר כתב נאמר לי משם קדוש ישראל הגה"ק רבי שלמה מקארלין שאמר בשם המדרש בשעה שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל מילה שבישראל, אמר אליהו אתה ידעת שאני מקנא לשמך יתברך, הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עבירה, לא אוכל לסבול להיות שם, והבטיחו הקב"ה שיכפר לבעל הברית, ואז יהיה ריקן מעבירות. והשיב עוד, אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, הבטיחו השי"ת שיכפר גם לו. השיב עוד, אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות, ולא אוכל לסבול, הבטיחו השי"ת שיכפר לכלל הקהל. וזה מרומז בפנחס הוא אליהו, תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל, כי הואיל ומדתו קנאה, והוצרך להיות אצל כל ברית ולא יוכל לסבול, עי"ז גורם הכפרה לישראל, כי הוצרך השי"ת להבטיחו.

**חידה. מה המקור בפרשה לדין שכ' הרמ"א בסו"ס מב שמי שמגדל יתום בביתו וכ' עליו בנו, או היתום כ' עליו**

**אבי ואמי לא נקרא מזוייף.**

**תשובה.** בתרגום אונקלוס ושום בת אשר סרח, וביאר הרמב"ן שסרח היתה בת אשתו אשר נולדה מאיש אחר וגדלה בביתו של אשר,

ולכן כתב אונקלוס ושוב בת אתת אשר סרח. ובשול"ת חת"ס (אה"ע סי' עו) הביא ראיה מכאן למה שכתוב בתשובות מיימוני שהובא ברמ"א (ח"מ סי' מב בסופו) דמי שמגדל יתום בתוך ביתו וכתב עליו בשטר בני, לא מיקרי שטר מזויף דהמגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו, שהרי סרח שלא היתה הבת של אשר, וקראה הכתוב בת אשר, משום דכיון שגידלה בתוך ביתו נקראת בתו.

### **חידה. האם גורל יש בו הכרעה מן השמים, וזהו כעין השגחה.**

**תשובה.** בפרשת פנחס נאמר אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות אבותם ינחלו, על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט. וכתב רבינו בחיי כי הגורל משבית מדנים, וסיבה למניעת החמדה, שלא יחמוד שום אדם מעתה חלק חברו, כיון שעל ידי הגורל באה לו, וכענין שכתוב בחיק יוטל את הגורל, ומהשם כל משפטו. ובשול"ת הגאונים כתבו והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות. והוסיף בשול"ת חות יאיר ומסוגל להשגחה אם נעשה כהוגן. ולכאורה כן מבואר ברש"י שהיה הגורל מדבר ומחלק לכל שבט חלקו המיועד והמבורר לו מהשי"ת וטוב ונכון עבורו בהשגחה פרטית.

### **חידה. מה הטעם משה לא הכריע במעשה דבנות צלפחד (מלבד הטעם שנענש על שאמר כל הדבר הקשה יביאון אליי).**

**תשובה.** בספר אוהל תורה ביאר ע"פ דאמרו חז"ל כל השומר שבת כהלכתה נותנין לו נחלה בלי מצרים, הרי ממילא מי שמחלל את השבת מאבד נחלתו. והנה אמרו חז"ל מקושש זה צלפחד. וא"כ הרי הוא היה מחלל שבת ואיבד את נחלתו. וטעמתן של בנות צלפחד לא היה טענה כלל. אולם מצינו בחז"ל שאמרינן, מקושש לשם שמים נתכוון, ואם כן לא איבד את נחלתו. לפיכך משה לא היה יכול להכריע, והקריב את משפטן לפני ה', כי הוא היודע מחשבות ויודע מחשבתו וכוונתו של צלפחד אם היתה לשם שמים או לאו. והוא יכריע אם מגיעה לו נחלה בארץ ישראל אם לאו.

### **צ"ע. למה יגרע שם אבינו וברש"י כ' תתייבם אמנו, צ"ע הא מכחם שהחילל שבת בפרהסיא הרי הוא כמומר שאינו זוקק ליבום, כי לא יכול להקים לאחיו שם.**

**תשובה.** החת"ס בתשובותיו (ח"ו סי' נז) כתב שהמקושש לא חילל שבת בפרהסיא, וממילא לא חשיב מומר. ועוד תירץ שמומר לא נעשה בפעם הראשונה, ולכך לא היה צלפחד מומר. ועוד תירץ וכן תירצו הרבה אחרונים ע"פ דאמרינן מקושש לשם שמים נתכוון ממילא לא הוא מומר. השד"ח (מערכת מ' סקפ"ז) הביא דעת הרבה אחרונים דהמחלל שבת לא הוא מומר לכל התורה רק מדרבנן, א"כ מן התורה שפיר עושה יבום. והכלי חמדה תירץ דכיון דההתראה לא היה בתחילת המלאכה לא חשיב כאילו עשה כל העבירה בהתראה, וממילא לא נחשב למומר. ועוד תירץ בח"ס כיון שהמקושש לא נדבק לאומה אחרת, לכן הוא אשתו בת ייבום. וגם שהרי עשה תשובה וממילא לא הוא מומר. ובמעדני אשר הביא דברי הגנזי יוסף עפ"ד המרדכי שהמת במיתת בי"ד הוא ליה כפרה ושפיר זוקק את אשתו. והביא עוד תשובת הגר"ש גראס דהמון העם חשבו שהם פטורים מן המצוות תו לא הוא בפרהסיא ולא חשיב מומר. והגר"ש כהן תירץ דדין ירושה עדיין לא נאמרה אז, וממילא עד אז אחים לא יירשו ושפיר טענו שתתייבם אמנו.

### **חידה. איזה אבר בגוף נברא בצורה מסוימת כדי לעזור לאדם להמנע מחטא מסויים.**

**תשובה.** בהא דכתיב לאזני משפחת האזני וכתב רש"י אומר אני שזו משפחת אצבון, ובשול"ה הקדוש כתב, ורבים תמהו מה שייכות יש לאלו השמות להדדי, ושמעתי רמז מוסר, שאמרו רבותינו (כתובות ה' ע"ב) שנבראו אצבעותיו של אדם כיתדות כדי לתחבם באזניו שלא ישמע דבר רע ויהיה לאצבון כמו לאצבעון, שיתחוב האצבע להאזון ויאטום אזניו מלשמוע דבר רע. וכן מבואר בישמח משה, שכתב דלהכי נקראו משפחת האזני במקום האצבון, כי תרוויהו ענין אחד להם, שצריך האדם להישמר מדיבורים אסורים. ועיין בספר מפי סופרים וספרים ומה שהביא עוד מדברי ספר יגל יעקב.

### **חידה. מי היו פניו בוערות כלפידים?**

**תשובה.** במדרש איתא, אמר רב סימון, פנחס בשעה שהיתה רוח הקודש שורה עליו היו פניו בוערות כלפידים.

### **צ"ע. מה הטעם שהנמצא בברית מתכפרין לו עוונותיו?**

**תשובה.** בבעל הטורים כתב ויכפר, לכפר לא נאמר אלא ויכפר שעומד ומכפר על ישראל עד סוף כל הדורות. ובספר בני יששכר חודש תשרי מאמר ד' (דרוש ב' אות ז') כתב, והנה לשמע אוזן ששמעתי שיש מדרש חז"ל, שאמר אליהו, רבש"ע, כיון שמדתי שאני מקנא ולא אוכל לסבול חטא ועוון, פן יהיה אבי הבן המכניס לברית בעל עבירה, ולא אוכל לסבול. והשיב לו הקב"ה, הנה אכפר לו עוונותיו. ואמר

עוד, פן יהיו הבעלי ברית והמוהל בעלי עבירות, והשיב השם יתברך, אכפר להם גם כן. ואמר עוד, פן יהיו העומדים בעלי עבירות, והשיב השם יתברך, שיכפר לכל העומדים בברית. כך שמעתי שיש באיזה מדרש, ולא ראיתיו. אבל ראיתי בספר אחד שכתב גם כן ששמע בשם המדרש. ולפי"ז פירש הפסוק תחת אשר קנא לאלקיו - פנחס זה אליהו שמדתו מדת קנאות ולא יוכל לסבול בעלי עבירה לכן וכפר על בני ישראל, הבטיחו השי"ת לכפר על כל בני ישראל העומדים בברית. וכ"ה בספרו אגרא דפרקא בשם הגה"ק מהר"ש מקארלין והביאו ג"כ בשולחן גבוה ועוד ספרים.

**חידה. הנה במלחמה עם הגויים נצטוונו לא תשחית את עצה, איזה עם מותר או מצוה להשחית את עצם?**

**תשובה.** במדרש רבה במדבר פרשה כא אות ז' ובתנחומא פרשת פנחס אות ג' איתא, אלישע אמר למלכי יהודה וישראל ונקל זאת בעיני ה', ונתן את מואב בידכם, והכיתם כל עיר מבצר וכל עיר מבחור, וכל עץ תפילו, וכל מעיני מים תסתמו (מלכים ב ג יט-כ). אמרו לו, התורה אמרה לא תשחית את עצה, ואתה אומר כן, אמר להם על כל האומות צוה דבר זה, וזו קלה ובזויה היא, שנאמר ונקל זאת בעיני ד' ונתן את מואב בידכם, שנאמר לא תדרוש שלומם וטובתם, אלו אילנות טובות.

**חידה. מי מאנשי דור המדבר נכנס לא"י חוץ מיהושע וכלב?**

**תשובה.** בגמרא בבא בתרא (קכ"א ע"ב) מבואר שאחיה השילוני שהיה משבט לוי וכן כל שבט לוי ויאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה שהיו מאנשי דור המדבר ונכנסו לארץ ישראל.

**חידה. באיזה יום נח שלח את היונה, ומה זה קשור לימים אלו.**

**תשובה.** הדעת זקנים מבעלי התוספות ע"פ הסדר עולם סובר כי ארבעים יום לאחר ימי התגבורת, הוא ב' בתמוז שאז שלח נח את העורב, ושבעה ימים לאחר מכן ב"ז בתמוז שלח את היונה ולא מצאה מנוח, כאשר רמז יש בדבר לעם ישראל אשר נמשלו ליונה, כדכתיב יונתי בחגוי הסלע, ובמדרש איתא, אמר רבי יוחנן, אמר הקב"ה, קורא אני לישראל יונה. ואשר אף הם לא ימצאו מנוח ב"ז בתמוז בשל חמש צרות שאירעו לישראל באותו היום, ובראשן בקיעת החומה אשר היתה תחילת החורבן.

**חידה. איזה הוכחה היה לבנות צלפחד שבחטאו מת ולא היה שייך לעדת קורה.**

**תשובה.** בספר חנוכת התורה ולב אריה כתבו לבאר הפסוק מה שאמרו בנות צלפחד כי בחטאו מת ובנים לא היו לו ופירש שבאו הן להוכיח דבריהם שהוא לא היה בעדת קרח שהרי עדת קרח אמרו חז"ל (סנהדרין קי) שקנאו למשה מנשותיהן, והרי המקנא לאשתו ונמצאת שבאמת היתה טהורה הלא שכרה שילדת זכרים כדכתיב (במדבר ה, כח) ונקתה וזרעה זרע, ואמרו חז"ל (ברכות לא ע"ב), היתה יולדת נקבות תלד זכרים וכו', וזהו שאמרו כי לו היה בעדתם, אז היתה אשתו מולדת זכרים, וכיון שבנים לא היו לו, מזה מוכח כי לא היה בעדת קרח עיי"ש.

**חידה. ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל, וכתב רש"י "מהודך - ולא כל הודך נמצינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה", והנה בהגמ' כ' שזקנים שבאותו הדור היו אומרים כן, וצ"ע מדוע דווקא הזקנים אמרו כן (סיבה מיוחדת).**

**תשובה.** ביערות דבש מהגר"י אייבשיץ כתב כי רק הזקנים שבאותו הדור ראו את אור החמה והלבנה, לפי שכל ימות המדבר לא ראו הלבנה והחמה, אם כן הנולדים שם לא יכלו לומר המשל של חמה ולבנה, ורק הזקנים שזכרו מראיתם יכלו לומר כן. וכן מובא פירוש זה בליקוטי יהודה פרשת פינחס בשם האמרי אמת. והגר"א בקול אליהו מפרש, שהיה מקום לומר שמשה רבינו ע"ה לפי שהיה זקן לכך מעלתו גדולה מיהושע שעודו צעיר לימים ולא עלה עוד במעלות השלימות, לכן אמרו הזקנים שבאותו דור שהם הכירו את משה רבינו ע"ה בעודנו בבחרותו כמו שהוא יהושע עתה, המה ראו כן תמהו על מעלת משה רבינו ע"ה. וראה באספקלריא במאמרו של הגרי"א פלדמן שהאריך בזה.



בס"ד

# למי שייכת ברכת השמיטה

נידון בעניין ברכת השביעית  
בהיכל הכולל 'נפש החיים' בני ברק

נערך ע"י הרב שמעון איתן  
בשבת תחכמוני  
עם בני החבורה אריות של תורה  
כאן כולל 'נפש החיים'  
רחוב הרב כהנמן 76, ע"ה"ק בני ברק

בכל ענייני הקונטרס  
דוא"ל: colel5782@gmail.com

סיון תשפ"א - ערב שנת השמיטה

## על גבי שמטו שומטים

אכן על גבי חרשו חורשים. כך אומר לי השבוע יהודי טוב, חקלאי יקר ואהוב שחושש מהתופעה. והוא השתפך בגילוי לב:

כך סח לנו החקלאי כמשיח לפי תומו.

לדידנו היה זה סוג של הלם. מהפכה זוטא בתפיסת נושא השמיטה, פשוט כך. המילים עוררו אותנו להבין מהמתרחש סביב מאחורי הקלעים הבינונו שראוי והגון יהיה לטובת הציבור להרחיב את היריעה, מפני שרבים מאתנו יהודים יראים ושלמים טועים בדבר ובתום לב של ממש. אבל הטעות הזו היא גורלית בהחלט לגורל שמירת השמיטה בדורנו. לא פחות. לכן חשוב לכל מי שבאמת אכפת לו לקרא את השורות הבאות ולהפנים כדלהלן.



תשלומים, דילים, שטיקים וטריקים.

אבל הכוכביות לא היו מזהירות כל כך. ממש לא 'כוכבים לעולם ועד'.

לא כמו אותם כוכבים מזהירים שהתורה מבטיחה למזכי הרבים שיהיו מאירים לנצח נצחים.

הייתה זו סוג של ההאפלה מוזרה שרק 'מבינים' ידעו להציץ בה ולדעת כמה חשיכה היא בשמי ארצנו הקדושה. התקשרנו לאחד המציעים שסיפר שהם יזרעו ירקות באי שם לפני השמיטה ואז ישמטו אותם. האם זו קרקע חקלאית או קרקע שבפועל משמשת לחקלאות. 'זה יהיה שלך בטאבו' קבלנו תשובה.

באיחור הבינונו שהמבינים הללו היו שוב עיני העדה שעניי הבדולח שלהם לא פספסו את המחטף ואת אותם שבאו והרסו כל חלקה טובה בכרם ישראל. חלקה שנזרעה בדמעה שש שנים ועתה לקראת השמיטה נטשו את אותם דומעים לדמוע לבדם חרושי דאגות.

אני מהזרעים בדמעה, מאותם חקלאים העמלים להוציא פרי מהאדמה עטרת תפארת מארץ הקודש ובשביעית לקיים את מצוות השמיטה ללא כחל ושרק, כך בפשטות כרצון הבורא יתברך וזה לא קל. כמה מחמם את הלב ומחזק אותנו, להבחין בגדולי ישראל היוצאים בידם הגדולה לעזור לנו ולאמץ את כוחנו באופנים שונים ובכל מה שניתן. העזרה הזו נחוצה לנו הרבה מעבר מממה שניתן לחשוב ואולם כעת מתברר שיש סוג של חוצפנים שמחבלים בכל המהלך ועוד במסווה של צדקות וכביכול 'עזרה' ו'חיזוק' לענייני שמיטה.

וכך התגלגל הדבר שכן ב'כולל' תוך לימוד מסכת שביעית אנו דנים כבר שבועות ארוכים אודות המלאכות המותרות והאסורות בקרקע בשנה השביעית וכן אנו מעיינים בשלל העיונים הרבים שפוסקי השמיטה אמורים לעיין בכדי להתיר ולהנהיג באופן הנכון את המכירה והשימוש בפירות השביעית. חמדנו אפוא את יפי המצווה ואת השכר המובטח ואפילו חשבנו היאך אף אנו מקיימים את המצווה, למה נגרע.

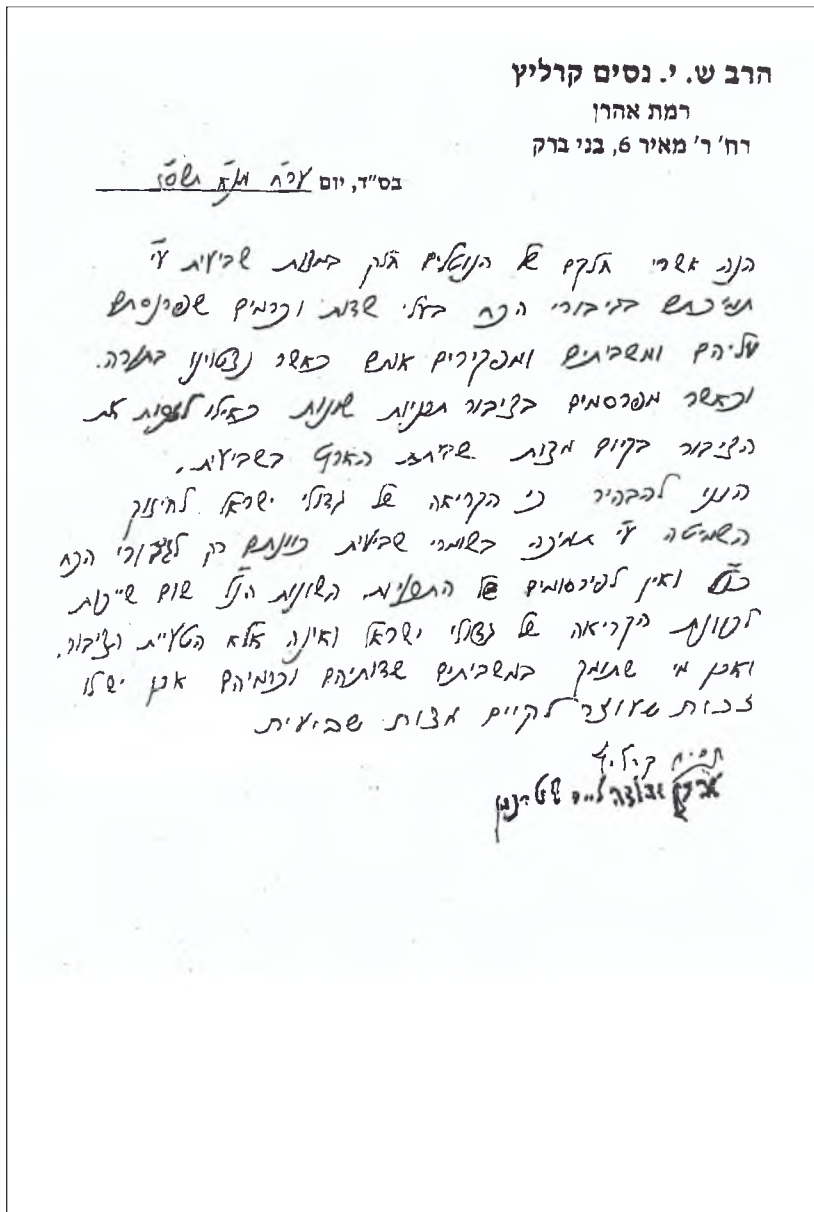
והנה כידוע, הפטריות צצו מיד אחר הגשם, עוד טרם החל הקיץ. ערב השמיטה עדיין באופק הרחוק וכבר הללו החלו מציעים את מרכולתם. ניכר היה שמשוהו היה דחוף להם. כבר כשאנשים ארוז את כלי הפסח החלו הם מרכלים בחמצם לכל דורש: "קנה פיסת קרקע בטאבו ותזכה בשמיטה פרטית משלך". עדיין לא ידענו מה דחוף כל כך. גם מדוע לפיכך הללו אינם מוכרים בכדי להשביעם בשבת. אבל על פניו זה היה נשמע אפילו נפלא, הזדמנות פז לקבל את "וצוית את ברכת". ברכות מי אינו רוצה.

היו אפילו מבצעים בכדי להקל על החותמים כאו ועכשיו.

על גבם חרשו חורשים מחשבות רעות. "כאילו זה מצוות שביעית" כפי שהתבטא מרן הגאון הגדול רבי נסים קרליץ זצוק"ל ממש בהקשר זה (ראה במכתבו להלן).

ושומטים הם את פיסת הקרקע תחת רגליהם של החקלאים היקרים. תחת שהצבור ישתתף עם החקלאים ובכך אף יתמוך

לכשתמצי לומר שהנה אף הללו רכשו פיסות הקרקע, ואף הם שומטים בשמיטה, אולם הרי כל בר דעת מבין כי הללו שמטו



מכתבו של מרן הגאון רבי נסים קרליץ זצוק"ל ומרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל - נגד התוכניות השונות אב תשס"ז

בשמיירת השמיטה בגדול וירוויח במעשהו בכפליים: גם את השמיטה בארץ הקדש, את התמיכה בחקלאים עמלים הללו שרוצים להשביט אך זקוקים ליד תומכת, ומעבר לכל הלא יש להם חלק אדיר בכל ההשמטה הזו.

מעיון במכתבי רבותנו גאוני הדור שיוצגו להלן ברור הדבר שעיקר המצווה היא שאחר העבודה בשבת השנים ישמיט העובד את שדהו בשנה השביעית, וממילא איתו מן ראוי להשתתף אולם אותם הרוכשים כרגע האחרון פיסת קרקע שאין להם כל צורך בה ו'משמטים' אותה וחושבים כי בכך קיימו את רצון בעל הברכות, הריהם לכאורה חוטאים לאמת הנכונה וכפי שהגדירם (ראה במכתבו להלן) מרן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל "אין רוח חכמים נוחה מהם". פשוט כך.



לפיכך חשוב מאוד ליידע את ההולכים בתמים שכל הצעה שונה מחברתה, אומנם חפצים כולנו בברכת "וציוויתי את ברכתי בשנה השביעית" ומה אין עושים יהודים לשם כך. הרי זה הרבה יותר קל מובטח ונגיש מאשר לנסוע לפאתי אוקראינה, הונגריה או להיזרק בדרכי פולין האבלות עבור סגולה או ברכת פרנסה.

דומה הדבר לאותו יהודי תם שנקלע לבית הכנסת והבחין כי אחר

קריאת התורה בירך העולה הנרגש את ברכת הגומל. הציבור נענע לו בשמחה והתרגשות כשהכל מרגנים לו בצהלה של מצווה "מי שגמלך כל טוב, הוא יגמלך כל טוב סלה..."

"אף אני רוצה ברכה שכזו", פנה הלה לגבאי העבדקן שזיק ניצת בעיניו ולחש לו על אתר: "אהה, אם חמדת לך ברכה שכזו כמותו, אין פשוט מכך. גש אל המרפסת הסמוכה, קפוצ בזריוות מטה ואל דאגה כבר יאספוך אנשי הצלה טובי לב אל בית הרפואה שם יסעודוך ביד נדיבה ימים או עשור, וכשתוכל לקום ולהתהלך בחוץ על משענתך ולשוב מבית החולים, הנה תמורת תרומה קטנה אני אשמור לך את עליית ה'שלישי' המכובדת, כך הגומל ותבורך אף אתה באהבת הקהל שבוודאי יברכך בכל ליבו."

איזה פנים יש לה לברכה שכזו. בר המזל שחזיר אחר אותה פיסת קרקע מאולצת ו'יצר' לעצמו ברכה ושמיטה מעשה ידיו להתפאר, הרי חוץ מהברכה שיצר לעצמו חלילה האם אף יבורך על כך שהוא מחבל לא רק במצוות השמיטה הכללית של אנשי הישוב כולו בארץ ישראל אלא הרבה מעבר לכך, הריהו מחבל בעמלם של רבותינו גדולי ומאורי הדור ועומד הוא מול עמלם וסותר את בניינם.

אם חשבתם שהמילים הללו חריפות דיים, הלא המה כתובות בספר דברי הימים למלכי התורה בשמיטות שעברו, מי שזכרנו קצר הנה נרענן כי אכן היו דברים לעולמים וכבר בעבר היו שניסו לעשות כן מפני שבצע כסף יש בכנפי השירות האדיב



על כן הבה נזהר בגחלתן של רבותינו שעקיצתן עקיצת עקרב ונשיכתן נשיכת נחש ובל יאמר לנו 'רבם דקרו'.

מעיון באמור להלן הבה נבין, רבותינו סבורים כי הפניית התמיכות להחזקת החקלאים העמלים כל ששת השנים ומשביתים בשמיטה, היא היא המצווה הנכונה והעיקרית. כך בימים ההם בזמן הזה נהגו רבותינו כאשר ניסו לעזור בכל האפשר דווקא לאותם 'גיבורי כח עושי דברו', האמתיים, של כל השנה. לא של אותם המכניסים את עצמם למצב בלתי נכון ומתעטפים באצטלה לא להם. שמירת מצב הקרקעות בארץ הקודש כרצון התורה אינו משחק לחובבנים.



אל ארבע אמות חדשות בארץ. וכבר אמר והתבטא מרנא החתם סופר זצוק"ל על המחדשים כי 'חדש אסור מן התורה'.

ברוך ה' נכון להיום רק כרבע מהאדמות מושבתות בארץ הקדש באופן מלא, אולם משמיטה ושמירה המספר עולה וגדל גם בזכות התומכים הרבים מהעם והקהל הרחב. לכל החפצים באמת לקיים מצוות השמיטה בהידור הנה פשוט שעליהם להעדיף להיות שותף להשבתת כלל ארץ ישראל.

אשר על כן יצאנו מגדרנו ומתוך ד' אמות של הלכה חשבנו להוציא לאור השממה הזו למען ידעו הכל וזוכה לקיים רצון בוראנו כרצונו, בביאת גואל צדק במהרה.

מי רואה אותם את מרנן יוצאים ואינו יוצא עמהם לחפש ולמצוא דרכים היאך באמת לעזור לאותם העמלים כל השנים ומשביתים בשביעי. תחת להתחבאות באותם ד' אמות, לתמוך באופן אמתי ונכון לאורך כל תקופת השמיטה באלפי חקלאים ובעלי נחלות המשביתים את אדמותיהם. להיות שותף להשבתת ארץ הקודש כולה. עוד דונם ועוד דונם עד להשלמת הפסיפס המרהיב. לומר 'גוט שבת' לארץ אבותינו הקדושה ולקבל מברכתם ולהמשיך את מורשתם וירושתם.

#### בברכת השביעית

הרב ש.א.

ראש כולל נפש החיים

פה עיה"ק

בני ברק

הזה, מול מפעלם הכביר של גדולי הפוסקים וכך זכינו לגילוי דעת ברור נגד הללו שרק התרבו השתכללו והרימו ראש אל מול מילתם של אבירי הדור ופוסקיו רבותינו הגדולים, הלא המה מרן הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אוירבאך זצוק"ל מרן הגאון הגדול רבי שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל ומרן הגאון הגדול רבי נסים קרליץ זצוק"ל וכן מרן גאב"ד העדה החרדית הגאון הגדול רבי משה אריה פריינד זצוק"ל כאשר עימם בנו וייסדו את הדברים בהשקפה טהורה בכל כוחם מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל ויבדלחט"א מרן שר התורה הגאון האדיר רבי חיים קנייבסקי שליט"א כמבואר להלן.

כידוע מאז ומתמיד, ובפרט בעשרות השנים האחרונות מרנן ורבנן מנהיגי הדור ביקשו לתת יד בכל מה שיעניק את צביון השמיטה הנכון ללא עיקולי ופשוטי. מאז מפעליו של מרן החזון איש ומרן הגרי"ז מברסק זלה"ה, מרן האדמו"ר הבית ישראל מגור זצוק"ל וחבריהם בקודש וכלה במפגשים מרגשים שהיו אף לאחרונה בבתי מנהיגי הדור, מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א ומרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א, החקלאים הופתעו והתרגשו כל פעם מחדש מנכונותם והיחלצותם של מרנן עיני העדה.

כל מי שענינו בראשו אל העשייה הגדולה והברוכה יודע כי הפניית תשומת הלב הציבורית אל 'מבצע המנויים' של קניין ארבעת האמות לשמיטה כמוהו כקבורת הצלחת ההשמיטה הנכונה בארץ הקודש.

אכן השטן נלחם בכל כוחו בהמצאות שונות ומשונות לבלתי יתברכו ישראל בברכת השמיטה האמתית. תחילה נהגו כל מיני היתרים והיתרי מכירה כאלו ואחרים, עתה ההצעה לנגוס גם בחלקתם של חובבי המצוות לאמר הנה לכם מצווה בטאבו ועזבו את המצווה האמתית. בלא לשים לב שהריהו שובר בכך את הטאבו הגדול והנחשב ביותר. הנהו דש בעקביו תוך ריצתו



## מי מקבל את ברכת השמיטה

כשגדולי ישראל בחרו בין האפשרויות והכריעו:  
א. לרכוש אמה ולהשמיטה. ב. להשתתף באילן מניב ולהשמיטו  
ג. שותפות בפעולות ההשבתה הכלליות.

וגם: טעמי ועיקרי המצווה כפי שעולה מדברי רבותינו חושפים את אופי מצוות השמיטה ובאילו אופנים תהיה ◇ הוראת  
ה'אגרות משה': כשאנו עובד בשש השנים אין לו קיום עשה בהשבתה הנרכשת ◇ הסברו המופלא של המשגיח דפוניבו'  
◇ כשמרנן גדולי הדור דנו מה להעדיף, יותר חקלאים או יותר דונמים ◇ ההזדהות, העצות, המחשבים והסגולה המובטחת.



**או** אז באה ההצעה לתלות בחלון הכולל עציץ גדול [נקוב, כגון על  
מתלה רחב של מזגן...] וכך לזכות ולקיים בו את ההשמיטה.  
כאן שוב הועלו שאלות מעניינות כמו:

**האם** צריך שיהיה שווה פרוטה לכל אחד מהשותפים בקרקע?  
**וכן** הרי מסתברים ברגע שתכנס השמיטה כבר לא יהיה 'אבא'  
לעציץ לאורך כל השנה הבאה והשתיל בו ימות ויאבד כצילו  
של אילן חולף, האם מקיימים באופן כזה את מצוות ההשמיטה  
כאשר מראש אין עניין בקרקע?

**ובכלל** הרי מבחינה טכנית הדבר אינו לכל הדעות שהרי תחת כל  
חלון רענן בעיר מצוי המשך הבניה הרצוף בטון או שאר  
חיפויים מה שמעורר שאלה שכבר דנו בה גדולי הפוסקים כמו  
מרח"ט, החזו"ן, א"ש ומרח"ש ואזנר האם עדיין יש יניקה המחייבת  
באופן שכזה את העציץ במצוות התלויות בארץ. ואומנם נמצא  
פתרון אילו נוציא [שלא תחת גג] ענף הרחק אל מעל קרקע גלויה  
שם יינק בנופו, אולם עדיין הדבר אינו זמין לכל מבקש.

**היו** כמובן חקירות נוספות מעניינות אולם הבה נתקדם אל  
העיקר שלשמו התכנסנו בחוברת זו.

**כאן** החילנו לבחון את החלופות הקיימות בשוק. לא ננקוב  
בשמות ופרטים שכן הללו מתפרסמים וידועים לכל. אולם  
חשוב שנדע ונבין את ההבדלים המתבקשים, דבר דבור על  
אופניו.

**יהודי** המתגורר לו בעיר הגדולה וחפץ הוא לקיים את מצוות  
השמיטה בהידור, מה עליו לעשות. זו שאלה מעניינת  
שמן הסתם רבים תוהים בה בימים אלו.

**בד** בבד, הרי אף ברכת השמיטה שנאמר בה "וצויתני את  
ברכתי", הרי לאו מילתא זוטרות היא, ומי אינו חומד אותה  
בליבו והלא הבורא, אבינו שבשמים מבטיח מפורשות על האיש  
שיהיה מבורך.

**'מבורך'** בברכת שמים' פשוט כך, ומה לא יעשה אדם לשם כך.

**לפיכך** ישבנו בשבת תחכמוני, קבוצת אברכים בכולל וכך הועלו  
מספר רעיונות ומחשבות בהקשר זה. תהיות וחקירות  
שמן הסתם רבים וטובים אף הם העלו בלבבם. על כן מסתבר  
שראוי וכדאי לשתף בהם את הציבור הרחב למען יזכה אף הוא  
במצווה וברכה נדירה שכזו שאף מקרבת את הגאולה שאנו כה  
כמהים לה. [ובפרט בעתות קשים כמו שעוברים על כלל ישראל בזמנים אלו  
בגוף בנפש ובממון ומעל הכל בדמות הקמים על היהדות הנאמנה והנכונה ה"י]

**לא** נסתיר כיצד החלו דברים. בתחילה הייתה המחשבה, בקטנה,  
לארגן שתיל של עץ בשותפות כל אברכי הכולל ולעובדו עד  
הגיע השמיטה שאז נפקרנו כיאות. וכאן צצו השאלות לרוב.  
הרי בתוך הבית נכנס לספק הירושלמי האם [ערה פ"א ה"ב] האם  
מקיימים את המצווה בבית מקורה. וממילא היכן משיגים בעיר  
הגדולה קרקע לנטיעה והשקיה לאורך זמן וכו' אדמה שאינה  
שייכת לאף אחד וללא קפידות של שכנים או בעלויות שונות  
ומשונות. תבדקו זה לא מצוי במיוחד.

א. האפשרות האחת היא לרכוש מנוי אגודה בהצטרפותך בה הינך ממנה את אגודת שמיטה כ'נאמן' לרכוש עבורך ובשליחותך יחידת קרקע שתהיה בבעלותך עד לאחר שנת השמיטה תשפ"ב. מעין שמיטה פרטית ואישית, משהו בקטן, לבד לעצמך.

ב. יש גם האופציה של משפחת שומרי שמיטה שבנדיבות ליבם הרשו לציבור להשתתף באילנותיהם תמורת סכומים הגונים וכך ערב השמיטה להשמיטן.

ג. מאידך מצאנו את האפשרות להשתתף עם חקלאים קיימים בהשבתת הקרקעות עליהן עמלו בששת השנים האחרונות וכעת באשר מתקשים הם לעמוד בעלויות ההשבתה, לעזור להם. בפעולה זו למי שמבין, הרי ניתן בעצם לתת יד להשבתה ההיקפית של כלל ארץ הקודש.

**באופציות** הללו טמונות הרי אף שאלות נוספות, כמו האם עדיף להשקיע במצווה פרטית 'שלי' או בכמה שיותר אנשים שישמרו או בכמה שיותר קרקעות שיושבתו. אף אילו נאמר שכדאי להשקיע במצווה האישית שלי ומה לי

במצוות האחרים, עדיין יש לדעת האם זו היא צורת המצווה שצוותה תורה עליה. האם רכישה של רגע לפני השמיטה והפקרת האדמה שאפילו אינך יודע מה יש בה והיכן היא, האם זו המצווה, או שמא העניין המרכזי להשבית את עמלנו של כל השנים ובזה יש להשתתף.

[בד בבד, וכמוכן שיש חילוק רב בין הנדונים הללו אולם מן הענין להזכיר כי לעיתים העדיפו חז"ל את השיטות וההכללה כגון במצוות שיש בהם ברוב עם הדרת מלך או קדושת הציבור ולא החשיבו כי בכך 'מתחלקת' המצווה לפרטית. כך גם לענין התפילה המליצו חז"ל לעיתים לא לאומרה בלשון יחיד אלא "לעולם לישתף איניש נפשיה בהדי ציבורא. (ופרש"י בלשון רבים שמתוך כך תפלתו נשמעת. ברכות דף כט עמוד ב)]

**אגב,** כדאי מאוד לדעת היכן הולך אותו ממון בו נרכשות האדמות הללו, האם נגרף הוא לכיסם של מתווכים שונים או שמא מטרתו קודש ועשיית מצוות השמיטה בארץ הקודש.

[וע"ע בחוט שני בשם החזון איש (ח"ש דף ע) בדבר האם יוצאים בשכירות או האם יוצאים בני העיר השייכים בגינות העיר וגינותיה שאילו יושבתו כיאות בשמיטה הרי יקיימו כך את המצווה. ואומנם יש שפקפקו בדרך זו וטענו וטענו שעדיפה בעלות גמורה ולא שכור].

## טעמי המצווה מורים את גדריה

ברכישה אלמונית רגע לפני השמיטה?

ה. ועוד טעם מטעים אותנו, שם בספר החינוך מוסף רבנו את המילים הבאות:

"ועוד יש תועלת נמצא בדבר לקנות בזה מדת הוותרנות, כי אין נדיב כנותן מבלי תקוה אל הגמול".

וכאן השאלה נשאלת, היש בכלל ווותרנות ברכישה אינסטנט ערב השמיטה בקרקע שצצה לה זה עתה בשביל לשכוח ממנה?

ו. טעם נוסף כתב החינוך: "ועוד יש תועלת אחר נמצא בזה האדם שיוסיף האדם בטחון בשם ברוך הוא, כי כל המוצא עם לבבו לתת ולהפקיר לעולם כל גדולי קרקעותיו ונחלת אבותיו הגדלים בכל שנה אחת, ומלומד בכך הוא וכל המשפחה כל ימיו, לא תחזק בו לעולם מדת הכילות הרבה ולא מיעוט הביטחון."

ושוב, הנה במילותיו של רבנו ניכר כי הוא מעניק מתכון למידת הקמצנות ומדת הבטחון כאשר: "להפקיר לעולם כל גדולי קרקעותיו ונחלת אבותיו הגדלים בכל שנה אחת ומלומד בכך הוא-כל ימיו..."

ובכן חינוך בדבריו בשרשי המצווה. הוא מעניק לנו כמה טעמים וזו לשונו הנפלאה:

ד. "משרשי המצוה, לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו ענין חידוש העולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ [שמות כ', י"א], וביום השביעי שלא ברא דבר הכתיב מנוחה על עצמו. ולמען הסיר ולעקור ולשרש מרעיונינו דבר הקדמות אשר יאמינו הכופרים בתורה ובו יהרסו כל פנותיה ויפרצו חומותיה, באה חובה עלינו להוציא כל זמנינו יום יום ושנה שנה על דבר זה למנות שש שנים ולשבות בשביעית, ובכן לא יתפרד הענין לעולם מבין עינינו תמיד, והוא כענין שאנו מוציאים ימי השבוע בששת ימי עבודה ויום מנוחה. ולכן ציוה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השביתה בה, כדי שייזכר האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה. וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם..." [ספר החינוך פרשת אם כסף מצוה פד]

ובמילים אחרות כאשר האדם מפקיר את מה שטרח ועמל עליו כל השנים ואינו נוטע וזורע את פרנסת השנה הבאה או אז הוא זוכר בוראו כי יש אדון עליה!

ובכן עתה הבה נתהה שוב, האם לדבריו העניין אף קיים



## למי שייכת ברכת השמיטה

ז

ב. הטעם השני לקיום המצווה הוא בכדי שתוכל הקרקע להתחזק בשנה זו על ידי המנוחה ולהבריא.

ולמותר לומר כי רכישה מהירה לצורך השמטה אינה לצורך 'לחמול ולחנן בני אדם' ולא לטעם 'התחזקות ומנוחת הקרקע'.

וברור הדבר כי ידיעת תוכנה ועניינה של כל מצווה אינה רק לשם ידיעת גדר הדברים אלא יש בזה גם שלימות והידור בעצם קיום המצווה שכאשר אין האדם מבין תוכן המצווה ואין הוא יודע עניינה הרי קיום המצווה שלו הוא מעשה יבש ורק מתוך ידיעת עניינה והבנת תוכנה ניתן לקיימה בקיום הנכון כשמכוון אל הרעיון והתוכן שביסוד המצווה והדרך להגיע לכך זו היא ללמוד טעם ושורש המצווה ולברר היטב תכנה ועניינה כיאה וכיאות.

היינו מדובר בקרקעות שהקשר איתן הוא רב שנים "כל ימיו", פרויקט חיים, ולא במשהו מזדמן, עם הללו מקיימים אנו בהידור את מצוות השמיטה!

והנה אם בטעמי המצווה עסקינן הבה נתבונן בדבריו של רבנו הרמב"ם במורה נבוכים שם נראה כי כתב שני טעמים בדבר:

א. האחד הוא בכדי שילמדו בני ישראל את עצמם לחמול ולחנן על כל בני האדם כלומר על ידי שייטוש האדם את שדהו ויאפשר לכל מי שיחפוץ להיכנס וליהנות מפירותיה ממילא יקנה על ידי זה לעצמו את מידת החמלה על השני

### עיקר המצווה ועניינה חסד!

אם יש את נפשך לומר כי עדיין עדיף וראוי לעשות מצווה זו באופן עצמאי ופרטי הנה מן הראוי לעיין בדבריו של מרן החפץ חיים - בספרו אהבת חסד [הקדמות, פתיחה] שם ייסד בדומה לטעמו הראשון של הרמב"ם שאף מצווה זו עניינה עיקרה וייסודה הוא חסד! וממצוות שבבן אדם לחבירו, וכה כתב: "פרשת בהר סיני הרבה עניינים שיש בה כולם בנויים על מדת החסד... וכן עניני השמטה מלבד מה שהוא שבת לד' עוד כתיב 'והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך' וגו'. עד כאן לשונו.

כלומר שעניין ההשבתה הוא אך נתח מהמצווה שבחלקה השני הוא חסד. ואומנם בעבר היה ענין החסד בעיקר השמיטה מול העניים הבאים ללקט לפרנסת ביתם, הנה כיום הוא אף עם הבעלים וחקלאים הכורעים תחת הנטל.

מעניין כי כיוצא בזה כתב בכתב סופר (ויקרא כה): "כל התורה כולה תלויה במצות ואהבת לרעך כמוך, והנה מצוה זו אינה רק בלב, אלא שיראה לחבירו את אהבתו בפועל, על ידי שעוזרו ומושיעו בשעת דחקו ומפרנסהו משלו, בעת שפרנסתו

SHMUEL HALEVI WOSNER  
RABBI OF  
ZICHRON MEIR, BNEI BRAK

שמואל הלוי ואזנר  
רב אב"ד ור"מ  
זכרון-מאיר, בני-ברק

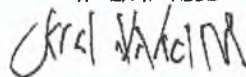
ב"ה, יום.....כ"ז...ט"ז...לעשר...תשס"א...לפ"ק...

ידוע כי נשמע שישנם אנשים שבמעמדה של מצות שמיטה חקרה והחשובה, ולוקחים איזה שטח באה"ק למען הרבות רווחים אפי' יהי לאיזה דבר מצוה.

הריני לנלות רעיונו העני שזה דבר שאין רוח חכמים נותה הימנו והתחזקות של אח"כ בכל מקום שהם מגיע אך למען שמירת שמיטה התקלאים גבורי כח וכו', ותלילה למי שהוא שיטעה את הציבור שומרי תורה והמצות, ובזכות התורה והמצות ושמירת שמיטה נזכה להגאל ברחמים.

ע"ז בעה"ח

מצפה לרחמי ה'



## למי שייכת ברכת השמיטה

ואם אז יפקיר הכל שיהיה העני שוה לו ליטול כל מה שירצה, אין לך ואהבת לרעך כמוך גדול יותר מזה..."

מצומצמת, ואז נראה כי דבוק בלבו וקשור אליו בעבותות אהבה. והנה בשנת השמיטה שאין זורעין וכו' וצריך להסתפק במה שיש לו, ולפעמים על שלש שנים, ובוודאי מצמצם כל מה שאפשר,

### האם בכלל צריך להיות הבעלים של הקרקע?

שלמסקנת החזו"א יש מצוה גם על העובד וגם על הבעלים וראה כן בערוך השלחן [סימן יט אות יט] וכן ראה בדברי מרן רבנו בעל האבי עזרי [שמיטה ויבול פ"ג ח"ב] שיצא לברר מקחו של המנחת חינוך וטען ברוחב דעתו לפרוך עיקר דבריו שהנה לדבריו הרי נצטרך לעקור גידולי שישית המצויים בשביעית שהרי הנה אין הארץ שובתת... ויצא שם האבי עזרי להגדיר ע"כ שאין האיסור על 'שביתת הארץ' אלא על 'האדם' שלא יעבוד עבודת הארץ' וכן מזהיר אף שלא יעבדו בשדהו לפי דעתו ורצונו, וההגדרה היא שאין צריך לזה דין שליחות אלא כל שעובדים מרצונו עובר בלאו דשדך לא תזרע, מלבד העשה דושבתת הארץ ולא דמי לאיסור שבת שבעינין שהוא יעשה המלאכה, מפני שבשביעית כתיב 'ושבתת הארץ' ומפרשין שאף אם לא עשה בידים אלא שנעשה ע"פ דעתו וציוויו אף שאין דין שליחות וכגון גוי שעובד בשדהו מ"מ עובר הבעלים בלאו דשדך לא תזרע וזו כוונת הגמ' בע"ז טו שאם הגוי עובד בשדהו מדעתו הבעלים עוברים בלאו דשדך לא תזרע ע"כ. עיי"ש.

**וראה** עוד הרבה בין רבותנו האחרונים שרבים מהם האריכו להוכיח לכאן ולכאן וצידדו בצדדים שונים ואין כאן המקום להאריך בכדי שלא נסטה מן הנושא העיקרי.

**ואומנם** עדיין אף לדברי המנחת חינוך ודעימיה הרי גדר המצווה הוא שכאשר יש לו קרקע אזי הוא מצווה ולא שירכוש במיוחד בכדי להתחייב וכבר העירו בהקשר זה את דברי רש"י ריש בכורות שכתב דמצוה קעביד אם קונה בהמה, שעל ידי כן תשבות בשבת. ובראשונים הרי תמהו על דבריו.

**בעיקר** שאלה זו האם בכלל יש ענין לרכוש בעלות על קרקע בכדי לקיים בכך את המצווה, הנה יוזכר שבעיקר גדר המצווה של שמיטה נחלקו רבותינו ונאמרו בזה ג' שיטות:

**א.** שגדר המצווה הוא על הגברא שגופו לא יעבוד במלאכות הקרקע. ולכך אין הבדל אם יש לו קרקע, או נמנע ממלאכה בקרקע של אחר שבין כך הנה הגברא אינו עובד בשמיטה וכך מקיים את אותה המצוה כמו בכל קרקע כמו קרקע שלו.

**ב.** המצוה על החפצא של קרקע ארץ ישראל, שלא תיעבד. ובהתאם הרי אין מעלה בכך שהוא הבעלים שהלא דין זה הושת על כל ישראל המצווים למנוע שקרקע א"י לא תיעבד.

[וכך כידוע מתבארים שיטות התוספות והתוספות ר"ד - מסכת עבודה זרה טז/ב - ולשיטת התוספות וכך דעת הרמב"ם שגדר המצווה הוא שהיהודי ישובת ממלאכה ולכן מותר לנכרי לעבוד בקרקע של ישראל בשמיטה ואין בזה איסור ואילו שיטת רש"י והריטב"א והתוספות ר"ד סובר שהאיסור הוא על קרקע ישראל לעבוד בשביעית והחייב שהקרקע תשובת ממלאכה לכן אפילו אם היהודי עצמו שבת ולא עבד בשנת השמיטה אבל הקרקע שלו נעבדה הרי זה אסור].

**ג.** שיטת המנחת חינוך [מצווה קיב] להגדיר את המצווה שהיא מצוה על הבעלים לשמור קרקעותיו שלא ייעבדו, בדומה לשביתת בהמתו. ולדבריו אכן בכדי לקיים את המצווה צריך שיהיה הבעלים.

**וראה** בספר חוט שני שם שהאריך בג' הדרכים הללו, וביאר

### יותר חקלאים או יותר דונמים, מה עדיף?

**דעת** מרן שר התורה הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א הייתה בשם מרן החזון אי"ש זצוקל"ה שאדרבה יש להרחיב את היקפי ההשבתה במספר הדונמים בהארץ הקדש בכדי שכמה שיותר אחוזים בארץ יישבתו.

[אגב בספרו דרך אמונה (הקדמות הקדמה לדרך ד) מביא מרן הגר"ח כי סגולת ההשבתה היא בכדי לשמור מפני עניות וכן מפני עול מלכויות וכך הוא מביא שם "אמרו (ילקוט ריש בהר מתנחומא) אם לא שמר שמיטין ויובלות או אם לא שמר אחת מהן סוף שימכור כל אשר לו עד שימכור את עצמו וכן אתה מוצא בימי ירמיה בשביל שחיללו את השביעית נמכרו לגוים שנא' כו' אמר משה לפני הקדוש

**בהקשר** זה מה נאה ומה יאה לפרוש ולפרוס מעט את היריעה תוך מעשה מעניין שארע בשמיטה הקודמת.

**באותם** ימים ניתן היה להגיע לסיכום עם ראשי חבל נרחב במיוחד באזור הנגב שיישבתו בשמיטה תמורת סכום מסוים שיאפשר במעט וירווח להם את העלויות הכלכליות הכרוכות בהשמטה, מאידך באותו סכום היה ניתן להשתמש ולהועיל לכמה וכמה חקלאים קטנים. ונשאלה השאלה קמי רבותינו מה עדיף.

## למי שייכת ברכת השמיטה

ברוך הוא רבש"ע למה נמכרו למלכיות הללו  
א"ל מפני שמחללין את השביעית שנא' ויגל  
את השארית וגו' עד רצתה הארץ את שבתותיה  
כו' לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא למשה רצונך  
שלא יגלו הזהירים על השמיטין ועל היובלות הוא  
שומר כו' אני ה' אני הוא שעתיד ליתן להם שכר  
אם תשמרו אותן ואם לא אני עתיד ליפרע מכם  
ביד המלכיות...["].

### הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ר' מאיר 6, בני-ברק

בס"ד, יום ג' מרחשון תשנ"ד

הנה אצלי חלקם של הנשאלים חלקם שגמלו לשמיטה  
ש"י גמלוהו דקדוהו כח דעל לילוי וכדאמרי לרשעים מלכות  
ואל גמולא ופיקדונים אלהם באלה נבטלתי דמרה.  
ובאלה מקדשתי דמרה גמולא שנותא אעקרת  
ממנה מלכותא שנותא מלכותא דמרה שנותא גמולא  
בה קאמרי מלכותא שנותא. הנני להדחיר  
בי הקדושה של גמולא וילויא חלקם של שמיטה  
תמיכה דלמדי דלמדי בנותא רק אעקרת כח דמרה  
ואין אעקרתאם של המלכות ה"ה שנה לילויא אעקרת  
הקדושה של גמולא וילויא ואין אלא הילויא הילויא.  
אכן מי שגמולא דמלכותא וכדאמרי אבן  
של אל חלק שנותא לשמיטה ואצלי חלקם.

**מאידך** מרן ראש הישיבה  
הגראי"ל שטינמן זצוק"ל סבר כי  
אחר וכבר באו לפנינו אותם  
חקלאים 'קטנים' אסור לנו לדחותם  
בשביל שאנו חפצים להרחיב את  
השבתת הקרקע וכדומה.

**הכרעתו** של ראש הישיבה  
זצוק"ל הובאה לפני יבדלחט"א מרן  
שר התורה הגר"ח שהסכים  
לנהוג כן וכך נעשה ומעניין כי מאז ועד  
עתה גדל הביקוש להשבתת קרקעות  
באלפי דונמים רבים והמגמה היא  
להביא את הנהגת מרן הגר"ח אל  
הפועל ביצירת כמה שיותר חלקים  
מארץ הקודש שיהיו מושבתים!

**עתה** נתנה ראש ונשובה אל  
הצעתנו הראשונה ונשאלה מאיתכם  
בהקשר זה, מה עדיף משלושת  
האופציות, א. הארבע אמות הקטנות  
שלי, ב. הענקת הזכות לכמה שיותר  
חקלאים, ג. הרחבת גבולות ההשמיטה  
והקדושה באלפי דונמים נוספים.  
לפי האמור וההגיון הצרוף הנה שתי  
התשובות האחרונות נכונות. כל אחת  
בעתה, כדברי מרנן שראו לעיניהם  
בעיקר את הרחבת התורה ומצוותיה על כמה שיותר ולא  
הסתגרו בארבעת האמות הפרטיות שלהם מעולם אלא יצאו  
להרבות חיילים לתורה בכל כוחם.

**ומעניין** לצטט בהקשר דברי החזון איש והגר"ח את מילותיו של  
בעל הכלי יקר בפרשת בהר שהדגיש אף הוא את קפידת  
הארץ גופא שהיא ענין במצוותה לא פחות מהמשביתים עצמם  
וזה לשונו:

"גם הארץ עצמה תקפיד על זה מאד כי רצונה שיתגלגל זכות  
זה על ידה לחזק האמונה בה' על ידה, ועוד שעל ידי זה יאמינו  
כי כולם אינן רק אריסים בקרקע והקב"ה בעל השדה ובדבר זה

מכתבו של מרן הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל - נגד התוכניות השונות  
תשרי תשנ"ד

הארץ חפצה שיהיה הקדוש ברוך הוא בעצמו בעלה ואדונה כי  
לו יתברך הארץ. ובביטול השמיטות שיחזיקו המה כבעלים בארץ  
ראוי הוא שתקפיד הארץ על זה לכך נאמר אז תרצה הארץ את  
שבתותיה..."

**ממילא** נבין כי חשוב שתהיה כמה שיותר השבתה בארץ,  
והמונעים זאת חוסכים עניין נעלה זה.



## למי שייכת ברכת השמיטה

הגר"מ פיינשטיין: כשאנו עובד בשש השנים אין לו קיום עשה

תבואתה' ולכאורה תמוה לאיזה צורך נכתב פסוק זה. ועיין באור החיים שר"ל שנכתב ליתן עשה על הזריעה ועל הזמירה של שנה שביעית כי לאו הבא מכלל עשה עשה, והגם שכתב הרמב"ם (שמיטה א א) כי עשה נשמע מאומרו 'ושבתה הארץ שבת לה', אעפ"כ אינו נשמע משם עשה דזריעה ועשה דזמירה או אולי לחייבו בשני עשין.

**ושם** אחר הוכחת הדברים כדרכו ביאר: "שעשיית מלאכה בשש שנים הוא תנאי בקיום עשה ושבתה הארץ בשנה השביעית אך כשאנו עובד בשש שנים אין לו קיום עשה שאינו עובד בשנה השביעית ולא עוד אלא שצריך עבודה כזו שבסופה יקיים את תבואתה' כדי שלא תחשב עבודתו כמשחק בקרקע".

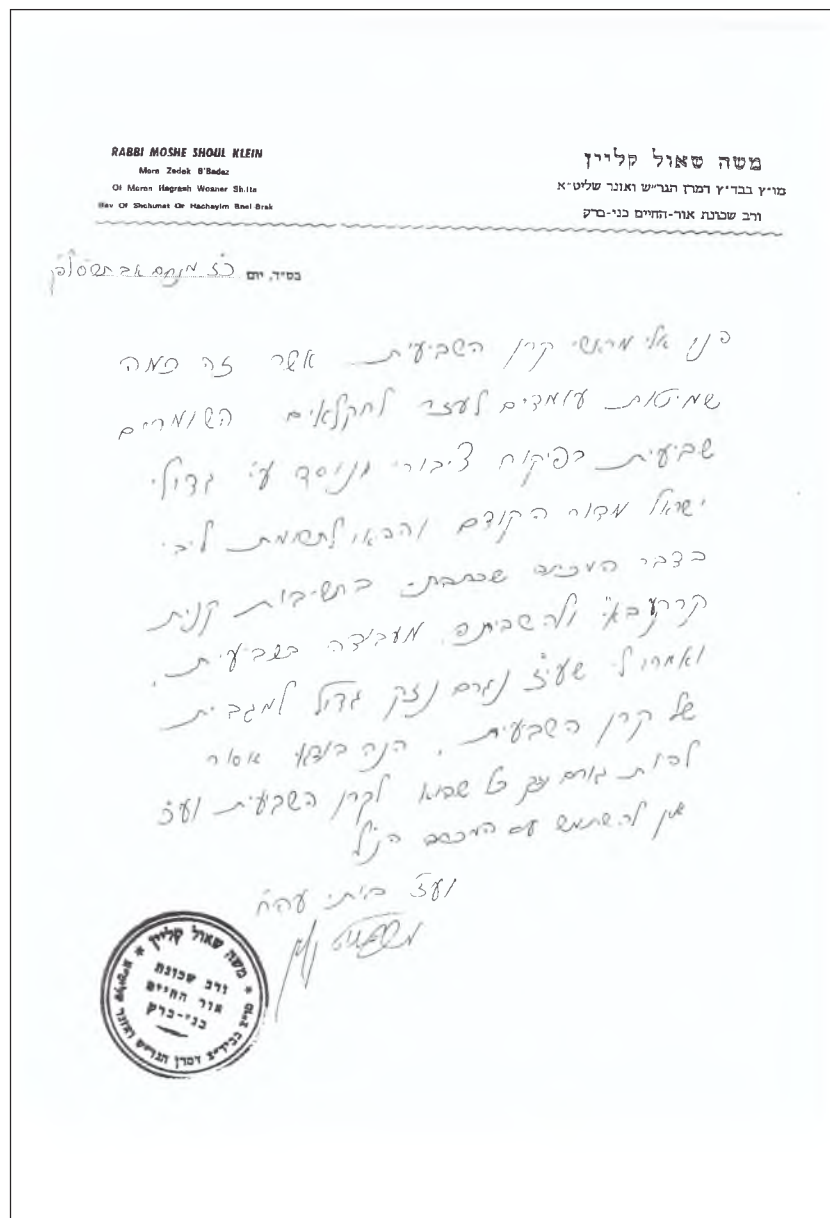
בינו נא זאת!

### הסברו של המשגיח דפוניבו'

הזכרנו את טעם המצווה לפי בעל החינוך שהיא חיוק האמונה והבטחון בה', בדרך דומה צעד בעל הכלי יקר בפרשת בהר שם ביאר בארוכה כדלהלן: "...אומר אני שטעם מצוה זו היא להשריש את ישראל במדת האמונה והבטחון בה'. כי חשש הקדוש ברוך הוא פן בבואם אל הארץ יתעסקו בעבודת האדמה על המנהג הטבעי וכאשר כביר מצאה ידם ישכחו את ה' ויסורו בטחונם ממנו, ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה ועולם כמנהגו נוהג ויחשבו שהארץ שלהם היא והם הבעלים ואין זולתם. על כן הוציאם ה' מן המנהג הטבעי לגמרי כי בשש שנים דרך האומות לעשות שני שנים זרע ושנה אחת בור כדי שלא להכחיש חילה, והקב"ה אמר שש שנים תזרע שדך, מידי שנה בשנה ואני מבטיחך להוסיף כוחה שלא תכחיש. ועוד נס בתוך נס שאחר שזרעתה שש שנים אם בשנה הששית לא יכחיש חילה הנה לכל הפחות לא יוסיף לה זה כח, ואמר ה' אדרבה שבשנה הששית יוסיף לה כח כל כך עד שנאמר וצויתי

**ויתרה** מזו, אחר כל זאת נפלאים דבריו של בעל האגרות משה מרן גאון הפוסקים בדורנו רבי משה פיינשטיין זצוק"ל שהורה (מובא בספר יחלק שלל, שמיטה) כפי שמצוטטים דבריו ש"שעשיית מלאכה בשש שנים הוא תנאי בקיום עשה ושבתה הארץ בשנה השביעית אך כשאנו עובד בשש שנים אין לו קיום עשה".

**וכתב** כתב בעל האגרות משה בזה הלשון: "איתא בקרא שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את



מכתבו של הרב הגאון משה שאול קליין שליט"א ללקרן השביעית בעניין איסור שימוש במכתב שכתב בעד קניית ד' אמות אב תש"ס

**את** דברי הכלי יקר הללו שמענו לא אחת מפני הגאון רבי חיים ברמן שליט"א שביאר בשם מרן הגה"צ המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין המשגיח דפוניבו' זצוק"ל שהסביר כי טבע האדם בהיותו עוסק בענייני העולם הזה תדיר ומביא את לחמו בעצמו, ממילא אט אט חודרת אליו התחושה שהוא הוא הזן והמפרנס בכוחו ועוצם ידו ועיניו בלתי רואות את הנסים היום יומיים המתרחשים סביב מזונותיו, אשר על כן צוותה תורה לשבות מפרנסתו זו המגשמת את תחושותיו ולצפות להנהגה נסית שתחזיר לו את התחושה הנכונה 'כי הכל כאשר לכל מאדון כל' והוא ומעשיו אינם אלא כ'תנאי מילתא אחריתא' להשגת מזונותיו.

**מסתבר** איפה כי טעמי המצווה אינם עולה בקנה אחד אלא עם החיבור לעבודה רבת השנים והשמטת הקרקעות שמנה האדם ניזון וכאמור, אולם רכישת אינסטנט אינה זו שאלה כוונה תורה.

את ברכתי בשנה הששית ועשת את התבואה לשלוש השנים. ואם היה הנס שתעשה התבואה לשלוש שנים הרי זה מעשה נסים, אבל ושלישים על כולו, שהתבואה שתעשה בשנה הששית אף אם לא יהיה בה כי אם שיעור אכילה לשנה אחת מכל מקום ישלח ה' את הברכה באסמיהם שיאכל קמעה ומתברך במעיו עד שתספיק התבואה לשלוש שנים, מדקאמר ועשת את התבואה בה"א הידיעה, והיה לו לומר ועשת תבואה לשלוש שנים, אלא שרמזו בה"א הידיעה שאותה התבואה שהיא רגילה לעשות מידי שנה בשנה כן תעשה גם בשנה הששית, ויוסף ה' כח בארץ עד שאותה התבואה תספיק לשלוש שנים וזה ודאי נס נגלה וגדול מכולם. ועל ידי כל המופתים הללו אשר שמתי בידך תדע כי לי כל הארץ, ועל ידי זה יהיו עיניך נשואות אל ה', כמו שמצינו בירידת המן ליזמו כדי שיהיו עיניהם נשואות אל ה' תמיד ויבטחו בו תמיד, כך ענין השמיטה שלא יעבדו האדמה כל שנה שביעית אין זרע ואין קציר ויסמכו על הנס. וזה טעם נכון וברור יותר מכל מה שדיברו בו המפרשים".

### התבטאות מרנן במילים חריפות ונדירות

**אחר** שהרחיבו דעת קדשם בדבר אותם תוכניות ההטעיה כנ"ל סיימו מרנן את המכתב במילים "וכל מי שתומך במשכיתים שדותיהם וכרמיהם אכן יש לו זכות שעוזר לקיים מצוות שביעית..."

**וכך** בסגנון זה ישנם כמה וכמה מכתבים מאת אבירי הדור ופוסקי רבותינו הגדולים מרן הגאון הגדול רבי שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל ומרן הגאון הגדול רבי נסים קרליץ זצוק"ל וכן מרן גאב"ד העדה החרדית הגאון הגדול רבי משה אריה פריינד זצוק"ל כאשר עימם בנו וייסדו את הדברים בהשקפה טהורה בכל כוחם מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל ויבדלחט"א מרן שר התורה הגאון האדיר רבי חיים קנייבסקי שליט"א.

**בד** בבד עימם חתמו גם הגאון הגדול רבי מנחם מנדל שפרן והגרמ"ש קליין שליט"א וחיזקו את הדברים בכמה סגנונות במזבא במכתבים המצויים עמנו ומובאים כאן בסמוך. יתירה מזו ניתן להבחין כי היו מגדולי ישראל שהוטעו והחתמו עבור פרויקטים מזדמנים שנועדו לרווח אישי של מאן דהו ומשהפנו את תשומת ליבם לא חשו לכבודם ואף יצאו במכתב התנצלות והבהרה כי לא לזאת כוונתם ואין זו עיקר המצווה והברכה חלילה.

**כעת** אחר כל זאת הנה מונח בדנו צרור מכתבים מאת מרנן גדולי הדור. מצויות בהם מילים חריפות ביותר נגד "אנשים שבמעטה של מצוות השמיטה היקרה והחשובה לוקחים איזה שטח בארץ הקדש למען הרבות רווחים, אפילו יהיה לאיזה דבר מצווה..." כלשונו של מרן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל.

**הרינו** לגלות דעתנו הענייה שאין רוח חכמים נוחה הימנו והתחזקות של אחב"י בכל מקום שהם מגיע אך למען שמירת שמיטה החקלאים גבורי כח וכו', וחלילה למי שהוא שיטעה את הציבור וכו'.

**עד** כאן לשונו של מרן הגר"ש וכל מילה נוספת מיותרת.

**כדברים** הללו נמצא גם במכתב נוסף מאת מרן הגאון רבי נסים קרליץ שעליו חתם אף מרן הגראי"ל שטיינמן שאף הרחיבו במילים הבאות: "הנה אשרי חלקם של הנוטלים חלק במצוות שביעית ע"י תמיכתם בגבורי הכח בעלי שדות וכרמים שפרנסתם עליהם ומשכיתים ומפקדים אותם כאשר נצטוונו בתורה..."

### סוף דבר הכל נשמע

שדות שהיו בעבודה כל השנים וכן בכך תהיה הברכה ושאר סגולות השמיטה ובפרט חזקו דברי דעת בעל הדרך אמונה מרן

**משלל** הדברים עולה כי רבה ונשגבה בעיני רבותינו מצוות השמיטה כשהיא במתכונתה ונכונותה בהשבתת אותן

מבין כי עיקר המצווה אינה רכישת אמות אנה ואנה אלא אדרבה הפעולות בדבר העצה לחקלאים והרחבת ההשמטה רבתי ולא כפי שנהגו רבים לבכר זעיר שם זעיר שם והלכו אחר המצוי ולא אחר הרצוי לרבותינו להיות כמי שרוח חכמים נוחה הימנו כאמור בלשונם החורצת.

שר התורה הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א שאמר בשם מרן החזון אי"ש זצוקלל"ה שיש להרחיב את היקפי ההשבתה בארץ הקדש בכדי שכמה שיותר אחוזים בארץ ישבתו.

**סוף דבר** כי נחוץ היה לנו להעלות את הדברים כי יען ורבה הטעות והמכשלה בנושאים אלו ודברי רבותינו ברורים לכל

**והמזהיר** והנוהר ירבה שלומם כנהר ונוכה לגאולה הקרובה ולברכת השמיטה כראות.

[illegible][illegible]

מכתבו של הרב הגאון שמא"ל אליעזר שטרן שליט"א  
להרה"ג הרב מנחם מנדל מנדלזון זצוק"ל המבהיר כי אין כל קשר  
בין תמיכה לחקלאים לבין המסחר שעושים במכירת ד' אמות  
אב תשס"ז



## "אותם ה'נוהגים' לקנות חתיכת אדמה...."

מִדָּן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הַגָּדוֹל רַבִּי גֵרְשׁוֹן אֲדֶלְשְׁטֵיין מִתֵּיחֶס לַפּוֹלְמוֹס  
בְּשִׁיעוּרוֹ בִּימֵים אֱלֹ וְקוֹבֵעַ: "מִדּוּעַ שֶׁתִּהְיֶה מִצְוֵה בֹזֵה...?!"

אחר כתיבת הדברים הנה נא זכינו שמו"ר מִדָּן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הַגָּדוֹל רַבִּי גֵרְשׁוֹן אֲדֶלְשְׁטֵיין שליט"א  
התייחס לצדדים אלו בשיעורו שאמר בביתו בשבוע בימים אלו ואף צידד והוכיח מפורשות בדבר  
האפשרויות הקיימות:

א. במה שיש נוהגים לקנות חתיכת אדמה.... ב. במי שקונה אילן עם פירות ומפקירו... ג. כשהוא עצמו אינו עובד  
שם... להלן עיקרי כדברים כלשון הזהב של רבנו שליט"א



**והר"ן** (סוכה יא מ. דפי הרי"ף) חולק על תוספות וסובר שהעוסק  
במצוה פטור מן המצוה גם כשאפשר לקיים שניהם,  
ומה שאדם שיש לו מזוזה בפתחו אינו נפטר מכל המצוות, היינו  
מטעם אחר, כי הוא רק 'מקיים' מצוה ולא 'עוסק' במצוה, כיון  
שהוא רק בשב ואל תעשה, ובזה לא נפטר מן המצוה, ורק העוסק  
במצוה בקום ועשה פטור מן המצוה.

**ומבואר** שגם הר"ן סובר שיש בזה קיום מצוה אף בשב ואל  
תעשה שאינו עושה כלום, ורק שאינו נקרא 'עוסק'  
להפטר ממצוה אחרת, אך יש כאן קיום מצוה בכל רגע, וכעין  
מה שאמרנו לכאורה במצות תשבות בשבת, שמקיים מצות  
עשה בכל רגע, בשב ואל תעשה. אבל נראה שאינו דומה לעשה  
דתשבות, שהרי במזוזה יש חיוב, כי מזוזה חובת הדר היא,  
והדירה מחייבתו במזוזה, וממילא כשיש מזוזה זהו קיום המצוה,  
ואין זה סתם שב ואל תעשה, אלא בכל רגע יש סיבה המחייבת  
אותו והוא מקיים את חובתו בזה, אבל בשבת כשאינו עושה  
כלום רק מחמת שאין לו מה לעשות, לא מסתבר שמקיים העשה  
של תשבות.

**הנה** בשבת יש מצות עשה "תשבות", לשבות ממלאכה, והיא  
מצות עשה שמקיימים אותה בשב ואל תעשה, שלא עושים  
כלום, ולכאורה לפי זה בכל רגע בשבת האדם מקיים מצות עשה,  
בזה ששוכת ממלאכה.

**ויש** לעיין אם כן היאך יהיה במי שהוא מחלל שבת, רחמנא  
ליצול, אך יש זמנים שאינו עושה כלום בשבת, האם גם הוא  
בזמנים שאינו עושה כלום מקיים עשה של תשבות? הרי זה לא  
מסתבר, ומה שאמרו (סנהדרין לו, א) שאפילו ריקנין שבך מלאים  
מצוות כרימון, היינו 'מצוות' שעושים מעשים טובים, אבל מי  
שעושה מלאכה בשבת ורק יש זמנים שאינו עושה כלום מחמת  
שאין לו מה לעשות, לא מסתבר שמקיים מצוה בזה.

**והנה** כתבו התוספות (ב"ק נו, ב) שאדם שיש לו מזוזה בפתחו,  
נקרא בזה עוסק במצוה, למרות שאינו עושה שום מעשה  
. ומה שאינו נפטר באותו הזמן ממצוות אחרות כדין העוסק  
במצוה, פירשו התוספות דהיינו משום שאפשר לקיים שניהם,  
אך על כל פנים זה נקרא עוסק במצוה, ומקיים מצוה עם המזוזה  
בפתחו, והוא גם כן קיום בשב ואל תעשה.

### קיום המצוה בעמידה בניסיון

שמו" זה הבא דבר עבירה לידו וניצל ממנו.

**וביאר** רבינו יונה שם שכל זה הוא רק בזמן שיש ניסיון, וכמו  
שאמרו 'שבא דבר עבירה לידו', והיינו שיש דבר שהוא

**ונראה** שהכלל בזה הוא כמו שאמרו חז"ל (קידושין לט, ב) שאם  
ישב אדם לא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה,  
כגון שבא דבר עבירה לידו וניצל ממנה, ובשערי תשובה לרבינו  
יונה (ג, ט) הביא עוד שלמדו כן מהפסוק "ליראי השם ולחושבי

**ולפי** זה נראה שכך גם בקיום העשה של תשבות, דווקא בזמן שיש לאדם ניסיון לחלל שבת והוא נמנע מחמת האיסור, אז הוא מקיים מצות עשה בזה, אבל כשאינו עושה מלאכה סתם מחמת שלא נזדמנה לו מלאכה, אין בזה קיום מצוה של תשבות. ויש להוסיף בזה שהרי בשבת כתוב (שמות כ, י) "שבת להשם" ופירש רש"י בריש פרשת בהר דהיינו לשם השם, ואם כן, כשאנו עושה מלאכה סתם מחמת שאין לו מה לעשות, הרי אין זה 'לשם השם', ורק כשיש סיבה מיוחדת וניסיון לעשות מלאכה והוא מתגבר ונמנע מחמת האיסור, אז זה לשם השם ומקיים מצוה בזה.

רוצה לעשות אך הוא כובש את יצרו מחמת יראת שמים, ובזה נותנים לו שכר כעושה מצוה, משום שאין זה רק 'שב ואל תעשה' שאינו עושה עבירה, אלא יש כאן 'קום ועשה' של יראת שמים, כי יש לו ניסיון לעבור את העבירה וכנגד זה הוא מתעורר ומתחזק ביראת שמים, וההתעוררות של יראה בקום ועשה מונעת מן העבירה.

ואם כן השכר אינו על השב ואל תעשה בכל רגע שאינו עושה כלום, אלא השכר הוא עבור מצות היראה, ודווקא בזמן שיש לו ניסיון, ונמנע מחמת היראה, יש אז קיום מצוה של יראת שמים, אבל אם אין שום ניסיון ורק סתם אינו עושה כלום, אין בזה קיום של מצוה.

### במה שיש נוהגים לקנות חתיכת אדמה...

**ולפי** זה יש לעיין במה שיש נוהגים לקנות חתיכת אדמה באיזה מקום כדי לקיים בה מצות שמיטה, ולכאורה כיון שגם בשנה השישית לא היה עובד בה ואין לו צורך בזה, אינו מקיים מצות ושבתה הארץ, ורק במה שיש לו צורך, שאם לא היה שביעית הוא היה עובד ומחמת המצוה הוא נמנע ואינו עובד, אז קיים המצוה, אבל כשקונה סתם חלקת קרקע ואינו מתעניין בה ואין לו צורך בעבודתה וגם לולי השמיטה לא היה טורח להתעסק בה, מדוע שתהיה מצוה בזה, וצריך עיון מה המקור להנהגה זו.

**ונראה** עוד, שכך גם במצות שביעית, שאמרה תורה (ויקרא כה, ב) "ושבתה הארץ שבת להשם" [ובפשטות הגמרא בעבודה זרה דף טו: נראה שהעשה של שביתת הארץ בשביעית, הוא כמו שביתת בהמתו בשבת, שאם השדה נעבדת בשביעית אפילו על ידי אחרים, בעל השדה עובר באיסור], ולכאורה גם בזה קיום המצוה הוא רק כאשר יש צורך לעשות מלאכה, שיש צורך לזרוע ולחרוש ואלמלא השביעית הוא היה עושה זאת, ורק מחמת האיסור נמנע ואינו עושה, אז יש בזה קיום העשה של "ושבתה הארץ", אבל כשאנו עושה מלאכה סתם מפני שאין לו צורך בזה, לכאורה אינו קיום מצוה.

### הרי הוא עצמו לא היה עובד שם...

שלא יעבדו אחרים בשדהו [וזה תלוי בפירושי הראשונים בגמרא בע"ז שם. לפי פירוש הריטב"א והתוספות ר"ד ותוספות רבינו אלחנן מבואר בגמרא שם ששביתת הארץ הוא כמו שביתת בהמתו, אך לפי פירוש התוספות אין ראייה משם, ובחזון איש שביעית סימן י"ז ס"ק כ"ה דייק גם מדברי הרמב"ם שאינו כמו שביתת בהמתו] ואם הוא כמו שביתת בהמתו אזי אכן יש קיום מצוה גם כשמונע אחרים מלעבוד בשדהו ומשבית אותם ממלאכה.

**אכן** העירו לדון בזה, במקום שיש חקלאים שעובדים בשישית, ועתה שהוא קונה הקרקע הוא גורם להם לשבות, שבוה לכאורה יקיים מצות ושבתה הארץ, ואמנם הרי הוא עצמו לא היה עובד שם ורק מונע אחרים מלעבוד שם, ונראה שזה תלוי בגדר מצות שביתת הארץ, אם היא כמו שביתת בהמתו, שמצווה גם

### במי שקונה אילן עם פירות ומפקירו...

וכנ"ל, ורק ההפקר הוא הקיום בזה, כמו שכתוב (שמות כג, יא) "תשמטנה ונטשתה".

**והעירו** עוד לדון בזה, במי שקונה אילן עם פירות ומפקירו, ובזה נראה שאכן יקיים מצוה בהפקר, אבל אינו מקיים מצוה במה שאינו עובד, כי גם לולי השביעית הוא לא היה עובד

עד כאן דבריו של מו"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א שהתייחס לצדדים אלו בשיעורו שאמר בביתו בשבוע בימים אלו וקבע כי אין ברכישות המוזרות הללו מעניין השמיטה, ומי יבוא אחר המלך ודתו ויבזבז כספו לדיק תחת עשות בהגיון ותבונה את חיזוק השמיטה בארץ הקודש באופן מושכל ונכון.

# לקראת שנה מלכתא



dirshu@dirshu.co.il לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 231

פנינים לפרשת פינחס

**הרב דושינסקיא קם ממקומו בפחד ורעדה. פניו התלהבו כאש שלהבת, הוא ניגש בצעדים חפוזים ותפס את מקלו הרבני שעל ראשו היה כעין כדור של זהב, הרים את מקלו ופתח בצעקה: "רשע - צא מביתי!..."**

הגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצ"ל על קנאים וצדקות



"פינחס בן אלעזר בן אהרן הפלח הסיב את חַמְתִּי" (במדבר כ"ה, י"א)

פרש"י: לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מִיִּשְׂרָאֵל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. דברי רש"י לקוחים מהגמרא במסכת סנהדרין (פב:).

הגאון רבי חיים מברסק זצ"ל נהג לומר שיש לו 'חקירה' בעניין שבין אדם לחברו, והעיד על עצמו שעד סוף ימיו עדיין לא הגיע להכרעה ופתרון. וזו חקירתו: הנה כשהבעל קורא עומד על הדוכן וקורא בתורה, לפעמים קורה שטועה בניקוד התיבה, או דילג תיבה אחת, וכדומה, מנהג העולם בכל אתר ואתר שמיד נזעקים כולם, ומכל קצוות בית הכנסת נשמעות קריאות לתיקון הטעות.

וחקר רבי חיים, מה הסיבה והטעם שכולם נזעקים כאחד? אפשר לומר שהסיבה מקורה ממוקם טהור, נשמות ישראל עמדו בהר סיני, ושמעו את עשרת הדברות; קדושת מעמד קבלת התורה השפיעה על הנשמות שאינן מסוגלות לשמוע טעות בתורה. או - הפטיר רבי חיים - אפשר והדבר נובע מהתולעת שבלב, היצה"ר הספון במפתחי הלב - הוא זה שמעורר את האדם לקפוץ על 'המציאה' בכישלון חברו...

ולפי זה נראה לפרש כי מה שאמרו חז"ל 'לפי שהיו השבטים מבזין אותו הראיתם בן פוטי זה' - פירושו כי השבטים אמרו שמה שפנחס הרג נשיא ישראל היה מתוך יצר רציחה שנבע מהשפעתו של אבי אמו המופטם עגלים לעבודה זרה. לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, לומר לנו שכל כוונתו היתה לשם שמיים; "בקנאו את קנאתי" - קנאתו של הקב"ה. חז"ל אמרו במסכת יומא (כג.) "כל תלמיד חכם שאינו נוקם נוסר

כנחש, אינו תלמיד חכם". ויש להתבונן מדוע דימו זאת לנחש דווקא? ונראה על פי המובא במסכת תענית (ח.) לעתיד לבוא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש ואומרים לו: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה - מה הנאה יש לך? נמצינו למדים שנשיכת נחש היא נשיכה לשם נשיכה, בלא הנאה עצמית כלל.

נקמה כזו, כנשיכת הנחש, היא הנקמה שהתכוונו אליה חז"ל: רק כשכוונתו של הת"ח לשם שמים, בלא שום כוונה וגניעה אישית. נקמה זו דומה לנשיכת הנחש, שאין לו שום הנאה עצמית.

וזה מה שהתורה באה להעיד על פנחס. כל כוונתו היתה "בקנאו את קנאתי", לשם שמים, בלא שום התערבות נגיעה או נקמה אישית; מסירות נפש למען שמו באהבה.



**בשעה שש, התקשר הרב חנניה צ'ולק לבני, ואמר שמרן מבקש שהוא יבוא אליו. בני ענה: "עוד לא התפללתי. מיד לאחר התפילה, לפני ארוחת הבוקר, אכנס למרן". אך ר' חנניה השיב לו: "מה אתה סח?!" עליך לבוא תיכף ומיד! מרן כבר ביקש ממני בשעה ארבע לפנות בוקר שאקרא לך, ואני אמרתי לו, שאיני רוצה להעירך בשעה כה מוקדמת..."**

**הרב שלמה לורניץ - על חוויות אישיות במחיצתו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל**



**"איש אשר רוח ב'ו" (במדבר כ"ו, י"ח)**

איני נוהג להעיר הערות על העובדות שאני מספר על גדולי התורה, אבל אני יכול שלא לציין, כי מעולם לא שמענו על ראש ישיבה או משגיח, שיתנהג עם תלמידיו כפי שנהג מרן. דבר כזה מסוגל לעשות רק אדם שמרגיש את תלמידיו כבניו, ולא רק זאת - אלא כל אחד מהם כבן יחיד ממש. לעניות דעתי, זהו הכח הסגולי המיוחד של מנהיג אמיתי. כמו שמצינו, שה' בחר במשה למנהיג ישראל, משום שחמל על אותו גדי שברח מן העדר, וכמו שמצינו בדוד המלך.

קשה להבין זאת. אני רואה צורך להדגיש, כי מרן היה מנהיג. כמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים (פ"ב ה"ו): "כדרך שחלק לו הכתוב הכבוד הגדול וחייב הכל בכבודו, כך צווהו להיות ליבו שפל וחלל, שנאמר 'לבלתי רום לבבו מאחיו', ויהיה חונן ומרחם לקטנים ולגדולים, ויצא ויבוא בחפציהם ובטובתם, ויחוס על כבוד קטן שבקטניהם... וגו'. לעולם יתנהג בענווה יתירה, אין לנו גדול ממשה רבינו והוא אומר 'ונחנו מה'... ויסבול טרחם ומשאם ותלונותם וקצפם, כאשר י"ש האומן את היונק, 'רועה' קראו הכתוב... ודרכו של רועה מפורש בקבלה 'רועה עדרו ירעה, בזרועו ינהג יקבץ טלאים ובחיקו ישא'..."

## **עידוד לתלמיד חכם צעיר**

כאשר בני רבי יוסף אריה השלים את חיבורו הראשון "משנת רבינו עקיבא איגר", נכנסתי עמו למרן, כדי להראות למרן את הכתבים ולבקש הסכמה על הספר. מרן אמר, כי חדל לתת הסכמות, כיון שקשה לו לעיין בספרים שמביאים לו, אך הוסיף: "תשאירו פה את הגיליונות, ואם יהיה לי כח, אנסה לעיין בהם".

כשחזרנו לאחר מספר ימים, אמר מרן: "הספקתי לעיין בכמה עניינים מהספר, והחלטתי שלספר זה אתן הסכמה, כי ספר זה יהיה מצוי תמיד על הסטנדר ולא בארון הספרים. בספר הזה ילמדו, והוא יביא תועלת ללומדים". מובן שבני שאב עידוד רב מדבריו של מרן. כאשר יצא הספר מבית הדפוס נכנסנו שוב למרן. בני אמר לו שהביא את הספר, ומרן ענה שהוא מקבל את הספר, אולם רצונו לשלם בעבורו ולא לקבלו במתנה. מרן קם, ניגש לארון ונתן לבני מאה דולר.

בני, שהיה מופתע, אמר שהספר אינו עולה כל כך הרבה, מחיר הספר הוא בסך הכל 15 שקלים, אך מרן צחק ואמר לו: "הבנתי שאתה לא לוקח בעד הספר 100 דולר, אך אני נותן לך 100 דולר כדי להחשיב את הספר, כדי שתדע עד כמה אני מעריך את הספר שלך". ניתן להבין שהאברך הצעיר קבל תוספת עידוד מההערכה מיוחדת זו.

כעבור שנה או שנתיים הביא בני למרן את הספר השני שהדפיס, ומרן קיבל את הספר. למחרת בבוקר בשעה שש, התקשר הרב חנניה צ'ולק לבני, ואמר שמרן מבקש שהוא יבוא אליו. בני ענה: "עוד לא התפללתי. מיד לאחר התפילה, לפני ארוחת הבוקר, אכנס למרן". אך ר' חנניה השיב לו: "מה אתה סח?!" עליך לבוא תיכף ומיד! מרן כבר ביקש ממני בשעה ארבע לפנות בוקר שאקרא לך, ואני אמרתי לו, שאיני רוצה להעירך בשעה כה מוקדמת. אבל הוא מחכה לך כבר משעה ארבע בבוקר".

בדחילו ורחימו מיהר בני לביתו של מרן, ותמה מדוע מרן צריך אותו בשעה ארבע בבוקר. כשנכנס אמר לו מרן: "אתמול בערב, כשנתת לי את הספר, הייתי כל כך עייף וחלש, שלא היה בי כח להודות לך ולהביע את הערכתי לספר שלך, ואני רוצה לשלם לך". שוב ניגש מרן לארון, ונתן לו 100 דולר כמו בפעם הקודמת.

בטוחני, שלא היה זה מקרה בודד, ולא משום שהוא בני. היתה זו שיטתו של מרן לעודד ולבנות אנשים, כדי שיהיה להם בטחון עצמי ושאיפה להתקדם.

## מרן מחזיק אברך בלתי מזוכר

סיפר לי הרב צ.: היה זה בעת שלמד בכולל מסוים, והנה הודיעו לו לקראת סוף הזמן, כי ההנהלה החליטה לסגור את הכולל מחוסר תקציב להחזקתו בזמן הבא. הוא ניסה להתקבל בכמה כוללים, אך אלו השיבו את פניו ריקם. הוא היה אובד עצות, הרקע שלו היה של ישיבה תיכונית, ולכן לא ידע למי יפנה.

כיוון ששמע שכולם פונים אל מרן, פנה אף הוא למרן, מבלי שהיה לו איזשהו קשר מוקדם איתו, ושאל מה עליו לעשות במצב זה. הוא אמר למרן, כי נראה לו שלא תהיה לו ברירה אלא לצאת לעבוד כדי לפרנס את משפחתו.

בו במקום נתן לו מרן סכום כסף נכבד המספיק לחורף שלם, ואמר לו: "לך תלמד במקום שלבך חפץ, במקום שתיטיב ללמוד בו. אינך צריך לקחת כסף מהכולל, אם אחר כך עדיין לא תסתדר, בא אלי ואני אתן לך עוד".

הרב צ. סיפר לי זאת בהתפעלות גדולה. "אני הייתי לגבי אברך בלתי מזוכר, בלי שום שייכות אליו, שאלתי רק עצה, לא עלה על דעתי שיעזור לי בכסף, והנה מרן נתן לי את האפשרות ללמוד זמן שלם, ובכך להישאר בן תורה שתורתו אומנותו..."

כאשר בחור יתום - אשר אמו האלמנה עמלה קשות כדי לפרנס את משפחתה, אמר סברא טובה בשיעור, הטריח מרן את עצמו להתקשר לאמו, כדי לבשר לה את הבשורה המרנינה: "בנך אמר היום בשיעור סברא מצויינת!".

## טעם בלימוד - ענין של פיקוח נפש

את הסיפור הבא סיפר לי הגר"מ הייזלר, אשר היה נוכח בשעת מעשה.

מרן זימן אליו אנשי ציבור, בעיקר מחו"ל, בעניין ציבורי חשוב. בני הבית החליטו, כי הואיל והכנס חשוב ביותר, לא יתנו לקהל להיכנס למרן ביום זה. והנה, הגיע אב עם בנו בן הארבע-עשרה, וביקש מן הנוכחים את רשותם להיכנס למרן לדקה אחת בלבד, כדי לקבל ברכה בעבור בנו, שיצליח בתורה. הנאספים אמרו כי לדקה אחת בלבד, הם מוכנים לוותר.

"האב והבן נכנסו למרן, ושהו שם זמן רב" - אומר הרב הייזלר - "למיטב זכרוני לפחות שעה-שעה וחצי. כשיצאו, הביעו האנשים

שהמתינו בחוץ את תרעומתם - "היתכן?! אמרת שאתה נכנס לדקה, ונשארת למעלה משעה!".

השיב האב: "אינני אשם, אני נכנסתי רק על מנת לקבל ברכה ותו לא. אספר לכם מה היה: כאשר ביקשתי ברכה שבני יצליח בתורה, שאל מרן את בני, האם יש לו שמחה בלימוד. הבן השיב, כי באמת איננו מרגיש שמחה בלימוד. מרן שאל אותו: 'מדוע?' והבן השיב: 'אינני מבין מה שמלמדים אותי'.

"שאל אותו מרן: 'מה אתם לומדים עכשיו?' ובני ענה: 'פרק אלו מציאות'. מרן לקח שתי גמרות, אחת בשבילו ואחת בשביל הנער בן הארבע-עשרה, והחל ללמוד עמו ולהסביר לו את כל העניין של 'יאוש שלא מדעת', באריכות ובמתיקות כפי שרק מרן יודע. לבסוף שאל מרן: 'האם עכשיו אתה מבין את הסוגיא?'. הבחור ענה: 'כן, אני מבין טוב מאד' והתחיל לבכות. מרן שאל אותו מדוע הוא בוכה, והבחור השיב: 'אני בוכה משמחה, שזכיתי בפעם הראשונה להבין סוגיא על בוריה, וזו הפעם הראשונה שיש לי טעם בלימוד'.

"רק לאחר מכן נתן מרן את ברכתו: 'אם כן, אני מברך אותך שיהיה לך תמיד טעם בלימוד, ושתצליח בלימוד!' - סיים האיש את התנצלותו - "אם כן, תבינו שאינני אשם, ולא יכולתי להפסיק את מרן שישב ולמד עם בני".

מיד אחרי זה יצא מרן והתנצל על העיכוב שגרם לכל האנשים שבאו לפי הזמנתו, משום שעסק בעניין שאינו סובל דיחוי, והיה חייב להקדיש לו זמן. הוא הודיע, כי כעת הוא כל כך עייף, שאינו יכול לקיים את הישיבה עם המוזמנים, ובקש לדחות את הישיבה למחרת.

מוסיף ר' מאיר: מרן הסביר מדוע הוא העדיף להקדיש זמן זה - שהיה מתוכנן לכתחילה לאותה אסיפה - לאותו ילד שלא הרגיש טעם בלימוד. וכך אמר מרן: "להרגיש טעם בלימוד זה ענין של פיקוח נפש. מי שאין לו 'גישמאק' בתורה, מי שאין לו טעם בלימוד התורה, הרי הוא כחולה מסוכן. ובשביל פיקוח נפש הייתי צריך להקדיש לו את הזמן, גם אם זה היה על חשבון האנשים שהמתינו בחוץ".

מרן היה בוחן ילדים שבאו אליו בשבתות. כשהבחין בילד שאינו יודע כראוי את מה שלמד, התקשר מרן למלמד שלו, ויעץ לו איך ללמוד עם הילד, כדי שיבין וידע כמו שצריך, בדיוק כפי שנוהג אב לגבי בנו. (מתוך הספר 'במחיצתם' של גדולי התורה)

077-2222-666 או \*4992



קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

# לפתע התחיל הילד לבכות, רבינו שאל אותו לפרש בכיו והוא השיב שיש לו אח תאום בביתו, שלא יכול לעמוד על רגליו. התחנן הילד בפני רבינו שאחיו ילך כמוהו. רבינו הצטער מאד, וכנראה התרגש במיוחד מכך שאח כה דואג ובוכה על מצב אחיו, וברכו בקול כפי שביקש: "שיזכה אחיך ללכת על רגליו, כמוך"...

## מסירות הנפש לתורה של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל

"איש אשר רוח בו" (במדבר כ"ז, י"ח)



העובדה שרגיל היה רבינו לספר על עצמו, שבהיותו ילד היה נקרא בפי הילדים "לפתי" (השמאלי, בשפת אנגלית), משום שכאשר היה משחק בכדור היה רגיל לשחק ביד שמאל, ולמרות ששמו בין הילדים היה על פי המשחק שהיה מצטיין בו מכל הילדים, בכל זאת הבין שאדם לעמל יולד, והשקיע בלימוד התורה וגדל בתורה ויראה לדרגות כה גבוהות, כל זאת כיון שעמל הרבה בתורה.

כשנכנסו התלמידים אל רבינו, הבחין אחד מהילדים שהתפילין שלו (אותן הניח כל היום) מונחים על יד שמאל. וניגש לרבינו בשאלה: "רבי, אם קראו לכם 'לפתי', א"כ צריך היה להיות שהרב יניח התפילין ביד ימין, ומדוע מונחים ביד שמאל?". השיבו רבינו מיד: "מה שעושה את האדם לשמאלי או ימני לא תלוי ביד שזורק בה את הכדור, אלא ביד שכותב בה את חידושי התורה!".

רבינו הרגיש שבארה"ב בה גדל הוא עצמו, יכול סיפור חייו שלו להשפיע על הנוער. פעמים רבות היה מזכיר בפניהם בהתרגשות את הפסוק (ישעיהו מט) "ישראל אשר בך אתפאר", והיה פונה אליהם ואומר: "ילדים אני לא הולך לחיות לעולם, אני מזדקן משנה לשנה, מי יהיה ה'ישראל אשר בך אתפאר' לדור הבא?". ואז פרץ בבכי שריגש מאד את הילדים. "ה'ישראל אשר בך אתפאר' זה אתם - איך שתלמדו, איך שתאכלו ואיך שתתנהגו. תראו לעשות קידוש ה' בכל הנהגה, שיראו בכם את ה'ישראל אשר בך אתפאר'!".

חתן רבינו, הגאון רבי חיים דב אלטוסקי זצ"ל, היה מספר שפעם התלווה לרבינו לביתו של גביר אחד. הלך שאל באדיבות וכנות שברצונו לעזור בפעולה החשובה, להגדיל תורה ולהאדירה. הוא שאל את רבינו, מה הן ההוצאות המרכזיות של הישיבה? כי ברצונו לקחת בהן חלק. רבינו חשב ואמר שהוצאות הלינה (היתה זו התקופה שבנו את הפנימיה החדשה) וכן הוצאות ההסעדה. אמר לו אותו גביר: "יש לי פתרון נפלא עבורכם לשני עניינים אלו, פתרון המפורש בדברי רבותינו במשנה (אבות פ"ו מ"ד) 'פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן'". רז"ל אומרים שזהו תנאי לצמיחה בתורה ומדוע לא ינהג כך עם התלמידים? ענה לו רבינו: "עם בניך שלך היית נוהג כך? לא! בני הישיבה אצלי הם כילדים שלי, והישיבה תהיה להם כביתם הפרטי, ולכן אני מעוניין שיהיה להם הטוב ביותר".

אחת מהנהגותיו הידועות הייתה, שהיה מגיע מדי יום לשטיבלך ההומים של בית הכנסת 'שומרי שבת' - אנשי ספרד 'ברח' אבניו 31 פינת רח' 25 בבורו פארק, בו מכהן כרב תלמידו הרב סינגר, והיה עומד בפתח כמה שעות ואוסף כסף לישיבה. מפעם לפעם היה עובר בין המתפללים להתרימם לישיבה, לפעמים השתמש כקופה להנחת הכסף בכובעו - אותו היה הופך כדי שישמש שם את הכסף. היה זה מחזה בלתי מצוי, תלמיד חכם עצום, מגדולי הדור ומגדולי מרביצי התורה, מבקש בעצמו מהמון העם עבור תלמידיו! ניכר היה בעליל שיש לו ענין מיוחד בכך. היו שהסבירו שרבינו מבקש להתבזות בשביל תורה ולומדיה, כפי שהיה רגיל תמיד להביא את דברי הזהו"ק (ח"ב עמ' קס"ו) שיחזקאל הנביא זכה לשם 'בן בוזי', משום שהגיע לשלמות בזכות שביזה עצמו לתורה ולמצוות. היו ששמעו ממנו שיש לו עניין לעמוד דווקא שם ולקבל מיחידים צדקה, לזכות את עמך ישראל בהחזקת תורה ולא רק את הגבירים. עד כדי כך ראה בכך ענין, שגם בימי חול המועד פסח, כשהיה שוהה בעיר מונסי בבית בתו הרבנית רוזנגרטן, היה נוסע במיוחד לאותם שטיבלך, והיה שוהה שם עד לשעות הצהרים למטרה זו. פעם כשהגיעו לפניו קבוצת ילדים, סיפר להם המלמד בדרך את



## בדיוק באותם ימים ארע פיהות כלכלי גדול, ועשירי העיר הפסידו מיליונים רבים. היה זה מופת ההשגחה העליונה שרבנו שהה שם, ובמקום לגייס כספים לישיבה חיזק את בעלי הבתים בעיר באופן מופלא ורומם אותם באמונה וביטחון

ביקר בעיר התורה גייסהעד שבאנגליה. לקראת הגעתו פרסם המרא דאתרא הגאון רבי בצלאל ראקוב זצ"ל, קריאה לבני העיר שיתאספו כולם לכבודו. באותו מעמד נעמד המרא דאתרא ובירך בהתרגשות גדולה ובקול רם ברכת "שחלק בחכמתו ליראיו". לפני כן הודיע לכל הקהל שהוא מוציאם ידי חובתם [סיפר אחד הנוכחים ששם לב שרבנו ענה אמן על הברכה]. לאחר מכן דרש רבינו בפני הציבור, ואמר בהתרגשות ובבכי שאין לו ספק, שהכבוד שחלקו לו אינו לו עצמו אלא לתורה, ואשריהם שזכו לרומם את כבוד התורה ולקדש שם שמים ברבים. אגב, כשהיה באוסטרליה ביקש לבקר את המרא דאתרא הוותיק הגאון רבי אברהם צבי בעק, לאחר מכן החזיר לו המרא דאתרא ביקור גומלין, וביקש מבעל הבית תלמיד רבינו, רבי יעקב הייבר לצאת מהחדר, כי ברצונו לדבר עם רבינו ביחידות בענייני יראת שמים. כשיצא מהחדר אמר לרבי יעקב בהתרגשות: "מאז שביקר כאן כ"ק אדמו"ר ה'דברי יואל' מסאטמאר, לא היתה לי שיחה מרוממת כזו!".

### הילד שהחל ללכת

כשהיה בעיר דטרויט שבארה"ב, היה בין הבאים יהודי שבא עם בנו הקטן להתברך. אותו יהודי תרם את מעשרותיו לישיבה, וביקש ברכה להצלחה וסייעתא דשמיא עבורו ועבור בנו. לפתע התחיל הילד לבכות. רבנו שאל אותו לפרש בכיו - והוא השיב שיש לו אח תאום בביתו, שלא יכול לעמוד על רגליו וודאי שלא ללכת בהן. התחנן הילד בפני רבינו שאחיו ילך כמוהו. רבינו הצטער מאד ממה ששמע, וכנראה התרגש במיוחד מכך שאח כה דואג ובוכה על מצב אחיו, וברכו בקול כפי שביקש: "שיזכה אחיך ללכת על רגליו, כמוך". הם שבו לביתם, ולמחרת - ותהום כל העיר, אותו הילד שכל העיר הכירה שעד אותו יום לא היה מסוגל ללכת על רגליו, החל לפתע ללכת! הדבר יצר תהודה גדולה, והרופאים שטיפלו בו במשך השנים

המשך בעמוד 27

מחזה זה הותיר רושם עצום ורבים התחזקו ממנו, וישנם בני תורה ברחבי ארה"ב ובריטניה, שמעידים על עצמם שכל השפעתם הרוחנית הייתה משיחה אחת שנשא בפניהם.

מלבד זאת, לא אחת ראו בחוש איך משמים הובילו אותו למקומות שהיו זקוקים לשהותו, לחיזוק אנשי המקום בתורה ויראת שמים. על אחד מאותם מקומות סיפר תלמידו הרה"ג רבי יעקב העבר, שאירח את רבנו בעיר בה כיהן ברבנות קהילה - במלבורן שבאוסטרליה. בדיוק באותם ימים ארע פיהות כלכלי גדול, ועשירי העיר הפסידו מיליונים רבים. היה זה מופת ההשגחה העליונה שרבנו שהה שם, ובמקום לגייס כספים לישיבה חיזק את בעלי הבתים בעיר באופן מופלא ורומם אותם באמונה וביטחון.

כך היה גם בשנת תש"ע, כשהשתתף בפעם האחרונה בדינר של הישיבה בארה"ב. הוא חשב קודם מה לומר ואף אמר זאת לבנו, מורנו ראש הישיבה שליט"א. באורח פלא לפני שהחל לדבר, פתח ואמר: "דוד המלך אומר (תהלים כג. ד) 'שבטך ומשענתך המה ינחמוני', הכוונה היא שגם כשהקב"ה שולח חלילה שבט - היינו מקל חובלים, יחד איתו הוא שולח את המשענתך, המשענת והסיוע מהמכה". הנוכחים לא הבינו למה הוא מכוון בדיוק, אך במהלך השנה ארעה המפולת הכלכלית הגדולה, בה ירדו רבים מנכסיהם ואחרים ניזוקו קשות, אז הבינו היטב למה שם השי"ת דברים אלו בפיו.

### רובץ בין המשפתיים

מיותר לציין שגם בשהותו בגלות המשיך בשקידתו הרבה. אומר אחד ממלווי: בימים שהסתובבנו איתו ראינו בחוש דברי הגמ' (ע"ז ה:) 'לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשא', היינו השור כשרוצים לחרוש איתו - קושרים אותו לעול שלא נותן ללכת לא לימין ולא לשמאל רק ישר. "וכחמור למשא" - "יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים" - אומרים המפרשים שהחמור גם כשהוא הולך בדרך, כשהוא נמצא בין העיירות ומגיע הלילה וצריכים לישון - הוא ישן עם המשא שעליו, ואפילו בלילה הוא נושא את משאותיו.

לא אחת מיד כשהגיע מהטיסה, למרות שסבל מאד מהבדלי מזג האוויר, בכל זאת ישב מיד ללמוד בכל העיון והעמקות. גם תוך כדי שהסתובב היה שקוע בלימוד, ואף ידע בדיוק כמה שעות הוא לומד במצבו זה, וכפי שסיפר רבי יחזקאל דוויק, שזכה לארח בביתו את רבינו בעיירות דיל שבניו גרז', ששם לב לא אחת, שכאשר היה רבינו חוזר מאוחר מהרגיל או כאשר ישבו אצלו עד שעות מאוחרות יותר, היה קם מוקדם יותר ללמוד - כדי לפרוע את השעות שלא למד, וכמו שמסופר בגמ' על התנא דיוזף ביממה ופרע בלילה.

### שחלק מחכמתו ליראיו

בשנים מאוחרות יותר החל לנסוע גם לאירופה, גם שם התקבל באהבה וחיבה, ובייחוד במקומות התורה, התקבל בהערצה רבה ויקרא דאורייתא. כך היה כשהגיע למקומות התורה בהם התכבד למסור שיעורים ושיחות ורבים שיחרו לפתחו. וכך היה גם כאשר

# היות ומדובר היה בעניין בהול, התחלתי להלום בעוצמה על דלת העץ, עד שהד חבטותיי חזר מהבתים הסמוכים, אך ללא הועיל. בלית ברירה בדקתי אם הדלת נעולה. משכתי בידי, ולהפתעתי הרבה החליקה הדלת על צירה. לעיני נראתה דמותו ההדורה של הרב מפוניבז' השקוע בתלמודו...

לקט מרגליות ואוצרות שהעלה במחיצת מאורי הדורות רבי שלמה הופמן זצ"ל

"איש אשר רות בו" (במדבר כ"א, י"ח)



בין הרב מפוניבז', רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, לבין רבי שלמה הופמן נרקמה מערכת יחסים עמוקה, נרחבת ומסועפת, אשר הניבה תובנות לימודים רבות, אותן הנחיל רבי שלמה לדור אחרון. בתבונתו הרבה השכיל רבי שלמה ללקוט ולקלוט את הלכה הטמון בין כפלי המעשים, ולמוסרו בפני תלמידיו שומעי מוסריו. את העובדה הבאה סח הפוניבז' רב, לרבי שלמה הופמן באחת מהשיחות האישיות הרבות שנטו ביניהם.

כפי הידוע, הרב מפוניבז' ניחן בגאונות ובחריפות שניכרו בו החל מימי צעירותו. לאחר נישואיו, כאשר שמו יצא לתהילה, זכה רבי יוסף שלמה כהנמן להצטרף ל'כולל קדשים' שנוסד על ידי הכהן הגדול ה'חפץ חיים', שם שקד על לימודו בחברותא עם הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן הי"ד.

רבי אלחנן, שכח התמדתו נודע לתפארה, היה מסוגל להתרכז בלימוד במשך שש שעות רצופות ללא הפוגה. לעומתו, החברותא רבי יוסף שלמה טרם הסכין לכך באותם הימים. כך אירע שלעיתים, לאחר לימוד משותף ורציף של כארבע שעות, חש רבי יוסף שלמה כי כוחות הריכוז שבו אוזלים. בזמנים כגון אלו היה רבי יוסף שלמה תר בגאונותו אחר קושיא עצומה, "א'בומבע קשיא", אותה היה מציע לפני חברו רבי אלחנן.

בעוד החברותא הדגול היה שוקע במחשבות ותר אחר תירוצי ראוי לקושיא הגאונית שנפרשה בפניו, היה רבי יוסף שלמה מזדרז ויוצא החוצה למשך מספר רגעים כדי לפוש קמעא, לאוורר את ראשו ולהשיב לעצמו את כח הריכוז.

ככלל, היה רבי שלמה טוען בפני תלמידיו כי על ידי קיבוץ הגלויות אשר נאספו בארצנו הקדושה, זימנה ההשגחה לדינו את האפשרות להיווכח במיני שיטות והדרכות אשר היו נהוגות בכל מחוז וארץ, לפי אורחות המקום וטבעי הזמן. בדורנו העני, זיכנו ה' יתברך למידת 'ערום יעשה בדעת', כך שנקל על כל אדם לברור לעצמו את המידה והדרך המתאימה והראויה לאופיו, הן בלימוד והן בהנהגה.

## שקיעות בלימוד תורה

עם בואו של הרב מפוניבז' ארצה, הוא החל לעמול בחריצות מופלאה ובמרץ עלומים בלתי נדלה על מנת לשקם את ההריסות

ולייסד מוסדות תורה ויראה עבור כלל ישראל. במהלך פעולותיו הכבירות להקים את החורבות מעפר ולהחיות את הנפשות הדויות של עם ישראל, נבצר ממנו להקדיש את כל ימיו ושעותיו ללימוד התורה הקדושה, רבי יוסף שלמה אשר ליבו נמלא בחשש 'תורה מה תהא אליה?' נכנס ליטול עצה מהחזון איש, מה יעשה כדי שלא יתבטל מלימודו.

החזון איש הציע לו לקבוע סדר יום רצוף בלימוד, וכך בחר לו הרב מפוניבז' שמונה שעות מידי יום, בהן היה יושב במקום נסתר והוגה בתורה ברציפות ובשקידה מאין כמותה.

רבי שלמה הופמן העיד כי פעם אחת נאלץ לסור אל חדרו הנסתר של הרב מפוניבז', לצורך עניין בהול שאינו סובל דיחוי. היה זה אירוע מאלף ממנו אפשר לקבל מושגים בשקיעות התורה.

וכה סיפר רבי שלמה באוזני שומעי לקחו:

הגעתי אל חדרו של הפוניבז' רב וניצבתי בסמוך למפתן. מאחורי הדלת המוגפת בקע קולו של הרב המתנגן בתלמודו. נקשתי על הדלת חרש, אך כל תשובה לא באה, קול הלימוד המתרונן הדהד ללא הפוגות.

נקשתי שוב ושוב על הדלת בעוצמה הולכת וגוברת, אך מאמצי היה לשווא. כל תגובה לא הבליחה מבעד לדלת הסגורה.

היות ומדובר היה בעניין חשוב ובהול, התחלתי להלום בעוצמה על דלת העץ עד שהד חבטותיי חזר מהבתים הסמוכים, אך ללא הועיל,

קול הלימוד המשיך להצטלצל ברמה.

בלית ברירה בדקתי אם הדלת נעולה. משכתי בידית, ולהפתעתי הרבה החליקה הדלת על צירה. לעיני נראתה דמותו ההדורה של הרב מפוניבז' השקוע בתלמודו, ראשו נשען על זרועותיו, בינות לשתי ערמות ספרים גבוהות קומה.

כחכחתי בגרוני בניסיון למשוך את תשומת ליבו של הפוניבז'ר רב, אשר ניצב על מקומו שקוע בשרעפי לימוד, מבלי שיחוש בדבר מכל המתרחש סביבו.

התחלתי להניע את הרהיטים. לחבוט בכריכות הספרים, אך רבי יוסף שלמה לא זע ולא נע משקיעותו. במשך קרוב למחצית השעה עמדתי נבון אל מול המחזה המופלא של הרב מפוניבז' הזונח את ענייני השעה הבווערים ואת מוסדותיו השוקקים וטובל בלא הרף בימה של תורה.

והנה הגיע הרגע לו ציפיתי דקות ארוכות... היה זה כאשר רבי יוסף שלמה ניתק את מבטו מערימת ספריו, בכוונה ליטול ספר נוסף מהארון שעמד בסמוך.

מבטו המהורהר של הרב מפוניבז' נדד על שנתקל בדמותי. הוא סקר אותי בהפתעה וקרא בקול רווי פליאה: "האם הגעת רק עכשיו?..."

## גדול יהיה הבית הזה

אחד מטובי הלקחים המאלפים אותם הפיק רבי שלמה מהפוניבז'ר רב, היה כרוך בחבלי הלידה שנלוו לתקומת ישיבת פוניבז' הנודעת בשערים.

הימים עוטים עננה כבדה וסמיכה. זה עתה כלו שנות הזעם. לא מעבר באה אל קיצה מלחמת העולם הנוראה אשר כילתה כל חלקה טובה בנפשות עם ישראל מקטן ועד גדול. וכאילו לא די בכך, נאנקים יהודי ארץ הקודש בצר ומצוק, תחת ידי הברזל של שלטון המנדט הבריטי, התומך באספסוף ישמעאלי צמא דם. מנגד עומד מיעוט יהודי קולני הפוצח בתרועות מלחמה. בתוך הערבוביה ניצבים שלומי אמוני ישראל, מביטים כנדהמים במתרחש. הספק והמבוכה מכרסמים בלבבות באין אור בקצה המנהרה.

בעוד הכל הלומי רעם ואובדי עצות, ניצב בתווך יהודי נשוא פנים הבוטח בחזונו הנישא והמלבב: "אקים כאן בארצנו הקדושה", הוא מבטיח בפני כל, "ישיבה לאלף בחורים, בני תורה מובחרים!"

הכל נדים לו בראשיהם, מזכירים זה לזה כי מפעל חיים גדול ונשגב היה לאיש בגולה החריבה. קהילה מפוארת ובה חיים יהודים תוססים, בתי כנסיות פעילים לצד ישיבה מעטירה, מוסדות שוקקים ושאר צרכי הרבים. הלב נצבט בכאב לזכר גורלה המר של הקהילה רוחשת החיים אשר התפוגגה בערפילי המלחמה, ובניה נספו בתוך שאר קדושי ישראל בימי השמד בידי המרצחים הגרמנים ימ"ש.

השומעים מקשיבים בפליאה לחזונו המופלא של הרב מפוניבז'. חומלים בסתר ליבם על הזקן האומלל שראה את מעשי ידיו טובעים בים הלהבות ובעשן המלחמה. אולם רבי יוסף שלמה, איתן ומפוכח, מניף את דגלו ברמה. "אומרים עלי שאני יוסף בעל החלומות", מצהיר הוא ללא חת, "אבל טעות בידכם ידידי, אינני חולם, אין לי

זמן לזה, אני פשוט לא ישן!"

בעיר בני ברק, עירו של רבי יצחק גרשטנקורן שהקומה על אדמת עפר צחיחה ושוממה, מתנוססת גבעה זנוחה. "כאן, על הגבעה הזאת תקים את ישיבתך", מכריז רבי יצחק באוזני הפוניבז'ר רב, ידידו משכבר הימים. "כיאות לעיר של תורה, יעמוד בגובה ובטבורה מבנה שכולו אומר תורה!"

וכה סיפרה הגברת וינטרויב, בתו בכורתו של רבי יצחק גרשטנקורן: לאחר מלחמת העולם השנייה גונבה לאוזני אבא השמועה כי רבי יוסף שלמה כהנמן ובנו אברהם'לה, נחלצו בעור שיניהם מהשואה ומתגוררים באכסניה בעיר יפו. אבא נחפז לבוא אל הכתובת שנמסרה לו ופגש את רבי יוסף שלמה היגע מתלאות הדרך ומעוצם האסון הנורא שהתרגש על הכלל ועל הפרט.

אבא דיבר על ליבו של הרב מפוניבז' ושידלו: "בוא אלינו לבני ברק, אסייע בידך לבנות מחדש את כל מה שנחרב..."

אולם הרב כהנמן השיב: "הלוא בינתיים אפילו מקום לגור אין לי..." "בוא לביתי", השיב אבא לאלתר, ושיכן את הרב מפוניבז' בקומה השנייה שבביתנו, עד אשר נמצא עבורו בית קבע בעיר. למותר לציין כי אבא סייע לרבי יוסף שלמה בכל מאוודו להקים את מוסדותיו המפוארים בעיר בני ברק.

בשנת תש"ג כבר ניצבה על הגבעה קומת המקלט, הנדבך הראשון לבניין הישיבה שהתעתדה לקום בקרוב. באותה עת הגיע רבי שלמה הופמן, ידידו הקרוב ואיש סודו של רבי יוסף שלמה כהנמן, כשבאמתחתו עניינים נכבדים בהם היה עליו לדון עם הרב מפוניבז'. רבי שלמה נכנס אל המבנה הנמוך ותיכף נתקלו עיניו בסבר פניו המאירות של הרב מפוניבז', הישוב אל מול שולחן עמוס גיליונות נייר, גדושים בשרטוטים ובתוכניות הבניה של קריית הישיבה, האמורה להיבנות במהרה.

"ברוך הבא", קדמו הרב ממרחק, ולכשהתקרב פנה אליו בדברים: "הבט נא", קרא המארח מביט ברישומים בעונג ובסיפוק, "זו תכנית ההיכל, אורכו יהיה כך וכך ורוחבו יהיה כך וכך... וזוהי המרפסת", המשיך נלהב, "רוחבה כך וכך ואורכה עתיד להיות כך וכך", המשיך לפרט.

רבי שלמה התבונן ברב ובניירותיו, מסרב להאמין כי יש בכל זה ממש. הן היכל התורה הגדול ביותר בארץ בקודש קטן 'פי ארבע' ממידות ההיכל רחב הידיים הפרוש בגיליון שלפניו.

'פי ארבע' היה ביטוי נקט בו לימים רבי שלמה הופמן זצ"ל, בגוללו את הדברים לפני תלמידיו, ולא בכדי!

בעת בואו של הרב מפוניבז' לביקור בהיכל ישיבת 'עץ חיים' בעיר הקודש ירושלים, שהיה בית המדרש הגדול ביותר בארץ באותה התקופה, קיבלוהו ראשי הישיבה ותלמידיה בכבוד ובהערצה.

רבי משה בלוי זצ"ל, מנהיג אגודת ישראל בארץ הקודש, אשר נכח במקום, סיפר כי ברגע אחד נקרעו עיניו באי בית המדרש בתדהמה. היה זה כאשר גאון ישראל, הרב מפוניבז', פתח בצעדה, עקב בצד אגודל, ממקומו שבקצה המזרח עד לכותלו המערבי של היכל הישיבה. בהגיעו לפאתי בית המדרש הכריז הרב מפוניבז' בגאון



# מרן הגרא"מ שך גילה לי סגולה שלחש באוזניו מרן ה'חפץ חיים', ולפיה כאשר תוקפת את האדם צרה ומצוקה, רח"ל, שיאמר 3 פעמים את פרק כ' בתהילים, 'למנצח מזמור לדוד, יענך ה' ביום צרה' וכו'

פנינים מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א



"את קרבני לחמי" (במדבר כ"ה, ב')

"ולכן, בהיות האדם נכון בטבעו שצריך לתקן לו מזון פעמיים ערב ובוקר, נצטווה שישים מגמתו ועסקו בעסק עבודת בוראו גם כן שתי פעמים, לבל תהיה עבודת העבד לעצמו יתרה על עבודתו לרבו. וכל זה למה? - כדי לעורר רוחו וחפצו תמיד לזכור את בוראו, ובכך יכשיר מעשיו ויתברך ממנו, כי חפץ חסד הוא" (החינוך).

כיון שהתפילה היא במקום הקורבנות, הרי שהמסר היוצא משורשי המצווה שלנו צריך לפעול גם בעניינה של התפילה.

ואם 'החינוך' כותב ש'בהיות האדם נכון בטבעו שצריך לתקן לו מזון פעמיים ערב ובוקר, נצטווה שישים מגמתו ועסקו בעסק עבודת בוראו גם כן שתי פעמים'. גם בתפילה צריך האדם להרגיש שהשיח לפני בוראו נצרך לו בדיוק כפי שהוא זקוק לסעודותיו.

מחסיפס דלהלן נוכל ללמוד על כוחה של תפילה. שכן, לפעמים גם מי שמאמין באמונה שלימה בסגולותיה של התפילה, עומד ומתפלל כיצד ימלא השם יתברך את משאלותיו, הרי יש מקרים שמדובר בעניין כזה שלא מובן היאך אפשר לסדר אותו על הצד הטוב ביותר...

כן, הוא יודע שהשי"ת הוא אב הרחמים. הוא גם יודע, ומאמין, שיש לו את כל הכוחות שבעולם והוא שליט על כל הנעשה, אבל אי-פה ואי-שם מתגנבת למוחו של האדם המחשבה, איך אפשר למלא לי את הבקשה הזו?!

וצריך האדם ההוא להאמין שהשי"ת לא זקוק לעצות על-מנת להיענות לבקשתו! אם רק יהיה האדם זכאי, ואם ימשיך להתפלל ולבקש, ולא ירפה מבוראו, יזכה לראות את כל משאלותיו מתגשמות לטובה.

הקב"ה לא יצטרך 'להפוך את העולם' כדי להיעתר לבקשה. הוא בסך-הכל יזיז כאן את האדם ההוא, ויזיז שם את אדם השני, יפעיל פה פעולה פלונית ויניע שם עשייה פלונית, והנה הכל בא על מקומו בשלום. מה שאין כל מלאך ובריה יכולים לעשות!

את המעשה דלהלן שמענו מהגאון רבי גואל אלקריף, בנו של הגאון רבי רפאל אלקריף והדבר אירע בישיבתם, 'דרך חיים'.

2 משפחות בשם 'אדרי' ששתיהן מתגוררות בדרום הארץ, באו לרשום את בניהן לישיבה. בן אחד ביקש להתקבל לשיעור א' של השנה הבאה, והבן של המשפחה השניה רצה ללמוד בשיעור ג'. לראשון נקרא אדרי-א ולשני אדרי-ב.

בישיבת 'דרך חיים' יש עומס עצום, ובית המדרש שגודלו מתאים ל-85 בחורים מכיל מספר כמעט כפול של בני תורה מצוינים. למרות ששני הבחורים למשפחות אדרי היו גם הם בני תורה מופלאים, לא היתה להרב אלקריף שום ברירה, אלא להודיעם בצער רב שאין ביכולתו לקבלם. גם לאחר שהפצירו מאוד, התשובה היתה שלילית. הוריו של אדרי-א, משהבינו שאין סיכוי לקבל את בנם לישיבה, לא התקשרו יותר. "זו גם היתה הסיבה שאני - עצמי שכחתי ממנו", אומר הרב גואל. ברם, הורי הבחור אדרי-ב המשיכו להתקשר וביקשו לקבל את בנם, "אבל בשום אופן לא יכולתי לקבלו לישיבה, גם משום שבאמת לא היה מקום בהיכל, וגם מפני שהוא ביקש להגיע לשיעור ג', מה שלא מתקבל בדרך כלל בצורה טובה", אומר רבי גואל.

"יום אחד", מספר הגר"ג אלקריף, "אני מקבל טלפון מהגאון רבי אליהו מן, ממקורביו המובהקים של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי, המבקש להודיע שהוא יושב עכשיו ליד הגר"ח קנייבסקי, ו'הרב מבקש ממני לבקש ממך לעשות את כל המאמצים על מנת לקבל את הבחור אדרי לישיבה'.

"השבתי מיד שאם הגר"ח אומר, אני עושה. ולמרות שזה ממש בלתי אפשרי מצד העומס בישיבה, אקבל אותו.

כיון שכפי שציינתי שמו של אדרי א כבר נשכח מליבי, הייתי בטוח שהרב מן התקשר אודות אדרי ב. התקשרתי אל ההורים, שכאמור המשיכו לבקש שיקבלו את בנם, והודעתי להם שבנם התקבל,

וכן כל 3 הבנות של אחיו התארכו בתוך חודש וחצי...

## הכל על מקומו בא בשלום

לאחר מעשה סיפרו הוריו של אדרי ב, שאם המשפחה ישובה כל הזמן והתפללה שבנה יתקבל לישיבה, והנה זה מה שקורה... הש"ית רוצה למלא את בקשתה, ובזר 2 בחורים בשם אדרי, שניהם מעוניינים להתקבל לישיבה, ואז מתרחשת הטעות הנ"ל, והכל בא על מקומו בשלום.

ובאשר לנס שאירע עם 4 הבנות, כיון שהקרב אלקריף עשה למעלה מדרך הטבע, זכה שנעשה איתו ועם אחיו נס למעלה מדרך הטבע.

## הסגולה שלחש החפץ חיים באוזניו של מרן הגרא"מ שך

הזכרנו את נושא התפילה, ונציין כאן את שסיפר לנו הרב חנניה צ'ולק.

מרן הגרא"מ שך גילה לי סגולה שלחש באוזניו מרן החפץ חיים ולפיה כאשר תוקפת את האדם צרה ומצוקה, רח"ל, שיאמר 3 פעמים את פרק כ' בתהילים, 'למנצח מזמור לדוד, יענך ה' ביום צרה' וכו'.

"מרן הגרא"מ שך סיפר לי", הוסיף רבי חנניה שליט"א, "שניסה את הסגולה הזו פעמים רבות, 'והיא סגולה בדוקה'".

הרב צ'ולק, שאמר את הדבר לרבינו המרא דאתרא שליט"א, גילה אף הוא שאמר זאת פעמים רבות לאנשים שהיו בצרה, והם דיווחו אחר כך שהסגולה פעלה באופן מיידי.

(מתוך הספר 'מצוות בשמחה' - בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

וציינתי בפניהם שאני עושה זאת על פי בקשת הגר"ח. האבא הביע פליאתו בטלפון, ולא ידע איך הגיע עניינם להגר"ח, אבל שמח לשמוע שבנו התקבל.

"באותו יום, מתקשרים גם הורי הבחור אדרי א, ומבקשים להודות על כך שהסכמנו לקבל את בנם לישיבה, על פי בקשת הגר"ח... הייתי המום!", מספר הרב אלקריף, "אבל מיד תפסתי שחלה כאן טעות, ומרן הגר"ח התכוון לאדרי א, ואני הודעתי את הבשורה המשמחת לאדרי ב..."

"עכשיו הייתי בדילמה קשה. הרי אדרי ב כבר קיבל הודעה שהוא התקבל, ואי אפשר לחזור מכן, מאידך, מרן הגר"ח ביקש עבור אדרי א, ואי אפשר להמרות את בקשתו. אבל את שניהם בוודאי אין באפשרותנו לקבל..."

## 'תהיה לך סיעתא דישמיא'

"התקשרתי להגר"א מן וסיפרתו לו על הטעות שקרתה. הגר"א השיב שהוא יושב עכשיו ליד הגר"ח, וישאל את פיו. שר התורה חשב כמה דקות, ואחר כך אמר להגר"א מן לומר לי שאקבל את שניהם, 'ואני מבטיח שתהיה לך סיעתא דישמיא'.

"מששמעתי את הדברים, החלטתי לקבל את שניהם, אבל הוספתי ואמרתי להגר"א מן, שימסור למרן הגר"ח שכיון שאני עושה כאן מבחינתי דבר שלא כדרך הטבע, ומקבל את שני הבחורים, אני מבקש שהרב יברך אותי ואת אחי. לי יש בת מבוגרת, ולאחי יש 3 בנות מעוכבות שידוך, ואני מבקש שהגר"ח יברכנו שהן יזכו למצוא את זיווגן במהרה. "והגר"ח בירך..."

מה שקרה עכשיו הוא בבחינת הבלתי - ייאמן: הבת של הרב גואל,

\* שישים שניות מתקוות על סדר לימוד הדף היומי (שלוחה 2-3)

\* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

\* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

\* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

\* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

**הכל במקום אחד**

קו השיעורים של 'דרשו' \*4992 או 077-2222-666

# בחול המועד ביקשה גיסתי לפתוח את הגרביים החדשות ולחדש אותן בחג. והנה, קול זעקה רמה נשמע, ובכיות נוראות עולות ויוצאות ליד הארון. בני הבית נגשו מבוהלים אל החדר, רצים לברר את פשר העניין. שמא נפלה עליה דלת הארון? שמא התגלה נחש צפע בתוכו?

סיפורים מיוחדים שסיפרה הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה

"איש אשר רות בו" (במדבר כ"א, י"ח)

## זהירות מחמץ

בערב פסח לפני כמה וכמה שנים אירע הדבר. גיסתי הרבנית אהובה ברמן ע"ה, אחות בעלי - הרב שליט"א, קנתה גרביים בחנות לכבוד החג הממשמש ובא.

באותם ימים הגישו לה אותן ארוזות בשקית ישנה ומשומשת, שאי מי הביאה פעם לחנות, שלא כמו השקיות הממותגות של הדור הנוכחי. הרבנית אהובה שילמה, שבה לביתה והניחה את הגרביים בארון, ארוזות בשקית.

החג התקדש ובא, בחול המועד ביקשה גיסתי לפתוח את הגרביים החדשות ולחדש אותן בחג. והנה, קול זעקה רמה נשמע, ובכיות נוראות עולות ויוצאות ליד הארון.

בני הבית נגשו מבוהלים אל החדר, אצים רצים לברר את פשר העניין. שמא נפלה עליה דלת הארון? שמא התגלה נחש צפע בתוכו? [היא גרה בקומת קרקע]

ניסו לחלץ מבין היפחות את פשר הבכי, והרבנית אהובה עומדת ומתמוגגת בדמעותיה ואיננה נרגעת.

לבסוף סיפרה, כי היא פתחה את שקית הגרביים, ושה' ישמור - פיסת כעך (בייגלה) עגלגלה נתגלתה לעיניה.

חמץ בפסח!

שלוש שנים תמימות מאותו היום, לא נתנה גיסתי הרבנית אהובה ע"ה לפיסת בייגלה זעירה לעבור את סף הדלת, מחמת אותו מעשה נורא שחרת את רישומו בנפשה.

רק מקץ שלוש השנים, הרשתה לילדיה להכניס הביתה את הכעך המלוח, אך בצורת מקלות בלבד, ולא עיגולים, כדי שלא תיזכר באותו חמץ נורא שגילתה בשוגג בפסח.

## הבאה להפריש חלה - מסייעין בידה

באחת השנים, לפני ראש השנה, שברתי את ידי ולא יכולתי לתפקד. היו אלה שלושה ימים רצופים של חג ושבת יחדיו, ואני הייתי מגובסת ואפופת כאבים ללא יכולת לזוז.

חשבתי כל הזמן, מה יהיה עם המצווה המיוחדת של הפרשת חלה, עליה אני מקפידה כל שבוע, האם אאלץ הפעם להחמיצה? להטריח



אחרות לא חפצתי. מה צר היה לי הדבר והתפללתי להשי"ת בכל ליבי שיעזור לי.

יום חמישי הגיע והנה דפיקות בדלת. על הסף ניצבת שכנתי וידידתי ושאלה בפיה: "ביום חמישי קיימתי כבר מצוות הפרשת חלה. חששתי שעקב החג המתקרב, הכמות לא תספיק והכנתי היום עוד כמות בצק להפרשת חלה. חשבתי אז בלבי, אם אני יצאתי כבר ידי חובת המצווה, מדוע שלא אחפש מישהי אחרת, שעדיין לא הפרישה חלה ואזכה אותה בכך?! הנה, קחי לך והפרישי חלה..."

אוי, כמה ששמחתי!

וכך, במשך כמה שבועות, הכינה לי אותה מכרה - חלות, כדי שאוכל, למרות ידי המגובסת, לקיים מצוות הפרשת חלה.

**מקום קדושה - משייע!**

מעשה באשה חילונית, נטולת כל מראה של קדושה, שהתפרצה באחד הימים אל תור הממתינות והתייצבה על מפתן חדר.

"אימי חולה!", היא זעקה, "אין לי זמן להמתין בתור! אני חייבת להיכנס לפני כולן".

אולם למרות מאמציה, טרם נכנסה והנה כבר הגיע זמן תפילת ערבית, אותו אינני מחמיצה.

הצעתי לה להצטרף לתפילה, אולם היה עליה לכסות עצמה בצניעות לפני הכניסה אל בית מקדש מעט. לכן, נתתי לה חלוק משלי. התעטפה בו האשה וכך ירדנו אל בית הכנסת.



נפליטה צעקה נרגשת מפיה: "רייז'ה! הרי את זו רייז'ה, ילדתה הפעוטה של אחותי!"...

היא רצה אל הילדה, אחייניתה האובדת, גיפפה ונישקה אותה בהתרגשות. גם רייז'ה התרגשה עד דמעות למצוא לפתע את משפחתה האובדת.

"ידענו שלאחותי יש בת קטנה שנשארה - רייז'ה, אוד מוצל מאש, שריד אחרון לכל משפחת אחותי שנספתה כולה, אולם לא מצאנו אותה בכל החיפושים שערכנו..."

וכך, בזכות מצוות הצניעות, עליה שמרה רייז'ה הקטנה בכל כוחה, למרות הקשיים העצומים, זכתה להינצל מקלקולו של קיבוץ 'השומר הצעיר', עברה לדור בבית דודתה השומרת על קלה וכבחמורה, וגדלה להיות רבנית דגולה וצדקת.

## של נעליך מעל רגליך

מעשה ביהודי שנסע לחוץ לארץ, בכדי לתור אחר פתחי נדיבים, שיעניקו לו את האפשרות לממן את נישואי בתו. בכל מקום אליו נשא רגליו, הושבו פניו ריקם ולא זכה למענה הולם ולמתת מכובד. והנה הציעו לו לנסוע למדינה השכנה, שם ייתכן ויקבל מתת מעות שיהלום יותר את צרכיו ומאמציו.

עשה כן ונסע אל הארץ הסמוכה.

כאשר עבר את בדיקות הבידוק הביטחוניות, התבקש להוריד את נעליו כחלק מן ההליך המקובל ועשה כן. אך כשרצה להשיבן, הסתבר לו שאדם אחד נטל את נעליו בטעות והותיר לו את נעליו שלו.

לצערו, על גבי נעליים חלופיות אלו, שכפי הנראה היו שייכות לגוי גמור - חרוט היה סימן מסממני הנצרות רח"ל. כמובן שאותו יהודי לא נעל את הנעלים שאינן שלו, ומה עוד שיש עליהן סממן של עבודה זרה, ויצא אל העיר ללא נעליים לרגליו.

פגש בו יהודי שאינו מכיר ושאלו: "מה קרה? האומנם אין לך כסף, עד כדי כך שאתה מסתובב ללא נעליים ברחוב?" סיפר לו היהודי הישראלי את כל אשר קרהו...

התפעל בן שיחו ואמר: "האומנם עד כדי כך הנך סולד מכל דבר שיש עליו סמל של טומאה?..."

תגיד לי, מה מעשיך במדינתנו? השיבו היהודי, כי הגיע הנה לנסות לכסות את חובות חתונת בתו.

ומכיוון שהשני ראה לפניו, אדם כל כך טהור וישר - העניק לו בו במקום סכום כסף מכובד.

אכן, מיראת שמים ומהצמדות לאמת, יהודי לעולם לא מפסיד. וגם אם אינו רואה זאת מיד, תמיד תגיע התמורה.

(מתוך ספר "שלישי באשמורת" כל מה שסיפרה לי הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה. שמעה וכתבה: ר. אטיאס ערכה: ש. שיינין)

היא ירבה שם והתבוננה מרותקת סביב סביב - על המתפללות בזמן תפילת ערבית, מביטה ובוחנת...

לאחר מכן ביצאה מבית הכנסת, שוחחתי עם המתפללות ודיברנו יחד בסיפורי צדיקים מחזקים. סוף סוף הגיע תורה של האשה והיא סיפרה לי את מצוקותיה. והנה לאחר שנתברכה, היא לא זזה ממקומה. הדקות נוקפות והיא נשארת.

"את אינך ממהרת?", היא נשאלת בנועם, "הרי אמרת שאין לך זמן להמתין בתור..."

"אינני מסוגלת לחזור הביתה כפי שיצאתי ממנו..." היא השיבה נרגשות, "אחרי כל מה שראיתי פה, אני רוצה לשוב צנועה יותר". חיפשתי בעבורה בארון ביתי ומצאתי חולצה חדשה ויפה. הענקתי לה אותה במתנה בשמחה והיא שבה לביתה לבושה בצניעות.

ראו כוחה הגדול של קדושה, המשפיע אפילו בעקיפין על הניצוץ היהודי הקיים בתוכה של כל אישה, אף אם רחוקה היא ממקור הטוב.

## למצוא את המשפחה - בזכות הצניעות

התקופה הייתה סיום מלחמת העולם השנייה. ילדים יהודיים לא מעטים שרדו את אימי השואה, כשהם נחבאים במנזרים קתוליים אדוקים. הם נאספו זעיר פה וזעיר שם על ידי אנשי הסוכנות היהודית בדרכם לארץ ישראל. דא עקא, שמחוז חפצם של השליחים היה קיבוץ 'השומר הצעיר' והמטרה הברורה הייתה לעקור מהם כל ריח של 'ידישקייט'.

בין כל הילדים שהובאו לארץ ישראל, היתה ילדה קטנה שבאה מבית חרדי מאד. היא לא רצתה לאכול את המאכלים שהוגשו לה, כיון שידעה שאינם כשרים. היא לא רצתה להתלבש בחוסר צניעות, כי החינוך שקיבלה בבית הוריה היה איתן ושורשי לאין ערוך.

המדריכים החילוניים בקיבוץ ביקשו שתלבש מכנסיים, ועשו את כל שביכולתם כדי שהילדה הטהורה תפרוק מעליה עול צניעות. אולם היא התעקשה על חצאיות בלבד, למרות הלעג הבלתי פוסק מהסביבה וחרף העונשים שהוטלו עליה, היא לא נכנעה ולא ויתרה. באחד הימים, נקבע טיול לכל ילדי הקיבוץ. לפני הטיול ניסה המדריך לשכנעה שוב ושוב ללבוש מכנסיים כמו שאר בנות הקבוצה, אולם הצדקת הקטנה התעקשה על בגדיה הצנועים, ולא הסכימה לוותר על החצאית בשום פנים ואופן.

ברוגז רב נאות המדריך לצרף את הילדה המרדנית לטיול.

כשכל הילדים הגיעו לחיפה - יעד הטיול, הסתדרו בשורה ארוכה לפי פקודת המדריך, ויצאו לצעדה מופתית ברחוב. מאות ילדים שכולם בלבוש חילוני, וביניהם ילדה אחת בודדה בחצאית.

אישה חרדית שעברה במקום שפשפה את עיניה בתימהון, מה עושה ילדה כזו בתוך המעוז החילוני של 'השומר הצעיר'? היא התקרבה כדי לחזות בפלא המוזר מקרוב, הביטה בילדה ולפתע

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: [dirshu@dirshu.co.il](mailto:dirshu@dirshu.co.il)

**נטלו הללו מקלות בידיהם, והחלו להכות בו עד זוב דם... כשהוא מוכה וחבול החל מדדה לביתו, ובמשך שבועיים לא יכול היה לזוז מהמיטה... כשסוף סוף הצליח לקום, ניגש לרבי יוסף חיים ושאל אותו: "מה נשתנה, מדוע בפעם הראשונה כשהוכחתי אותם, הם נתנו לי כסף, ואילו בפעם השנייה, כשהוכחתי אותם באותה תוכחה הם נתנו לי מכות?"**

**הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א על הנהגות טובות הנלמדות מפנחס**

**"בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם" (במדבר כ"ה, י"א)**



דבריו, היוצאים מן הלב, נכנסו לליבם. האיש צודק! והחלו מיד, לבקש את סליחתו... חטאנו, עוונו פשענו... "לא מומי אתם צריכים לבקש סליחה", אמר. "תבקשו סליחה מהשי"ת גרמתם צער גדול לשכינה הקדושה. קשה לה לראות בני אדם המכלים את זמנם לריק". כיון שכך לקחו את כל הכסף שאיתו שיחקו ונתנו לאיש, אמרו לו: "אנחנו מכירים את עניוּתך הגדולה. הא לך את הכסף במתנה, ויהא הכסף הזה כפרה לפני השי"ת על מה שהכעסנו אותו". בתחילה הוא סרב לקחת, אולם משהפצירו בו שוב ושוב, וביקשו ממנו שתמורתו יתפלל עליהם שהקב"ה יקבל את תשובתם באהבה וברצון - נאות לקחתו. הם אמנם חזרו בתשובה, אך זו לא החזיקה זמן רב מידי... הם היו "מכורים" למשחק, כדרכם של כל משחקי הקובייה, המתמכרים למשחקי המזל, וכעבור תקופה שבו לסורם, ושבו לשחק כבראשונה. והנה חודש ניסן ממשמש ובא. חג הפסח קרב ועמו הוצאות מרובות. היהודי העני חשב לעצמו: מהיכן אשיג את הכסף הנחוץ לי להוצאות החג? ולפתע הגה רעיון: היום הם חזרו לשחק, אלך שוב להוכיח אותם, אחזיר אותם בעזרת ה' בתשובה, והם יתנו לי שוב את כספם..." אמר ועשה.

בכל שבוע הננו קוראים את פרשת השבוע, כדי שנתעורר, נלמד ונסיק מסקנות לחיינו מתוך מה שנאמר בתורה הקדושה. מהכתוב: "בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם", לומד ה'אור החיים' הקדוש על שלוש הנהגות טובות שהיו לו לפנחס, שראוי לכל אדם ללמוד אותן וליישמן בפועל:

הראשונה שבהן היא - מסירות הנפש שהייתה לו. אדם לא יכול לקיים מצוות רק כש"בא לו", או רק כשנוח לו. אם קל לו לקום בבוקר לתפילה - מה טוב, ואם לא - לא נורא... אם מסתדר לו להתפנות מעיסוקיו ולהשתתף בשיעור תורה - מצוין, ואם לא - לא נורא, יהיה בפעם אחרת...

זה לא עובד בצורה כזאת. צריך מסירות נפש לקיום התורה והמצוות! יהיה מה שיהיה, בכל עת, לאזור עוז ותעצומות לקיים תורה ומצוות. את הנקודה הזאת למדנו מתוך מה שהתורה כתבה "בְּקִנְאוֹ", בלשון יחיד, לאמר: פנחס אזור עוז, בעצמו, לבדו, לקנא את קנאת ה'. ההנהגה השנייה שלמדנו מפנחס היא, לעשות את מעשינו לשם שמים. לפעמים אדם רואה מישהו מדבר בבית הכנסת, באמצע התפילה. הוא ניגש להעיר לו, אבל הסיבה להערה היא משום שיש לו איתו איזשהו חשבון... או שהוא רוצה להראות לכולם עד כמה הוא צדיק ועד כמה מפריעה לו שיחת חולין באמצע התפילה... תוכחה שכזאת אינה לשם שמים!

את הנקודה הזאת למדנו מתוך מה שהתורה כתבה "את קנאתי". פנחס קנא אך ורק מתוך כבוד להשם יתברך, ולא מתוך כל כוונה אחרת.

בהקשר לכך סיפר ה'בן איש חי' זצ"ל, מעשה שארע בבגדד. יהודי עני, מטופל בילדים, היה יושב ולומד בבית המדרש. בשעת לילה, כשסיים ללמוד ויצא מבית המדרש, שמע קולות המולה. מה קרה? קבוצה גדולה של יהודים יושבים ומשחקים קלפים... הדבר בער בעצמותיו. הוא ניגש אליהם והחל להוכיחם: "אינכם מתביישים? כיצד מעיזים אתם לבזבז זמן יקר על שטויות והבלים? מדוע אינכם מנצלים את הזמן ללמוד דף גמרא שילווה אתכם לנצח נצחים?"

ומבקש שכר כפנחס- כמוני ששמי פנחס..."  
החזן הביא את הרמז, ומאז לא ביקש העלאה נוספת.



**"וְהִיָּתָה לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אֶתְרֵי בְרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם"** (במדבר כ"ה, י"ג)

רבי שלמה קלוגר זצ"ל, היה גאון אדיר, חיבר מאות חיבורים בכל חלקי התורה הקדושה.

בזמנו, באירופה היה הרס רוחני גדול, המשכילים נשאו ראש. היו מהם ליצנים, שהיו בקיאים בתורה שבעל פה, ויחד עם זאת נלחמים בדת. רבים מהם היו מתבוללים, נשואים לנשים גויות.

היה משכיל אחד שנשא גוייה, ולימים נולדה לו ממנה בת. כמובן, הבת הזאת נחשבת גוייה גמורה, שהרי היא מיוחסת אחרי האמא. אבל החצוף הזה, לא די שנשא גוייה, אלא בא ביום השבת לבית הכנסת, ותכנן לעלות לתורה ולקרוא לביתו שם "ויקרא שמה בישמעאל..." ואחר התפילה לערוך "קידושא רבה" לרגל הולדת הבת.

בין המתפללים בבית הכנסת היה תלמיד חכם אחד, שוחט הקהילה שלא היה יכול לסבול את חילול ה' הנורא הזה. הרי מי שחי גם גוייה - דינו כמי שהמיר את דתו. אסור לו לבוא בקהל ואינו יכול להצטרף למניין, עד שיפרוש ממנה או עד שיגייר אותה. המשכיל הזה חי עם גוייה, נולדה לו ממנה בת, וכעת הוא עוד מעז לבוא לבית הכנסת לעשות קידוש? קם ומחה נגדו ועשה רעש גדול. כמה אנשים הצטרפו אליו, ובסופו של דבר הצליחו לגרשו מבית הכנסת.

האיש המשכיל הזה הרעיש עולמות על מה שעשו לו, ובצר לו פנה בתלונה לרבי שלמה קלוגר זצ"ל. אתם מבינים? הרשע הזה ביקש מהרב מחסה, שיבוא לטובתו. ומה הייתה טענתו? שהללו שגירשוהו מבית הכנסת גורמים במעשיהם מחלוקת...

שמע רבי שלמה קלוגר ושלח איגרת לאותו שוחט שביזה וגרש את המשכיל הזה (האיגרת הזו הודפסה בספרו), וכך כתב לו:

"דע לך, שאם אני הייתי במחזה הזה שאתה נוכחת, הייתי מנשק את העפר שתחת כפות רגליך, ומי ייתן ויהיה חלקי עמך לעולם הבא, כיון שזכית לעשות כמעשה פנחס. היית כפנחס בן אלעזר שבא למחות למען ישמעו וייראו. כי אם יראו כולם שאחד כזה נושא גוייה, ועוד בא לבית הכנסת לעשות קידוש, ואין פוצה פה ומצפצף, ילמדו גם הם לעשות כן".

עוד כתב לו הרב באיגרת: "על מעשה זה מובטח לך שכר נצחי. ומניין אני יודע זאת? מפנחס בן אלעזר, שאמר לו הקב"ה: 'והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם', נתן לו הקב"ה שלום לעולם".



**"וּבְנֵי קָרַח לֹא מָתוּ"** (במדבר כ"ה, י"א)

על דרך צחות ניתן לומר: "ובני קורח לא מתו" - מחלוקתו של קורח לא מתה, תמיד רבים בני אדם זה עם זה...

לקראת כל חג ומועד דורשים הדרשנים בענייני דיומא, ומלבנים דיני חמץ ומצה שלושים יום קודם הפסח, דנים בהלכות סוכה וארבעת

המשך בעמוד 28

משרק החל בדברי תוכחתו, נטלו הללו מקלות בידיהם, והחלו להכות בו עד זוב דם...

כשהוא מוכה וחבול החל מדדה לביתו, ובמשך שבועיים לא יכול היה לזוז מהמיטה...

כשסוף סוף הצליח לקום, והוא צולע על ירכו, ניגש לרבי יוסף חיים ושאל אותו: "מה נשתנה בין הפעם הראשונה לבין הפעם השנייה? מדוע בפעם הראשונה כשהוכחתי אותם, הם נתנו לי כסף, ואילו בפעם השנייה, כשהוכחתי אותם באותה תוכחה הם נתנו לי מכות?" נענה ואמר לו: "בפעם הראשונה הוכחת אותם לשם שמים. צער השכינה הוא זה שבער בעצמותך. בפעם השנייה הוכחת אותם לשם כסף. רק דברים היוצאים מתוך הלב באמת - נכנסים אל הלב".

הדבר השלישי שלומדים מפנחס הוא - קידוש השם ברבים. אדם יכול לעשות מעשה לשם שמים אך לעשות אותו בצנעה, בסתר מבלי שאף אחד ידע ממנו. אולם מי שעושה את המעשה בגלוי, בפומבי, ברבים - יש בכך גם קידוש השם.

את הנקודה הזאת למדנו מתוך מה שהתורה כתבה שפנחס עשה את מעשהו "בתוכם", בתוך קהל ועדה.

החשיבות הגדולה שיש בקידוש שם שמים ברבים היא, משום שלדאבוננו נעשות הרבה עבירות בפרהסיא, ואין פוצה פה. עוברים עליהם לסדר היום. לכן, כתשובת המשקל, יש צורך שגם את המצוות נקיים בפרהסיא, לעין כל.

## עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס

**"הֲנִי נִתֵּן לוֹ"** (במדבר כ"ה, י"ב)

בזמן רבי פנחס הורוויץ זצ"ל, בעל ה"הפלאה", שהיה רבה של העיר פרנקפורט שבגרמניה, ארע המעשה הבא:

תקנון העיר קבע כי את המשכורת הגבוהה ביותר מבין כל אלו המקבלים משכורת מקופת הקהילה, יקבל הרב.

לימים חיפשו חזן לעיר. הם מצאו מועמד עם קול משובח, ששימש כחזן בבית הכנסת בברלין. הם הבטיחו לו משכורת מכובדת, והוא ניאזר לשמש חזן בעירם. אלפים היו באים לשמוע את תפילותיו בימים הנוראים ובמועדים.

החזן קנה לעצמו שם ותהילה, ומידי תקופה היה מבקש העלאה במשכורתו, והגבאים נאלצו, בליט בריה, להעלות לו את שכרו, עד שמשכורתו הגיעה לסך של עשרה אחוז פחות ממשכורתו של הרב. שנה אחת לפני הימים הנוראים, ביקש החזן העלאה נוספת בשכרו, כמו זו שמקבל הרב, ומשל לא נענה, פתח בשביתה.

מאז ומעולם זו הייתה השיטה: סנקציות, ודווקא ב"עונה הבוערת"!... המורים שובתים לקראת סוף החופש הגדול... המצילים שובתים לקראת פתיחת עונת הרחצה... את מחירי החלב מעלים לפני חג השבועות... גם החזן פתח בסנקציות לפני הימים הנוראים.

אמרו לו: "נלך ביחד אל הרב, ואת אשר יורה לנו - נעשה".

והוא הסכים.

הרב, רבי פנחס הורוויץ, שמע את טענות שני הצדדים, ואמר בתמיחה, בדרך בדיחותא: "עושה מעשה זמרי- החזן מזמור בקולו,



**רוב רובם של אנשי המלון היו חסידים ואנשי מעשה. שיערו בעצמכם את גודל הריתחא קדישא שאחזו בהם 'הייתכן בשב"ק לא לאכול אייער מיט צוויבל?! היו לא תהיה!'. הגדילו לעשות כמה 'אינשי דמעלי' שאיימו על בעל המלון בשבת ['נישט און שבת גערעט'], לתבוע כספם חזרה על ה'עוול' שנעשה עמם. ובעל המלון שראה כי כלתה אליו הרעה רץ אלי מהר לטכס עצה...**

**גאב"ד חרדים הרה"צ ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א, בסוגיית קנאות של אמת**

רחמנא אידכר לן זכותיה דפינחס קנאה

## השגחה פרטית בפולין



היינו קומץ משגיחים, ואני הקטן בראשם, וחישבנו את דרכינו. היה זה לפני כעשור באחת ממוסעות הכשרות שע"י בד"ץ 'חרדים' על אדמת פולין. מצד כמה סיבות שסיבב המסבב התעכבנו בפולין ללא יכולת חזרה לארה"ק עד שב"ק, וטיכסנו עצה כדת מה לעשות. אחרי אמירת 'גם זו לטובה', חיפשים ועסקנויות, התארגנו במהירות ונסענו לשבות שבת בקראקא, שבת קודש פר' פינחס.

התאכסנו על-יד 'אייזיק שול' הידוע, לסעודות השבת סידרנו 'איזהו מקומן בפאתי' ההיכל אשר בסמיכות לביהכ"נ, גם מקווה טהרה של מי גשמים מכונסים היה לנו, והתכוננו לשב"ק מתוך 'אכסוף נועם שבת'. ה'קבלת שבת' וה'לכה דוד' עברו בנעימים ולפני 'שלום עליכם' וסעודת חקל תפוחין קדישין, גילינו שאיננו יחידים במקום. כמונו גם קבוצה גדולה של מכובדים מתפוצות תבל הכינו עצמם מבעוד מועד מקום לשבות ולאכול, באותו היכל בו סעדנו אנו, ובראשם אחד מגדולי המשפיעים בדורנו שליט"א, שנקרא לכבודם לערוך להם השבת בנועם וברצון. שמחתנו גברה בכך, בתת ד' לנו בהשגחה פרטית עונג שבת מופלא, בצל 'ראים ושלמים' שבת שכולה התרוממות רוח ונפש בקדושת השבת בצל גדולי קראקא זי"ע.

זמירות השבת תרמו את שלהן, הן, כמו ניגוני הקודש הבאים אחריהן, הרקיעו שחקים, כך גם ה'לחיים' וכוסיות המשקה תרמו גם הם את שלהם והרימו את קהל המשתתפים יחד טפח וטפחיים מעל הקרקע. בשיא הסעודה, ויהס המשפיע את כל העם, ופתח ב'דרשתו' ואמר: "כאן בתוכנו אי-שם בירכתי ההיכל, יושב מאן דהו אשר ידיו רב לו במשמר חומת הכשרות ברחבי העולם, אשר על כן אכבד אותו לשאת דברים, 'ואיל נא בטובו לעלות ולהשמיע אותנו דרשה נוספת מור מעולפת ספירים, בענייני כשרות המסועפים, למען נדע את הדרך אשר נלך בה". עד כאן תוכן דבריו...

דבריו שכוונו אלי ערפלו אותי, חשבתי ששמיעתי מתעתעת בי. ככה, ללא שום הודעה מוקדמת, אמסור דברים בעניינים העומדים ברומו של עולם?! תשישתי ועייפותי מעומס עמל השבוע גם הם נתנו אותם בי, וכמעט מנעו ממני לקיים את דבריו, אמנם 'אין מסרבין לגדול' (פסחים פו:) ובלית ברירה נעניתי להפצרתו וקמתי ועליתי אל בימת הנואמים. דא עקא שמלאך השכחה איים עלי באותה שעה ופשוט הפריח לי הכל מזיכרוני. לא זכרתי כלום, בקושי זכרתי היכן אני. 'מוחין דקטנות' בשיא תפארתה. העיר ה' את רוחי בחמלתו, ונזכרתי במשהו קטן שהתברר בהמשך כסגירת מעגל...

וכה היו דברי באותו מעמד:  
בפרשתן - פרשת פנחס - עוסקים אנו בתורת הקנאות, בגודל ערכה ובשכרה כי רב. "תחת אשר קינא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל". פינחס דייקא נבחר מתוך רבבות אלפי בני ישראל, להיות ולהיקרא 'קנאי' לה' ולתורתו, וזכותו זו עמדה לו ולזרעו עד עולם - והייתה לו ולזרעו אחריו וגו' תחת אשר קינא לאלוקיו, 'רחמנא אידכר לן זכותיה דפינחס קנאה'.

מהי אותה קנאות שבגינה זכה פינחס למה שזכה?

## כעבור מספר דקות היה אולם הסעודה כמרקחה, למה לאסור אם אפשר להתיר, ולמה להתיר אם מעולם לא היה אסור, למה להכניס 'נוהלי כשרות' על חשבון מנהגי ישראל תורה, ולמה... ולמה... ולמה...

'אדם בהול על מזונו', ובעל המלון שראה כי כלתה אליו הרעה רץ אלי מהר, לטכס עצה כדת מה לעשות. תוך כדי דיבור עלה בלבו רעיון כי היות ונשארו ביצים מבושלות מארוחת הבוקר ביום שישי העל"ט אפשר להכין מהן את המאכל החסר. ואם כי הם סגורים על מנעול ובריה בתוך המטבח החלבי, אבל מכיוון שהן פרווה, אין לכאורה שום מניעה מלהוציא אותן לאתקינו מהם סעודתא דמאימנותא. אשר על כן, שטח תחנתנו בפני, יועיל נא הרב ברוב טובו לתת לי את מפתחות המטבח החלבי בכדי להוציאן ממקומן לרווחת הקהל הקדוש, שאינו מוכן לוותר על קוצו של יו"ד בתורת מנהגי ישראל הקדושים.

אם כי שמא צדק בדבריו ונשמעים היו על לב, אבל אני, דעה אחרת הייתה עמדי ותיכף הבהרתי לו ואמרתי שהדבר אינו בא בחשבון כלל ועיקר, מכיוון שהוא נוגד את 'נוהל הכשרות' שקבענו שאין להעביר ממטבח האחד למשנהו, גם אם הן פרווה. לכן, עם הצער שבדבר, לא יעלה על הדעת ולא יבוא לעשות כדבר הזה! והוספתי, כי וודאי **אותם אנשי כנה"ג והשו"ע אשר הורונו לאכול ביצים ביום השבת יסכימו עמנו שבכגון דא אסורים הן באכילה, וכשם שמקבלים שכר על הדרישה כך נקבל שכר על הפרישה.** ולכן בשבת זו לא נאכל ביצים ויהי מה. והוא רחום יכפר עוון וכו'.

לשבחו של בעל האכסניה י"אמר שהבין העניין והסכים עמי, אם מרצון אם מדעת או בלית ברירה. אולם, באיזו דרך שהוא נודע הדבר לכמה יראים ושלמים אורחי המלון, אשר מנהג ישראל להם תורה, וכעבור מספר דקות היה אולם הסעודה כמרקחה, למה לאסור אם אפשר להתיר, ולמה להתיר אם מעולם לא היה אסור, למה להכניס 'נוהלי כשרות' על חשבון מנהגי ישראל תורה, ולמה.... ולמה.... ולמה....

קמתי בעוז, ואמרתי: "מורי ורבותי! פינחס היה קנאי גדול והרג את זמרי בן סלוא ואת כזבי בת צור, ומובא בכל הספרים הקדושים שהקריאה מעורר הזמן, והרי פרשת פינחס קראנו היום, אשר על

פשיטא ואין צריך לומר ש'קנאות' אינה זריקת אבנים בשבת, או לבייש הזולת ברבים בתירוצים של מצוות שפיכות דמים וכדומה, שאין לך מצוות גדולות מאלו, והרי 'כל העוסק במצווה פטור מן המצווה' [מן העבירה], אשר על כן לא חל איסור מוקצה של זריקת אבנים בשבת במקום מצוות נשגבות אלו...

חלילה וחלילה לא זו כוונת התורה בערך הקנאות, לא מיניה ולא מקצתה. פירוש הקנאות האמתית אפשר ללמוד ממעשה שהיה, וכך היה:

### אתקינו סעודתא שלימתא

בראשית דרכי בשדה עולם הכשרות, אינה ה' לידי להכשיר בית אכסניה ומלון גדול באחד מפסגות הרי שוויץ. יצאתי עם קומץ משגיחים קטן לקראת ההכשרה, שכפי ששיערתי אכן הייתה מלאכה קשה מנשוא, לפי כל דקדוקי ההלכה השונים. בריך רחמנא אשר מלבד כמה שריפות קטנות של מלתעות ה'ברענער', ועל הדרך גם קלקול של עוד כמה מכשירים שונים ומשונים, ולקינח עוד אי אלו נזקים קטנים פה ושם, גמרנו את ההכשרה בשעטומ"צ כבר ביום חמישי.

מיד עם סיום מלאכת הקודש נתמלאו שטחי המטבח עם עושי המלאכה, רב הטבחים ושר האופים, הם ומשמשיהם עם שלל תואריהם אשר השתלטו כל אחד על מקומו ומשרתו. זה במטבח החלבי בהכנה דרבה לארוחת הבוקר של יום המחרת, ומשנהו במטבח הבשרי בהתחלת בישולי סעודות השבת, מתוך משמני בשר ודגים וכל מטעמים ומעדנים, הרבה מינים עד האחרון שבלפתני התפוחין קדישין, כאשר לקיים את מה שנא' גם' מזה ומזה אל תנח ידך, עשו והכינו מכל מין ומין כמה וכמה סוגים כיד ה' הטובה עליהם.

כמובן שהכל נעשה לכבוד שבת ולא להנאת הגוף חלילה, כלל ועיקר... וכמעשהו של רב הטבחים כך גם מעשהו של שר האופים, שהיה עסוק ראשו ורובו באפיית החלות ובתריסר נהמי, ומיני מתיקה כדובשא לכבודה של שבת קודש.

בחסדי שמיא התנהל הכל על מי מנוחות על צד היותר טוב, ועל הצד המהודר ביותר, עד לבוקר יום השבת... בעת סעודת עתיקא קדישא בצפרא דשבתא, רבתה המבוכה. התברר למפרע שמרוב טרדות ההכנה שכחו לבשל ביצים עבור סעודת יום השבת אשר בשמו יכונה 'אייער מיט צוויבל' [סלט ביצים] שאכן מנהג ישן הוא מקדמת דנא, ויסודתו קודש מימי אנשי כנסת הגדולה ומוזכר בשו"ע (או"ח ריש סי' רצ, ובפמ"ג שם סק"א, ועי"ע בשו"ת רב פעלים יו"ד סי' כג, ויש בה כמה טעמים למילתא)

נו, אם רוב רובם של המלון היו יראים ושלמים חסידים ואנשי מעשה, שערו בעצמכם את גודל המבולקה והריתחא קדישא שאחזו בהם, ואכן בצדק. "הייתכן בשב"ק לא לאכול אייער מיט צוויבל?! היו לא תהיה!". הגדילו לעשות כמה 'אינשי דמעלי' שאיימו על בעל המלון בשבת [נ'ישט און שבת גערעט'] לתבוע כספם חזרה על ה'עוול' שנעשה עמם.

כן זקוק אני בדחיפות לכמה 'קנאים' לדבר מצווה ומי לה' אלי...".  
אהיה לזה כבר היה ביקוש רב.... לפתע התחלתי לדבר 'דברים של טעם'...

בבת אחת נהפכתי להיות רבי עם חסידים נערצים.... וכולם כבמקהלה וכמקשה אחת נענו לקראתי ובאש קודש נזעקו: "את מי צריכים להרוג.... מי הוא זה ואיזהו והיכן הוא..." **"את היצה"ר!"**, **עניתי**, "והוא נמצא בתוכם ממש! אם תעשו כן, ותהרגוהו, תזכו להיות קנאים אמתיים! תתפללו לשמוע, אך כן הוא, בכדי להיות קנאי כפינחס אין חובה רק להרוג, אלא בכל דבר שהאדם מחמיר בו **לפנים משורת הדין זוכה הוא להיות קנאי**... שהרי ה'לפנים משורת הדין' הוא בבחינת 'אין מורין כן' כבמעשה פינחס".

סיימתי את נאומי למול עשרות האברכים ה"קנאים": "לכן, מצווה הבא לידיכם אל תחמיצוה, נוותר לפנים משורת הדין על אכילת הביצים לטובת נוהלי הכשרות שהם 'משמרת למשמרת' לפנים משורת הדין, ויסודם קודש במטרה לשמירת צביון המאכלים, ותקראו קנאי אמת". והוספתי: "אם אין ברצונכם להיות קנאים, אזכה אני להיות קנאי ואת הביצים לא תקבלו!". דממה שררה בכל הציבור שהפנימו את המסר, ולרבים מבין האורחים היה זה לראשונה בחייהם שלא אכלו את ה'אייסער מיט צוויבל' בשבת, ואני הקטן ביניהם.

סיימתי את דברי בפני הקהל הקדוש בפאתי ההיכל של ה'אייזיק שול' בקראקא ב'שמע מינה' מאותה עובדא: כך היא דרכה של כשרות וחובתה - להתנהג בה לפנים משורת הדין, ולא כל מה שמוותר יש להתיר. וטעם הדבר, שהרי פרצה קוראת לגנב, ואם נתיר הפעם פרווה לא מן הנמנע שבעתיד יעבירו ויערבבו בין הצדדים מדעת ושלא מדעת, תערובות דבר איסור ממש. לכן, 'נוהל כשרות' הוא הערובה היחידה שיהיו המאכלים על טהרת המהדרין, וכבר אמרו חז"ל (שבת קה:) כך אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו וכו'.

כן גם בדבר הזה אם רק ניתן פתחון-פה כלשהו להתחיל בהיתר, סופו חלילה באיסור ממש, בעירוב של בשר וחלב חלילה. ובפרט לפי המובא בספרים שאם בכל מצוות התורה חשוב ענין 'המשמרת למשמרת', הרי במידי דאכילה על אחת כמה וכמה כי אכילת תיעוב אפי' בשוגג גורם טמטום חלילה, וטעון מירוק ותשובה כמו במזיד, מה שאינו בכל שאר איסורים שנעשו בשוגג (ראה אוה"ח ויקרא י"א מג), וכעין זה ששנינו (חולין לו:) מעולם לא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם, ולהיפך ללא נוהל הכשרות הוא כפתח פתוח לשוויה נפשית כחתיכת דאיסורא. ה"י.

הרי לפנינו קנאות אמיתי, קנאות של 'אין מורין כן' - לפנים משורת הדין שנלמד ממעשה פינחס.

כשסיימתי את דברי נשמע לפתע קול מפאתי ההיכל לעבר הקהל הקדוש 'אוי, רבי אדאנק, יישר כוח. אני ומשפחתי היינו בין האורחים באותו מלון בשוויץ בשבת ההיא עליה סיפר הרב. מעולם ועד הנה, לא הבנו לנכון על מה יצא הקצף ולמה מנעתם מאתנו את אותו מאכל שבת קדום. ולא זאת בלבד שלא התפעלנו מהפסק בלשון

המעטה, אלא גם היטב חרה לנו הדבר הזה, איך יתכן שיהא לנו לראשונה שלא נאכל את החסידי'שע-מאכל בשבת. אמנם כעת, אחר ביאור הדברים, תנו נא לי כבוד הרב את הכבוד לומר לכם יישר כוח על כך". עוד הוסיף ושאל, האם בזה יזכו עכשיו למפרע לקבל עליהם דין 'קנאי'...

## קנאות אמת - לפנים משורת הדין

היוצא לעניינינו, כל יהודי ויהודי באשר הוא, לו ירצה יוכל לזכות להיות קנאי כפינחס, והוא דבר השווה לכל נפש, ללא חרב וללא רומח וחנית (וגם ללא אבנים בעצם יום השבת קודש...) והיינו על ידי שבכל דבר שימצא בו להתנהג למהדרין לפנים משורת הדין ולהתחסד עם קונו ויוצרו, יתגבר ויעשנו בעוז.

והדברים אמורים הן בדברי הרשות שלא יהא ר"ל 'נבל ברשות התורה' (רמב"ן ויקרא י"ט ב, עיי"ש) והן בגדרים וסייגים שיקבל על עצמו לסייע לו בעבודת ה' ובקיום מצוותיו, אם יעשה יתר מהמוטל עליו ויותר מחובתו בבחינת 'לפנים משורת הדין' - יזכה ויתנוצץ בו על ידי זה קנאותיה דפינחס קנאה, וזו הדרך לקיים המצווה הנדירה לקנא את קנאת ה' צבאות, ותורה לא בשמים היא או בקדושי עליון, אלא בלבבך לעשותו, ולב יודע מרת נפשו, היכן ובמה יוכל להתהדר עם בוראו להיות קנאי לה' ולתפארתו.

ומאידך, פרשה זו יפה נדרשת לכל מי אשר בשם 'קנאי' מכנה עצמו שלא כדין, אשר רומח לו בידו לרמוס בהן את הזולת ביד קשה ובזרוע נטויה, אבל מעצמו אינו דורש מאומה. יידע וישכיל כי לא בכל דרך וצורה נוטלים את נזר הקנאות ולא כל מי שרוצה לטול יבוא ויטול כפי תאוותו ונטיית לבבו, הקנאות אמורה בתורה במעשה דפינחס יסודה להוסיף על מצוות התורה ולהחמיר בפרטיה ובהלכות שאין מורין כן לפנים משורת הדין הם, ולא חלילה לגרוע ממצוות ה' או גרוע מכך.

## ויעמוד פינחס ויפלל

נעים זמירות ישראל אומר בתהילים (קו ל) "ויעמוד פינחס ויפלל ותיעצר המגיפה". ומובא ב'שפת אמת' (תרמד) שפינחס לא לקח הרומח בידו כמצוות אנשים מלומדה ובלא התבוננות, אלא פינחס לקח החרב כששפתותיו מנענעות בתפילה ובתחינה, וכרמוז בכתוב (תהילים קמט ו) "רוממות אל בגרונו וחרב פפיות בידם", שאותם חסידים המהוללים זוכים לחרב ע"י תורה ותפילה שבפיהם, כך זכה פינחס לרומח ע"י תפילה, ועל דא נאמר "ויעמוד פינחס ויפלל". עכת"ד. [וי"ל ע"פ דבריו ש'רומח' במס"ק עם הכולל עולה 'תפילה' במספר קטן, לומר כי הרומח כלל בתוכה גם מידי אחריות והיינו תפילה, וכן בדברינו 'ויפלל' גם הוא במס"ק עולה רומח עה"כ וכנ"ל שעם הרומח היה פילול והיינו תפילה, והנה כי כן גם 'פגיעה' במספ"ק כנ"ל עה"כ]. (וראה עוד בגמרא ברכות ו: ובסנהדרין פב: ובשמות רבה לג ה, האי ויפלל היכי דמי אם הכוונה לתפילה או למיצוי דין ושפטים).

מוצאי מנוחה אור לב' אדר ב' תשמ"א, זכה לתואר 'ליל הבדולח',



## בסוף תפילת ערבית עת 'ויהי נועם נשבת במוצאי שבת' פרצו הרשעים את דלתות ביהמ"ד בחזקה ובקול רעש גדול. הציבור הק' שאחז באמצע עניית 'אמן יהא שמייה רבה' הסתובב לעבר הפתח וענו וצעקו כולם

כתונת פסים נקיים מכל כלי משחית ומוקצה, גבר על תאוות הנקם של אותם נבערי דעת חבושי זיין ונושאי חיצים ורומחים. כולם כאחד הם וקציניהם ללא יוצא מן הכלל קיימו 'פליטה גדולה' ובמנוסה רבה סובבו אחור ולא נשאר מהם עד אחד, עד כלות התפילה, אז אזרו שוב אומץ אכזרי נכנסו שוב לביהמ"ד הפליאו את מכותיהם שאין בדומה להן, עקרו מזוזות וביזו ספרים ר"ל כיד מסורת עקירת הדת הטובה עליהם ה"י, ולא נותר בהיכל דבר אחד על מקומו. נורא ואיום. על כל פנים שמע מינה, כח התפילה היא הקנאות המועילה. ה'יהא שמייה רבה מברך' הוא החרב וחוד החנית שראוי לעשות בהם נקמה בגויים תוכחות בלאומיים. הווי אומר, שקנאות לשמה - היא גם תפילה.

ויהי רצון שבעגלא ובזמן קריב, יתגדל ויתקדש שמייה רבה, אמן.

(קטעים נבחרים משיחת גאב"ד חרדים)

ולא לריק. בתקופה שקודם לה ערכו כלל ישראל מצוות מחאות רבתיות בחוצות ירושלים, על גזירות רדיפות הדת בעניינים שונים, וכנקמה או כהתראה נמנו וגמרו במשטרת הרשע לעשות פגרום כפשוטו וכמשמעו באותו מוצאי-שבת-קודש פר' פקודי בביהמ"ד תולדות אהרן שבירושלים עיה"ק.

הרשעים פרצו להיכל הקדוש, הרסו ולא חמלו הכו וחבלו בזקנים עם נערים באכזריות מופלגת. אותם רשעים חיללו שבת בפרהסייה והגיעו בהמוניהם לרחובות השכונה כבר בעצם יום השבת ברכב ובפרשים כמיטב המסורת הידועה לשמצה בקמיהם. הציבור הק' שנחרד מביזוי כבוד השבת התקומם והחל למחות, אך כ"ק אזמו"ר זצ"ל הורה בתוקף שלא להילחם בהם מטוב ועד רע, וצווה לקיים מצוות המחאה ע"י אמירת תהילים ותפילה. לאחמ"כ זקני הק' סגר את עצמו עם קהל מרעיו וחסידי ביהמ"ד לסעודה שלישית ברוב עם, והתחילו זמירות כשרוממות א-ל בוקע מפי גדולים וקטנים ועושה רעש במרומים, בצירוף תפילה ובכייה לנורא עלילה, על אותם רשעים שיזכו לחזור בתשובה.

זכורני כי נשפכו שם דמעות כמים, וההתעוררות הייתה עצומה מה שאין הפה יכול לתאר. אחר ברכת המזון כשהחלו בתפילת מעריב, החלו הם במסע האכזרי שלהם, בזמן שכולנו מלוכדים בתוך ביהמ"ד אין יוצא נכנס ובא ומבחוץ כיתרו את ביהמ"ד - מאות אכזריים מושפלים ואש בעיניהם. בראשונה זרקו לפני ביהמ"ד דרך החלונות דימוני גז מדמיע [במטרה לכאורה, להגביר בכיותינו עליהם בתפילה שישונו בתשובה ואכן הצליחו בכך מעל ומעבר, ונתקיים בנו בהידור מאה"כ (תהילים קיט קלו) 'פלגי מים ירדו עיני, על [אותם ש] לא שמרו תורתך', אי נמי, מחמת אותם שלא שמרו תורתך...]

בסוף תפילת ערבית עת 'ויהי נועם נשבת במוצאי שבת' פרצו הרשעים את דלתות ביהמ"ד בחזקה ובקול רעש גדול. הציבור הק' שאחז באמצע עניית 'אמן יהא שמייה רבה' הסתובב לעבר הפתח וענו וצעקו כולם לעומתם כאיש אחד בקול אחד לד' אחד יהא שמייה רבה מברך' בקול חוצב להבות אש...

קול התפילה של אותם עשרות אנשי ירושלים הטוהרים, לבושי

## להתחיל את היום ברגל ימין

### חווייה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...  
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

[dirshu@dirshu.co.il](mailto:dirshu@dirshu.co.il)

## הפורתח בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'

# פנה אליו הצאנזער רב בשאלה נוקבת: "הרי מינו אותך לרב בקראקא. לשחיטה, לעירוב, למקוואות, לבתי הדין - לכל ענין יש מומחה, אם כן במה אתה רב בקראקא?!". רבי שמעון סופר בקדושתו העצומה וביראת השמים הצרופה שלו לא השיבו. הוא רצה שהצאנזער רב יענה ואמר: "אדרבה, יגיד כבוד הרב, במה אני רב בקראקא?"

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על אהבת ישראל



"איש אשר רוח בו" (במדבר כ"ו, י"ח)

כל אחד ואחד יכול לפעול גדולות ונצורות על ידי חיזוק ועידוד הזולת. נתאר לעצמינו כמה בעלי בתים היו יכולים להתחזק במצבם הרוחני, אילו היו שומעים דברי חיזוק אמתיים בשנותיהם הצעירות, כשנפשם היתה צמאה לאיזו מילה של חיזוק והערכה. כמה משפחות היו משפרות את עצמן בכל המובנים הרוחניים, אם היו שומעות איזו מילה טובה ומעודדת.

גדולה עד מאד זכותו של המזכה את חברו לשפר את רמתו הרוחנית. אמרו חז"ל (בבא מציעא שם): "כל המלמד את בן עם הארץ תורה, אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה, מבטלה בשבילו, שנאמר (ירמיהו טו, יט): 'ואם תוציא יקר מזולל, כפי תהיה'."

והרד"ק שם מפרש: "אם תטריח עצמך עליהם להחזירם למוטב ותוציא יקר מזולל, שתוכל להשיב הרשעים שהם זוללים להשיבם טובים ויקרים, 'כפי תהיה' - מה שתגזור ותאמר יתקיים, כאילו אני אומר אותו."

אדם שמשפיע על אחרים להתעלות ברוחניות, עומדת לו זכות גדולה ועצומה, המילה שלו חשובה בשמיים, עד כי מתקיים בו "צדיק גוזר - והקדוש ברוך הוא מקיים."

## אין להימנע מלהאיר פנים ולחזק את הזולת

אל יאמר האדם בליבו, כיצד יכול אני לעודד את רוחו של אדם במילות עידוד וחיזוק? הרי בקלות רבה עלול אני להיכשל בדברי חנופה או בדברי גזמא, או אשנה מן האמת. ואם אכשל בעוון של שקר, הרי יצא שכרי בהפסדי...

מחשבה זו - מחשבת פסול היא! וראיה לדבר, שהרי רבנו הקדוש עצמו לא חשש לכך. הוא עמד וקרא לאדם בעת שהיה נחות דרגה בתואר המופלג 'רבי', ולא חשש שמא הוא מגזים וחוטא לאמת. הוא ידע בברור שבינתיים תואר זה אינו הולם אותו, אך בד בבד גם ידע שעל ידי כך יעודד את רוחו, ויעורר בו הניצוץ היהודי המוסתר בליבו, ויפיח בו רצון לשוב אל ה' ולהתעלות במדרגתו הרוחנית, כפי שאכן קרה.

כבר לפני שנות דור התאונן המורה הגדול, ה"חפץ חיים" זצ"ל,

מרי דשמעתתא של דיני בין אדם לחברו, על תופעה רווחת שהיא בגדר רעה חולה, שכשמבררים אצל אדם על שידוך מסוים, הוא מנסה להשתמט בתואנות שונות, או שאומר שגדר על עצמו להימנע מלמסור מידע מטוב ועד רע, וזאת מחשש שialץ להיגרר לגוזמאות ולשקרים ואף ללשון הרע.

צא וראה, האדם הזה שכל כך מקפיד על דיבורו, לא ימלט שבהזדמנויות אחרות הוא יטפטט עם חברו במשך שעה ארוכה דבורי הבל ורעות רוח, לשון הרע ורכילות, שקרים, ליצנות וחנופה וכל דבור האסור. ורק כשמגיעה שעת מבחן וצריך לעזור לזולת, לומר כמה מילים טובות על אדם - לפתע הוא מתעטף בצדקות מעושה...

במשך הדורות ראינו איך צדיקי ישראל היו מחזקים ומעודדים את בני ישראל, גם כאלה שלא היו יראים ושלמים, ואפילו כאלה שהיו רחוקים מדרך הישר, והכל כדי להחזיר אותם ואת בני ביתם למוטב. שמענו עדויות נאמנות שכך היה אצל אדמו"ר הרה"ק ה"אהבת ישראל" זצ"ל, שהיה נוהג ללטף את פניהם של יהודים שבאו להסתופף בצילו, גם כאלה שלא היו במדרגה רוחנית גבוהה במיוחד. בזכות קרבתם אליו ובזכות האהבה הגדולה שהקרין אליהם, זכו להקים דורות ישרים, ובניהם ונכדיהם גדלו לחסידים ואנשי מעשה עובדי ה' יראים ושלמים.

בספר "עובדות והנהגות לבית בריסק", מובא ספור מעורר עד מאד על רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, רבה הגדול של לודז':  
רבי אליהו חיים מייזל נקרא אליהו על שם הגאון מוילנא, וחיים ע"ש רבי חיים וולוז'ינער.

הוא היה רב גדול ועסק רבות במעשי חסד. פעם בשעת אסיפת רבנים דפק על השולחן ואמר את המילים הבאות: "יהודי שסוגר את הגמרא כשיהודי מבקש ממנו טובה - הגמרא אינה סגורה, זו גמרא פתוחה! אך אם יהודי מבקש ממנו טובה, והוא אומר: 'איני יכול לסגור את הגמרא' - הגמרא שלו אינה פתוחה, זו גמרא סגורה!".  
רבי אליהו חיים היה בידידות עמוקה עם ההיליגער אחיעזר, רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל מוילנא, שהיה אביהם של יתומים, אביהם של בני הישיבות בכל המקומות, ויחדיו עסקו בעסקנות למען הכלל. הוא שלח את ספרו "אחיעזר" לרבי אליהו חיים.  
פעם פגש בעל האחיעזר ברעו רבי אליהו חיים ושאלו: "היכן הספרים שלך?"

הכניס אותם הרב מייזל לחדרו והראה לו - "פה יש מכתבים של אלמנות, של עניים, של חולים, של שבורי לב, לזה עזרתי בכסף, לאחר במילים טובות... אלו ספרים שלי".

למראה מכתבים אלו נענה רבי חיים עוזר: "אני חוברתי שלושה ספרים, מלבד שאר כתבי ידי, לרבי חיים אליהו יש כתבים רבים, אבל עתה ראינו את הספר אמיתי, זה הספר של רבי אליהו חיים!".  
בינו נא - ודאי סבר רבי חיים עוזר, שהוצאת ספרי חידושי תורה ופלפולים מבטאת את גדלותו של האדם, אם ה' נתן לאדם לחדש חידושי תורה - אשריו ואשרי חלקו, ומיום שחרב בית המקדש אין לו לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד... אך שמחת שבורי לב ונדכאי רוח היא התפקיד האמיתי הגדול מוכך. צריך ללמוד, צריך לכתוב חידושי תורה, אך חשוב אף יותר מכך לתמוך בנדכאים!

### במה אתה רב?

בעניין זה נביא מעשה בהיליגער צאנזער רב, בעל ה'דברי חיים' זצ"ל:

ה'דברי חיים' הקדוש, השקיע כוחות עצומים כדי שימנו את רבי שמעון סופר, בנו של ה'חתם סופר', לרב בקראקוב. ואכן קהילת קראקוב זכתה, שרבי שמעון סופר כיהן כבוד ברבנותה.  
לאחר תקופת מה פגש ה'דברי חיים' בר' שמעון סופר, והתעניין על הנעשה בקראקוב.

הוא פרט ושאל: "מה קורה בעניין השחיטה בעיר?"  
"מינינו שוחטים המקפידים על קלה כחמורה מדקדקים ביותר, ומורה הוראה מומחה בודק את סכיניהם", נענה ה'מכתב סופר'.

"ומה בדבר הערוב בעיר?", המשיך הרבי מצאנז לשאול.  
"בקהילתנו יש יהודי מומחה בהלכות עירוב, וכל שבוע הוא בודק את הערוב תחת אחריותי", השיבו הרב החדש.

"ומה קורה בתחום המקוואות בקראקוב?"  
"שני דיינים מלומדים, היודעים היטב את כל ההלכות, הולכים

## בשעת אסיפת רבנים דפק על השולחן ואמר את המילים הבאות: "יהודי שסוגר את הגמרא כשיהודי מבקש ממנו טובה - הגמרא אינה סגורה, זו גמרא פתוחה!"

בקביעות לבדוק שהמקוואות מתנהלים על פי ההלכה הצרופה".  
וכך המשיך הוא לחקור, וראה שלכל ענין הלכתי מצא הרב מקראקוב דיין, מורה הוראה או מומחה, ועליהם הטיל הוא את האחריות לענייני הקהילה.

פנה הצאנזער רב אל הרב: "קראקער רב, לשחיטה יש לכם מורה הוראה, לערוב יש לכם מומחה, למקוואות יש לכם דיינים בקיאים, ומה ביחס לדיני תורה?"

"יש לי בית דין בהרכב של שלושה דיינים היודעים חושן משפט מכריכה לכריכה, מוראדיג!", סיפר הרב בשמחה.

פנה אליו הצאנזער רב בשאלה הנוקבת חדרי בטן: "הרי מינו אותך לרב בקראקא, לשחיטה, לערוב, למקוואות, לבתי הדין - לכל ענין יש מומחה, אם כן במה אתה רב בקראקא?"

רבי שמעון סופר, בקדושתו העצומה וביראת השמים הצרופה שלו לא השיבו. הוא רצה שהצאנזער רב יענה לשאלה אמיתית זו ואמר: "אדרבה, יגיד כבוד הרב, במה אני רב בקראקא?"

"להחיות שבורי לב ולהרנין נדכאי רוח - זה תפקיד הרב!", הכריז ה'דברי חיים'.

ורבי שמעון ענהו בשקט: "את זה אני משתדל לעשות בקראקא!"  
בנו האהוב של מלאך אלוקים ה'חתם סופר', הגאון הקדוש רבי שמעון סופר, שר התורה, צדיק יסוד עולם, שכל צדיקי הדור ללא יוצא מן הכלל חיבבוהו חיבה יוצאת דופן, במה הוא רב? - להחיות שבורי לב, מוראדיג! "את זה, ברוך ה', אני משתדל לעשות..." - מילים פשוטות, אך מבטאות כל כך הרבה.... זהו תפקיד הרב!

### איש לרעהו יעזורו - ביקור חולים

הקב"ה נתן לנו אין ספור אפשרויות לתמוך בשבורי לב: בעניים, בממתנים לישועות. ולוואי נזכה לקיים מצוות חשובות אלו, נשכיל להקדיש לאחד מהם מספר דקות, לשמוע את דבריו, להקשיב בשימת לב, לומד מילה טובה, ואם נוכל לסייע - במעשה.

(מתוך כבודם של ישראל)



# התפלאו אנשי החברא קדישא ואמרו לרבי משה: הרי היהודי התחנן במכתבו שינהגו בו כן על מנת שתהא לו כפרה על עוונותיו, ומדוע לא נרחם עליו וננהג עמו כן? השיב רבי משה: מתפקידנו לשמור ולקיים מה שאומרת ההלכה ולא מה שהוא אומר!

מקיום מצות ורצון הבורא לא מפסידים רק מרויחים!

הרב בנימין בירנצוויג

"פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרָן הַכֹּהֵן" (במודבר כ"ה, י"א)



שהכיר את מערכות העיר המבורג נרתע ונפחד כולו, הוא ידע את מעמדו הרם של הגביר הזה שהוא היה 'הבעל בית' בהמבורג וכולם יראו מכבודו, והנה מגיע רב צעיר וכבר ביום הראשון מזמינו ברוב 'חוצפה' לדין תורה בגלל איזו אשה מן השוק. אבל הרב הפציר בו כי עליו לקיים דבריו מידית וללכת להזמינו לדין תורה, הלך השמש וכשרעד בכל גופו העביר לגביר את הזמנת הרב לדין תורה. שלח הגביר לומר לרב שכשיהיה לו פנאי ישקול לבא לביתו, ניסה הרב לשדל את האשה לדחות את הדין לזמן אחר אבל האשה התעקשה שלא לדחות, אמר הרב לשמש שילך לגביר לומר לו שאין אפשרות לדחות וחייב לבא היום, השמש בלית ברירה שאבריו נוקשים זה לזה העביר את הדברים לגביר הגדול, והוא ענה ברוב עזות: תאמר לרב הצעיר כי אני הגביר של המבורג והוא עודנו אורח כאן, ואני יבא כשיתאפשר לי הדבר ואיני יודע לומר הזמן!

חזר השמש ואמר לרב הדברים, קם הרב ממקומו ואמר חזור אל הגביר ואמור לו 'שאמנם הוא הגביר של המבורג אבל אני מהיום הרב של המבורג, והוא חייב להתייצב לדין תורה כפי שבקשתי עוד היום, ואמנם צבא וחילים אין לי להביאו, אבל יש בידי שלש מילים 'ח-ר-ם' שבידי לשלוח עם השמש ולא כדאי הוא הדבר'. השמש חזר לגביר ובקש סליחתו על אשר הוא נאלץ לומר לו דברים כאלו וכו', ואחר שבקושי הצליח להוציא המילים מפיו, קם מיד ועזב את בית הגביר לפני שיראה בהתפרצותו וכעסו הרב.

והנה לא עברה שעה ובפתח ביתו של הרב מופיע הגביר הגדול מלא

מפרשי התורה טרחו לבאר מדוע הוצרכה התורה לייחס את פנחס עד אהרן הכהן, והלא די היה לומר שהוא בנו של אלעזר הכהן? הכלי יקר מבאר את הדבר באופן שיש בו הסתכלות נכונה ואמיתית על אופן עבודתנו בעשיית המצוות, והוא מבאר שהתורה כתבה כל זה לספר בשבחיו של פנחס, שאף שהיה בן של אלעזר שלקח לו מבנות פוטיאל שפיטם עגלים לעבודה זרה, לא פחד שילעגו עליו ליצני הדור על כך שהנה מי שאביו נשא בת כומר לע"ז, ילך ויקנא קנאת ה'? ואף שהיה בן של אהרן שעשה את העגל ויאמרו לו אותם ליצנים, והלא אתה בן בנו של אהרן שפיטם עגלים לע"ז, ומה לך לקנאות קנאת ה'? ואף שידע פנחס כל זה, הלך בראש מורם לקנאות קנאת ה' צבקות, ולא חשש על כבודו!

וזכה פנחס, שממעשהו זה לא רק שנגרע מערכו וכבודו, אלא נתרבה כבודו לעין כל לדורות עולם וזכה למעלות רבות בזכות מעשהו זה. ללמדנו, שיש לאדם לעשות את מצוות הבורא יתברך, ואף במקום שהוא חושש שקיום המצוות יגרע מכבודו או שחושש שיפסיד מקיום המצוות, יש לו לידע! שמקיום מצוות ה' יתברך לא מפסידים!! ולא ניזוקים! רק מרויחים ומתגדלים!

מעשה יקר הממחיש לנו עד מאד כי אין לחשוש להפסד מקיום מצוות ה', סיפר מרן הסבא מנוברדוק זצוק"ל בספרו מדרגת האדם (דרכי החיים פ"ג): בעיר המבורג שבגרמניה התמנה רב צעיר לימים, ביום הראשון לבואו לעיר עוד לפני שהספיק לנוח ולהתארגן בבית שהוכן עבורו, והנה דפיקות בדלת הבית.... ובפתח אשה שנראית פשוטה במלבושיה, ובפיה תביעה מהרב להביא את פלוני שהיה הגביר של העיר המבורג לדין תורה על ויכוח שיש ביניהם. הרב שעדיין לא הספיק לנוח ולהתארגן, ניסה לשכנע את האשה אולי ענין זה יוכל להמתין עד למחרת, כאשר ינוח מטורח הדרך ויהיה פנוי יותר לדון בדברים. אבל האשה בשלה, היא רוצה עכשיו ומיד דין תורה!

בלית ברירה קרא הרב הצעיר לשמש שמונה לשמשו, ואמר לו שילך לגביר הגדול ויזמינו לדין תורה בגלל טענות האשה שלפניו, השמש

## הרב דושינסקי מחה על קנאות שלא לשמה

בחצר הסמוכה לנו התגוררה אלמנה ערירית. כדי להקל על בדידותה הייתה שומעת דיבורים ושיירים מטרנזיסטור קטן שהיה ברשותה. אחד השכנים שהיה קנאי גדול - לא מצא חן בעיניו שבחצרו יש בית ששומעים בו "רדיו", נכנס לביתה ומחה בפניה, וכך מחה מספר פעמים. פעם אחת הגדיש את הסאה: ביום שישי לאחר שהאשה שטפה את ביתה לכבוד שבת, ניגש הקנאי סמוך לדלת ביתה ושפך לתוך הבית קערה עם מים... דודי הרה"ח ר' שמעון גרוסמן ז"ל לא יכול היה לסבול את צערה של האלמנה, ומחה בפניו ואמר לו שאולי כוונתו רצויה אבל מעשיו וודאי לא רצויים. הוא ביקש ממנו לעלות עמי אל המרא דאתרא הגאון הצדיק הרב דושינסקי זצ"ל. הקנאי היה כה בטוח במעשיו שמיד הסכים לבוא. עלינו לביתו של הרב לשמוע חוות דעתו. הקנאי החל לספר להרב שבחצרו גרה אשה אלמנה המחזיקה את המכשיר הטמא בביתה, ומספר פעמים מחה בפניה, כשראה שזה לא עוזר החליט לעשות מעשה וביום ששי שפך מים לתוך ביתה...

טרם כילה לדבר את דבריו - והרב דושינסקי קם ממקומו בפחד ורעדה, פניו התלהבו כאש שלהבת, הוא ניגש בצעדים חפוזים ותפס את מקלו הרבני שעל ראשו היה כעין כדור של זהב, הרים את מקלו ופתח בצעקה: "רשע - צא מביתי!"... הרב דושינסקי לא הרפה ממנו עד שעזב את ביתו.

## פיצוץ עז סמוך לישיבה, והרב המשיך את שיעורו

זכיתי ללמוד בישיבתו של מרא דארעא דישאל הגה"צ רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל. ראש הישיבה הגה"ק מהרי"ץ היה לנו לדוגמא לאהבת התורה. בשיעוריו הארוכים והמופלאים, בהרצת תורה שלא ידעה גבולות. שיעוריו התקיימו אפילו בערבי שבתות וחגים, לרבות התקופות

הקשות של המלחמות שהתנהלו באותם ימים בין אנשי אצ"ל ולח"י - מחתרות היהודים שנלחמו עם חיילי הצבא הבריטי.

סיפור מדהים שהייתי עד לו - התרחש באחד הימים, כשרבינו מהרי"ץ אחז באמצע השיעור, הקשה קושיה מסויימת, ופתח בדפי המהרש"א לעיין שם בעניין. פיצוץ עז נשמע, ואמות הספים נעו ממקומן, תלמידי הישיבה נתקפו בפחד ובבהלה, ונסו מבית המדרש בריצה כל עוד נשמתם בם... בית המדרש נהפך כולו, כסאות וסטנדרים עפו והתגלגלו לכל הכיוונים.

בבית המדרש ההפוך נותרו שני אנשים: ראש הישיבה, המהרי"ץ, שהיה רכון על דפי המהרש"א והורגש בעליל שהוא מנותק מכל הסובב אותו ואינו חש כלל בכל מה שמתחולל. גם אני נשארתי ישוב על מקומי, והסיבה... לא להשאיר את רבינו לבד על מקומו!

עברו מספר דקות. ראש הישיבה הגביה ראשו ורצה להמשיך את השיעור, ומה נדהם ונבהל למראה עיניו: בית המדרש ריק מתלמידים! כשהבחין בנוכחותי, פנה אלי בשאלה לאן נעלמו כל התלמידים? שאלתי את מורי ורבי בתמיהה: האם הרבי לא שמע כלום? הלא כל הבניין כולו רעד כלולב, הרעש וההמולה, איך יתכן שהרב לא שמע? סיפרתי לו כל מה שקרה.

הגה"ק מהרי"ץ אמר שבאמת לא הרגיש מאומה, וסיפר מה ששמע מרבו, שאצל החת"ם סופר התרחש סיפור כעין זה באמצע השיעור. פעם אחת הבחין החת"ם סופר בתלמידים המנענעים שפתותיהם ומלמלים. שאל החת"ם סופר לפרש העניין והתלמידים אמרו לו שנשמע קול רעם והם בירכו את ברכת 'שכוחו וגבורתו מלא עולם'. נענה החת"ם סופר ואמר לתלמידיו: "אם אפשר להרגיש באמצע הלימוד את קול הרעש של הרעם, עדיין חסר באהבת התורה ושקידת התורה..."

(מתוך הספר 'לב ישראל')

## המשך מעמוד 7 | רבי שלמה הופמן זצ"ל

ובבטחה: "היכל הישיבה שלי יהיה גדול פי ארבע!".

הפגישה עם הרב מפוניבז' בגבעת הישיבה בבני ברק הגיעה אל קיצה, ורבי שלמה הופמן יצא לענייניו. אך תימוהונו טרם נמוג למראה התוכניות המפתיעות וחסרות הסיכוי, לכאורה, של רבי יוסף שלמה כהנמן.

הנה לא ארכו הימים ובמעלה גבעת הישיבה התנוסס על תילו המבנה המרשים ורחב המידות של ישיבת פוניבז'. היה זה בחודש אלול תש"ה. מספר שנים לאחר מכן, לקראת ראש השנה תשי"ב, החליט רבי שלמה הופמן להתפלל את תפילות הימים הנוראים בהיכל הישיבה החדש והמפואר.

בסוף התפילה השתרך רבי שלמה בתור הארוך, ופסע אט אט עם הקהל הרב לקראת ראש הישיבה ומייסדה, הפוניבז'ר רב, כדי לברך ולהתברך בברכת 'שנה טובה'. והנה כאשר קרב רבי שלמה

לכותל המזרח, תפסו הרב מפוניבז' בידו נמרצות תוך שהוא דוחק בו להתלוות אליו.

רבי יוסף שלמה כהנמן לא שת ליבו למבטים המתפללים של קהל הממתינים, ומשך את אורחו לעבר המרפסת העורפית הרחבה הפרושה לאורך בית המדרש.

כאשר השניים ניצבו על גבי הגזוזטרה הנודעת, שלח הרב מפוניבז' מבט רב משמעות לעבר רבי שלמה הופמן וקרא בנעימת ניצחון: "לאמיר ציילען די באלאטע'ס"... הבה ונספור את המרצפות... דעתו של ראש הישיבה לא נחה עד אשר השניים סיימו את צעדיהם ופסעו עד לאריח האחרון של המרפסת...

"נו, הלא אמרתי לך?!"... חתם ראש הישיבה את דבריו במבט רב משמעות...

(מתוך הספר 'בנין נפש האדם')

שטיינמן, והוא השיב שרבינו שאני, היות והוא נוסע למען התורה, והיות ומעוניין בכך אין להניאו גם בגילו ומצבו.

שלוחא דרבנן הרב שלמה לורנץ, שהיה ממתפללי הישיבה, שאלו פעם: מדוע ראש הישיבה מטריח עצמו בגיל כה מופלג לגולה, למה לא יישאר בארץ וישלח שליחים מטעמו? השיב לו רבנו שאדרבה, דווקא משום שנחלש ואינו יכול לומר "שיעור כללי" כרגיל, זו סיבה גדולה יותר לנסוע, כי אם אינו יכול להרביץ תורה כבעבר - לכל הפחות יעשה למען התורה באופן זה...

אפילו בשנים האחרונות, כאשר רעייתו הרבנית, שכל השנים עזרה לו בנסיעותיו בצורה בלתי ניתנת לתיאור, התקשתה להצטרף אליו כבעבר, גם אז המשיך את הנסיעות. היה זה מחזה קורע לב להביט כיצד לפני כל נסיעה היה שואל אותה בענווה אם היא מרשה לו לנסוע, והסכימה בכל לב וברכה אותו דקות ארוכות להצלחה במסעו. והוא היה בוכה כילד ממש, ומבקש סליחה בכל ליבו שתסלח לו על שנצרך לעזוב אותה, בהדגישו שעושה כן רק לשם שמים.

פעם סבל חולשה וייסורים לפני הנסיעה. ניסו כמה תלמידים לבקשו אולי ימתין הפעם ולא ייסע לעת עתה, אולם הוא פסק בנחרצות: "מדארף מוסר נפש זיין אויף תורה" - צריך למסור נפש על תורה. והזכיר דברי הילקוט שמעוני (יהושע רמז ל ו"ה בתנא דבי אליהו) "משעה שנשברו הלוחות נגזר על תלמידי חכמים שילמדו תורה מתוך צער, מתוך דוחק, מתוך טלטול, מתוך שאין להם מזונות, מתוך שעבוד ומתוך הטיורף ובשביל אותו הדבר שמצטערים - עתיד הקב"ה ליתן שכרם כפול ומכופל". וכשגמר להביא את לשון הילקוט פרץ בבכי עז.

בהיותו בגיל מאה וחודשיים, נסע לדינר האחרון למען הישיבה. היה זה דינר מיוחד שארגנו בעבורו המוני תלמידיו בחו"ל, שרצו לשמוח עמו עם הגיעו לגיל המאה - על מאת שנות מסירות לתלמידים, והוא במסירות נפש הגיע, ראו עד כמה בנפשו להרבות כבוד שמים, לעשות בגופו למען הישיבה הק'.  
אכן, עד יומו האחרון עמל בעצמו במחשבה ומעשה להמשיך קיום הישיבה הק', בבת עינו, בתוך כל הקשיים שצצו בארץ ובחו"ל. הוא ביקש ותבע מאלו שסבור היה שהם יוכלו להמשיך את קיומו ושגשוגו של מבצר התורה הגדול - ישיבת תורה אור - שימשיכו לעשות זאת, ואכן סייעתא דשמיא מופלאה עומדת לה לישיבה, לכוללים ולחבורות להמשיך לגדול ולשגשג, ולגדל מאות בני תורה למרות המצב הכלכלי הקשה.

(מתוך הספר 'מגדלתו ומחומתו')

נותרו המומים. לאחר כמה ימים שב אבי הילד לאכסנייתו של רבנו, עם מעטפה עבה בידיו. הוא סיפר שהניח בצד סכום גדול למען ריפוי של ילדו, ועתה כשאינו צריך עוד לכך הוא רוצה לתת את כל הכסף לישיבה.

## "האבן תצא גם ללא ניתוח"

כאשר התארח בשבת אצל אחד מנדיבי הישיבה הגדולים, ניגש אליו בעל הבית בסעודת שבת בבוקר, וסיפר לו שהוא סובל מאד היות שיש לו אבן בכליות. הוא סיפר שכבר עבר שני ניתוחים ללא הצלחה, וביום שלישי הקרוב עומד הוא לעבור ניתוח שלישי. הוא ביקש ברכה שכן חשש מאד מהניתוח, והוסיף שאם יסתדרו הדברים והאבן תצא מעצמה בלי צורך בניתוח - הוא מוכן לתרום מאה אלף דולר לישיבה, ע"מ שרבינו יבטיחו שיעבור הטיפול בהצלחה ותצא האבן בשלום.

סגר רבינו פיו ושפתיו, והניח את אצבעו על פיו לסימן שתיקה. כעת שבת קודש, ולא מדברים על עניינים אלו (וכידוע היה רבינו בתענית דיבור בשבת). וכשניסה שוב ושוב לדבר ע"ז עם רבינו, חזר והניח אצבעו על פיו בסימן שתיקה, וסימן בידו 'לאחר השבת נדבר על זה'.

עם צאת השבת ניגש הנדיב בעל הבית אל רבינו, וקיבל את ברכתו לרפואה שלמה, והוסיף רבינו שאינו צריך ללכת לניתוח. האבן תצא גם ללא הניתוח. כך הווי שהאבן יצאה בשלימות ללא כל טיפול רפואי. אותו נדיב התרגש כל כך מהסיפור, שלא הסתפק בתרומתו אלא הכפילה והיה מספר את הסיפור לכל מי שבא להתרימו. וסיפר הג"ר בנימין קרליבך שכאשר הנדיב סיפר זאת להגרנ"צ פינקל ראש ישיבת מיר, הגיב הגרנ"צ ואמר לו: "על כזה סיפור נתת מאה אלף דולר? על דבר כזה צריך היית לתת מיליון דולר!"...

## צריך למסור נפש על תורה

ככל שנקפו השנים הלכו הנסיעות והטלטולים ונעשו קשים יותר, אך רבינו לא הסכים לשמוע על אפשרות שיימנע לנסוע, גם כאשר נכנס לעומק שנות הישיבה, והיו מהרופאים שהזהירו שזה עלול להיות מסוכן עבורו לנסוע בגיל כה מופלג, לא ויתר וביקש במפגיע לנסוע לעמוד לימין הישיבה.

רופאו המסור רבי יצחק מלכה מספר, שבכל פעם כשהיה שב מחו"ל ובא לבדקו, היה רבינו שואלו האם יוכל לנסוע שוב! בני המשפחה לא ידעו את נפשם, מחד יש רופאים שמזהירים שלא ייסע, מאידך הוא עצמו עומד על כך לנסוע. הם שאלו את פי מרן הגרא"ל



וזה אומר חם לי, חייבים לפתוח. התחפרו איש איש בטענתו, והחליפו גידופים ועלבונות, אם כי עייפים היו מלצאת ממטותיהם, ולבסוף נרדמו מבלי ליישב את הוויכוח. לאחר שהאיר היום, קמו משנתם רגוזים וממורמרים, ובאותה שעה התברר להם שבחלון לא היתה כלל שימשה... הכל פסיכולוגי, כמו במריבות ובוויכוחים רבים. עוד סיפור מסופר, על דרשן אחד - לא ממש למדן מופלג - שהייתה לו דרשה יפה ומפולפלת על פרשת קורח. ומה עשה אותו דרשן כאשר קראו בתורה פרשת שלח-לך או חוקת, לך-לך או שמות? היה אותו דרשן עולה לדרוש, ומתחיל לומר בלהט: "בפרשת השבוע שלנו יש לקחים גדולים וחשובים מאין כמוהם, הסכיתו ושמעו...!", ואז היה מכניס ידו לכיס הימני של חליפתו, אחר כך פשפש בעומק כיסו השמאלי, עבר לכיס החולצה, ולאחר מכן לכיס המכנסים. קהל השומעים תלה בו מבטי תמיהה, מה הוא מחפש? "אוי", הוא אמר לבסוף, "הקופסא של הטבק! אני זקוק לקמצוץ טבק כדי לחזק נפשי וליישב דעתי, לפני שאעמיק בדרשה הנפלאה שלפנינו".

הוא חיפש ופשפש עוד זמן מה, ואחר כך הפטיר: "אהה, להיכן נעלמה קופסת הטבק ההיא? כמו קורח בשעתו, נבלעה הקופסא באדמה, ואיננה? אוה, מאחר וכבר הזכרתי את קורח, נזכרתי בפרוש נפלא על מחלוקתו ועל עדתו..."

אם אין דרשה בנושאים אקטואליים, ואין פירוש שאפשר לקשרו לתקופת השנה ולפרשה, או לחילופין ל"חתן שלנו", תמיד אפשר להביא את קורח, הוא מסתדר יפה עם כל הפרשיות...

(מתוך הספר 'דורש ציון')

המינים בעתם ובזמנם. גם דרשות על פרשת השבוע צריכות, כמובן, להתאים לזמן ולתקופה. בחודש תשרי דורשים הדרשנים בפרשיות חומש בראשית, אך אם יבואו לדרוש בפרשת לך-לך בעיצומו של קיץ, יתמהו עליהם השומעים, על אף שביר תורה הם, וראוי לשמעם בכל עת וזמן.

יצאת מן הכלל היא פרשת קורח, אשר עליה נאמר "פרש זו יפה נדרשת", שהרי תמיד ניתן וראוי לדרוש בפרשה זו, ולחזק את הציבור מפני המחלוקת.

מחלוקות יש תמיד, בין 'ציבורים' שונים, בין אדם לחברו ולשכנו, ואף בין בני הבית, בנושאים שונים ומגוונים, כגון:

על כמה מעלות יש להפעיל את המזגן- עשרים או עשרים ואחת וחצי?

מתי ראוי שיידלק החשמל בשבת, בחמש (כך טוען ר' פלוני), או בשש (כדרישתה התקיפה של רעייתו)?

לאיזו מסעדה יצאו עובדי המשרד ביום הגיבוש, חלבית או בשרית? בהכשר הזה או בהכשר ההוא? שניים מהעובדים כועסים מאוד, שלושה אחרים פגועים עד עומק נפשם, ואחד מוחה בתוקף שכל הרעיון אינו ראוי כלל, וברוח זו הולך ומתגבש הגיבוש...

כל זה עוד לפני שהזכרנו את מחלוקות הענק על תקציבים והקצאות למוסדות, ועל מחלוקות שעניינן עקרונות- אמיתיים או מדומים- ופרינציפים.

סיפור מספרים על שני אנשים, שהתארחו באיזשהו בית הארחה זנוח. באמצע הלילה, בעת שהתהפכו השניים על מזרניהם הדקים, נתגלע ביניהם ויכוח מר- זה אומר קר לי, חייבים לסגור את החלון,

\* שישים שניות מתקוות על סדר לימוד הדף היומי (שלוחה 2-3)

\* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

\* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

\* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

\* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

**הכל במקום אחד**

קו השיעורים של 'דרשו' \*4992 או 077-2222-666

### וארטים לפרשת השבוע

**כה יב. לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום.** במדרש רבה כאן מובא 'בדין הוא שיטול שכרו'. ורבים נתקשו כאן מה זה בדין מה היה צד שהקב"ה לא ישלם לו שכר? ועו"ק הא שכר מצווה בהאי עלמא ליכא ומדוע דינו ליטול שכר כאן בעוה"י? ויש בזה ב' תירוצים: א. הסיטופלגר בברכת פרץ תירץ ע"פ הא דתנן בפאה אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעוה"י וכו' ואלו הם גמילות חסדים וגוי' וא"כ י"ל דאמנם שכר מצווה בהאי עלמא ליכא אך על גמ"ח מצינו שיש, והנה פנחס עשה גמ"ח עם ישראל כי הצילם מכליון כדכתיב הסיר את חמתי ולא כליתי את בניי, ולכן בדין הוא שיטול שכרו. עו"ל, תירץ רבי משה מאמן (בספרו זכרון משה נפטר לפני למעלה ממאה שנים), שהיות ופנחס זה אליהו ואליהו לא מת לעולם אז א"א לתת לו שכר לעת"ל לכן אמרינן שהשכר שיקבל יהיה כאן בעוה"י כי א"א לחכות בשבילו לעוה"ב ולכן בדין שיטול שכרו.

**כה יב - יג. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום.** הטעם שהקב"ה בעצמו לא אמר לפנחס אלא הוצרך לומר למשה שיאמר לפנחס: י"ל משום שכל הבטחה שהקב"ה מבטיח יכולה להשתנות אם יגרום החטא כמו שמצינו אצל יעקב, אפי' שהקב"ה הבטיח לו שלא ינזק פחד שמא יגרום החטא. אבל מה שנביא מבטיח לא חוזר בו גם אם חטא כדי שלא יאמר שהנביא אינו נביא אמת, לכן אמר הקב"ה למשה אתה תאמר לפנחס הנני נותן לו את בריתי שלום, וכך זה הבטחה בטוחה. וכן שנינו בספרי שכל הכהנים גדולים בבית ראשון ושני היו מזרע פנחס כי הובטח לו ברית כהונת עולם. לעולם שא"א לשנות.

**כה יג. תחת אשר קנא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל.** הטעם שנאמר אשר קינא לאלוקיו ולא לאלוקים, (ועוד צריך להבין הרי מבואר בגמ' שעשרה ניסים נעשו לפנחס וברוך הטבע הוא היה נחרג, א"כ לכאורה השבח הגדול של צריך להיות תחת אשר מסר נפשו לכבוד אלוקיו שזה יותר חשוב מלקנא לאלוקיו. אע"כ בא הכתוב ללמדנו שלקנא לאלוקים הוא יותר חשוב ממסירות נפש, ולמה?) י"ל שפעם יהודי אחד נכנס לביהכ"נ מלא באנשים, נגש אליו יהודי אחר, צעק עליו וביזה אותו בפני כולם. קם אחד בלי פחד ויצא להגנתו של היהודי הראשון, כאשר הוא נוטל את המבזה ומשליך אותו מכל המדרגות. החלו אנשים שם להתלחש מדוע הוא היחיד שמחה. השיב שם אחד, המוחה הוא בן של המתבזה. כעת הכל מובן אם זה אביו, בדין הוא מוחה. וזה מה שכתוב כאן אשר קינא לאלוקיו כי פנחס הרגיש שמבזים את אביו שבשמים.

**כה יד. ושם איש ישראל המוכה וגוי' זמרי בן סלוא.** יל"ע מ"ט הכא הזכירה התורה שם החוטא הא איתא בשבת צו: דרבי עקיבא היה אומר מקושש זה צלפחד ואמרו לו חכמים היאך אתה מגלה שמו כשהתורה כיסתו, והיינו שיותר נכון לכסות שם החוטא? וי"ל דפסק הרמב"ם יב ד מאסיו"ב כל הבעל נכרית קנאים פוגעים בו והשיג שם הראב"ד דב"א כשהתרו בו קודם לכן, והקשה שם הרה"מ הא דין זה דקנאים פוגעים ילפינן מפנחס והתם הא לא התרו בו כלל? וי"ל ע"פ סנהדרין ח: דלר"י ב"י חבר אינו צריך התראה ולכן כאן שבה לומר שבחו של פנחס אם לא יוזכר שמו זה לא שבה שהרגו כיוון שלא התרו בו, ולכן הוזכר שם החוטא שהיה נשיא שבט שמעון שהיה חבר ולכן לא בעינן התראה. אמרי שפר.

**כה טו . כזבי בת צור ראש אומות בית אב במדין הוא.** בטעם שהוזכר התפקיד של אבי המוכה י"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ, משום דאיתא בסנהדרין פב. שזימרי טען למשה אם זו אסורה מי התיר לך בת יתרו, ואמנם משה גייר את ציפורה אך גם כזבי התגיירה רק לא מקבלים גרים כשישראל במיטבם, וא"כ היא בת מלך שגם אצלם טוב לה, כמו שמצינו ששלמה גייר את בת פרעה. וזו היתה טענת זימרי הרי אני גייתי אותה ואם תשאל הלא אסור לגייר כי ישראל במיטבם י"ל שהייתה בת מלך ומצינו אצל שלמה שהותר ד"ז. והטעם באמת שנאסרה משום שטעם הגירות והלקיחה היה בשביל לחטוא ולא לשם גירות אמיתית.

**כו טז. לאזני משפחת האזני.** אומר רש"י אומר אני שזו משפחת אצבון ואינו יודע למה לא נקראת

משפחתו על שמו. השל"ה יש לו כאן פשט נאה בזה. הנה הגמ' בכתובות ה. מפני מה אצבעותיו של אדם משופך כתידידו, שאם ישמע דבר שאינו הגון יתן אצבעו באוזנו. ולכן משפחת אצבון דהוא מלשון אצבע נקראת אזני מלשון אוזן, לרמז שעם האצבע צריך לכסות את האוזן.

**כו נג. לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות.** יש להקשות מאי טעמא לא כתיב כאן לגוללותם כמו בכל מקום ועיין ברמב"ן שעמד ע"ז. ועו"ל דבנחלה מצינו שאף שיש לאדם שני ראשים מקבל חלק אחד בלבד וכמו הסיפור הידוע שהביא התוס' במנחות לו דאשמדאי הביא לפני שלמה המלך אדם שיש לו שני ראשים שבה לתבוע שני חלקים בירושת אביו, ושלמה פסק שם שנידון כאיש אחד עי"ש. וא"כ כיון שהלכות נחלות לא תלויה בגולגלת מקבל נחלה אחת. אבל פדיון הבן אמרינן שם במנחות שמי שיש לו ב' גולגלות צריך לתת עליו ם סלעים משום דבגולגולת תליא רחמנא.ו. טעמא דקרא.

**כז א. ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף.** רש"י במקום מקשה מדוע נכפל בן מנשה ואח"כ עוד פעם למשפחת מנשה בן יוסף, ועוד מה הטעם נכתב בן יוסף הרי כולם יודעים שמנשה הוא בנו של יוסף. מתוך רש"י לומר לך יוסף חיבב את הארץ שנאמר והעליתם את עצמותי, ובנוניו חיבבו את הארץ שנאמר תנה לנו אחוזה. ונשאלת השאלה הרי אדם שיבקש לקבל בא"י מגרש ששווה מיליונים וישאלו אותו מדוע אתה רוצה את זה והוא יאמר אני אוהב את ארץ ישראל, כולם יצחקו עליו. שהרי כולם מבינים שהוא רוצה את המגרש בגלל הערך הכספי שלו ולא בגלל שהוא מחבב את הארץ. וא"כ מזה שבנות צלפחד בקשו תנה לנו אחוזה, מנלן שהן באמת אהבו את ארץ ישראל, אולי הן פשוט רצו נדלין? וי"ל, אומר האמרי אמת, שהנה מבואר בגמ' (לחלק מהתנאים) שהמקושש זה צלפחד, וסיפור המקושש היה בשבת השנייה לצאת בניי ממצרים, ואז סקלו את צלפחד. ומתי בנותיו בקשו לקבל נחלה, בשנת הארבעים לאחר צאת בניי ממצרים. ומדוע שתקו כל אותן שנים, וכי לאביהם לא היתה ירושה ממונית? ואם אכן עניין אותן הכסף הן היו צריכות לדרוש זאת לפני ארבעים שנה, ומזה שחיכו עד עכשיו וניסו לקבל חלק בארץ, סימן שהן חיבבו את הארץ.

**כז ג. אבינו מת והוא לא היה וגוי' בעדת קרח וגוי'. ואם הוא כן היה בעדת קרח אז מה היה קורה? וי"ל שמבואר בגמ' שהן טענו אם אנו (בנות) לא חשבות כזרע, אז שאמנו תתיבם, ומדלא מתיבמת, סימן שאנו חשבות כזרעו של צלפחד, ואם הוא היה בעדת קרח, אז היה אפשר לומר להן שלא מתיבמת כי ירדו חיים שאולה, וע"ע משך חכמה. וחננכות התורה.**

**כז טז. יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על עדה.** וברש"י כיוון ששמע משה שבנות צלפחד יורשות ואמר הגיע הזמן שאתבע צרכי, שירשו בניי את גדולתי. וקשה הא כעת התחדש רק שבנות יורשות ואילו שבנים יורשים הוא כבר ידע קודם, וא"כ למה רק כעת הא תבע את הירושה לבניו? י"ל, אומר בעל ה'אבני המקום', שכל הזמן משה חשב שהולכים לפי איכות וכיוון שיהיושע יותר איכותי מהבנים שלו אז הוא ראוי לירש אותו, אבל כעת שהוא שמע שבנות צלפחד יורשות אפי' שהן בנות ולגבי ירושה בנות פחותות מזכרים ובכ"א הן יורשות מדין בנות אביהם, א"כ אז שבניי יירשו את גדולתי, ואפי' שבאיכות הם פחותים מיהושע בכ"א מדין בנים שיירשו. אמר לו הקב"ה כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמישושן שלא מש בתוך האהל.

**כז כ. ונתת מהודך עליי.** אומר רש"י וביותר בגמ' בבב"ב עה. זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה ופני יהושע כלבנה וכו'. יש לעיין מדוע רק הזקנים אמרו ד"ז, מה עם הצעירים? וי"ל, ע"פ רבינו חננאל, שכל הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא קידשו את החדוש ע"פ הראיה, אלא ע"פ החשבון משום שלא ראו את אור החמה והלבנה משום דהעננים כיסו הכל. ולכן רק זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה כי הצעירים לא ידעו מה זה לבנה וחמה. ונפתלי שבע רצון.

**כח טו. ושעיר עיזים לחטאת לה'.** רש"י כאן מביא את דברי הגמ' שהטעם שנאמר כאן לה' בשונה מכל

### פרשת פנחס תשפ"א

השעירים משום ששעיר ראש חודש הוא כפרה לה' שמיטע את הירח. והקשה ע"כ החיד"א דא"כ מדוע כשמתפללים תפילת ראש חודש אומרים 'מזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חודש נעלה עליו ושערי עיזים נעשה ברצון'. ויש לעיין למה הוי 'ברצון' הא השעיר הוא כפרה וכפרה הוא הפך רצון כי רצון הוא נדבה. ותירץ ע"כ החיד"א שהתפילה שלנו ברי"ח הוא לעת"ל כמ"ש והבאנו לציון עירך ברינה וגוי' ושם נעשה לפניך קרבנות וכו'. והיינו לעת"ל, ולעת"ל כתוב שיהיה אור הלבנה כאור החמה ואז כבר לא יצטרך כפרה על מיעוט הלבנה כי זה גדל, ולכן השעיר אז יהיה לרצון.

**כח כב. ויעש משה כאשר ציווה ה' אותו ויקח את יהושע ויסמוך ידו עליו.** אומר רש"י ויסמוך את ידיו בעין יפה ויותר ממה שנצטווה ונעשהו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו. יש לעיין מה הוסיף רש"י ככלי מלא וגדוש. י"ל חידוש נפלא על כך כתב רבי יוסף קארו שטינהרט שהנה בסוף פרשת וזאת הברכה מסופר על פטירתו של משה ונאמר שם ויתמו ימי בכי אבל משה ויהושע מלא רוח חכמה כי סמך את ידו עליו. ויש להקשות איך כתוב ויהושע מלא רוח חכמה הרי אמרו חז"ל (תמורה טו) ששלושת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה ואך נשאר יהושע מלא? ולפי רש"י כאן הכל מצויין כי רש"י כאן כותב שיהושע היה מלא וגדוש ובימי אבלו של משה שנשתכחו וכו' הוא נשאר רק מלא.

**כט א. יום תרועה יהיה לכם.** יש לעיין מדוע בסדר התפילה של ראש השנה נקרא ר"ה יום הזיכרון בשונה מהלשון שהקב"ה אמר בתורה יום תרועה? וי"ל דהנה הכלי יקר ביאר מה טעם נקרא חג הפסח בשם פסח ולא חג המצות כמו שקרא לזה הקב"ה בתורה: ותירץ ע"פ ברכות ו. שבתפילין של הקב"ה הוא משתבח בישראל וכתוב שם מי כעמדך ישראל, ואילו בתפילין שלנו כתוב ה' אחד והיינו כבודו של הקב"ה, ולכן בחג פסח הקב"ה קורא לזה חג המצות כי הוא משתבח בישראל שיצאו ממצרים בחיפיון עד שלא הספיק בקסם להחמיק, ואנו קוראים לזה חג הפסח ע"ש שהקב"ה פסח עלינו. ולפי"ז מיושב היטב למה הקב"ה קורא לר"ה יום תרועה כי הוא שבח לישראל שמריעים לפניו וממליכים אותו, ואילו אנו קוראים לזה יום הזיכרון ע"ש שעולה זיכרונו לפניו לטובה.

**הפטרת פנחס. מלכים א יח. ה. וישכב וגוי' והנה מראשותיו עוגת רצפים וצפחת מים ויאמר וישת וישכב. וישכב מלאך ה' ויגע בו וימלא קוסא אבל כי רב ממך הדרך. ויקם ויאלץ וישתה וילך בכוח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלוקים.** יש לעיין מדוע בתחילה אליהו לא אכל את הכל למרות שראה שנבראה בשבילו, ורק כשהמלאך ציווה לו שנית הוא אכל הכל. וי"ל שהעוגה היתה כעין פת הבאה בכיסנין דבעינן לטיול ידיו לפניה וכיון שהיה לו רק צפחת מים שזה מעט מאוד לא יכל ליטול ידיו וא"כ לא יכל לאכול כדי שיעור קביעת סעודה, ואז הגיע המלאך ואמר לו שיש לו עוד דרך ארוכה כי רב ממך הדרך אז פטור מנט"י כי איתא בפסחים שרק במקום שיכול ללכת 4 מילין צריך ליטול ידיו ובלא"ה פטור מנט"י, לכן השלים ואכל הכל. לטעם דקרא.

**בין המצרים. על מה חרבה ירושלים:** יש סתירה בגמ' בדברי רבי יוחנן על מה חרבה ירושלים: פ"א כתוב אמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שנאת חינם. ובמקום אחר כתוב אמר רבי יוחנן, לא חרבה ירושלים אלא משום שהעמידו דבריהם על דין תורה. לכאורה זו סתירה. וי"ל ע"פ רבי יוחנן שלישי, אמר רבי יוחנן אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים. ששם הבעה"ב צעק על בר קמצא וחכמים שהיו שם לא מיחו, ונשאלת השאלה למה הם לא מיחו, וי"ל שהם אמרו אם בעה"ב שונא אותו, סימן שזה בהיתר, ומה ההיתר, שראה בו דבר ערווה ביחודי, שאז מותר לו לשנא, כדאיתא בפסחים קיג: (על שונא לטעון, שמסביר איך שידך שונא, ולמה צריך לעזור לו, הרי"ז שונא בהיתר) וא"כ חוזרת הקושיה למה נענשו ע"כ ונחרבה ירושלים הרי זה היה בהיתר? י"ל ע"פ תוס' שם, שאומר שההיתר לשונא הוא רק ע"פ דין, אבל לפנים משורת הדין לא ישנא, יעווי"ש. וכעת מובן, ירושלים חרבה בגלל שנאת חינם, שאמנם השנאת חינם בקמצא היתה מותרת ע"פ הדין, אבל זה גופא הבעיה שהעמידו דבריהם ע"פ דין, ולא הלכו לפנים משורת הדין.

## שימוש חכמים

**יפקוד ה' אלוקי הרוחות**, פירש"י כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שייירו בני את גדולתי. אמר לו הקדוש ברוך הוא לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל. וזהו שאמר שלמה נוצר תאנה יאכל פריה. ומקור הדברים הוא במדרש רבה כאן: אמר לו הקדוש ברוך הוא בניך ישוב להם ולא עסקו בתורה יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות, הואיל והוא שרתך בכל כחו כדאי הוא שישמש את ישראל שאינו מאבד שכרו קח לך את יהושע בן נון לקיים מה שנאמר נוצר תאנה יאכל פריה. ובילקוט שמעוני משלי תתקנץ. וכסיל אדם יבלענו זה יהושע שלח היה בן תורה והיו ישראל קורין אותו כסיל, ובשביל שהיה משרת משה זכה לירושתו שהיה מכבדו ופורס הסדן על הספסל ויושב תחת רגליו לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא איני מקפח שכרך. והנה יהושע זכה להיות מוסר התורה יותר מכל הזקנים כמו שכתוב במשנה באבות משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע שמסר לזקנים. והכל בזכות שימוש חכמים. רואים מכאן שגדולה שימושה יותר מלימודה שאע"פ שהיו בדור זקנים וחכמים ממנו הוא היה מוסר התורה.

**ורבי גרשון אדלשטיין** ביאר את הדברים בלשונו הטוהר. וז"ל: אחד מן הדברים העיקריים להצלחה בתורה הוא שימוש חכמים, והיום יש בחורים שמזלזלים בזה שיש צעירים שסבורים שהם כבר בעלי הבנה ויכולים ללמוד לבד ולחדש חידושים, ובאמת זה אינו שבלי שימוש חכמים זמן ממושך א"א לדעת מהי סבא ישרה ומהי סבא עקומה. שימוש חכמים כולל גם לראות את הנהגת החכמים כיצד צריך להתנהג וזה שייך ע"י שימוש חכמים זמן ממושך אז שייך לקבל שלימות בתורה. ופעם בא אחד לשיבה ואמר שהוא זוכר את הרב שך בלומדו בסלוצק אצל רא"ז מלצר ואז לא חשב שיהיה גדול הדור אבל דבר אחד הוא זוכר שהיה מיוחד מ מאחרים שכל הזמן היה עם רא"ז והיה הולך אחריו כל הזמן ולא וזה ידו מתוך ידו כל הזמן וגם אחרי זה כאן בא"י אצל החזון איש והגרי"ז היה לו תמיד קשר תמידי איתם כזה שימוש חכמים ולכן נעשה גדול הדור. ושימוש חכמים זה נותן הרבה בהבנה בתורה וזה גם נותן הרבה בכל האישיות בכל ההנהגה בכל ההשקפות איך להשקיף על כל דבר וזה נוגע גם לצעירים כשנמצאים בישיבה ושומעים שיעורים צריך לחזור על השיעורים שיש הבדל גדול בין מי שחוזר על השיעור למי שאינו חוזר, שלשמוע שיעור זה כמו לקרוא ספר אבל חזרת השיעור מוסיפה הרבה מאוד בהבנת השיעור עצמו וברמת ההבנה של האדם שמקבל רמה אחרת של הבנה. ומן הראוי לדעת שבלי רב א"א לקבל רמה בהבנה מלבד ע"י סייעתא דשמיא מיוחדת כשיש לו זכויות מיוחדות. ומי שמזלזל בשימוש חכמים ודאי לא יהיו לו זכויות אלו ובדרך הטבע זה לא שייך. וכן היה אומר רבי חיים שמואלביץ (שיחות מוסר תשל"ב מאמר י) יש שרואים בשיבה שניים העוסקים בתורה בשווה, ומכל מקום נראה בחוש שאחד מהם עתיד להרביץ תורה בישראל ולהשפיע תורה ויראת שמים לרבים והשני לא יזכה להאומה, וההבדל ביניהם אינו אלא בזה שהראשון משמש את רבו וסופג את מהותו של רבו והשקפתו בכל עניין והשני עוסק בתורה לעצמו.

**מקובל לחשוב** שרק בעולם החסידות יש השתוקקות לדעת כל הגה וכל פעולה של חכם בשימוש חכמים תמידי. אך צריך לדעת שגם אצל הרבי ליטא וכן אצל גדולי ספרד מצאנו שאלו ששימשו ת"ח זכו להוראה מופלגת. ונביא כאן כמה סיפורים מזה. **מסופר** על רבי ברוך בער ליבוביץ תלמיד מובהק לגר"ח מבריסק שהיה משקיף זמן רב להבין משפט אחד ששמע מרבו, ונשאל רבי"ב מדוע הוא משקיף כל כך בהבנת דברי רבו, והרי באותו זמן יכול הוא ללמוד כמה סימנים בדברי גדולי האחרונים כהקצוה"ח והגרעק"א, וענה להם שישאל את רבו ר"ח גם על דבר זה, ור"ח ענה לו שמדברי גדולי האחרונים יכול ללמוד הוא מה לומר, אך מרבו יכול ללמוד גם מה לא לומר. נקודה זו של לימוד מה ראוי לומר ומה ראוי לא לומר, אפשר ללמוד רק בדרך שימוש חכמים, ע"י שהתלמיד משמש את רבו כראוי, ונמצא אצלו תדיר, לומד הוא אלו דברים צריך לומר ואלו דברים ראוי שלא לאומרם. **רבי אלחנן וסרמן** נמנה כידוע עם עשרת תלמידי כולל קדשים של חתף חיים. אף אחד מאנשי

## מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה וענייני היום

ה'כולל' לא למד באותו פרק מה'חפץ חיים' עצמו כל' כך הרבה, כפי שהוא למד. קרוב לשלוש שנים רצופות עשה בראדן, כשהוא משים לילות כימים ביגיעת התורה, גורס מעמיק ומחדש בסוגיות החמורות. ובו זמנית התמכר ללמוד אורחות חיים והתאבק בעפר רגליו של ה'חפץ חיים' והושפע ממנו השפעה נפשית כבירה, והטביעה בו חותם שאינו נמחה באופיו ובכל מהלך חייו בעתיד. כל מתי ששעמ או ראה אדם יוצא מלפני ה'חפץ חיים' היה רבי אלחנן מפציר בו, שאם העניין אינו סוד יואיל לא בטובו לספר בפרוטרוט את השתלשלות שיחתם. וברגע שהלה ניאות לספר, היה משים אוזנו כאפרכסת, מדייק בכל מילה ומילה, וחוקר ודורש את המספר לפרטי פרטים. רבי אייזל כרקובר מרמ"י ישיבת ראדן סיפר פעם נכנסתי אל היכל הישיבה, ונדחתמי לראות את רבי אלחנן מפציר בידו את שולי מעילו ורך במהירות כילד, כאילו פרצה דליקה במקום. כשהתעניינתי, התברר, שרבי אלחנן ישב עם גמרא ולמד במנוחה. לפתע נכנס תלמיד אחד והודיע שה'חפץ חיים' מתכוון לשיחה. מיד סגר את הגמרא והתחיל במרוצתו. **רבי** ישראל סלטנר ששינה את פני העולם בשיטת המוסר, בתחילת דרכו היה עוסק בתורה כשאר ת"ח עד שהוא גילה יהודי ת"ח וצנוע קראו לו רבי זונדל מסלאנט. הוא התבונן בו והבחין בגדולתו הנסתרת ואז דבק בו, למד מדרכיו וממנו קיבל את יסוד תורת המוסר שאיתו הפך את כל העולם. בא נראה מה יכול להיות מקיירה ודבוקת לת"ח צנוע וזה דבר שכדאי לכל אחד לשים לב ולנצל ולקבל מה שאפשר בשימוש לת"ח. **רבי איסר זלמן** מלצר עמד לא פעם על כך עד כמה גדול שימושה של תורה ועד כמה חשוב וצריך להתאבק בעפר רגליהם של גדולים וללמוד ממעשיהם מדרך הנהגתם. ותוך כדי כך היה אומר: 'השינים שביליתי אצל רבי ליפא ממיר בעל המלבוש יו"ט וראיתי את התנהגותו, דרכו בהוראה ובנשיאת עול הציבור היו לי לעזר רב לעתיד ברבנות ובהנהגת הצבור'. ברבות הימים השתתף רבי איסר זלמן בכינוס הפך את ראשי ישיבות, ברנים וגדולי התורה, שהתקיים בוויילא רבי חיים עוזר גרודזינסקי לפני תחילת הדיון בעניין שלשמו התכנסו, נשאלו הנאספים על ידי אחד הרבנים לחוות דעתם בקשר לשאלה קשה בעניין דיני ירושה. הם התחבטו בבעיה, ולא הגיעו לכלל הכרעה. תוך כדי כך נכנס רבי איסר זלמן לאולם האסיפה. משראוהו, פנה אליו אחד הגדולים ואמר: הנה הגיע רבה של סלוצק, נשמע מה דעתו בעניין. רבי איסר זלמן הרהר, ומיד הכריע וקבע כיצד יש לפסוק באותו עניין הלכה למעשה. הנוכחים, אדירי התורה, עמדו נדהמים מששמעו את הכרעתו המהירה בעניין כה מסובך, ועל הכל הפליאה אותם גישתו הישרה לשאלה וניתוחו ההגיוני, ומיד שוכנע בצדקת הוראתו. לאחר מעשה, בראותו את השתוממות הנאספים, אמר לאחד ממקורביו: 'לא הייתי מקבל על עצמי להכריע בשאלה כה מסובכת בפני גדולי התורה הנאספים. רק היתה לי בזה סייעתא דשמיא. כאשר שמעתי את השאלה נזכרתי ששאלה בדומה לזו ממש, והואה בזמנו בפני הגאון רבי ליפא ממיר בילדותי, כאשר הייתי בביתו ושימשתי לפניו, וכך פסק אז, אמנם בשעתו לא עמדתי על עומק ההוראה וביסוסה בהלכה, אבל כעת ראיתי מעשה ונזכרתי הלכה, ומן השמים סייעוני לנמק את פסק ההלכה.

### שנאת חנם

**אנו נמצאים** בימי האבל על חורבן בית המקדש. חז"ל מספרים לנו שבית המקדש נחרב בגלל שנאת חנם במעשה של קמצא ובר קמצא, ולמרות שעסקו בדור זה רבות בתורה וגמילות חסדים כיוון שהיתה שנאה נחרב בית המקדש. תפקידנו בימים אלו הוא להימנע משנאת חנם ולהרבות באהבת חנם, והח"ל לימדנו שזה כל התורה מה ששנאו עליך לא תעשה לחברך. והתנא באבות אומר ששנאת הבריות מוציאה את האדם מהעולם וגוררת עבירות רבות. וכל עוד אין אנו מתקנים עניין זה של השנאה לא יכול להיבנות בית המקדש. הגר"א. באבן שלמה כותב שאדם ששנא מישהו זה מראה שכל מצבו הרוחני ירוד והכל אצלו בפנים רקוב, והסיבה לכך היא משום שזה מראה שכל המצוות שעושה זה בשביל כבוד וכדו' ולא בגלל שחפץ להרבות כבוד ה' בעולם. הגמ' בסוטה מספרת על רבי אבהו שחזר לביתו וראה את אשתו בוכה והיא סיפרה לו שהסיבה שהיא בוכה משום שהיא גנשה את אשת המתורגמן של רבי אבהו שהיה חוזר לפני הציבור על השיעורים של רב אבהו והיא אמרה שבעיקרון בעלה ת"ח יותר מרבי אבהו והוא עושה עצמו מתורגמן

משום כבודו של רבי אבהו. היא מאוד הצטערה כי היא עשתה הכל למען תורת בעלה ומתברר שבעלה לא כזה גדול יש שעוקפים אותו. רבי אבהו מיד הרגיע אותה ואמר לה מה אכפת לך איך יתקלס שמו של הקב"ה והאם ממני או מהתורגמן העיקר שיתקלס ויתקדש שמו. והגאון מוילנא מוסיף ואומר שהסיבה שלמרות שיש בימינו הרבה תורה וחסד לא נגאלים משום שאנו נגועים בשנאת חנם וגם המצוות שעושים הולכים רח"ל לסטרא אחרא. והנה כידוע לפני מלעלה מ 1950- שנה נחרב בית המקדש בעוון שנאת חנם ועד היום עדיין לא נבנה ביהמ"ק כי אנו עדיין נגועים בעוון זה. ויש להוסיף שחמורה שנאה כשהיא בלב, מכיוון שכלפי חוץ היא לא מורגשת וא"א להישמר מפניה. ומצינו במצוות פריקה וטעינה שבשביל להוריד את יצר השנאה המוצדקת (כי השנאה שם מבואר בחז"ל הוא משום שראה בו דבר עבירה ביחיד) לחברו זה יותר חשוב מאשר צער בעלי חיים שהיא דאורייתא. הבעל שם טוב היה אומר, שהדיק הגמור שאין רע בקרבו, אין רואה שום רע על שום אדם, אך מי שרואה שום רע בחברו, והעניין הוא כמו שמסתכל במראה.

**עד כמה** שנאת חנם מוציאה את האדם מהעולם וכשאדם שונא מישהו הוא לא מבחין בכלל והוא מסכים להפסיד הכל בשל שנאתו בבחינת תמות נפשי עם פלשתים, יש ללמוד מהסיפור הבא. **בספר ולקוט מעם לועז הביא סיפור** בגנות שנאת החינם: פעם מלך גוי שוחח עם חכם יהודי ושאל אותו מדוע אין לכם ארץ משלכם: ענה לו החכם אכן היתה לנו ארץ משלנו אך גורשנו משם בעוון שנאת חנם. המלך התפלא איזה שנאת חנם יש בכס הלא אני רואה אצלכם אהבת חנם שאין בשום מקום אחר בעולם! השיב החכם בכ"א עדיין קיים אצלנו שנאת חנם וזו הסיבה לגלותנו. המלך לא היה מרוצה והמשיך הלאה לעסקיו, לימים המלך יצא למסע צייד ביערות הסמוכות למדינה ולאחר זמן הוא ופלמיייתו איבדו את דרכם בסבך היער ונותרו ללא אוכל ושתיה כלל. בעוד הם מנסים לחשב את צעדיהם נגלה לעיניהם בית שבפתחו יש מזוזה שהעידה שבבית זה גר יהודי, הם דפקו בלת והציגו עצמם כחבורת ציידים שנקלעה ונאבדה במקום ללא אוכל ושתיה. היהודי עשה כמיטב שבביל להנעים להם את השעות, הוא הביא להם אוכל ושתיה לרוב עד ששבע אליהם ורוחם בערבו של יום הוא אף הציע להם מקום ללון עם מיותות מסודרות. למחרת בבוקר היהודי שוב הגיש לפניהם סעודה דשנית ועריבה. למחרת בבוקר ביקשו מהיהודי שישב אותם לביתם שבעיר היות ונאבדה דרכם. היהודי הסכים ונסע יחד עימם לעיר. בדרך הוא המשיך לדאוג לכל צרכם בלי לדעת כלל שהמלך הוא בין הנמצאים. כשהגיעו לעיר לפתע הוא רואה איך כל האנשים מסביב כורים ברך לפני העגלה, ואט אט הוא הבין שהוא הציל את המלך ופלמיייתו. המלך בכבודו ובעצמו ניגש אליו ואמר לו כיוון שעשית עמנו חסד באופן כה נעלה למרות שלא ידעת מי אני כל מה שתבקש אפי' אתן לך. היהודי חשב ולאחר כמה רגעים השיב: אדוני המלך יש ענולן שפתח לידי עסק מתחרה אם המלך מוכן למלואת אתם בקשתא אבקש סלק אותו משכונתי. באותו הרגע הבין המלך את תשובת החכם, הרי ליהודי הזה היתה הזדמנות לבקש אוצרות אדירים וכל מה שאדם יכול לחלום עליו כיאה לאדם שהציל את המלך אך מה שמעניין אותו זה השנאה שיש לו על השכן המתחרה. וזהו שנאת חנם שמוציאה את האדם מדעתו.

**ומצינו אצל גדולי ישראל** שבמקומות שלכאורה היה ראוי לשנוא את הזולת ולנקום על מעשיהם כנגדם הם הרבו אהבת חנם. ולא נתנו לשנאה של השני לגרוע מהעזרה הזולת אפי' אם זה היה לרשעים. **בספר** האיש על החומה מסופר סיפור מעניין בעניין זה על רבי יוסף חיים זוננפלד. אחד מראשי הסתדרות העובדים, אשר היה ידוע בשנאתו לדת בכלל, ולרבי יוסף חיים זוננפלד בפרט, חלה מאוד והלך לביה"ח של המיסיון בירושלים, דבר שכשלעצמו היה מנוגד מאוד לדרכו של רבי יוסף חיים. שם התדרדר מצבו מאוד עד שהתיאשו מחייו ויעצו לו שיעבור לשערי צדק שהיה ביה"ח של ד"ר וולך, שם אולי יצליחו להציל את חייו. אך דא עקא ד"ר וולך סירב לקבלו לטיפול בבית החולים, משתי סיבות גם מפני המחלוקת שעשה עם הרב זוננפלד שהיה רבו של ד"ר וולך, וגם משום שהלך קודם לביה"ח של המסיונרים, וכלל היה בידו כי מי שהלך לשם לא יתקבל אח"כ לשערי צדק. בצר להם הלך קרוב משפחתו של החולה - שגם הוא כבר התרחק מדרך התורה אל הרב



זוננפלד כדי לבקש ממנו שישכנע את ד"ר וולך לקבל את החולה לבית החולים. יום חורפי היה, גשם זלעפות שוטף ניתך ארצה, וכך כשהוא רטוב כולו נכנס לביתו של רבי יוסף חיים ומצאו כשהוא שקוע בלמוד התורה הקדושה, קרוב המשפחה מספר שלמרות שרבי יוסף חיים מאוד כעס עליו על שעזב את דרך התורה, בכל אופן קיבל אותו בכבוד גדול ושאל לרצונו. שיפירתי לו על כל הענין' מספר קרוב המשפחה, ותיקף כששמע במה המדובר קימט את הגמרא במקום שאחז, נעמד במקומו, לקח את מעילו והתחיל ללכת לכיוון דלת הבית. אמרתי לרבי יוסף חיים 'לא זו היתה כוונתי, אני מסתפק במכתב לד"ר וולך, אל לכבוד הרב לטרוח ללכת לבית החולים'. אך רבי יוסף חיים ענה לי: 'בפיקוח נפש של יהודי אני לא מסתפק במכתב אני רץ מהר. וכך היה בגשם שוטף רץ וכל ניסיונותי לעצור שיזכה להפגנת הגשם לא הועילו, הוא חזר ואמר בפקוח נפש לא מתמהמהים. וכשהגענו לרח' יפו נסענו לכיוון ביה"ח, ואז לקח הרב ספר תהילים והתפלל, ואחר כרבע שעה הגענו לחצר ביה"ח. רבי יוסף חיים רץ לכיוון בית החולים, רץ

פנימה ושוחח עם ד"ר וולך. לא הספקתי לשמוע את כל המשא ומתן, רק שמעתי שאמר לד"ר וולך 'ממתי אתה פוסק בענייני פקוח נפש?!', ואמר לי מיד להביא את החולה לכאן, וחיכה עד שיביאו את החולה וקבלו אותו, ורק אז הלך לביתו ואחר שבועיים אכן הבריא, ולא סיפרו לחולה את כל הספור הזה. שנה לאחר מכן התקיים טקס הנחת אבן פינה ליישוב חדש בגליל, והחולה שהבריא, בתוקף תפקידו כאחד מראשי ההסתדרות, עלה לנאום ואז צעק והכריז בקול גדול 'אנחנו נבנה את הארץ תוך מלחמת חורמה ביד השחורה של הרב זוננפלד ופמלייתו'. קרוב המשפחה שטיפל בזמנו בכל העניין של העברתו לבית חולים שערי צדק, גם היה נוכח באותו מעמד, לא יכול היה לשאת את נאום השטנה נגד מי שהציל את חייו של הנאום. וכך הוא מספר: קמתי ממקומי וצעקתי של לפני כל הקהל 'שתוק! אתה חיוב לו חייך', ומרוב תדהמה על כך שאני קרובו עושה לו כך הוא הפסיק את נאומו, ואז ספרתי לכולם איך היד השחורה הזו כביכול של הרב זוננפלד הצילה אותו ממות לחיים. אם כן, זו היא דרך התורה, כי יהודי באשר הוא יהודי

## ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך של שו"ת

**שאלה:** בפרשתנו מובא אך בגורל תחלת את הארץ. כתוב בחז"ל שאסור לשאול בגורלות וכן פסק בשו"ע יו"ד קעט. וא"כ קשה איך היום עושים גורלות? **תשובה:** מובא בפוסקים שהאיסור הוא רק כשתולה בגורל עתידות. אבל כשעושה גורל להכריע בין שני צדדים שאין לו בזה הכרעה ולקבל את זה כעצה שרי. וכן נוהג הרבה רבי חיים קניבסקי.

**שאלה:** מה הדרך הקלה לכפר על עבירות בלי יסורים? **תשובה:** מובא במדרש שאברהם אבינו שאל במה אדע כי ארשנה, והיינו איך אני אדע, אולי בני יעשו עבירות? אמר לו הקב"ה תיקנתי בשבילם קרבנות. ואז אברהם שאל ומה יעשו בגלות, א"ל הקב"ה יאמרו קרבנות, והיינו שאמירת קרבנות מכפרת על עוונות. ולכן במקום שאדם עושה לטובל ייסורים ועגמ"נ מעבירות שעשה יאמר קרבנות. וידוע שהעידו שהחפץ חיים רעד כשראה אחד שהגיע לתפילה אחרי קרבנות. אצל החסידים והספרדים מאוד הקפידו בזה. בעולם הישיבות יוצאי ליטא פחות הקפידו בזה, אך מי שיכול וודאי שיעשה הכל בשביל לומר קרבנות. ורבי חיים קניבסקי מקפיד, וידוע שגם הרב אלישיב הקפיד לומר קרבנות במתינות. מי לא רוצה להוריד מעצמו סבל ויסורים. וברור שצריך תשובה. ויש להוסיף שחוץ מקרבנות הקב"ה נתן לנו עוד מתנה אדירה והיא תפילה: כשאדם יש לו איזה בעיה או סתם רוצה לקבל איזה מתנה יש לו את האפשרות פשוט לשבת ולדבר עם הקב"ה כאילו הוא נמצא על ידו, ומי שעושה כך וחי באמונה בוודאי הקב"ה יענה לכל משאלותיו לטובה ויהיו לו חיים מאושרים עד בלי די.

**שאלה:** מה הטעם שלא מקריבים בזמן הזה קרבן פסח בהר הבית, הרי טומאה הותרה בציבור? **תשובה:** כיוון שהדבר יכול לגרום למהומות אדירות אצל הערבים עד כדי כח לפיקוח נפש ממש לכן לא מקריבים קרבן פסח במקום המקדש לכל הדעות. ויש גם שכתבו לאסור משום שלא יודעים מקומו המדויק של המזבח. ודנו בזה רבות רע"א וחתנו החת"ס, ובזמן רי"ח זוננפלד ג"כ רצו להתיר וכנ"ל ענה לבעל ההתעוררות תשובה.

**שאלה:** פנחס זה אליהו. איך הוא נראה? **תשובה:** כתב השבט מוסר שאליו הוא גובה ממוצע. צבע עור לא שחור ולא לבן, הוא זקן, יש לו שער וזקן. ויש לו חגורה רחבה ועליה שבעה שמות הקודש.

**שאלה:** בפרשתנו בדיני קרבנות מוזכר סולת, מהו הסולת? **תשובה:** סולת היא חטיה בשלבים הראשונים של החטינה נופל כ 5% מנפח הגרעין וזה קמח עבה יותר מהקמח הלבן והוא הסולת (וממנה מבשלים דייסה ועוד מיני מאכלים מתוקים).

**שאלה:** מה ראוי לכל אחד לעשות בימים אלו? **תשובה:** בשו"ע סימן א - ג נפסק: ראוי לכל ירא ה' שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, ויש חיוב מדאורייתא לצפות כל הזמן לישועה. ופסק הרמב"ם יא א ממלכים כל מי שאינו מחכה לביאתו כפר בתורה. ובסידור בית יעקב הלכות תעשה באב כתב שהסיבה לכל הצרות הנוראות והמפלגות שיש עמנו היום היא בגלל שאנשים מזלזלים באבל על ירושלים. וכדאיתא במדרש שוחר טוב פי"ז שכל אותם אלפים שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא משום שלא תבעו את

צריך לדאוג לשלומם ולצרכיו הגשמיים, ויחד עם זאת אם צריך להלחם בדרכו הנלווה עושים את זה ביתר שאת וביתר עוז.

**כשבן אדם** מרבה אהבה במקום שראוי לשנוא, אז הוא זוכה בכפליים אהבה מהקב"ה. מסופר על סוחר יהודי בשם רבי דוד זלצר שהגיע לרבי ממלכוני וסיפר לו על יהודי שמסוג את גבולו וביקש מהרבי ברכה שלא יירע לבבו כשראה אותו מצליח. הרבי נהנה מבקשתו המיוחדת וברכו בלבביות. כעבור זמן שב שוב רבי דוד לרבי ואמר כך ברוך ה' ברכתו של הרבי התקיימה אך היא אינה מספיקה אני רוצה ברכה שאני גם אשמח בהצלחתו של המתחרה. הרבי הביע קורת רוח מבקשתו וברכו מכל הלב שיזכה לשמוח בהצלחתו של החבר. אותו יהודי רבי דוד זכה בזכות זה לזכייה אדירה, לבד ממה שהצליח בעסקיו הוא קיבל חתן בעל היסוד העבודה מייסד שושלת סולנים המעטירה. עוד על אהבת חינוס הרחבנו רבות בפרשת אחרי מות קדושים.

**אפי' אחריו** והשקיעה בסביבות השעה 4:45. שזה ימים שהיום הוא פחות משנים עשרה שעות (ישנם ימים שהשקיעה היא בשעה 4:35 אך עלות השחר מוקדם יותר).

**שאלה:** כו בתמוז הוא יום טוב על הניצחון שהיה לגדולי ישראל מול כת הפרנקיסטים בשנת תקי"ט, מי היו הפרנקיסטים ומה היה טיבם? **תשובה:** יעקב פרנק היה מנהיג של אלפי משפחות שהגדיר את עצמו כמשיח שקר לפני כמאתיים שמונים שנה. פרנק סחף אחריו כת מאמינים, והוא נחשב אחד מממשיכי דרכו של שבתי צבי. הוא ייסד את כת הפרנקיסטים, לימים הוא התנצר עם קבוצה מתלמידיו. הוא עשה צרות רבות ליהודים, ובכו' תמוז תקי"ט בהוראת המלכות הוא ניהל ויכוח עם היהודים בראשות גדולי הדור ובראשם רבי חיים הכהן רפפורט מלבוב והיהודים זוכו מעלילת דם בוויכוח ויום זה נקבע ליום טוב באותה מדינה, זמן קצר לאחר מכן סר חינו בעיני המלך והוא נכלא במנזר.

**שאלה:** לפעמים אדם מתפלל כ"כ הרבה לקב"ה ומבקש ומתחנן אליו למשהו מסוים ולבסוף לאחר כ"כ הרבה תפילות מתברר שהוא לא נענה, והחולה שכ"כ הרבו בחיזוקים בשבילו וקיבלו הבטחות מכל הגדולים שיחיה נפטר ל"ע רח"ל, איך אפשר להתעודד מכזה מצב? **תשובה:** כיהודים מאמינים אנו יודעים בוודאות שכל מה שקורה לנו גם מה שנראה כדבר הגרוע ביותר יש משהו למעלה שהוא אב הרחמים וכל מה שנעשה לנו הוא מהרחמים האין סופיים של האבא שלנו, ומי שעושה את זה הוא גם נותן את הכוחות להתמודד עם המצב הזה, ולאדם לא מוטל לשקוע בעצב רגיו, אלא הוא עשה את המוטל עליו והתפלל התחזק ביקש ברכות מרבנים, והקב"ה עשה במקסימום של רחמים את הדבר שהכי טוב, ויקח קצת זמן ואז נגין הכל הטיב. וברור שהתפילות לא שבו ריקם והועילו גם לנפטר וגם להחיות מעמד אחר הפטירה באופן הראוי. (מתוך הספד שנאמר ע"י הגאון הגדול רבי אליעזר נחום שליט"א בהלוויה של גיסו האברך המושלם בכל מידה נכונה, השקדן העצום, הדמות וסמל לכל בני החבורה רבי אלעזר עוזרי זצ"ל, שביום שהרופא הודיע לו בפנים שיש לו גידול של עשר ס"מ ומצבו חמור, הוא הגיע לסדר ג' בכולל ולמד כרגיל. קיבל כל אדם בסבר פנים יפות גם בשעות הקשות של מחלתו. ויה"ר שיזכה לשוב אלינו מהר בתחיית המתים שבוודאי וודאי יהיה בקרוב ממשי.)

**שאלה:** איזה דבר המליץ רבי מיכל יהודה לכל בחור צעיר לעשות בשביל הנפש שלו? **תשובה:** לבלות בבית ולשוחח עם האמא לכל הפחות חצי שעה וזה חשוב להעשות אפי' על חשבון הלימוד. מוסף שבי"ק בשם אחד ממרביצי התורה.

**שאלה:** האם מותר לבחור לערב את צוות הישיבה במידע על בחור שעושה נקד רוחני ליישיבה? **תשובה:** באופן עקרוני בחור לא צריך להיות מלשין ולהודיע לצוות הישיבה על בחור שפוגע בתקנון של הישיבה, כך אומר רבי חיים קניבסקי. אך יוצא מהכלל בחור שעושה נזקים רוחניים לבחורים אחרים, כגון שמביא ומראה לאחרים מכשירים פסולים וכדו' שיכול בקלות לקללם אחרים, וודאי ראוי לומר זאת

למישהו מהצוות, שידוע שמטפל בעניין זה באופן הראוי.

**שאלה:** מה יש לעשות בשביל בריאות כף הרגל בימי הקיץ החמים? **תשובה:** בימי הקיץ בפרט אנשים רבים סובלים מחום, וכף הרגל סובלת רבות מבעיות של פטריטות, אגוזמה וריח לא נעים. המומלץ מאוד בימים החמים בפרט הוא טיפוח רגלים לפחות פעם ביום, שינה בלי גרבים, כמו"כ שינה אבקה שנמכרת בבתי מרקחת ללא מרשם והיא מאוד מאוד יעילה. קוראים לאבקה 'אונדציל' יש להשים בעל לפני שמכניסים את הרגל לעל, וזה מאוד מאוד יעיל למי שסובל מזה.

**שאלה:** כשאדם בא להעיר לשני, אם זה בבית ואם זה מחוץ למשפחה, מה יעשה בשביל שההערה לא תתרחב ותתפרץ למחוזות שלא רצה ותכנן? **תשובה:** אדם יכתוב לעצמו כמה דברים שהוא כן מרוצה מהשני (ואין כזה דבר שאין לפחות שלושה דברים שהוא מרוצה), ואז כשמעיר יאמר אני מרוצה מהדברים הללו, אבל יש משהו שאני לא כ"כ מרוצה, וכך גם ההערה תתקבל בהבנה וגם לא יגרם מהערה נזק יותר גדול ממה שצריך.

**שאלה:** בימים אלו יש אנשים שמתארגנים לצאת בימי בין הזמנים (החופש) לנופש וכו'. מה הנופש שהכי ראוי לבחור בו בשביל השלמות של הילדים? **תשובה:** המציאות מוכיחה בחוש שמי שיוצא לנופש יקר בבתי מלון וכדו' לא נח יותר ולא נהיה אדם יותר מאושר וגם לא מעניק לילדים את מלוא תשומת הלב שהם זקוקים לה כדי לגדול בריאים בגופם ובנפשם. וידוע שעיקר ההנאה של הילדים בחופש זו השהייה בצוות עם ההורים והיחס המקשיב המפנק והשונה שהם מקבלים מהם בימות החופש. וברור שילד יזכור

**בפרשתנו כח כג. דעולת תמיד קודם ובזבחים פט.** ילפינן דתדיר ושאינו תדיר השאגת אריה סימן כא מסיק שלהלכה: אדם אוכל וסיים כשהגיע צאת הכוכבים יקרא קריש ואח"כ יברך ברכת המזון, כי קריש היא תדיר וברחמי"ז אפי' אם מצוי כמה פעמים ביום הווי רק מצוי ותדיר עדיף על מצוי.

**עוד בעניין תדיר ושאינו תדיר.** אדם שאחר בשבת לביהכ"נ ואוחזים כעת במוסף האם יתפצל עם הציבור מוסף, לא דשחרית הווי תדיר, ועוד יש עניין שלא ישנה מהסדר. תשובה: בחלוקת גדולה. וכיוון דהווי פלוגתא לא משנה הסדר.

**ובראשי חדשיכם.** בפרשתנו קוראים את דיני ראש חודש. נביא כאן כמה דינים לראשי חדשים: לפני שמברכים החודש יש לדעת את הזמן המדויק של המולד משום שעיקר השם חודש הוא על שם חידושה של הלבנה שהוא המולד.

**נהגו הנשים** לעשות שינוי בראש חודש מימות החול. ובעיקר נהגו שלא לתפור ולטוות. והעובדת בתפירה ויכולה להשתמט בר"ח כגון שהיא עצמאית לכתחילה תחמיר ע"ע. וכשאני יכולה להחמיר משום צרכי פרנסה קשים יכולה להקל וביום הראשון של ר"ח יש להקל יותר. ובכ"א תנהג איזה משהו שונה מימות

## חידות:

**חידות לפרשת השבוע: א.** כמה נשים חכמות בפרשה? **ב.** מי בפרשה צפוני ואינו בצד צפון? **ג.** בפרשה כז טז אלוהי הרוחות. היכן מצוינו פעם נוספת בחומש במדבר ביטוי זה? **ד.** איזה ב נכדות של יעקב מוזכרות בפרשה? **ה.** בפרשה מוזכרות כל המשפחות. במה שונות משפחות חנוך וארד? **ו.** איזה שני בני דודים בפרשה באותו השם?

**חידות ידע תורני: ז.** איזה דבר כולם עושים בצד ימין? **ח.** איזה שני דברים אם יעשה כל דבר בנפרד זה עבירה וביחד זה מצווה? **ט.** איזה קרבן לגוי מותר להקריב וליהודי אסור? **י.** מה מותר לקנות בשבת? **יא.** איזה איסור נוהג רק ביום אחד?

**חידות לבוגרים: יב.** מה שותים דרך האוזן? **יג.** על מה מברכים 'שהכל נהיה בדברו' למרות שלא אוכלים אותו? **יד.** איזה זהב מקומו במים? **טו.** מי מאיר גם כשהוא נמצא בחושך מוחלט? **טז.** מי עף בלי כנפיים? **יז.** איזה פקק אי אפשר לפתוח עם פותחן ולא ביד? **יח.** מה שוקל פחות ממה שהוא שוקל? **יט.** מה עולה רק אחרי שהוא יורד, ויורד רק אחרי שהוא עולה? **כ.** למה ההגה ברכבו נמצא בצד ימין? **כא.** מתי לא עוזרים ליהודי מבוגר כשהוא נופל? **כב.** מי המבוגר שלא משלם ולא משלמים עליו בנסיעה באוטובוס? **כג.** מי שר עם פה סגור? **כד.** מי רק עולה ואף פעם לא יורד? **כה.** מה השעה כשהמחוג בין אחד לשנים? **כו.** מי לא מברך כשנהיה שבע? **כז.** איזה דבר רטוב נקרא יבש? **כח.** מה משותף לורינט ותרנגול? **כט.** איזה שני חפצים יש בהרבה בתים ויש לזה אותו השם ושמים אותו ממה שעשוי והמוצר לא עשוי ממה שנקרא בשמים?

**חידות על בעלי חיים לשאלות אחרות: ל.** איזה בעל חיים יש לאחד מאבריו שם שונה מאשר לכל הבעלי חיים? **לא.** שמות בעלי חיים בכל אותיות הא-ב-ב-ב. לפחות עשרה שמות של בעלי חיים שהם גם שמות בני אדם? **לב.** איזה בעל חיים הראש שלו רחוק מהבטן שלו? **לד.** איזה בעלי חיים שמם מורכב ממילה בת ארבע אותיות שהיא שתי אותיות פעמיים? **לה.** איזה בעלי חיים שמם ושם בן זוגם שונה לגמרי? **לו.** איזה בעלי חיים אוכלים בשבת? **לז.** איזה בעל חיים נקרא ישר והפוך אותו הדבר?

**תשובות:** א. בנמי אמרו בנות צלפחד חכמניות הם, וכן בפרק כו מו מוזכר סרח בת אשר ומובא בנביא שמואל ב כ שהיתה חכמה. וכן יוכבד שמוזכר בכו נט היתה מילדת ומילדת נקראת חכמה. **ב.** כו טו. לצפון משפחת הצפוני. **ג.** טז כב אצל קרח. **ד.** סרח בת אשר ויוכבד בת לוי. **ה.** לא הוסיפו להם ל בתחילתן ו. זרח בן שמעון, וזרח בן

לכל החיים ויהיה לו טוב בנפש ובנשמה אם הנופש עם ההורים יתבטא בעצם העובדה ששינו מקום מגורים והוא נמצא עם משפחתו בתנאים של רוגע ושלווה ויש להורים את כל התנאים והזמן להעניק לו יחס חם ואוהב. וזה שווה בעיניו פי מליון מאשר מה שיכול לקבל בשהייה באיזה מלון נוצץ.

**שאלה:** כשיש בבית איזה עניין רפואי חמור האם להודיע ד"ר לילדים? **תשובה:** הדבר הכי גרוע זה לא לשתף בכלל את הילדים, כיוון שיש להם חושים חדים הם שמים לב לכל מצב ועלולים לחשוב על דברים גרועים מאוד ודבר זה עלול לסכן את הנפש שלהם. לכן יש לומר להם את זה באופן מקצועי ומבוקר כדי למנוע כל נזק עתידי.

**שאלה:** מה כדאי לתת לילדים לקרוא? **תשובה:** מובא הרבה בספרי רבותינו עוד מזמן הראשונים, שביספורי צדיקים יש הרבה תועלת שע"כ גודלת שאיפתו לחקות את מעשיהם. ועיין במה שכתב בזה רבינו יונה בשערי תשובה ח"ג קמז-ח. וגדולי ישראל בכל הדורות ייחסו חשיבות עליונה בסיפורי צדיקים, ואף אחזו שעצה גדולה בחינוך הבנים בדור זה הוא ע"י שמספרים לילדים סיפורי צדיקים. והחזו"א עודד מאוד דבר זה והיה רגיל לומר שסיפור מעשה אחד על גדולי ישראל שווה להתעוררות של כמה שיחות מוסר. ולגבי השאלה האם לתת לילדים לקרוא סיפורים דמיוניים של עלילות ומתח שאין בהם שום יראת שמים ושום מסרים קדושים, הרב דאמנט בספרו וזכינו כותב שקריאה זו הנהיה לילד ויש לתת לו את זה ולא להגביל אותו בכך, ואם רוצה לקרוא בשעות הפנאי שיקרא. וכל ספר שהילד קורא יש להורה לבדוק ולבקר אותו לפני"כ, כי יש פעמים שהספר מחדיר בעקיפין השקפות פסולות או ידיעות שלא היית רוצה שהילד שלך יידע. וסגירה של הילד

## הלכות לעיון בלבד

החול. ונהגו להחמיר מהלילה. סריגה דינה כתפירה. וכיוון שרוב הנשים לא תופרות נהגו להימנע מכביסה. ולגבי מכונת כביסה שזה רק לחיצת כפתור יש שנהגו לומר לבעל וכדו'. ורבים נהגו להקל במכונת כביסה. ומגיהוץ וייבוש ראוי להימנע. אבל האנשים מותרים בכל המלאכות.

**מצווה** להרבות בסעודת ר"ח וזה נכלל בכלל הוצאת שבת ויו"ט שחוזרים. נוהגים שלא להסתפר ולטול ציפורנים בר"ח. וא"כ כשחל ר"ח בער"ש יכול ליטול ציפורניו ביום חמישי. אמירת הלל יכול להשלים כל היום. ולכתחילה אין לאכול קודם הלל.

**בין המצרים:** המנהג הוא שהרואה מקום המקדש חייב לקרוע פעם בחודש. מה הדין אם ראה בשבת, האם חייב לקרוע בביתו בחול. וכן יש להקשות מה קורה אם אח"כ שוב ראה בחול האם חייב בקריעה בחול או מכיוון שראה בשבת ואז נפטר מקריעה וא"כ בחול זה בתוך הל' יום מהשבת שראה וא"כ פטור. הרב אלישיב פסק שפטור.

יהודה ז. משנ"ב רפא א לקבל ס"ת ימין. ח. לברך בלי לאכול זה ברכה לבטלה, וכן לאכול בלי לברך זה גזל, ושניהם ביחד זה מצווה. ט. זבחים קטו: בהמה בזמן הזה. י. עלייה לתורה. יא. אותו ואת בנו. יב. שותים בצמא את הדברים. יג. על שתייה. יד. דג זהב. טו. אדם בשם מאיר. טז. חלום. "וכחלום יעוף". יז. פקק בכביש. יח. משקל. יט. מעליה. כ. רכב מנקה רחובות. כא. בנפילת אפיים. כב. הנהג. כג. שר (מיניסטר) שלא פותח את הפה. כד. עלות השחר. כה. בשעה 12 יש אחד ושתיים, א"כ השעה 12 בדיוק. כו. מי שנהיה שבע רצון. כז. יין יבש. כח. הודו. כט. פח. וזה לא עשוי מפח כי עשוי מפלסטיק ומתכת. וכן כיסוי לגו בשבת (בלאד) עשוי ממתכת ולא מפח. ל. האף של פיל נקרא חזק. לא. אריה. ברוז. גמל דב. היפופוטם. וירוס. זאב. חמור. טווס. יונה. כלב. לוינת. מקק. נשר. סוס. עורב. פרה. צבי. קרנף. ראם. שור. תרנגול. לב. אריה. זאב. דב. צבי. יונה. אילה. דבורה. חולדה. חיה. גדי. יעל. לביאה. ציפור. רחל. לג. גיירפה. יש לה צוואר ארוך, ולכן ראשה רחוק מהבטן. לד. צרצר. פרפר. לה. אריה לביאה. חמור. אתון. לו. דג, תרנגול, פרה. לז. סוס.

## חידון משמעויות מילים לפרשת פנחס. ז' משמעויות למילה קנאה

**קנאה** - נקמה. "בקנאו את קנאתי" רש"י: בנקמו את נקמתי (במדבר כה יא). **קנאה** - ללא מחילה. "קל קנא" רש"י: מקנא ליפרע ואינו עובר על מדותיו למחול על עבודה זרה. כל לשון 'קנאה', 'אינפרינמנט' בלעז, נותן לב ליפרע. (שמות כ ד). **קנאה** - התראה. "איש אשר תעבור עליו רוח קנאה וקנא את אשתו" רש"י: לשון התראה (במדבר ה ל). **קנאה** - חוסר פרגון להצלחת הזולת, או רצון להשיג את מה שהשיג הזולת. "ויקנאו בו אחיו" (בראשית לו יא). **קנאה** - כעס. חימה. "הם קנאוני בלא אל" רש"י: הבעירו חמתי (דברים לב כא). **קנאה** - ללא פשרות. דבקות קיצונית בדבר. **קנאה** - קנה אותה.

**בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון המלא במיל או בכתב יותר גדול אפשר לפנות למיל: 456al@Gmail.com** יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ

al@Gmail.com

או לטל: 0527633431

לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

**"הוחלט, כי כל ר"מ  
ישתדל להקדיש לכל  
הפחות 1-2 פעם  
בחדש כרבע שעה  
לכל תלמידו בשיעור  
לשיחה אישית, בה  
יעשה למען הכר את  
בעיותיו האישיות,  
וישתדל למצוא מרפא  
להם..."**





"כך גם סדר לימוד במוצאי שבת שהונהג שם ולצדו סעודת מלווה מלכה שהיתה סבתי מכינה לתלמידים וגם מגישה להם.

"הישיבה הכניסה מושגים רבים לעולם הישיבות כמו משמרות הלימוד באלול ועשיית שנטלו בהם חלק כל בני הישיבה ללימוד תורה בהיכל הישיבה בכל שעות היממה. בלילי ששי, במשך כל השנה, היו ממושיכים את הלימוד הרב אחרי הזמן הרגיל, והייתה הסבתא שזלחת עוגות וכו' להרנין ולהיטיב לבם.

"שמעתי מבחורים שלמדו אז שהנהגות אלו בישיבה, והרוח החיה שהיתה שם הטמיעו בקרבם את ההרגשה שהם מקיימי העולם.

"ומעבר לבניין הקומה הרוחנית של אותם בחורים שלמדו שם, ישיבת פוניבז' לצעירים, הובילה את הקו, התוותה את הכיוון וטבעה את צורת ההתנהלות של כל הישיבות לצעירים עד עצם היום הזה.

באסיפה שהתקיימה אור לכ"ג ניסן, כהכנה לקראת זמן הקיץ הקרב ובא, השתתפו חברי הצוות הרוחני, שלימים הפכו להיות מנהיגי הדור ושמו של כל אחד ואחד מהם נישא לשם ולתהילה כאחד מגאוני קמאי מעתיקי השמועה אשר הקימו עולה של תורה בארץ הקודש, לאחר השואה האיומה, ונהדיגו את הדור על מי מנוחות.

השנה בה התקיימה אותה אסיפה אינה ידועה, אבל ידוע לנו מתוך המסמך שהגאון רבי שמחה קסלר זצ"ל כיהן באותה עת כר"מ בישיבה, ומשיחה עם בנו הרה"ג רבי אורי קסלר שליט"א, האחראי על תוכניות 'הדף היומי' ב'דרשו', אנו למדים שהגר"ש זצ"ל כיהן כר"מ בישיבה החל משנת תש"כ, ועד אלול תשכ"ז.

אנו קוראים לציבור לסייע בפענוח החידה אודות השנה המדויקת בה נכתב המסמך, אם על ידי השמות האחרים המוזכרים בו ואם על ידי התקנות המוזכרות במסמך, שתלמידי הישיבה באותה העת עשויים לזכור, כמו למשל החלפת סדר לימוד ההלכה מ'משנה ברורה' לחיי אדם, בתחילתו של זמן הקיץ, וכדו'.

את גדולי התורה המופיעים במסמך נכתוב כאן לפי הסדר בו נכתבו שמוותיהם בפרוטוקול עצמו: מרן המשיג"ה הגה"צ רבי צבי שרגא גרוסברד זצ"ל, מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל

יהודה ליפקוביץ זצ"ל, מרן ראש הישיבה

הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן

זצ"ל, ראש הישיבה מרן הגאון רבי

שמואל איינשטיין זצ"ל, ראש

הישיבה מרן הגאון רבי ישראל

בן שלום זצ"ל, ראש הישיבה מרן

הגאון רבי נפתלי נבנצל זצ"ל ורבה

הראשון של מודיעין עילית, מרן

הגאון רבי שמחה קסלר זצ"ל,

שכאמור שימש באותן שנים

כר"מ בישיבה.

במסמך כותב מזכיר

הישיבה הרה"ג רבי ברוך

זאב דויטש כי "לאחר

שהנוכחים שמעו מפי

הזו"ר, הרה"ג צ.ש.

גרוסברד שליט"א, על

מטרת ישיבה זו,

# מסמך נדיר ומרתק

**מאת מרנן ורבנן גדולי הדור זצ"ל,  
ראשי ורמ"י ישיבת פוניבז' לצעירים  
לפני למעלה מיוכל שנים, המפרטים  
את סדרי הלימוד והאופן הנדרש  
ללימוד בישיבות הקטנות.**

יעקב א. לוסטיגמן

במסגרת מלאכת הקודש המבוצעת על ידי צוות 'בית היין', במטרה להביא פניני השקפה והדרכה מפי גדולי הדור ומפיהם של מונחים ותיקים, נפל לידנו מסמך נדיר ומרתק, המתאר אסיפה של חברי הצוות הרוחני בישיבת 'בתי אבות' הלא היא ישיבת פוניבז' לצעירים.

את העתק המסמך קיבלנו מאת הגאון רבי לוי גרוסברד שליט"א, ראש ישיבת 'תורת חיים' בבית שמש, ונכדו של הגאון רבי צבי שרגא גרוסברד זצ"ל, שהיה מייסדי הישיבה יחד עם הרב מפוניבז' זצ"ל.

"חשיבותו של מסמך זה רבה מאוד, לא רק בגלל שהוא מסמך ישן ובגלל שמוזכרים בו שמוותיהם של גדולי הדור, אלא גם כי מדובר במוסד תורני בעל השפעה מכרעת", אומר הגר"ל גרוסברד שליט"א בשיחה עם 'בית היין'.

"כשהקים הרב מפוניבז' זצ"ל, את הישיבה לצעירים, היא הפכה להיות ספינת הדגל של עולם הישיבות. הישיבה הזאת עיצבה את דמותה של הישיבה הקטנה.

"לפני כן לא היה סדר שלישי בישיבות הקטנות, בגלל שהנהלות הישיבות רצו לחסוך את העלויות של הגשת ארוחת ערב לתלמידים.

"אבל סבי הגרש"צ גרוסברד זצ"ל רצה להנהיג לימודי סדר שלישי גם בישיבה קטנה, ועל כן סבתי ע"ה חגרה בעוז מתניה, יחד עם בנותיה ולקחו על עצמן עול זה, להכין ארוחת ערב ל-180 תלמידים, להשגת המצרכים ונקיין המקום וכל המסתעף. פעולה זאת הביאה לקנאת סופרים מבורכת, ושאר הישיבות חיקו נוהג זה, ועד היום לומדים סדר שלישי בכל הישיבות הקטנות הודות לאותה מסירות נפש שנהגו בעצמם באותן שנים.



שהיא להתוות קו לדרכה הרוחנית של הישיבה בזמן הלימודים הקיצי הבעל"ט, ולאחר ששמעו הצעות רבות מפי כל המשתתפים ליעול הלימודים והחנך בישיבה למען תקן דברים שבוקרו לשמם ע"י הורים והנוכחים עצמם, למען העלות את רמת הישיבה ולהרים קרנה: הוחלטו ההחלטות הבאות.

בשורות הבאות משרטטים חברי הצוות הרוחני את צורת התנהלותה של הישיבה בכל הקשור ללימוד, הן בהספק, הן ברמת הלימוד, המבחנים, קצב החזרות ועוד.

"יש להספיק בשעור א' 9 דפים לחדש (לערך עמוד ליום), בשעור ב' 10 דפים ובשעור ג' 11-12 דפים", נכתב במסמך ומיד לאחר מכן הבהרה כי "תכנית זאת הביאה בחשבון גם את ההחלטה דלהלן על מתן שהות מספקת לחזרות השבועיות, לאלה, של סיומי ענינים ושל סוף-זמניות".

באשר לשיעורים מחליטים חברי הצוות כי "שני שעורים" ביום ינתנו, אחד לפני ואחד אחרי הצהרים. בימים א-ה ימשיכו ללמוד את הגמרא (בתחילת השעורים אחה"צ תהא חזרה על השעור שהוגד לפנה"צ) ואילו השעור בעש"ק לפנה"צ וש"ק אחה"צ אך חזרה על מה שנלמד במשך השבוע ואמירת חדושים בו - בכלליות".

מעניין כי במסמך לא מוזכרת חלוקת בין לימוד בעיון ללימוד בבקיאות, ואדרבה ניתן להסיק כי אחרי הצהרים היו ממשיכים את הנלמד בשיעור שנמסר לפני הצהרים.

## התנאי לעלות שיעור

תחת הקטגוריה 'חזרות ובחינות'. מבהיר המסמך כי "כל שבוע (מו)קדש הסדר בעש"ק לפנה"צ ויום ש"ק כולו לחזרה על הדפים שנלמדו במשך השבוע, כל יום א' בשבוע, בתחילת הסדר, בשעה 8:30, יבחן כל ר"מ את בני שעורו יסודית בכמות שנלמדה ויצוין ציונים אצלו, שיימסרו להמשגיח הרוחני, הגרצ"ש שליט"א. בסיום ענין מסוים בגמרא ינתנו לתלמידים מספר ימים (ללא שעורים), לפי הצורך, לחזרה כללית על כל הענין ותערבנה בחינות לכל שעור ושעור. (בעקבות הבדלי הכמות הנלמדת בשעורים השונים (חסרות שתי מילים) אלה בזמנים שונים). בשעורים א' וב' יבחנו, מלבד מגידי השעור, גם הגרצ"ש הגרא"ל והגרמ"י שליט"א, ואלו בשעור ג' ישתדלו, כי גם משהו מרכזי הישיבה הגדולה יהא בין הבוחנים.

"הוצעו אולם טרם נקבעו פרטיהן של חזרה ובחינה כללית בסוף כל זמן למודים. אולם הוחלט, כי כל העברה משעור לשעור גבוה יותר תותנה בהצלחת בחינה מתאימה, שתיערך באופן אישי לכל תלמיד העומד להעברה ושהציונים מהבחינות שבמשך השנה ישפיעו גם הם על ההעברה".

בסעיף העוסק בלימוד הלכה מחליטים חברי הצוות של הישיבה כי "השעור במשנה ברורה אחרי התפלה יוחלף בשעור בחי אדם, אשר ילמדוהו התלמידים ב"חברותות" תחת פקוח הגרצ"ש שליט"א. הכמות השבועית הנלמדת תיקבע מראש ע"י הנ"ל והחלקים, אשר יש להניח, כי התלמידים יתקשו בהבנתם, יוסברו בשעור על ידו. כל עש"ק בבקר יבחן הגרצ"ש שליט"א את ההלכות שנלמדו בשבוע".

חברי הצוות קובעים גם כי "על התלמידים יוטל לגמור כל שבוע את לימוד הפרשה עפרש"י והוצע, כי גם לימוד זה ייבחן בבחינה שבועית".

סוגיא מעניינת מאוד שנידונה בישיבת הצוות ולא הוכרעה, היא סוגיית האופן בו יש ללמוד מוסר בישיבה לצעירים: "הושמעו דעות, כי לימוד המוסר ע"י התלמידים לבדם אין בו משום תועלת רבה בגיל זה. לעומת זאת נראה לרצוי ביותר ללמוד בפני התלמידים שעור קצר מתוך ספרי מוסר. לא החלט סופית האם הדבר ייעשה ע"י מגידי השיעורים, יום-יום בתחלת השעור או בצורה כללית, בערב, ע"י הגרצ"ש שליט"א".

עם זאת, חברי הצוות תמימי דעים כי יש לחזק את עניין לימוד המוסר בישיבה כדלהלן: "צוין רפיון מסוים בהתחזקות במדות נעלות, בהתעוררות בדקדוק המצוות ובשקיזה על לימודים אצל תלמידים מסויימים ולכן החלט להתמיד בלימוד המוסר כנ"ל ולטקס עצות למען הביא חזק בדרכים שונות ביראת ה'. ש"היא אוצרו".

**מעניין כי במסמך  
לא מוזכרת  
חלוקת בין  
לימוד בעיון  
ללימוד בבקיאות,  
ואדרבה ניתן  
להסיק כי אחרי  
הצהרים היו  
ממשיכים את  
הנלמד בשיעור  
שנמסר לפני  
הצהרים.**





נושא נוסף, מעניין במיוחד לאור העובדה שמשתתפי הישיבה הם ארזי הלבנון אדירי התורה, אשר לא פסק פיהם מלעסוק בדברי תורה אפילו לרגע קט, ובכל זאת ממקומם הרם היטיבו להשקיף כלפי מטה, אל תוך לבם של התלמידים הצעירים, ולהבין את הלך רוחם ואת צרכיהם האחרים, מעבר ללימוד עצמו.

משתתפי הישיבה "הצביעו על חשיבות הרבה בקיום קשרים אישיים בין הרמ"ם ובין התלמידים. ה(ו)חלט, כי כל ר"מ ישתדל להקדיש לכה"פ 1-2 פעם בחדש כרבע שעה לכל תלמידו בשעור לשיחה אישית אינטימית, בה יעשה למען הכר את בעיותיו האישיות, המשפחתיות או סוציאליות, את הדברים המועיקים עליו בישיבה: בשעור בסדרים, בלמודיו, בחברתו וישתדל למצוא מרפא להם - מזה: ומאידך ינצל הזדמנות זאת למען הטף מוסר באהבה לו, אם צו(ו)רך בכך, בקשר להליכותיו בקדש".

כמו כן "הצביעו על מחסור בהזדמנויות של פגישות לא-למודיות בין התלמידים בהשתתפות הרמ"ם. התלמידים צעירים הם והרגשתם הטובה במסגרת הישיבה עלולה להעלות גם מדת הסתגלותם לסדרי הישיבה ואף חשקם בלמודים.

"לא רק בישיבות חסידיות אלא גם במתנגדיות מקיימים כיום גם הגישה בליל ש"ק סעודה שלישית או סעודת מלוה מלכה בצוותא או תתכן פגישה במסגרת מסיבות ר"ח וכדו'. החלט, כי תוקדש שימת - לב למציאת דרכים להגביר קשרים במסגרות כאלה וכן להפעיל את התלמידים לפעילות "חברתית" בשטח ע"י הטלת תפקידים "מנהלתיים" עליהם (ו"ע) [וע"י] מונו ועדות שונות".

ולסיום, אומר הגר"ל גרוסברד שליט"א בשיחה עם 'בית היין'. "במסמך הזה שנחשף עתה, אנחנו מקבלים הצצה קטנה לצורה שבה התקבלו ההחלטות והנושאים שהיו לנגד עיניהם של רבותינו ראשי הישיבות בבואם לעצב את עתידו של עולם התורה"









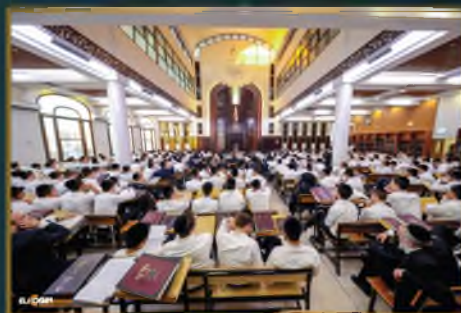
# לראותם

## לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 48 | תמוז תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | [k.gilyonot@gmail.com](mailto:k.gilyonot@gmail.com)

### מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א בשיעור בישיבת אור אלחנן

ביום היארצייט למרן רבי אלחנן וסדרמן הי"ד צילום: אלי קובין





שמחת בר המצווה לנין מדרן דשכבה"ג הגד"ח קניבסקי שליט"א  
בן לנכדו נאמן ביתו הד"ר אריה שליט"א





## הכנסת ספר תורה לבית המדרש של מרן הגר"ש גלאי שליט"א



## מסיבת חומש ת"ת בני יששכר הר יונה





**כתיבת אותיות והכנסת ספר תורה לבית הכנסת המרכזי נאות עילית - מודיעין עילית**  
 בראשות הגאון רבי עקיבא אולמן שליט"א בנו וממשיך דרכו של הגאב"ד רבי שלמה זלמן אולמן זצ"ל,  
 הרב אליהו זייצ'יק שליט"א משגיח בישיבת מיר בדכפלד והרב עקיבא אולמן שליט"א



**הכנסת ספר תורה לקהילת בני הישיבות - אהל יעקב בהר יונה**





## מסיבת סידור בת"ת קרית הדצוג בהשתתפות מרן הגר"ש שטימזן שליט"א



## מעמד צידה לדרך לתלמידי בתות ח' בתלמודי התורה בבני ברק בהכנה לשיבה קטנה



## מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין בהכנסת ס"ת לשיבה הגדולה 'אמרי חכמה' באלעד שבהכוונתו





# - הופיע -



## מתוך ההסכמות על הספר

ראש ישיבת אור ישראל  
הגאון רבי **יגאל רוזן** שליט"א

הכל נעשה בטוב טעם, בבהירות ובהבנה ישרה,  
והדברים מושכים את לב המעיין להוסיף בהם לקח  
ופלפול, ועי"ז תרבה הידיעה בהל' אלו הלכה למעשה

גאב"ד בני ברק  
הגאון רבי **שבח צבי רוזנבלט** שליט"א

עמל ויגיע בברור הדברים בשורשיהן והקיף וביאר  
העניינים בטוב טעם והוציא תח"י דבר מתוקן

בעמח"ס אורחות שבת ומראה כהן  
הגאון רבי **יצחק מרדכי הכהן רובין** שליט"א

כל המעיין בספר יקר זה ימצא בו דברי חפץ אשר  
ניכר כי נכתבו לאחר יגיעה בעמלה של תורה.

## בספר שני חלקים:

- א. קיצור הלכות ובו עשרות נידונים הנוגעים למעשה יום יום  
ע"פ הכרעת רבינו המ"ב עם הרבה הוספות
- ב. בירורי הלכה בעומק הסוגיות בנידונים שהתבארו בקיצור הלכות

## הפצה יפה נוף

ניתן להשיג בחנויות הרשת ובחנויות המובחרות ברחבי הארץ



# מדהפך!

## מבט חדש על שנת השמיטה

### ל'בן עליה'

אין לי קרקע ואף לא עציץ, מה השייכות שלי לשמיטה?

### למתבונן

טעמים רבים מהמפרשים למצוות השמיטה ביאור דמיון השמיטה לשבת בכמה אופנים

### למעייין

למה לא מזכירים בקידוש של ראש השנה גם את קדושת השנה?  
האם ברכת השמיטה קיימת גם בזה"ז שאין דין שמיטה מהתורה?

### לעקרת הבית

מה עדיף פירות שביעית או פירות חו"ל?  
מהו המבט הנכון על ה'פח שמיטה'?



מאת הגאון הרב שלמה לוי שליט"א  
רב ביהמ"ד 'תפארת תורה' אופקים

15 ש"ח  
בלבד

בדוכני המכירה של  
בלוי בבתי הכנסת

בטלפון  
052-714-2722

ניתן להשיג <



לראשונה מאז חורבן בית שני:

# עם ישראל מנשבות

## את ארץ ישראל

עם ישראל כולו מתגייס למערכה על ארץ ישראל.  
כל יהודי תומך בחקלאי הארץ  
ע"י רכישת קנין שותפות בקרקע בגודל דונם (1000 מ"ר)



יש לך דונם בארץ ישראל  
שישבות כהלכה.  
ובכך נצליח יחד להשביט  
את רוב קרקעות הארץ  
לקיים את ציווי התורה  
"ושבתה הארץ".

בסכום של

₪50 <

לחודש בלבד  
למשך תקופת השמיטה



וצריך כל אחד להתאמץ ולהיות שותפים עם גיבורי הכח בקיום מצווה רבה זו,  
על ידי תרומה לכה"פ בסך 50 שקלים לחודש עד סוף תקופת השמיטה,  
כדי שעיי"ז יוכל כל אחד מיישראל לקיים את מצוות השביעית. כאשר  
"קרון השביעית" היא הדרך הטובה ביותר לסייע לשומרי שמיטה כהלכתה.

תגיד קצת  
לד"ר יוסף א. גולד



להציל. להשפיע. להיות שותפים!

מוקד 'וציוותי את ברכתי'

1-800-300-544

ניתן לתרום באמצעות: 'גדרים פלוס' ו'קהילות'

